

מערכות

ידחון לשאלות מדיניות צבאיות וכלכליות

שרת המידע
הספרייה המרכזית
3964
בא ההגנה לישראל

כל כבוד לישראל
ועל נאולת ישראל

מ"ו - מ"ז

אדר תשי"ח
מרס 1948

תוכן הענינים

במערבה:

1	ד. בן-גוריון	חובתנו הראשונה — עמידה בשער
2	י. גלילי	ההגנה — ערובה לגורלנו
2		„מערכות“ — לתקופה החדשה
3	ד״ר י. בר	טיפוס-צבא
9	קול. ס. ל. א. מרשל	על סוד הפיקוד
12	אהרן שטולץ	החבר המ״מ
14	גנרל ג. פטון	דברי-מפקדים
		עם תום „הדשיום ראשונים“:
15	י. בן-ישראל	פרקייסיכום ראשונים
15	מדין	לרקע הכפר הערבי — תרצ״ח-תש״ח
18	א. סוקר	לאופי ההתנגשויות בערים
20		ההתקפה על גוש עציון (עם מפה)
24	ד״ר מ. פסטרנק	הכטחת דרכים
28	„רג׳פוט“	מדרך לבנדרוזה (סיפור)
35	י. אביאטר	המחתרת ואיש המחתרת
		במת מערכות:
42	י. בן-דוד	לבעיות שמירת עצמאותן של מדינות קטנות
44	מיר. ח. ל-ב	להרחבת אופקנו המקצועי
		תת מקלעים:
45	ד״ר י. בר	ערכו הטקטי של תת-המקלע
47	קפ׳ מ. מ. ג׳ונסון	לתחומי פעולתו של תת-המקלע
49		השימוש האישי בתת-מקלע
		אל שיגרה:
53	ו. ואסילבסקי	דוקרב של צלפים (סיפור)
57	ו. ואסילבסקי	פשיטה לציד „לשון“ (סיפור)
63		משלוח נשק שפיים מלחמת אזרחים
66	א. עמיהוד	מלקח המלחמה: ישוב בהרעשה
67		דף במילון הצבאי: מונחים טופוגרפיים
68		האיתות בגלגוליו
69		רשימות מדיניות: לבקורת חוזה בריטניה-עבר הירדן
71		אהוז בני הישוב הניתן לגיוס צבאי — מהו
		בעתונות הצבאית: עלינו ללמוד לעצור טנקים / נשק
		רקטי / הבזוקה / הגנת-אוויר בלילה — למחנות ולישובים /
72		נרתיק מתאים לאקדה / חידת תצלום
78		צרור ידיעות מן המזרח התיכון

וכאשר אזלה התחמושת - פוצצו הנשואים בחיים את מקלעיהם, לבל יהיו שלל... והאחרון שבהם, בהיותו פצוע, התרומם והטיל דימון בערבים שקדבו לגשת... ואח״כ נמצא שוכב כשאבן קפוצה בידו

(על מלחמתם של האחרונים מבין השלושים וחמשה, מפי עדי-ראיה ערבים)

מי ומה בחוברת

ציונים לקורא

את הכרך החדש, כרך י"ב ל"מערכות", הננו פותחים לא רק בתוכן מחודש ומותאם לתקופת ההיאבקות שבראשיתה אנו עומדים, אלא אף בצורה מחדשת, המכוונת להקל על הקורא את הגישה אל הירחון ואת ההתמצאות במושג בו. גם למערכת יקל מעתה לגוון את דפי הירחון ולהכניס את התמונה, הציור והעיטור במקומם הנאות. בבחירת התבנית נהגנו לפי דוגמת כמה עיתוני-חיילים בארצות העולם, המכוונים לנוחות הקורא. המקפל את החוברת בשנים, יוכל להכניסה בנקל לכיס הסגין או המעיל.

על כמה מתכניות מערכות לקראת מילוי תפקידן — ראה בעמ' 2.

החל מגיליון זה תשאנה חוברות "מערכות" ופרסומיה את סמל החנית והמגן.

מערכת, "מערכות" מצטערת על שאין ביכולתה להתחיל, כבר בחוברת זו של הירחון, ב"מגילת-הכבוד" של אנשינו, הנופלים במערכת-העם. "מגילת-הכבוד" חייבת, מעל לכל, להיות מלאה ומדויקת. המסיבות מנעו עדיין בעד הרכבת רשימה שלימה ומוסמכת בתכלית. ייעשה כל מאמץ בשביל להקדים ככל האפשר את הסידורים הדרושים.

משחושבים על מדינת-יהודים עתידה — חושבים ממילא

על צבאה. מה תהיה דמותו? הוצאו מנרתיקהן, והושלכו אל תוך הציבור, סיסמאות: — "צבא סדיר!" — "צבא עממי!" — ועוד בדומה לכך. התשובה הנכונה תהיה, בודאי: — אלה ואלה דברי אלוהים חיים" — גם סדירות, וגם עממיות. אולם למתן כל תשובה הכרה הוא, קודם כל, להתמצא בענין המחייב את התשובה. מאמרו של י. בר (עמ' 3) מסייע להבין באיזה אור עלינו לראות את נסיונם ולקחם של הבריגדה היהודית, הנוטרות שלנו, של ארגון ההגנה, בתור בטויים של דפוס-החיל מסויימים, וכתרומות לגיבוש דמותו של צבא-מגן עברי בעתיד.

המחבר בעיני רעיו...

הגנרל מרשל (מי שהיה ראש-המטה לצבא ארה"ב בשנות המלחמה) תרם — בהיסח הדעת — את תרומתו ל"מערכות", ולאוצר מושגיו של מפקד עברי, עקב התרגום לעברית (שנתפרסם ב"מערכות" חוב' ל"ה) של נאומו על דמותו של קצין בצבא מתהווה של גיוס-כללי — נאום שנשא בפני קצינים אמריקאיים צעירים לקראת מלחמת העולם השנייה. ואלו עתה בא הקולונל ס. א. ל. מרשל, ההיסטוריון הרשמי לצבא ארה"ב בזירת-המלחמה האירופאית, וסיכם בספרו החדש את לקח המלחמה האחרונה — ושוב, לגבי דמותו וחובותיו של המפקד, בראש וראשונה, כחוליה המרכזית בשדרת הבעיות הכלליות של איש לוחם, "מגל אש", כשם ספרו ("אנשים מול אש"). הננו מקוים כי הקטע "על סוד הפיקוד", (עמ' 9) לא יהיה הקטע היחיד מספרו אשר יוגש לקוראי "מערכות".

תקופת, "מהנות העבודה והאימונים" הישלה גרעינים, בועיר אנפיון, לכוח העברי הקם והולך עתה. ערכי המשמעת, המשטר והליכוד שנתגבשו בה, משתקפים ברשימה (עמ' 12), מעוזבנו של אהרון שטולץ, שנפל ליד חלוצה. הערכים ימצאו בודאי את המשכם במסגרת הכוח הממוג את שלוחותיה השונות של תנועת ההגנה העברית.

ספק הוא אם כל מידותיו, קוי אופיו ומושגיו של גנ. פטון המנוח, צריכים לשמש נר לרגלי מפקד ומחנך-גייסות עברי בארץ-ישראל. אולם מתוך לקט דבריו (עמ' 14) משתקף נסיון לא, מועט, הן פרטי והן קיבוצי, של זה האיש העז והנועז ושל הצבא רבי-העלילות, בו שירת. יש ענין בדברים המצוטטים כאן הן לגבי המחייב והן לגבי השולל; את מחשבת שניהם יגרו ויקדמו.

מי ומה בחוברת

מה עלינו ללמוד מן "החדשים הראשונים", זאת מנסה לסכם (בגבולות ביטוי, אשר זמן מלחמה קובע אותם, בהגבילו את שטחיהם בירור המותרים) רשימתו התמציתית של י. בן-ישראל (עמ' 15). כך דרכן של תקופות ראשית במלחמות, אשר קשה בהן ביותר מלאכת בירור המסיבות וסיכום ההתפתחות. להבדיל אלף הבדלות לגבי היקף הכוחות — הרי כך היה גם בפתח מלחמת העולם האחרונה. ואלו משמגיעים הדברים לנקודות המשבר והמפנה הראשונות — מתרחבת מאוד היריעה של אפשרויות בירור הלקה. אולם אנו עומדים הננו עדיין לפני שלבימיפנים כזה.

כואבי-דורה, כמנהיגה של תנועת הכנופיות בארץ-ישראל התיכונה ב-1938 — ועד לנסיונו האופייני של עבד אל-קדר אל-חוסייני להיות לשליט על חלק ניכר של הבורות-החבלה ב-1948 — לא-קצרה הדרך. היא באה לידי ביטוי במידה לא-מעטה בשינויים שחלו באופי ה"מרד" הערבי מאז ועד עתה — ואף תנודות-מה בדמותו של הכפר הערבי.

קטעי-ישיחה של מדין הניתנים כאן ("הרקע הכפרי הערבי — תרצ"ח-ת"ש"ח — עמ' 15) מנסים להבהיר את הקשר בין הבעלות על הנשק בקרב הישוב הערבי למניעי עמדתם הממתנה — בראשית ההיאבקות הנוכחית — של הכפרים בחלקים ניכרים של ארץ-ישראל וצפייתם לבאות.

כל אחד יוכל לומר מה הוא ההבדל בין תל-אביב, הדרה-כרמל או ירושלים לבין מדריד וסטלינגרד, נרשה או בודפשט — מבחינה כמותית, מבחינת גודלן. אולם בין המתרחש עתה בערי הארץ לבין מערכת-עיר טיפוסית ישנו עוד הבדל אחר — מן הבחינה האיכותית. להבהרת הבדל זה ועל השינוי שיכתן שיחול בו בשלב הבא של ההיאבקות, מכוונת רשימתו של א. סוקר (עמ' 18).

מערכת גוש עציין, אשר קוים ראשונים למהלכה ניתנים בחוברת זו (עמ' 20), אפשר מאד ולא היתה אלא מערכת עציין הראשונה, אולם ערכה המאלף, לגבי תכונת האויב, אינו חסר ענין אף לגבי שטחי קרב אחרים, הצפויים עוד לנו. עם זאת יבין הקורא כי רבים הם הגורמים והמסיבות, אשר חלק להם בהתפתחות קרב עציין, אשר מסיבות מובנות, לא יכלו להשתקף בסקירה זו.

אחד מעתונאי-חוג, העושה עתה בא"י כ"כתב-מלחמה", הקדיש את מאמרו הראשון אשר שלח לעתונו בארצו ליחס הכוחות (והמגמות) הכלליים בארץ, ואלו את מאמרו השני הכתיר בשם: "מלחמת-הדרכים", אין זה מקרה שדוקא צד זה של ההתמודדות רבת-הצדדים מתבלט כ"כ בפני כל אחד הסוקר את תמונת המלחמה בכללותה; כי הדרכים הפיהם עורקיה-החיים של העצמאות העברית העתידה — אף אם יהיה, לעתים, הכרח זמני לגושי-ישוב לעמוד במבחן אפילו תוך ניתוק-ידרך. ה"אלף-בית של הבטחת התחבורה" — כזה הנו תוכנה של הסקירה המתפרסמת בחוברת זו (עמ' 30) מאת ד"ר מ. פסטרנק.

החוברת בעיני רעיו...

פרשת שלמונה הצבאי של בריטניה בגבול-ההרים הצפון-ערבי של הודו נסתיימה לפני חדשים מספר. אך סוגית מלחמת-ההרים והבטחת הדרכים בהר שבאותו חבל-עולם לא נסתיימה כלל וכלל — כפי שיעיד המאבק הצבאי המתחולל עתה בקשמיר, בו תפשו צבאות-הודו את מקום הגייסות האנגלו-הודיים מול בנייה-שבתים של ה"גבול". ולקח "שיטת-המוקפים" הוא התרומה העיקרית אשר תרם נוהג מסעות-הספר להם לתורת הבטחת-הדרכים בארץ-הררית והוא נשאר, ביסודו, עומד בעינו. גם עתה, שם ובחבל-ארץ הרריים אחרים, מכאן לענין הרב שישנו בפרק סטיפרו של קצין בריטי-הודי מנוסה-מסעות, הניתן כאן (עמ' 28) והמתאר מצב טיפוסי של הצבת מוקפים, בשיאי-גבעות, וקרב בשעת נסיגת-מוקף אל עבר מאסף השדרה. (לסוגית המוקפים והבטחת דרכיה-ההר — ראה עוד ב"מערכות" חוב' ל' "הבטחת דרכים", "ארץ-ישראל, 1936 — וזיריסתאן, 1937" למרגנ. צ' גוף, והלכות משמר-נייד" לגנ. א. סקין, וכן "הבטחת-ארעל והבטחת-קבע" מאת א. ג.).

מי ומה בחוברת

ארץ-ישראל העברית ידעה מחתרת מהי: מימי „השומר“ מאז עינוייהם של א. ד. גורדון הזקן וחבריו בידי התורכים — ועד לימינו אלה ממש. גולת-ישראל במדינות הערבים — כל קיומה הציבורי והציוני, כמוהו כמחתרת. מגיניה הגישו וגרעניה הפרטיזנים משנות מלחמת-העולם — לולא תורת-המחתרת לא היו מגיעים גם אל מה שהגיעו למעשה. והכושר — הנפשי, השכלי, הארגוני — לקיים מחתרת באם תבוא שעת-הכרח, ודאי שהנו סוגי-כוח שגם בלעדיו אי-אפשר לנו עדיין, נסיון המחתרת הרוסית (בקרס) המוגש באופן מרוכז ותמציתי בחוברת זו בסקירתו של אבי-איתר (עמ' 35), והמשכה — בחוברת הבאה) ודאי שאינו דולה את הכל; ונדאג להגיש לקוראינו גם את תמצית הנסיון של מדינות-מערב-אירופה וארצות-המזרח. אך גם מסיפורו זה של קולוב, המשמש יסוד לסקירה, מתבקשות מסקנות לא-מעטות אשר כל המקדים להסיקן — הרי הוא משובח.

במת-הכירורגים, הנפתחת מעתה ב„מערכות“ לפני משתפי הירחון מזמינה: — לקריאה, להגבה, להשתתפות, רשימתו של י. בן-דוד (עמ' 42) נוגעת, בבת-אחת, בכמה נושאים אשר „מערכות“ כבר הציגום לאפעם: כושר-המגן של מדינות-קטנות, השפעת הטכניקה החדשה על מהלך מלחמות, איום-המחתרת כגורם למניעת פלישות ונסיגות-השתלטות, מרובות כאן הנקודות הפותחות פתח לכירורג-מושגים חברי.

רשימתו של מיור ה. ל-ב (עמ' 44), מסקנתה העיקרית תהיה ודאי פחות נשניה במחלוקת: הרי היא המסקנה כי רב ההכרח בסיגול נסיונם של אחרים, כאימרתו המפורסמת של בוסמרק: „רק שוטים אומרים כי הם לומדים מנסיונם; אני מעדיף ללמוד מנסיונם של אחרים“.

הכתובת למשלוח החומר: מערכת „מערכות“ תל-אביב, נחלת-בנימין 57, ת. ד. 168.

לא רק בתחום החייטות לגברים ולנשים קיימות אופנות; הן מצויות בכל שטח של פעולות אנושיות — ואפילו לגבי כלי-נשק, ערב המלחמה הפרנקופרוסית של 1870-71 סברו הצרפתים, כי „המיטראליאות שלנו (מכונות-היריה, הפרימיטיביות עדיין, שהופיעו אז בצבא-צרפת) תבאנה לנו את הנצחון“ משהתברר, כי לא די ב„אופנה“ אלא יש צורך גם בריכוז-זיון ניכרים, ומעל לכל — בתפיסה טקטית ברורה לשימוש בהם — פגה ההתלהבות; וב-1914 נאלצו צבאות רבים (הצרפתי — ביניהם) ללמוד את תורת כוחה האכזרי של מכונת-היריה כמעט מחדש. ואף במלחמת העולם האחרונה היו עליות-וירידות כאלו לרוב: לגבי כלי-שריון, כלים אנטי-טנקיים, אנטי-מיסטיים, וכיו"ב.

בדומה לאלה — גם גורלו של ה„תת“: רבים חשבו כי כשם שה„ת“ הנה האות האחרונה באלף-בית כן הוא „המלה האחרונה באמנות הקרב“, אך מפעם לפעם מגיעים גם לידי היפוכו של דבר: ולזול בערכו של כלי קטן אך מזיק זה, רק התגברות על „אופנות“, והבנת השילוב הנכון של כלי-הזיון השונים, מבטיחה גישה רצינית ומעשית לבעיות הטקטיות הממשיות הכרוכות בהפעלת תת-המקלעים למיניהם. פתח-גישה כזה ניתן בתשלובת-הרשימות האקטואליות המובאות בחוברת זו (עמ' 45), ועוד: — ראה את רשימתו של י. בר, „תת-מקלע תומפסון“, ב„מערכות“, חוב' ה'.

סיפור המלחמה הסובייטי שוקד, יותר מרוב סוגי ספרות-המלחמה שבעולם, על הבלטת גורמים מקצועיים וטקטיים מסויימים תוך כדי תיאוריו, תכונתו זאת משווה לשני הקטעים מאת ה. וסילבסקי (עמ' 53), זה המטפל בדאגות-צ'לף ובתחבולותיו, וזה המרמז ללבטיה-המחשבה הכרוכים בהכנת פשיטה זעירה, את ערכם המאלף האמתי.

אך סיפור מלחמה מסוג זה נוהג להבליט גם צד נפשי ורצוני — של מאבק-רצונות, של מלחמת יזמה ממשבתית — אשר במעשה הצבאי; ובכך ערכו המחנך, מעבר ל„עצה“ הטכנית-המקצועית גרידא, יסוד זה אף הוא מצוי בשני הקטעים שבוחרת זו; אך הוא מובא לידי הבלטה שלמה יותר בפרק סיפורי נוסף, אשר עוד יתפרסם מעל דפי „מערכות“.

בוחרת: „ביצד משלוח-נשק אחד הפך גורל מלחמה וארץ“ — הימה הולמת למדי את הרשימה על מלחמת-האירחים בפרגואי בשנת 1947 (עמ' 63).

לזכרם של חברים למגן

חללי שבט - אדר

עומד דום המחנה

ב מ ע ר כ ה

חובתנו הראשונה - עמידה בשער

מסקנה כזו עלולה להיות לנו לרועץ. איננו עומדים רק בפני התקפות של שליטי ערב; מאחוריהם עומד כוח גדול יותר, שבו אין לזלזל.

ספק אם היה עוז לליגה הערבית בלבד — שלא הוכיחה כושר־פעולה בדבר קטן וגדול הנחוץ לערבים, לא בהפרחת ארצותיהם ולא בריפוי מחלותיהם ולא בחיסול הבורות — למרוד באו"מ ולצאת למלחמה בנו. אנו עומדים לפני מערכה קשה, המתנהלת ע"י מעצמה גדולה שכוחה להזיק עדיין גדול. וטוב שנדע אשר לפנינו.

חובתנו הראשונה היא: עמידה בשער, כאשר עמדנו רק שתיים־שלוש פעמים בהיסטוריה.

היכולת הפוטנציאלית שלנו אינה נופלת מיכולתן של כל מדינות ערב, בלי יוצא מן הכלל, בכל ההתנששויות, שהיו ב־70 השנים האחרונות, מאז פתח תקוה ועד טירת־צבי, לא נפל הפוטנציאל הלוחם שלנו מזה של כל מדינות ערב. אבל זוהי יכולת שבכוח ועדיין לא בפועל. אולי כל קיומו של העם היהודי, פשוטו כמשמעו, תלוי בכך, אם נדע — בעוד מועד — להוציא את היכולת שלנו מן הכוח אל הפועל. זוהי הבעיה. את היכולת הגנוזה במשק שלנו, עוד לא גייסנו. ויכולת גדולה גנוזה בכשרון הטכני שלנו, ביכולתנו המדעית, בכוח־האדם שלנו. ניצוצים של יכולתנו נתגלו ביחיעם, בעציון ובטירת צבי. ביכולת זו נעמוד נגד כל הקמים עלינו.

מאז שיבתנו השלישית לארץ באנו כאנשי שלום ועבודה. רצינו לבנות מדינתנו בשלום. אבל לא ניתן לנו. עלינו לקבל עובדה זו ולהודיע קבל העלם, כי אם נחוץ הכרע בכוח, נעשה מאמץ להכריע בכוח ונתגייס לשם כך. אנו חלוץ האומה כולה, והחרב שהכריחונו לשלוף מנדבה, לא תושב עד אשר תוקם המדינה ועד אשר ישוב עם ישראל קוממיות לארצו.

ד. בן־גוריון

עדיין לא הוקם הכוח שיגן, לא רק עלינו, אלא גם על האומות המאוחדות. גם במקרה הרע ביותר, גם אם או"מ לא יוכל ולא ירצה להגן על החלטותיו, נתחייב בנפשנו אם לא נעמוד בכל כוחנו במערכה. יש ערך רב למלחמתנו על עתידנו ונעשנה בלי טינה על העולם. לא קוינו, שיגישו לנו מתנה. אין מגישים מתנות לעמים. עם צריך לדעת להגן בכוח עצמו על זכותו, ורק אז מוכרת היא במשפט העמים. גם אם ניטל עלינו להתגונן לבדנו, עצם העובדה שאנו נלחמים על דבר שרוב האנושות הכיר בו, על החוק הבינלאומי, משמשת לנו מישען כביר במלחמתנו ובעמידתנו.

המדינה איננה רק בשביל יהודי ארץ־ישראל ולא יהודי ארץ־ישראל בלבד יוכלו להקימה ולקיימה. המדינה היא למען העם היהודי ורק אם נגייס את כל יכולתו של העם, היא תקום. ויכולתנו לגייס את העם תלויה לא מעט ברצוננו לעמוד במערכה כאן.

פלישת הכנופיות מהחוץ מבשרת את השלב השני במלחמה, המתחיל ערב ההתמוטטות השלמה של השלטון המנדטורי, של החיסול הפורמאלי של המנדט — כי החיסול המעשי חל ב־1939. ועלינו לדעת, שאולי אין זה השלב האחרון. נקווה, כי אותו כוח־ההגנה יהרוס גם את כוח הכנופיות הללו היינו עדים למערכה א' במלחמת־הגבורה — בטירת־צבי, אם כי בל נתיימר, שבכל פעם יהיה לנו נצחון כזה.

גם אם נשבור את התקפות הכנופיות, אפשר שהמערכה עוד תימשך. אין ערובה, שלא ייכנס למערכה צבא סדיר של ארץ שכנה, או של כמה ארצות. ואסור לזלזל ברצינות הסכנה. אמנם מי שידע את האגדה על „המרד במדבר“ שלא התקיים, מי שראה את כוחו של צבא־ערב בעיראק ועוד, ומי שהתבונן במערכות הקטנות בארץ־ישראל — יכול להגיע לזלזול בערך הצבאי של המדינות הללו. אך

ה„הגנה“ — הערובה לגורלנו

המוסרית, בכוח המחץ והאש ובעליונות טכנית — נגוף ינגוף את תוקפיו, כדרך ששבר את ההתקפה על יחיעם, על טירת צבי ועל גוש עציון.

בנפול ל"ה חברינו — היו מאתנו שהתהלכו במחנה וראו, כיצד קיבל המחנה את המפה. עצמתו של מחנה איננה נבחנת רק בכוחו להכות, אלא ביכולתו להיפגע ולהתאושש חיש מהר.

אנו רק בראשית המערכה. הראשית יש בה כדי לעודד. כל יום מתחזק כוחנו. טרם גילינו את הגנוז, עדיין לא הגיעה שעת הצורך לגלותו. „עוד הדרך רב“. לא נגן רק על כל ישוב וישוב, אלא על הישוב, ולא רק על הישוב כולו, אלא לפחות על התחום שנועד לעצמאותנו על פי החלטת או"מ. כדי להגן על התחום הזה, לא נסתכל באפס מעשה בהתרכזותו ובהיערכותו של המחנה התוקף אותנו.

אנו בראשית הגיוס. אין לנבא לנצחון העם, אלא אם כל בני האומה יהיו רתומים איש כפי הנדרש ממנו, למערכה. אלה שאינם במשמרות ובמארבים ובעמדות ובליווי השיירות, יהיו בחרדת האחריות להאי האלפים שעושים שליחותנו — בנעל, בהלבשה, בכלכלה, באספקה, בזיון, בציווד, בכל אשר מצטרף לכוח.

כל אשר ניתן להיעשות היום — ייעשה היום.

גלילי

חזויה הראשונים של ה„הגנה“, ככל שהיו מרחיקי ראות, אפשר ולא שיערו עד מה יעלה ערכה, עד מה תעלה ה„הגנה“ להיות ערובה מרעת לגורלנו ולגורל קוממיותנו. ואם יש דבר המייחד את עמידת הבחורים במערכה זאת, מן העמידה בשנות תרצ"ו—תרצ"ט ומשלבם אחרים של המערכה בארץ, הרי זאת החוויה שהפעם אין זו רק מערכה על נכסים, על כבוד, על חיים, אלא על עצם המשכה של ההיסטוריה העברית, שהגיעה לפרשת דרכים מרעת. ועוד משהו מעלה את גאות המגינים ומעמידם בקומה זקופה מול העולם: הרי זאת העובדה שבשקידת נמלים, ללא פרסום וללא הדר וללא פרסים, התנהלה, סמויה מהעין, עבודת קודש אשר יש ולעגו לה, יש וראו אותה מיותרת, ואשר השלטון לחם בה; אבל ה„הגנה“ התקיימה והתפתחה והגיעה עד הלום. בכוחה וביכולתה עמדנו עד עתה, ובכוחה וביכולתה נעמוד וגם נוכל.

עמדנו, לפחות בשני מבחנים, מול הכוחות הצבאיים שחדרו לארץ: ביחיעם ובטירת צבי. עודנו בתוך המערכה, ואל יתהלל חוגר כמפתה, ואל נתנשא. עוד נכוננו לנו ימים קשים מאלה. אולם מבחן כוח הקרב של תוקפינו וכושר הסתערוותם בהתנגשם פנים אל פנים עם המגינים, יש בו כדי למלא לבנו בטחון, שהנוער העברי, בטיבו המעולה, ברמתו, בכושר המלחמה שלו, ביכולת התכנון, בעצמה

„מערכות“ — לתקופה החדשה

ושירות, כל צורך ומשאלה, אשר בסיפוקם יש כדי לעזור לגיבושו, לשכלולו ולקידומו של כוחנו בימרי ביניים אלה, בצורות המעבר שלו, במצבים המשתנים ומתפתחים של „מדיס-למחצה“, של מדים ולא-מדים המשמשים במשולב, של צעידה משלב אל שלב של צורות ארגון, מסגרות-משטר, אורחות-משמעת, פוססי-הווי ודרכי פיקוד והנהגה.

לא זמן רגיל לפנינו. המלאכה אשר תצטרך להיעשות בבנין הכוח העברי העצמאי — היא מלאכה הנעשית והולכת תוך מלחמה. כל מבנה ארגוני, כל תכנית גיוסים וכל טבלת אימון עוד רבות ישונו ויתוקנו ויסוגלו נוכח צרכי מציאות המלחמה העוברת משלב אל שלב, המתפתחת ומתרחבת, המקיפה איזורי ארץ נוספים, הקופצת אל שיאי מאמץ ומבחן מהודשים, שלא ידענו כמותם. תוך חדשים — ואולי

(סוף בעמ' 65)

יחד עם הישוב העברי ועם כוחות המגן שלו, נכנסו גם „מערכות“ לתוך פתח התקופה החדשה. החדשים הבאים עלינו, עם כל הומרתם וגורליותם, אינם אלא פתח לתקופה של עצמאות ובנין. „מערכות“ נושאות את עיניהן לתקופה ההיא, בה יוכל העם, בשלונת-שלום ובקצב מעשה בלתי-מופרע, לבנות את עצמו, את משקו ואת ארצו, לפתח את תרבותו, להנך את בניו ולכוונן כוח-מגן ובטחון תקיף ותכניתי, יעיל ועממי גם יחד. בריאות חייו ושלימות הווייה של העם תדרוש גם אז, כי יחד עם כל תפקידי הבניה שלו ישא על שכמו את משימת הכווננות, שפירושה הינוך מקיף והרמוני לצני העם, וטיפול מלא של יכולתו, במשפחת עמי העולם.

אולם הפתח הצר, דרכו עלינו לעבור אלי תקופת החזון, היא העיקר כיום. „מערכות“, אשר כל שנות קיומן שירתו את גרעין הכוח העברי ושקדו על החזון, תשלנה על שכמן כל משימה

טיפוסי צבא

במלחמת קיומו כיום הזה, משתמש הישוב העברי בכלי-המגן שלו מאז — בארגון ההגנה — והוא מתאמץ, תוך מהלך ההיאבקות הגורלית, לשכללו ולציידו ציוד-משנה, ולהגדילו בדרך של התנדבות מתרחבת וגיוסים לאומיים מאורגנים ותכניתיים. כלי זה יצטרך לעמוד לנו בחדשי הגורל המכריעים והמחייבים ביותר. אולם מעבר לחדשי היאבקות-חיים זה, וכהמשכם הטבעי, עם הנחת יסודותיה של המדינה עצמה, תידרש גם קביעת דרך להקמתה, בניינו ושירותו של הכוח הצבאי העתידי, כוח המגן של המדינה העברית, כוח יהודי ביסודו וממלכתי במסגרתו ובתפקידיו. הביורור לקראת הכרעות ארגוניות ועקרוניות אלו, ביורור המושגים וליבון הדרכים, חייב להתחיל כבר עתה; גם כמה וכמה שלבים וענפים בביסוס כוח המגן הקיים — ובשכלולו — חזקה עליהם שיוגשמו תוך ראית המגמה הארגונית, המקצועית והחינוכית של דמות חיל-המגן העברי, לכשיקום על יסודות של קבע.

הסקירה המוגשת בזה מנסה להגדיר בקצרה, בהבלטה ובבהירות, את אותם המושגים והמונחים, המופיעים כיום — הן על עמודי העתונות והן בשיחות שבציבור — בצורה בלתי מחוורת, ולעתים קרובות תוך ערבוב-פרשיות והיפוך-יוצרות. הסקירה מגדירה את הגילויים המובהקים של כוח-צבאי או כוח-מגן באשר הוא: את צבא-השכירים שמקצועם בכך; את צבא-המגויסים תוך שירות-חובה; את החיל, המיליציוני של אזרחים-חיילים המתגייסים גיוס-קבע רק לעת מלחמה; את חילות ההגנה המקומית, המשמשים תמיד רק עזר והשלמה לצבא-המגן העיקרי, והמושתתים על העיקרון: „הנשאר בבית — ישמור ביתו“; את ארגוני העזר והאימונים להמוניה-העם ולבניה-הנעורים, המשמשים את ההכשרה הטרופ-צבאית ואת ההכנה הצבאית-למחצה של האוכלוסיה; ולאחרונה — את הגייסות, המצומצמים במספרם, אך מותאמים לשילוב תפקידים הגנתיים-משטרתיים, אשר המונח „ז'נדרמריה“ הולם אותם. לשם הבהרת המושגים מפרידה הסקירה בצורה בולטת בין סוג לסוג; אולם במציאות של הגנה ומשמר-בטחון, נמצא תמיד, כי רק בציורף סוגים מספר מהנ"ל, ובשילובם, אפשר למלא אחר כל צרכיה של מדינה קיימת וחייה את חייה. טיב הציורף הזה חייב לבוע מן המציאות של המדינה הנתונה ומתנאי קיומה.

לסייע לציבורנו להגיע למסקנה הנכונה, אשר תנאינו יחייבוה לגבי מדינתנו הנבנית, תורמת הסקירה, דלהלן את תרומת היסוד הראשונה.

המוערכת

של אופיו ומסורתו. לפיכך אין צורתו האירגונית דבר שבמקרה, אף אין היא מתהווה על-פי רצונם של פרט זה או של קבוצה זו, כי אם צומחת צמיחה טבעית והגיונית מאותם השרשים שצוינו לעיל.

(ב) כדרך שצבא ואירגונו אינם תופעה מקריה, כן נודעת לכל טיפוס של ארגון צבאי משמעות מסוימת-מאוד משלו' גם בכל השטחים הצבאיים-המקצועיים. הווה אומר, שכל טיפוס אירגוני משפיע בצורה שונה על מבנה היחידות, על שיטות האימון, על סוגי הציוד והחימוש. כלומר, בסופו של דבר, ניתן כל טיפוס אירגוני בתכונות מסוימות לגבי יכולת-המלחמה שלו, והוא משפיע, במידה מסוימת, ראשית

בפרוס-עצמאותנו המדינית מתעוררת, בין השאר, גם פקעת בעיות הקשורות בעתידינו הצבאי.

במיוחד עוררה בעיה אחת את התעניינותו של הציבור: מה צורה תהא למבנה כוחות-המגן אשר למדינה העברית? על מנת להקל על הביורור בעתיד, מן הראוי להבהיר אילו מושגים, שעדיין אינם נהירים למדי בחוגים רחבים.

בראש וראשונה יש לקבוע שתי הנחות-יסוד, והן: (א) צבא, על צורתו והופעתו האירגונית, אינו „דבר לעצמו“, אלא פרי של חברה מסוימת ולאום מסוים, תוצאה של עובדות כלכליות, גיאוגרפיות, מדיניות ואיסטרטגיות, של גודלו המספרי של הלאום,

— על הטקטיקה של אותו גוף צבאי, ובהמשך הדברים אף על האיסטרטגיה (דהיינו — גם על הקו הפוליטי הכללי של המדינה). מובן, כי גם מצבה וצרכיה, הטקטיים והאיסטרטגיים, המיוחדים של המדינה משפיעים, כפי שצוין לעיל, השפעה חוזרת על מבנה צבאה.

שתי הנחות כלליות אלה תובהרנה יותר לאחר ניתוח התפיסות הצבאיות השונות.

קיימות שתי תפיסות עקרוניות מקיפות ביחס ליסודות הארגון הצבאי. למעשה אין אלו תפיסות מקצועיות גרידא, אלא גם השקפות פוליטיות

חברתיות. האחת אומרת שהצבא הוא גוף מקצוע מוגדר, המשמש כלי בידי שלטון המדינה. התפיסו השניה גורסת אף היא את תפקיד הצבא לשמש כלי לשלטון המדינה, אך רואה זכות וחובה לכך אורח לשאת נשק בשירותה: וצבא הוא — „האומד המזויינת כולה“. שתי התפיסות הללו קיימות מימי קדם ועד היום הזה: והטיפוסים הארגוניים השונים של הצבא בתקופתנו אינם אלא גיוונים או מיוזגים של התפיסות הנ"ל.

להלן נעמוד על כמה מן הצורות המקובלות של טיפוס ארגון הצבא במדינות השונות.

צבא מקצועי-שכיר

אופיו היסודי

(א) צבא כזה מורכב מאנשים, הרואים בשירותם משלוחייד לכל חייהם, או לפחות לתקופה ממושכת: והדברים אמורים לא רק בקצינים, שהנם אנשי מקצוע ושירות ממושך גם ברוב תפיסות הצבא האחרות, אלא אף בסמלים ובטוראים.

בתקופות היסטוריות קודמות, עד ראשית המאה ה-19, שירת החייל השכיר, על-פירוב, במשך כל ימי חייו; אבל גם בזמננו ארוכה היא תקופת שירותו. בצבא הבריטי הרגולרי שלפני המלחמה, למשל, נמשכה תקופת השירות 6-7 שנים: בצבא הקבע של ארצות-הברית — 3 שנים; אך חלק ניכר של החיילים התחייב לתקופות-שירות נוספות, כך שבצר באות אלה לא היה זה חזיון נדיר כלל לפגוש חייל בעל 16-12 שנות-שירות; ואלו סמלים, ששירותם ארך 25 שנים ומעלה, היו תופעה רגילה. שירות ממושך מאוד היה קיים בצבא הגרמני והאוסטרי שלפני 1933: 12 שנה בראשון, ו-6 בשני. (אכן, דבר זה נכפה עליהן בחזית השלום של המלחמה הקודמת — ועל פרשה זו עוד ידובר להלן).

(ב) נקודה אופיינית שניה לגבי טיפוס-צבא זה היא שיחידותיו מאורגנות, גם בימי השלום, לפי מבנה ימיה המלחמה, וכוללות כמעט תמיד או את תקן-האדם המלחמתי המלא, או רובו המכריע: דהיינו, אין כאן צורך בגיוס ניכר של רזרבות נוספות על מנת להביא את היחידות לכוננות-קרב מלאה, — דבר הנחוץ, כפי שנראה להלן, בטיפוסי צבא אחרים.

(ג) הנקודה האופיינית השלישית, הנובעת משתי הנקודות הראשונות, היא האפשרות לכנס את כוחות הצבא השכיר, במידת ריכוז זאת או אחרת, במספר מרכזים, במחנות גדולים פחות או יותר, („חנייות

הצבא“ של ארצות-הברית, „ערי-חיל-המצב“ והמחנות של „הרייכסוואר“ הגרמני, או „מפקדת-אלדרשוט“ של הצבא הבריטי, וכדומה).

יתרונותיו

יתרונותיו נובעים, כתוצאה הגיונית, משלוש הנקודות האופייניות העיקריות, שצוינו לעיל, והם: (א) אפשרות של אימון יסודי ביותר, וכן השרשת רגילות למסגרת הצבאית אצל החייל.

(ב) כוננות-קרב גבוהה מאוד באופן יחסי.

(ג) מינימום של הפרעה לתהליכי הייצור (ובתוך זה — הייצור הטכני והמשקי, המגביר את כושר הלוחם של הכוח הצבאי) בכלכלת האומה.

חסרונותיו

חסרונותיו הם: (א) היות והצבא-השכיר מבוסס על חיול מתוך התנדבות, ללא גיוס-חובה, הרי עצמתו המספרית תלויה במידה רבה במספר בני האומה הנכונים לתור לחלוטין, או לזמן ארוך, על חיים אזרחיים ומקצוע אזרחי. מענין לציין, כי דוקא בשתי האומות שבהן היתה הצורה הארגונית העיקרית במשך זמן רב צורת צבא-שכיר, היתה הנטיה לחי-חייל, עקב רמת-החיים הגבוהה יחסית של ההמונים שלהן, קטנה מאוד. גם הצבא הבריטי וגם הצבא האמריקאי (אך לא צייהים וחילות האוויר!) סבלו בתקופה שבין המלחמות ממיעוט מתנדבים; והדבר גרע במידה רבה מן היתרונות הכרוכים בתפיסה צבאית זאת, דהיינו: תקן-מלחמה מלא וכוננות-קרב גבוהה. ועובדה זו הרי היא המשפיעה במישרין על כושרו של צבא מקצועי-שכיר כגורם-מלחמה.

(ב) מובן מאליו, כי בו בזמן שבדפוסי צבא אחרים התשלום לאי-הצבא — לפחות לטוראי ולסמל הנמוך — הוא נובינלי בלבד, ואי-אפשר להסתפק בו

למלא ביעילות, ואיזה משימות אינו מסוגל למלא לבדו.

מבחינה מקצועית ופוליטית, צבא רגולרי-שכיר הוא כלי יעיל ביותר לתפקידי משטרה ו"בטחון פנימי". ביכולתו למלא תפקיד משטרה-בטחוני לא רק במובן הארצי המצומצם, אלא אף במסגרת של קיסרות שלמה, אשר יש לה הרבה מושבות בלתי-מפותחות, שבהן עלולות להתרחש התנגשויות ומלחמות זעירות, ובאמת הוגדר אחד מתפקידי העיקריים של הצבא הבריטי לפני המלחמה האחרונה בזו הלשון: "משטרה קיסרותית" להבטחת המרחבים שמעבר לים".

אחר לגמרי הוא התפקיד, שצבא מקצועי-שכיר עשוי למלא במלחמה גדולה נגד אויב שווה-כוח בערך. ואכן, מאז שנת 1500 בערך, ועד ראשית המאה ה"ט היתה התפיסה הכללית והמשותפת כמעט לכל המדינות, זאת של צבא-שכיר: ותכונות-המלחמה שלו שימשו כקנה-המידה הקובע והמקובל של התקופה. אך משהופיעו תפיסות צבאיות אחרות, בעיקר זו של צבא-שירות-חובה (ראה להלן), התברר כי מעתה יכול צבא מקצועי-שכיר, במקרה הטוב, למלא תפקיד של חיל-הצבא על בסיס המוני, וכן להיות את חוט-השדרה המקצועי-המובהק של הכוח המורחב.

הצבא השכיר הבריטי, למשל, נזקק, בכל המלחמות הגדולות מאז מלחמת-השחרור האמריקאית, להשלמה ע"י מקור צבאי נוסף, אם בצורת מיליציה וגדודי-מתנדבים להבטחת ארץ-המולדת — כמו שהיה בשנות מלחמת-אמריקה והמלחמות עם נפוליון, או גדודים בודדים, מהסוגים נ"ל, שהתנדבו גם לשירות מעבר-לים — כמלחמות אפריקה-הדרומית,

ואם בצורת צבא שירות-החובה — בסוף מלחמת-העולם הראשונה ובפרוס מלה"ע השניה ובמהלכה. במצב דומה לזה אנו נתקלים מפעם לפעם בצבא האמריקאי.

בין שתי מלחמות העולם טופחה תיאוריה, בעיקר ע"י הגנרל פון-סאקט הגרמני וע"י הגנרל דה-גול (בספרו: "לקראת צבא מקצועי"), אשר ביססה טענותיה, מצד אחד, על חסרונותיו של צבא המוני, המושתת על שירות-חובה, (בהן עוד ידובר להלן) — ומאידך, על אופי המלחמה, החדשה. תיאוריה זאת גרסה, שבמלחמת ימינו, המתנהלת בעיקר ע"י מכונות מורכבות, יקל על צבא מקצועי-שכיר, המצויד בכל הציוד החדש, להגיע — תודות לרמת-אימונו

לגבי אדם, המקדיש רבות משנות חייו למקצוע זבאי. כמו כן לא די כאן בדאגה לצרכיו המינימליים בלבד, אלא יש לספק לו לפחות חלק מאותה נוחיות שהיה מוצא בחיים האזרחיים, ולתת לו גם את האפשרות הכלכלית להקים משפחה ולקיימה. מכאן, שההוצאות להחזקת כוח-האדם בצבא-שכיר חדיש הן גבוהות למדי. ברפובליקה האוסטרית, למשל, הוצאו 50% מהתקציב הצבאי של שנת 1933 להחזקת כוח-האדם — ורק 20% בערך לציוד. אבל לא רק ארץ קטנה כאוסטריה, אלא אף מעצמה אדירה כממלכה-המאוחדת צריכה היתה לקפח את סעיפי-התקציב המוקדשים לנשק, להתפתחות טכנית ותעשייתית ולהכנות אחרות, על מנת לכסות את הוצאות החזקתו של כוח-האדם.

מכאן נובע, מצד אחד, שתפיסה של צבא מקצועי-שכיר היא תפיסה יקרה, ומאידך — שעצמתו המספרית של צבא כזה — התלויה באופן ישיר בתקציב — בהכרח שתהא מוגבלת, ואפילו כשיש מתנדבים במספר מספיק (אלא שאז ניתן לבור מתוכם כוח-אדם מעולה יותר).

ג) ועוד: מטבע הדברים הוא שמספר החיילים והסמלים המשתחררים משירותם הש"כיר, חוזרים לחיי-אזרח ומהווים את הרזרבה שאפשר לגייסו במקרה הצורך, מצומצם יחסית. למשל, "רזרב-הצבא" (על הסוגים הנספחים עליו) של הצבא הבריטי ערב מלחמת-העולם השניה מנתה כ-140 אלף איש לערך. תפיסה צבאית זאת אינה מהווה, איפוא, מסגרת מתאימה לאימון רזרבות גדולות.

ד) מגרעות הצבא השכיר-המקצועי מתבטאות לא רק בשטח הארגוני והתקציבי אלא גם בשטח הרוחני-הפסיכולוגי. המלחמה החדשה הפכה את התביעה הפוליטית-

החברתית הקדומה — "אומה מזויינת" — להכרח צבאי, שאין ממנו מנוס. הווה אומר, שכל ענפי החיים של העם חייבים להיות מופעלים ומגוייסים כדרישת מאמץ-המלחמה. לפיכך, גוף צבאי המנותק במידה מסוימת משטף החיים הכלכלי, והקפוא במסגרת ובשיגרה נפרדות, אינו הולם למדי את צרכיה של המלחמה החדשה; והדברים אמורים הן בשיעור הוליים וברמה של מפקדיו הגבוהים והן בפעולתו הווא. על המגרעות המדיניות-הסוציאליות של צבא מקצועי-שכיר עוד ידובר להלן.

כישור-המלחמה

לפי היתרונות והמגרעות שמנינו לעיל, ניתן להסיק אילו תפקידים עשוי צבא מקצועי-שכיר

חייל מקצועי שכיר מובקע רגלי אנגלי ב"אמצע המאה ה"ט"

הגבוהה וכוונות-הקרב שלו — לנצחונות מכריעים ומהירים, בלי הסיוע שבעצמתו המספרית של צבא המוני, וכי יהיה לו יתרון גדול לעומת „הכמות” בלבד, כבדת-התנועה ומחוסרת האימון המספיק, של צבא-שירות-החובה. אכן, המציאות של מלחמת-העולם השניה הוכיחה, בסיכומה, שתיאוריה זאת לא היתה נכונה. בניגוד לכל הנבואות, ראתה גם המלחמה הזאת מחנות של מיליונים רבים, ובתנאים של שיוון ברמה הטכנית, הרוחנית והצבאית-המקצועית, היה ערך מכריע ליתרון המספרי של צבאות מגויסים.

ההגבלות בייעילותו של צבא מקצועי-שכיר נתבלטו בעיקר בעת מלחמות ממושכות מאוד. אבל אין להכחיש שצבא ממין זה — בתקופות היסטוריות שחלפו, יותר מאשר בהווה — הוא המכשיר המתאים ביותר לטקטיקה ולאיסטרטגיה תוקפנית ולמכות בזק קצרות. לזאת יש להוסיף, שכושר-ההתקפה של כל דפוס-צבא אחרים, וביחוד של צבא שירות-חובה, עלה בה במידה שנכללו בתוכם קאדרים גדולים יותר של אנשי-צבא מקצועיים.

השרשים ההברתיים והמדיניים של צבא מקצועי-שכיר

טיפוס צבא זה מופיע אצל עמים רבים, כתוצאה מהתפתחות חברתית מסוימת. אצל הנינים, הרומאים והיהודים, למשל, אפשר לראות תהליך-

התפתחות דומה. משעוברים עמים אלה משל הביסוס והבצרון הלאומי להתפשטות אימפריאלי בקנה-מידה גדול פחות או יותר, הרי הם נוטשו את המבנה הצבאי השרשי הראשון שלהם — או המליציה המקיפה את כל העם — או מצמצמים או הרכבה וחשיבותה היחסית במערכת כוחותיהם וזאת — הואיל ואותו מבנה איננו מכשיר ההולך מלחמות-כיבוש ממושכות בריחוק-מקום. לתכלית החדשה נוצר המכשיר החדש: הצבא המקצועי השכיר.

בתקופה החדשה יש לטיפוס-צבא זה גם שרשי אחרים. כך, למשל, הסיבות שהניעו את אנגליה לבחור בו — ולהחזיק בו עד הזמן האחרון — היו שונות. אחת הסיבות — מצבה הגיאוגרפי, אשר מזד זמן רב הוציאה מכלל אפשרות להיות מעורבר לבדה במלחמות יבשתיות ממושכות. באנגליה הכריעו גם הלכירות הציבור, העוינים לשירות-חובה, מצד אחד, והיעילות של צבא-שכיר בשירות הקיסרותי, שדובר עליה לעיל — מצד שני.

ועוד שורש לקיומו של טיפוס-צבא זה: מתוך כוונה שחסרונות הצבא-השכיר, שהוזכרו לעיל, (העומס הכספי ואי-היכולת ליצור רזרבות מאומנות ניכרות) יגבילו את הכוח הצבאי של המדינות המנוצחות במלחמת-העולם הראשונה — כפו אותו המדינות המנצחות על יריבותיהן.

צבא שירות-חובה

אופי יסודי

(א) צבא-שירות-חובה מושתת על חובת-שירות של כל אזרח, המוכשר לכך מבחינה גופנית. חובה זו חלה בדרך כלל על תקופה ממושכת: ברוב המדינות מגיל 18 ועד 45, ולעתים אף למעלה מזה, בזמני-מלחמה. אולם בימי שלום מבלה המגויס רק חלק קטן מתקופה זו בשירות-פעיל; משך השירות-הפעיל שונה בארצות שונות, אבל בדרך כלל הוא נמשך משנה ועד שנתיים. אחרי סיימו את השירות-הפעיל, עובר האיש המאומן לרזרבה, והוא חייב להתייצב לתירגולים ול„חזרות” מדי שנה בשנה, או בפרקי-זמן קבועים אחרים. התחייבות זאת פוחתת והולכת — לגבי משך הזמן שלה, ולגבי תכיפותה — עם עליית הגיל. הווה אומר, שבני הגילים הצעירים, אשר זה לא כבר סיימו את שירותם הפעיל, נקראים בחזרה אל הדגל תכופות יותר ולתקופות ארוכות

יותר — בממוצע, משבועיים ועד חודש לשנה — בעוד שהקשישים מהם נקראים לתקופות קצרות יותר, ורק אחת לכמה שנים. בהתאם לכך, מחזיק צבא שירות-חובה רק חלק קטן ביחס מאנשיו בשירות הפעיל, בו בזמן שמרבית האנשים המאומנים נמצאים בחיל-המילואים, המתחלק, לפי הגילים ולפי מידת ההתחייבות, להתייצב ל„חזרות” ולתירגולים, לכמה וכמה דרגות: רזרבה „אקטיבית” (להשלמת יחידות הצבא הפעיל עם בוא גיוס-המלחמה) לגילים הצעירים; ואלו הגילים הקשישים יותר מהוים את הרזרבה של הקו השני, או השלישי ואף הרביעי, ויש והם מאורגנים ביחידות ובמבני-צבא מיוחדים, כמו למשל, ה־Landwehr וה־Landsturm בגרמניה לשעבר, או ה„דיביזיות הרזרביות” (בעלות ארגון-קבע אף בימי שלום), וה־Armée Territoriale (שלא לערוב במליצית-המתנדבים

הבריטית, הנושאת את אותו השם), שנתקיימו בצרפת.

(ב) מתנאי השירות, שצוינו לעיל, נובע המבנה הארגוני של צבא־שירות־חובה. מבנה זה נקרא בשפה המקצועית מבנה של קאדרים. פירושו של דבר, שבצבא מעין זה מקיימים בזמני שלום רק מספר יחידות מצומצם בתקן־המלחמה המלא, או שאין מקיימים כאלו כלל. ואלו רוב היחידות — או כולן — קיימות אז רק בהרכב של "קאדר" (בצרפתית — "מסגרת"), או בגרעין של אנשי־צבא מקצועיים. המורכב בעיקר מקצינים וסמלים, בצירוף מספר מוגבל של חיילים המקיימים את שירות־החובה הפעיל שלהם; מאידך, בזמן הגיוס־למלחמה מצטרפים אליהם טוראים וסמלים מהרזרבה (ואף קציני מילואים מיוחדים), המשלימים את היחידה עד כדי תקן־המלחמה שלה. נוסף על כך מקיימים מאנשי המילואים — לפי שכר צויין — גם יחידות חדשות לגמרי, שלא היו קיימות בזמני שלום, או שהיו להן רק משרדים, שלישי־יחידה ואולי גם מפקדים ממונים למפרע.

התוצאה ממבנה ארגוני זה היא, שהרכבו ואפשרויות פעולתו של צבא שירות־חובה, בזמני מלחמה, אינם אהידים. מצויים בתוכו אחוז מסוים של אנשי־צבא מקצועיים־שכירים, המהווים את יסוד הקאדרים; ועל אלה נוספים הן אנשי שירות־החובה שבתוך השירות־הפעיל, והן יחידות־הרזרבה־האקטיבית, שזה לא כבר נסתיימה תקופת השירות־הפעיל של אנשיהן, ואף עברו אימונים שנתיים נוספים. ואילו מהצד השני מצויות יחידות־רזרבה, המורכבות מאנשים קשישים יותר, שבמשך השנים היו מתאמנים אך מעט. כל זה משפיע, כמובן, על יכולת־הקרב של צבא כזה, לפי שנראה עוד בהמשך הדברים.

מובן מאליו, שבמידה שהקאדר המקצועי־השכיר גדול יותר ותקופת השירות־הפעיל ארוכה יותר, גדל גם מספר האנשים המאומנים המוחזקים במצב של כוננות, וגדלה גם יכולת־הקרב של צבא־שירות־החובה. אולם לא תמיד ניתן להשיג דברים אלה בנקל ולהלן עוד נתעכב על כך.

היתרונות

(א) צורה ארגונית זו של שירות־חובה מבטיחה את הניצול המכסימלי של כוח־האדם במדינה לתפקידים צבאיים, היות והיא מארגנת ומאמנת,

לפחות להלכה, כל אזרח המסוגל לשאת נשק. לפיכך שוב לא קיימת כאן בעיית חוסר־רזרבות, כבצבא המקצועי־השכיר; ומאידך, מקנה צבא שירות־החובה — בעיקר לאומות הגדולות — את האפשרות להופיע בשדה־הקרב כשבידן אותו היתרון המספרי, שהנו עד היום אחד היתרונות המכריעים.

(ב) מבחינה כספית, הרי צבא־שירות־חובה הוא חסכוני מצבא מקצועי־שכיר, הואיל ובצבא זה מנותק המגויס מהחיים האזרחיים רק לזמן מוגבל וברוב המקרים הוא נקרא לשירות־פעיל ממושך יותר עוד בטרם התקשר כל־עיקר עם מקצוע אזרחי מסוים; ואילו כוחו העיקרי — ברזרבות, באנשי המילואים, החוזרים בזמני שלום לחיים האזרחיים. משום כך יכולת שלום לחייל להיות — בעיקר בזמני שלום — הרבה יותר נמוך מאשר בצבא מקצועי־שכיר. יתר על כן: שיטה זאת מאפשרת לאמן גם רזרבה פחות או יותר גדולה של קצינים וסמלים ועל־ידי כך ניתן להקטין במידת־מה אף את מספר המפקדים המקצועיים־הקבועים. כל אלה בהרבה בצבא שירות־חובה בזמני שלום מאשר בצבא מקצועי־שכיר.

(ג) מובן מאליו, שההשפעות השליליות מבחינת התפיסות והלך־הרוח, וכן מבחינה מדינית־חברתית, שצוינו ביחס לצבא השכיר כתוצאה מניתוק אנשיו מהחיים האזרחיים, אינן קיימות בצבא־שירות־חובה, או שהן חלשות הרבה יותר.

החסרונות

(א) היות ורוב רובו של צבא שירות־חובה נמצא בזמני שלום ברזרבה — נדרשת, בזמן מלחמה, תקופת גיוס (דהיינו, השלמת היחידות, באדם ובציוד, והבאתן לנקודות ההיערכות והפריסה שלהן) פחות או יותר ממושכת בכדי לערוך צבא זה שיהא מוכן לקרב. רמת הכוננות קטנה באופן יחסי ועל כן ישנה האפשרות, ביחוד בתנאי מלחמה מודרנית, להפריע למהלך גיוס זה ע"י מכות־בוק מן האוויר, ולעתים גם מן היבשה.

(ב) בהתאם לדברים שנאמרו כבר לגבי אופיו היסודי של טיפוס צבא זה, הרי רמת אימונו — ולפיכך גם יכולתו הכללית — אינה שווה ביחידות ובמבנים מהסוגים השונים הנ"ל הכלולים בו. היא גבוהה אצל הגרעין המקצועי, הגילים הנמצאים בשירות־פעיל והרזרבות של הדרג הראשון; ואלו ברזרבות הקשישות יותר חסר, ברוב המקרים, הגיבוש

חייל מנויים של מלחמת העולם א"י רגלי אנגלי ב1914

הטקטי והידיעות ה"טריות", ובמידה שיש צורך בזמן הגיוס להקים מרזבות כאלה יחידות טקטיות ואופרטיביות שלמות, הרי הן מהוות, לפחות בזמן הראשון של המלחמה, חוליה חלשה. ידוע למדי, למשל, שמפלת צרפת במלחמה האחרונה באה, לפחות בחלקה, כתוצאה מההתנהגות הבלתי-יעילה של מבני צבא זרוביים מסוג כזה בגזרת-מפתח איסטרטגית בחזית הצפון.

ג) את החולשות היסודיות הללו — כלומר, רמת "הכך" נמוכה, ורמת-אימון לא-גבוהה של חלק ניכר מצבא שירות-החובה — מנסים לתקן בדרך כלל ע"י כך שמגדילים את הגרעין המקצועי-השכיר הקבוע, באופן שהוא עשוי, מצד אחד, להוות כוח אשר יחפה על תהליך גיוסן של הרזרבות ויבטיחנו ממכות-בוק, ומצד שני — להוות מסגרת לרזרבות הנ"ל — דהיינו, שלכל יחידה טקטית ואופרטיבית יהא מובטח ומיועד מלכתחילה גרעין מקצועי קבוע וחזק, פחות או יותר, שימנע את הצורך להקים יחידות מורכבות מאנשי-המילואים בלבד.

דרך אחרת לתיקון נקודות-התורפה הללו היא על-ידי הארכת זמן השירות, פעולה המרחיבה את היקף הצבא הנמצא בכל עת בשירות-פעיל (דהיינו, כוח-חפה ניכר יותר) והמאפשרת הקניית אימון רצוף ויסודי יותר לחיילים, בטרם יעברו לחיל-המילואים.

אכן, שתי הדרכים הללו מגדילות את העומס הכספי, אם כי אינו גדול כל-כך כפי שנדרש לשם החזקת צבא, שיהא מקצועי-שכיר בכללו: הדבר נכון, בעיקר, לגבי ארצות קטנות. כשהמדובר הוא בטיפוס צבא זה בארצות כאלה, יש ונתקלים גם בחסרון נוסף: אי-היכולת — שוב, בגלל מסיבות כלכליות — להשתמש בכל כוח-האדם של המדינה, לארגנו ולאמנו; כך, למשל, מנו חייבי-הגיוס בהולנד, מדי שנה, כ-70 אלף איש במוצע, ובו בזמן היה מספר המגויסים לשירות בפועל פחות מ-30 אלף. אף בנורבגיה היה המספר השנתי הממוצע של חייבי-הגיוס כ-30 אלף איש — ואילו למעשה גויסו לצבא 19 אלף איש בלבד.

בושר המלחמה

מן היתרונות והחסרונות של צבא-שירות-חובה שמנינו לעיל נובע, שברוב המקרים נופלת יכולת-הקרב של טיפוס-צבא זה בהתחלת

מלחמה מזו של צבא מקצועי-שכיר, הואיל והוא זקוק לתקופה מסויימת לשם גיוסן וגיבושן. לכן שעה שארצות קטנות נתקפות • על-ידי אויב עדיף-כוח מלכתחילה, אין צבא-שירות-חובה שלהן מסוגל, ברוב המקרים, בשלב הראשון של התפתחות הקרבות, לבצע פעולות תוקפניות, אלא פעולות דפנסיביות בלבד. כמובן, שכלל זה נתון לתמורות גדולות, לפי המצבים הפוליטיים, צירופי בריתות ויחסי-הכוחות.

ב) לאחר תקופת "הגיוס והגיבוש", מתחילים להשפיע היתרונות — של "כמות" מספרית ואימון המונים — האופייניים לטיפוס צבא זה, והנעדרים בדפוסי-צבא אחרים. הנסיון מוכיח, לפחות לגבי הארצות הגדולות, שרק צבא-שירות-חובה מסוגל לעמוד במלחמות ממושכות בהתנגשויות בין מדינות חדישות.

שרשי החברתיים והמדיניים של צבא-שירות-חובה

בצבא-שירות-חובה מוצאים אנו, מבחינה חברתית ומדינית, את הביטוי לאותו עיקרון עתיק, אשר צויין בפתח המאמר הזה: כל אורח — חייל.

אופייני הוא הדבר, שצורת צבא זה קמה לתחיה בתקופה החדשה, לאחר שחלפו ימי-הביניים, על האיסטרטיות הפיאודליות שלהן, ונתערער המשטר המלוכני האבסולוטיסטי, על צבאות השכירים או היילי-נצח-מאונס אשר לו. ואכן, בפעם ראשונה הוכנס לתוקפו שירות-חובה אמיתי בימי המהפכה הצרפתית, והתביעה לצבא המושתת על שירות-החובה היתה בתקופה ההיא אף בשאר הארצות, מחוץ לצרפת, לסיסמא מהפכנית של הבורגנות הליברלית. טיפוס זה של צבא הוצג אז כביטוי של שלטון-העם — לעומת צבא-שכירים, בו ראו את המכשיר לשלטון יחיד או מעמד מסויים.

ברם, במהלך ההתפתחות ההיסטורית נתקבל מבנה ארגוני זה ברוב ארצות אירופה בלי להתחשב כלל בתפיסה הפוליטית, כי אם בהתאם לצרכיה של ההתפתחות הצבאית הכללית. מראשית המאה העשרים ועד היום הזה היה צבא-שירות-החובה מקובל על כל המשטרים החברתיים והכלכליים — מפאשיזם ועד לקומוניזם — כמבנה התקין והתכליתי ביותר לכוחותיה הלוחמים של מדינה בזמננו.

(סוף יבוא)

אין כל מצבים נואשים; יש רק אנשים שנואשו מן המצב.

פ. ד. רוזבלט

על סוד הפיקוד

מאיזו בחינה שהיא, של תיכנון גרוע, או של תפיסות לקויות.

לעתים קרובות מתעלמות הפקודות מטבעו של הקרב כי הן מתנכרות לעובדת היסוד והיא, שפעולה על מנת שתהיה מכרעת, חייבת להתפתח בהתאם לתנחותם ולחלוקתם של כוחות האויב. אין פרושו של דבר כי חילך חייב לנוע דוקא לפי הקו הקצר ביותר ישר אל לבו של איזור העצמה המכסימלית של האויב. אדרבא, ברוב המקרים תהיה המשמעות האמתית היפוכו של דבר: התמרון מתפתח סביב הרעיון של השמדת "לב" האויב על-ידי ניתוק עורקי החיים שלו.

אולם מעל ומעבר למושגים ראשוניים שכאלה, הרי יש להדגיש, כי פירושו של דבר הוא, שראש אחריותו וחובתו של המפקד הטקטי, בכל דרג פיקוד שהוא, הנה לקבוע, בכל הדיוק האפשרי ובעזרת כל האמצעים אשר ברשותו, היכן נמצא אותו ה"לב" — ובהתאם לכך לתכנן את הקרב שלו (או לערוך את תכניתו מחדש).

קיים גבול לאשר ניתן להשיג על-ידי סיור מוקדם. לעתים עלול הוא להכזיב לגמרי; או אפשר כי יצליח רק במידה חלקית, שלא תספק אלא מושג מוטעה על מצבו של האויב.

בכל אחד משני המקרים האלה, יהפוך התמרון נגד האויב לאמצעי הראשי לתיקונו של מהלך הקרב ולהבהרת המצב לאמיתו, ובמובן זה ניתן לומר כי כל קרב מכונן גם לחקר המצבים ולהבהרתם, וכאשר, תוך מהלך האופרציות, מתבהר המצב האמיתי, הרי המפקד אשר יתעקש להיאחז דוקא בקרנות תכניתו המקורית — בין משום שהגן קהה-תפיסה מכדי להבין מה קרה ובין משום שהגן אדיש מכדי לנקוט בתכנית חדשה — יש לראותו כמי שלא מילא את חובתו כלפי חייליו בפרט החיוני ביותר, וכשלון אשר כזה אין לו כפרה.

"תורות-מלחמה מוחלטות הן דבר בלתי אפשרי" — כתב ההוגה והסופר הצבאי הנוער, מיוור-גנרל ג.פ.ס. פולר. — "שכן, במקרה שתורה כגון זו, על עיקריה, הופכת להלכה-שבשגרה — אבוי לו לצבא, אשר נתפס לקסמיה המצודדים".

את החזית אפשר לראות, ואת תנאיה ניתן להבין, רק דרך עיניהם ודבריהם של האנשים הלוחמים שם. צורך בלתי-נמנע הוא, איפוא, שהמפקד יאפשר לאנשי שיו לראותו בכל מסיבות-המלחמה. המפקד שאינו משתמש בזכות-החובתו זו, כאילו שלל מעצמו את אותה תוספת של תוקף מוסרי, אשר בה לא יוכל לזכות בכל דרך אחרת. אפשר לנסח הנחה זו בצורת כלל מתימטי: התועלת והברכה שאפשר להפיק מפי-קוח במקום ומסיוור אישי, עומדות ביחס ישיר לקשיים הכרוכים במצב הנתון.

באיזורי עורף רוכש לו המפקד, כגבוה כנמוך, את לבות אנשיו בראש וראשונה על-ידי התענינות פנה בטובתם הכללית. זהו היסוד האמיתי לפרסטיז'ה שלו ואבן-הבוחן לכושרו החיילי, שבה מודדים אותו פיקודיו. ואולם בחזית הוא קונה לו את הערכתם במידה שהם נוכחים והולכים, כי אכן מבין הוא את הבעיה הטקטית שלפניהם ועשה יעשה את כל האפשר בכדי לסייע להם בפתרונה.

כי כזה הוא טבעו של החייל הלוחם. בעל כרחו מגלה הוא התענינות מקצועית בבעיה המקצועית, הואיל וחייו הופקדו על קלף זה — אם כי רק בהגיעו לחזית מתבלטת לפניו אותה עובדה בבחירות, ומתחילה להשתקף ביחסו כלפי הממונים עליו. משחלה בו תמורה זו, יהיה מוכן לעמוד ב"מנות-הברזל" ובסבל שבחיים מתחת כפת-השמים — בשרב ובכפור, בגשם ובבוץ — במשך תקופות בלתי מוגבלות, ובלבד שיראה טעם בנסיון הטקטי בו הוא עומד, ויהיה משוכנע בהגיון המונח ביסודן של האופרציות בכללותן. ואולם משיאבד פעם את אמנתו זו, יקשה מאוד להחזירה לו. והוא יאבד אותה במהירות רבה משיראה כי מבזבזים אבידות רבות על אופרציות חסרות-תכלית, או משיתחיל להרגיש כי הגן קרבנם.

מספר-סיכום ללקה אנשי-פיקוד אמריקאיים במלחמת העולם — קמעים השווים לכל מפקד.

Men Against Fire ("אנשים מול אש") מאת קול' ס. ל. א. מארשל, ההיסטוריון הרשמי לזירה האירופית של צבא ארה"ב.

מעולם לא נכתבו דברים נכוחים מאלה על קרבות רגלים, או על האיוון לקראתם, אפילו כשאותו איוון נערך תוך תכונה לקרב הממשמש ובא וכשטיבו של השטח, אשר בו יתחולל, ידוע היטב, כי כל כיברת-גוף חדשה מעוררת בעיות טקטיות חדשות, רבות ושונות, ומצריכה את סיגולם המחודש של דרכי-פעולה ישנים: יתר על כן, הבעיות הללו אינן נראות במלוא היקפן אלא לאחר שהגייסות כבר הגיעו בפועל ממש לשדה-המערכה. על-כן יש לקבל כעיי-קרון, שתהליך האיוון נמשך בתוך אי-זור הקרבות, עד לסיומו של הקרב ועד בכלל, ושי-אפילו הטובים שבחיילות אי-אפשר שיהיו פטורים הימנו.

השאיפה לסתום לגמרי את הפירצה המפרידה בין האיוון והקרב הרי היא למעלה מכושר המצאתו של האדם. כיון שירדנו לעומקה של עובדה זו, שוב אין לנו ברירה אלא למזאת משמעותה עם תבונת-המעשה של האימונים. בעשותנו כן נגיע אולי שוב לאותה מסקנה שאליה מכוונת ההגדרה הסתמית במקצת, האומרת ש„גמישות המחשבה“ היא התכונה השכלית הרצויה אצל המפקד. הרי שלפי „חשוב“ גם ניתן לומר, כי 60% מאמנות הפיקוד הם הכשרון לראות מראש: ואלו 40% הם הכשרון לחדש בו במקום פתרונות חדשים, לזרוק מאחרי הגב את הרעיון הקודם, שהועמד במבחן ונכשל בכורה-הגסיון של האופרציות, ולקבוע כללים בדרך הפעולה, תחת לפעול לפי הכללים.

מן הראוי להזכיר למפקדי יחידות קטנות, כי הלכת האיוון מכוונת יותר להקניית עקרונות כלליים, מאשר מושגים מוחלטים. הבהרת השלימה של רעיונות טקטיים — של שיטות התקפה והגנה, ושל איזון נכון בין שניים אלה, בצורה שתאפשר גם לש-מור על הגייסות הטקטיים וגם להפעילם ולנצלם באופן היעיל ביותר — לא תבוא אלא לאחר שהחיי-לות כבר יתפרסו על פני שדה-הקרב. השטח עצמו הוא הוא הגדול שבמורים, וכל אחד חייב להיות מוכן ומזומן תמיד לסגל את הלקח הניתן על ידו ולהפעילו במחשבה רעננה. ואף זאת יש לזכור: בכל זירת-התגוננות חדשה טעון אותו לקח שינוי והתאמה מחר-דשים, לא רק לפי התמורות שבפני הקרקע והנוף, אלא גם לפי התמורות בכוונת האויב וכן בהתאם לתנאי מזג-האוויר.

במהלכה של מלחמה יארע לעתים קרובות שפלוגה מסויימת מגלה, בדרך נסיונותיה ושיאיותיה, את הפת-

רון הנכון לאיזו בעיה „בוערת“, הנוגעת לכל אחד. ואולם משיקרה כדבר הזה לפלוגה, הרי יכול אני להבטיחכם כי רק מפקד-פלוגה יוצא מן הכלל יטול את היוזמה להעביר את פתרונו היחיד במינו הלאה, אל הממונים עליו, ואפילו אם הוכיח בעת הקרב בפועל-ממש כי רעיונו בר-ביצוע הוא. רעיון טקטי מוצלח במסגרת פלוגתית יתכן מאוד כי ישאר „תקוע“ זמן בלתי-מוגבל בתחומי אותה הפלוגה האחת, אף כי עשוי היה להביא ברכה במסגרת הצבא בכללותה. כרגיל, אי-שימוש כזה באפשרויות הנפתחות איננו נובע מעודף צניעותו או אדישותו של אותו קצין, כי אם מתוך שאינו משיג את העובדה, שאף אחרים מתחבטים כמוהו באותה בעיה עצמה. הקרב הוא מין עסק, אשר בו מתקצר ומצטמצם הרבה אופקו של כל איש. מעמסת אחריותו של המפקד היא כה כבדה, עד שהוא נוטה לגלות אדישות אפילו כלפי יחידות אחרות בתוך אותה חטיבה עצמה. מחשבתו מכוונת אל המעגל פנימה, הוא מקדיש זמן כה רב למחשבה כיצד תוכלנה יחידות אחרות לשמש אותו, עד שהוא מתקשה להפוך את כיוון מחשבתו ולהקדיש חלק ממנה על מנת לשמש אותן. על-ידי כך מאבדים לא מעט מהאחידות הרצויה.

אולם הלך-מחשבה זה אינו חסרת-תקנה לחלוטין, באם רק יושם לב לאותו קצין בעוד מועד. הליקוי השכיח בשיטת האימונים הבהולה שלנו בעתות מל-חמה, שביקשה להעמיד אנשים צעירים לתפקידי מנהיגות של חיילות לוחמים, היה טמון בהדגשה המופרזת שייחסנו ל„ספר“, או לפתרון המוסכם. לחשיבות, אשר מחשבתנו הצבאית מייחדת לספר, נודע ערך משלה, אך אין היא תורמת לפיתוחו של חבר קצינים, שיעיוו לחשוב מחשבות מקוריות. שינוי בלתי-פוסק — הוא הוא צביונה הטבעי של המלחמה. מצבים חדשים תובעים לעתים קרובות פתרונות שעליהם לא חלמו לפני-כן. על כן נובע מכסימום היעילות מאותה שיטת מחשבה, המבטיחה, שכל רעיון חדש ובריא יופץ מיד בין כל הנוגעים בדבר.

לפי שציינתי בתחילה, הרי כיום צריכה תכליתם היסודית של האימונים למיניהם לחייבנו לפתח את התכונות הטבעיות של החייל ולעורר את מחשבתו, תחת אשר ננהג בו כאילו היה בורג שיש לקבעו במכונה גדולה. תכליתם האמתית של כל הכללים לגבי הנהלת מלחמה ושל כל התקנות לגבי התנהגותם של כל הפרטים הנוטלים בה חלק, היא להשליט סדר במכונה הלוחמת ולא להחניק את מחשבת האיש המעייף בהם; ואכן, בכיוון זה כבר עשינו כמה צעדים מבטיחים, כגון המגמה החדשה בלתי-הספר הצבאיים

פרקי־סיכום ראשונים

א. לאופי האויב

1. אין להתעלם מהשינוי בהרכב היסודי של כוחות האויב בתקופת החדשיים האחרונים: מכונר פיות מקצועיות קטנות — בתוספת אספסוף — הוא מתקרב, בחלקים של יחידותיו, למבנה חצי־סדיר.

2. בניגוד ל־1936-39 ניכרים גילויים של תיכנון אופרטיבי, אם כי התיכנון הטקטי נשאר לקוי. אך גם בו נתגלו כבר הניצנים הראשונים של יסודות טקטיים (חלוקה לריתוק ולהלם, להטעיה, לחסימה, ולהבטחה של איזור הפעולה).

3. בו בזמן שבשלבים הראשונים היתה ה־ שאיפה הטקטית העיקרית של האויב דומה לפעולות ההטרדה של 1936-39, גוברת והולכת בשלב השני השאיפה להתקפה במטרה סופית של פריצה, כיבוש והשמדה, הן בטכסיסים צבאיים־למחצה והן בטכסיסים טרוריסטיים.

4. בקרב האויב נתגלתה שאיפה, שהיתה בלתי־ ידועה במאורעות הקודמים, לא רק להפעיל את כוחותיו בפעולות תוקפניות, אלא לאמנם ולערכם גם לתפקידים של הגנה והבטחה על ישובים ובסיסים של כוחותיו הקרביים.

שאיפה זו מצאה עד כה ביטוי בהקמת מערכת עמדות בערים ובכפרים — מחד גיסא, ובעריכת יחידות הקרב שלו בבסיסים, להתגוננות בעלת אופי צבאי (זקיפים, משמרות־חוץ, גזרות־אש, זרבות למכה נגדית, וכדומה) — מאידך.

ב. הלקה לעתיד

1. בשלב הנוכחי של הפעולות נתברר הצורך לשים דגש שווה על מערכות ההגנה וההבטחה ועל הגברתן — מחד־גיסא, ועל מבצעים יזומים — מאידך. אין לשכוח, מצד אחד, כי מטרותינו, הפוליטית והאיסטרטגית, תובעות לקיים את כל ההתישבות, התחבורה והכלכלה במלוא היקפן. מצד שני יש לשים לב לכך, שאין מנצחים במלחמה — ומצבנו אינו מצב־מאורעות אלא מצב־מלחמה — על־ידי פעולות התגוננות בלבד, וכי הגורם המכריע בכל מערכה, וגם במערכתנו, היא היוזמה.

2. נתברר, כי בניגוד למאורעות הקודמים, הפך כוח־האש ליתרון המכריע גם בתנאי ניידות, הס־ תננות וחסות הלילה; יתרונות דומים — ערכם נשאר יציב, אך אינם באים בחשבון כתחליף לכוח־האש.

3. נתברר הערך המכריע של הקשר בכל פעולות הקרב. במידה שאמצעי הקשר הם משוכללים יותר ורשת־הקשר מסתעפת עד ליחידה הקטנה, משתפר גם כושר פעולתן של היחידות הצבאיות.

4. במידה שגובר הצורך להגביר את עצמת היחידה הטקטית היסודית — ואת הנשק שלה — גובר הצורך בבסיס יציב ורחב יותר. הסגולות העיק־ ריות של המנהלה בתנאינו חייבות להיות פשוטות, דייקנות ומהירות. מאידך יש להישמר לבל יתגבשן — מתוך שאיפה, המוצדקת בפני עצמה, לשיפור האדמיניסטרציה — ביורוקרטיה מופרות, איטיות וסרבול בביצוע.

מדן

לרקע הכפר הערבי, תרצ"ח - תש"ח

לפי שיחה

השקט, וכפריים עמדו בראש הכנופיות הפעילות. עקב זאת נגרמו זעזועים חברתיים פנימיים לא מעטים בחייה הטיפוסיים של העדה הכפרית (עיין במאמרו

במערכות ה„מרד“ בשנות המאורעות תרצ"ו — תרצ"ח היווה הכפר הערבי את הגורם הלוחם הדינמי העיקרי. אורחי הכפר היו נושאו של „אי-

של ע. בן-בוזי „גורמי ההשפעה בכפר הערבי בארץ-ישראל“ — „מערכות“ חוב' ביג). גם ברגעים החריפים של מהומות ושלטון-כנופיות בעיר — למשל, ביפו ב-1938, ובתקופות ידועות בעיר העתיקה של ירושלים — היו נושאי ההשתלטות המזויינת חבורות בני הכפרים, אשר קנו להם שביתה בערים.

בפרשת תש"ח — על כל פנים בחודשיים הראשונים של השלה (דצמבר-ינואר) — שונים פני הדברים. על אף ההתלקחויות, פה ושם, במרחב הכפרי, ועל אף קיומם של כמה מרכזים פחות או יותר מתמידים של תנועת כנופיות ושל פגיעות בתובלה היהודית וב-ישובים, הרי חלק ניכר של הישוב הערבי לא עבר עדיין לשלב של אקטיביזציה. אכן, יתכן כי מצב דברים זה הוא מדומה במידה מסויימת: שהרי גם בהזדמנויות הקודמות (בגדולה שבהם — בפרשת 1936, ובמהדורות המחודשת והנרחבת ב-1938) הוצתו השטחים הכפריים רק בהדרגה, בתהליך ה„הקרנה“ המסיתה והמארגנת מתוך הערים — אך במרוצת הזמן הפכו הם להיות נושאי המאורעות העיקריים. אין ספק שאפשרות של התפתחות מקבילה, והזרת על מצבי העבר, קיימת בכוח גם עתה. עם זאת יש ענין רב להכיר את פני הדברים כפי שהנם כיום, ולהבהיר את הגורמים אשר צרו בשמונת השבועות הראשונים את צורת „המפה הלוחמת“ של הישוב הערבי במלחמת ה„ג'יהאד“ שהוכרזה, אך טרם בוצעה במלואה.

ב„מפה“ זו ניכרו עד כה כמה חזיונות, אשר אפשר לראותם כפרדוקסליים. אין קושי להבחין, כי על אף העובדה הכללית של רוויה ניכרת של הישוב הערבי בארץ בכלי-נשק מסוגים שונים, (ביחוד באלה ה„מסורתיים“ — הרובה והאקדח) הרי במידת הרוויה הזאת קיים הפרש לא קטן בין העיר לבין הכפר. כמעט בכל המקרים ההפרש הוא לטובת הכפר. והנה, דוקא הכפר, המזוין יותר מהעיר, הוא רוגע יותר.

את התשובה לתמיהה המתעוררת כאן ניתן למצוא במבנה הפנימי והחברתי של עצמת הזין הערבית. בישוב הערבי קיים חזיון, אשר אין מקביל לו בישובנו: — ריבוי הנשק הפרטי. לישוב היהודי בא-דבר הנשק כמענה על הצורך בהתגוננות בפני התקפות מבחוז. על כן, הריהו בעיקרו, וברובו הגדול, נשק הכלל: של ישוב פלוגני, או של נושאהגנה ציבורי. ממילא ומלכתחילה היה זה נשק מאורגן. לא כן בישוב הערבי, אשר לא היה לו יסוד לחשוש בפני התנפלות של עם שכן אויב. נשקו הנו גילוי של הוי פנימי מושרש, הווי האיבה, הנקמה

והנטירה בין כפר לכפר, שבט לשבט ומשפחה למשפחה. על כן, ברובו הגדול של הישוב הערבי, וקודם כל בכפר, כלי הזין הנו, עד היום הזה, כלי הבטחון הפרטי, בראש וראשונה, ואף רכוש פרטי; וכיון שמשטר הנקמות (ועל-כן — גם הצורך בנשק משפחה!) מושרש ביותר בשטח הכפרי, כרי-חוקמה מבתי-המשפט וממוסדות-המשטרה, הרי שמדרך הטבע הוא כי מרבית כמותו של הנשק נתפזרה שם.

אולם, בחדשיים ראשונים אלה של תבערת-תש"ח, כמעט בשום מקום (פרט אולי לאיזור הפרוע ועקוב-הדמים מאז של סביבות חברון, וגם בו רק באופן חלקי-קי) לא באה היזמה העיקרית להתנפלות על הישוב היהודי השכן מצדם של בעלי הנשק המשפחתי-המסורתי הזה. בין שהמדובר הוא בהמון פרחחים-בוזיים ובין בקבוצות טירור וחבלה מאורגנות, הרי אין ספק שהיזמה כאן היתה פרי החלטתם של חוגים מאורגנים פחות או יותר, בעלי מגמות פוליטיות משלהם, שייצגו את ה„נוער המאורגן“ הערבי, על מגמותיו, ועשו את שליחתן של חברות עסקנים מסויימות. ודבר זה הוא המסביר גם את מיעוטם ובדידותם היחסיים, (ואין להסיק מכאן שום מסקנות נמהרות) של קבוצות ה„לוחמים“ האקטיביות שבתוך הערים הערביות או המעורבות (יפו, חיפה, ירושלים). ואלו בכפר — שוב, בחדשיים הראשונים, ובכמה איזורים רק עד מחצית ינואר — נתקיים אותו המצב של „שקט“, העשוי לעורר בקרבנו תמהון בלי שנבין אותו.

אפשר לומר כי בתקופה זו נמצא הכפר הערבי ברוב שטחי הארץ במצב של תכונה להתגוננות. הקורא העברי עשוי להתרשם מהידיעות המובאות בעתונות על הזדיינות ערבים כפריים, על הצבת משמרות-חוז, על מזקפים ערביים — עם מחסומים, או בלעדיהם — על פני דרכי המלך (במד-קומות כגון צומת-הכבישים טול-כרם — שכם — ג'נין — ירושלים) כי הללו הנם רק סימני ההתקרות וההתפרעות הגדולות בישוב הערבי. אין ספק כי היה בהם גם זה. אולם, יחד עם זאת היה בהם גם גילוי לחזיון אחר: החשש לבטחונם הם, ורצונם של כל כפר להבטיח את עצמו, עלידי שמירת-לילה וסיר-דורים דומים, בפני פגיעה מבחוז. כמוכן, היה באלה גם חשש בפני השתלטות ופגיעה מצד כנופיה ערבית, אשר תרצה לשפוך את שלטונה על כפר זה או אחר. אך הגורם הבולט כאן היה החשש בפני פעולות-תגמול יהודיות, שתינתנה על הכפר באם כנופיה משוטטת, או „שבאב“ כפרי

חמוס־מוח ופורק עול משמעת הזקנים והמתונים, יפגעו בקרבתו בתחבורה יהודית, או בישוים שכנים. כאמור, מבטאת התכונה הזאת, בחלק ניכר של הכפרים הערביים, את החרדה לשלומם של הכפרים, ונעשית בעיקרה מתוך הלך־רוח של התגוננות ודאגה לענין המקומי. עם זאת נקל להבין, כי בכל זאת מגבש תהליך כזה גרעיני־ארגון ראשוניים, והוא יוצר מעין ליכוד מזוין באוכלוסיית־הכפר, תוך חלוקת תפקידים מסוימת; ובמידה שתוטל למעשה שליטת הכנופיות (או החבורות ה"מעין־צבאיות") על אזור־כפרים מסוים, עלולים גרעינים כאלה, המת־ היום והולכים עתה בדרך "סטיכית", לסייע למגמה של כינון מין "חיל של הקו השני" לתמיכה מקומית בחבורות, ולגיוסים (מרצון או בכפייה) להרחבת מסגרתן של אלו. אין איפוא להתעלם גם מהעובדה, שארגון כפרי כזה שראשיתו בטחונות מעיקרה, עלול גם להתגלגל ולהופיע כאחד היסודות בתר־ כובת ערבית לוחמת תוקפנית. אך המסקנות שנצטרך להסיק מכך, בבוא שעתן, אינן חלק של הנושא, שבו אנו מטפלים כרגע.

נשיאת הנשק המוגברת על־ידי הכפריים אינה מצ־ יינת לרוב תהליך של הזדיונות ניכרת נוספת — אם כי תהליך זה קיים, וניזון לא במעט ממקורות ממשלתיים, ולא־דוקא בדרך העריקות בלבד — אלא את המעבר של כפרים ערביים למעין "מצב הכן". מובן מאליו, שהשאלה הגדולה אשר נשאלה בקרבנו לקראת ימים יבואו היתה: — האם — או עד מתי — יתמיד מצב זה של תכונת־התגוננות ברוב הכפרים הערביים? או שהנשק הקיים, ובעליו־נושאו, יעברו (או יועברו) לשלב אחר, לשלב של השתתפות בהתקפות פעילות על איזורי הישוב העברי, או של התגייסות המונית לסתימת דרכי התחבורה? לגבי התקופה הנדונה אפשר לקבוע כי לא היתה נכונות רבה לכך (שוב — פרט להרי־יהודה ולסביבת כביש־ירושלים, ולמקומות לא־רבים בנגב ובחולה). שלוש־דרכים עמדו בפני הכפר הערבי להגשמת חזון מיגור הישוב היהודי והכנעתו הגמורה, שקסם ודאי לרבים מאוד בקרבו: א. התגייסות הכפר עצמו, בהמוניו, על אנשיו ועל נשקו. ב. סיוע, "בלתי־לוחם" ככל האפשר, בידי תנועת כנופיות. ג. קבלת מרותם של צבא ערבי סדיר, כי יבוא מעבר לגבול, ושל שלטון שיביא אתו. מכל אלה לא רצה הכפר אלא בדרך השלישית. הוא לא התלהב יתר־על־המידה לדרך הראשונה, כי זכר יפה את האבידות שנגרמו לו בפרשת המאורעות 1936-39, וחשש בפני הכוח המוגבר של היהודים; מאידך גיסא, — הוא זכר גם

את ההרס והאימה אשר הוטלו בחיי הכפר בשנות תרצ"ח—תרצ"ט ע"י שלטון הכנופיות בתוכו, עת התחוללה בכפר הערבי מעין "מהפכה חברתית" וסילוק החשבונות התנהל באמצעי דם ואש. על־כן גראתה הדרך השלישית גם כמבטיחה יותר — מבחינת הסיכוי לשבירת הכוח היהודי — וגם כמסוכנת פחות, מתוך תקוה למשמעת ולמשטר (על כל פנים, בהשוואה לנוהג הכנופיות) אשר יציינו את הצבא הסדיר, באם יבוא. ודאי כי אנשי החר־ סינים שבכפר היו חרדים לקיפוחם אילו הלגיון הערבי של עבר־הירדן, המביא בכנפיו את שלטונו של עבדאללה, היה ממלא את התפקיד הזה. ואנשי האופוזיציות, אלה ודאי היו חרדים לשלומם אילו צבא סורי, למשל, היה מופיע במגמת השלטתו של חאג' אמין. אולם אין ספק שבלי־תביריה היו אלה ואלה מקבלים על עצמם את הדין, כי המון התושבים הערביים היה רואה בכך את הפתרון בהא־ידיעה. ממילא מובנת, איפוא, ההמתנה של הכפר. הוא חיכה — ויתכן, כי בחלקו הניכר עודנו מחכה — לבואו של גואל זה במגפי הסרדיוט של הלגיון, או של הצבא הסורי, או של כל צבא ערבי אחר. ודרך־ אגב יצוין, כי הבנת המצב הזה היא המעוררת הפעם את מנהיגי הכנופיות למאמצים הידועים לנו לכונן את חבורותיהם על יסודות של משמעת מצד אחד, ושל חנייה מחוץ לכפרים ככל האפשר והספקה עצמית, בלי נטילת מזון מאת הכפריים חינם אין כסף — מאידך גיסא.

אולם, גם לאחר זאת נשאלת השאלה: משיוקם למעשה באיזורים ערביים מובהקים (כבהר־השומרון) שלטון של "כנופיות צבאיות" — שהן־הן נוסח ביניים בין הכנופיה מימים עברו לבין "צבא־סדיר" ממשי וגלוי של מדינת־חוץ ערבית — שלטון אשר ירצה ודאי לגייס גם תמיכה רחבה של חבורות נושאי־ זין מבין הכפריים, האם ייענה הכפר ברצון?

ודאי שאין להשיב על כך תשובות פסקיות ונדאיות. הכפרי בגיל העמידה ודאי שאינו שש ליהרג. אך גם הוא עלול להיות נתון ללחץ, ואפילו לרגעים של השתלהבות קנאית, דתית או לאומנית. מאידך גיסא, הצעירים ודאי שיהיו נוחים יותר להי־ גרר אחר הכנופיות. אך בעית הנשק לא תהיה חלקה גם אז. בדורות עברו שמר הכפרי על רובה־ הגייט שלו מדור לדור. כיום מעריכים, כמובן, בראש וראשונה את הנשק החדש. שומרים עליו מכל משמר, ומשלמים עבורו מחירים כמעט פנטסטיים: עד כדי 100—80 לא"י בעד רובה־אנגלי, וכ־50 לא"י, ואף למעלה מזה, בעד רובים מיושנים יותר, או

מפקדי כנופיות, ותיקים.
 מימין לשמאל: אבראברהים "הגדול", עבד אל-קאדר
 חוסייני וכאמל עריקאת — מפקד ה"פתווה".

כאלה שתחמושתם אינה מצויה בשוק (תורכיים, גרמניים ועוד).

בעית התחמושת היא אחד הצדדים החריפים ביותר בתחום ההזדיונות הערבית הפרטית. מספר כלי-היריה הפזורים ברחבי הארץ מגיע לרבבות לא מעטות. אולם מספרי הכדורים אשר ברשות רוב המשפחות אינם עולים על צרכי "השימוש-הביתי", ולא כווננו למערכות ממושכות. לא יפלא, איפוא, באם מחירי הכדור מגיעים ל-50, 70 ואף 100 מיל האחד (אם כי בקורבת מחנות צבא בריטיים מצויות גם "קניות מרוכזות" מידיים ראשונות, או שניות, במחיר הסיטוני של 30 מיל לערך). והנה, המאמצים הכלכליים והסידוריים שהכפרי משקיעם ברכישת הכלי הזה, שהוא התחליף המקומי לפוליסה של ביטוח עצמי (או ביטוח בפני אש...) המקובלת בארצות

א. סוקר

לאופי ההתנגשויות בערים

המערב, אין הוא משקיעם על מנת להעמיד אח"כ את הכלי הזה לרשות איזו מטרה כללית ומופשטת. יתכן כי יקל עליו להסכים להיות נושא-נשק למען אותה מטרה — מאשר לתת את נשקו הוא; הוא ירצה כי מגייסו יהיה גם מזיינו.

אכן, אחת מבעיותיו העיקריות של כל המתנשא לנצח על פרעות ומאורעות היא בעית ארגון הנשק המצוי בשוב הערבי. יתכן מאוד כי עיקר ערכן של אגודות הנוער הערבי (נג'אדה פותווה), אשר בזמן האחרון התפשטו במידת-מה גם במרחב הכפרי, הוא בעובדה שהן אירגנו את אלה אשר היו ממילא בעלי-נשק, או את בניהם של בעלי-נשק, וע"י כך הכניסו מידה מסויימת של שליטה לפחות על חלק מנשק זה. אין כל ספק שהכפר הערבי יקבל ברצון כל מתן נשק ותחמושת, ונושאייהם של כלים כאלה ישמשו אח"כ — בחלקם לפחות — את מטרותיהם של מחלקי-הנשק. אולם, ככל שכמות ה"יבוא" הזה תהיה קטנה יותר כן יגדל הצורך של רביי-הכנופיות לנקוט באחת מן השתים: או לכפות שירות-חובה על כפריים, או להחרים נשק מידיהם. יתכן כי דוקא על רקע זה צפונות התנגשויות פנימיות רציניות בקרב האוכלוסיה הערבית הכפרית. אך גם כאן אין לעשות חשבונות נמהרים: כי ריכוז כוח עדיף של כנופיות ו"מתנדבי-חוץ באיזורים מסויימים עשוי לאפשר להם להטיל את מוראם המוחלט על איזורים אלה — ולבצע בהם החרמות וחילולים; אכן, התפתחות כזו, אם גם תוסיף לעצמתם המספרית של גייסות הג'האד, הרי לא תמיד תוסיף לשלימותם ולחוסנם מבפנים.

מפרידם לגושי-שוב מנוגדים ונאבקים זה בזה: כבגבול העיקרי שבין תל-אביב ליפו, כבתחומים שבין אזורים יהודיים וערביים בתוך ירושלים עצמה, או כברחובות שחלקם האחד הוא בהדר-הכרמל, וחלקם האחר — בשכונות הערבים שלידה. הנקל להבחין בהבדל מסיבות שבין שני סוגי מצב אלה, אף כי מבחינה כללית הם שייכים לעתים קרובות לאותו החזיון של "קרבות בשטח בנוי".

לגבי המצבים מהסוג הראשון יתכנו, במהלך ההיאבקות, הגילויים הבאים של פעולות איבה: אשר הטרדה, צלפות אינדיבידואליות, או הרעשה בכלי-יריה כבדים יותר — הכל ממרחק, מסוים; פשיטות

רובם של הקרבות הזעירים והתגרות, אשר נתחול-לו בארץ-ישראל בחודשים הראשונים להיאבקות על גורלה, נתרחו בתוך מה שקורין "שטח בנוי", או בסמיכות בלתי-אמצעית אליו. אכן, הבדל יסודי ובולט הפריד בין שני סוגים אופייניים של מצבי קרב והת-נגשויות. מצד אחד — מצבים של נקודה מאו-כ-לסת אחת מול השניה: נאמר, שכ' התקה מול סלמה, חולון מול תל-אר-ריש, שכונות-ספר בירושלים מול כפרים ערביים סמוכים. ומאידך — התנאים ועובדות-היסוד שונים מהנ"ל באותם שטחים עיר-רוניים רצופים, אשר בהם, בעצם, רק הקו, הסמוי מן העין, של השתייכות לאומית של התושבים,

וחבלות ע"י חדירה. פתאומית או ע"י הסתננות לתחום נקודת-הישוב האויבת, לשם השגת מטרות טקטיות או פסיכולוגיות שונות; התקפה כללית או הסתערות תוך נסיון לכבשה. לגבי כל הגילויים הנז"ל — עד לרגע בו מצליחים לפרוץ לתוך הנקודה ולהיאחז בה אחיזת-קבע — הרי המדובר הוא בבעיות ובדרכים של התקפה מבחוץ על נקודת-ישוב, ושל הגנה עליה.

כיום קיימים עדיין סייגים, התוחמים גבולות צרים למדי להיאבקות הדדית זו ברצועת הפרברים והשכרנות שמסביב לערינו — הן מבחינת משך ההתקפות, והן מבחינת הכוחות, הכלים והמטרות — שלא כבמקומות בדומה לגוש-עציון, ליחיעם, או לנקודות מבודדות או אבנפוסטיות (קדמיות) אחרות. שינוי הדרגתי בכך עלול לבוא בד בבד עם תהליך הסתלקותו של „הצד השלישי“, הפועל (או בולם) עדיין בארץ.

ואלו התנאים האוביקטיביים אשר למצבים מהסוג השני — הם תנאים של קרב-רחובות מובהק, אשר בזמננו לובש, לרוב, בהתפתחותו ההגיגית, את הצורה של קרב בית-אל-בית. על כן גם הטכניקה של התקפה והגנה בהם וגם התפיסה הכללית של מטרות האופרציות ותכליתן, מקבילות כאן בעיקרן לאלו של קרבות-עיר מובהקים.

הדעת נותנת, כי יש לצפות לנסיגות של השתלטות על בניינים שהאויב מחזיק בהם, למאבק על חדרים, על קומות ועל חדרי-מדרגות, להתבצרות במרתפים ועל גגות, לניצול קירות-משותפים, לשם פריצת-דרך והתפשטות בגוש-בניינים שלם, לסידור קני-כלי-ירייה בתוך מפולות-בתים, לסתימת רחובות וחפירת תעלות, לבנית דרכי-גישה תעולות, להפעלת העשן והאש, ולכל „מאה התחבולה ותחבולה“ של מלחמת-העיר נוסח מדריד וסטלינגרד — או נוסח כל עיירה איטלקית או צרפתית, גרמנית או רוסיית, שנפל בחלקה להיות זירת-קרב למשך שעות, ימים או שבועות; ועל אחת כמה וכמה למשך חדשים לפחות — לפי המציאות בערי ארצנו.

אך העין המתבוננת איננה רואה עדיין את אלה; היא מבחינה, תחילה, בהתקהלויות פורעים, בהתנפלות ליות על עוברים ושבים, בנסיון רצח, שוד, ביזת חנויות והצתה. היא רואה את התגובות הראשונות: באקדה, ברימון ובתת-מקלע; את פיזור הפורעים, את הרחוב שנתרוקן, את הנטייה הטבעית ל„הילחץ“ אל קירות הבניינים, לרבוץ בפנים המבואות או בשערי חצרות, לתפוס עמדות על גגות, ליד חלון הקומה השניה או השלישית; את הנסיגות למנוע תנועה

אויבת או חשודה, ככל-האפשר עוד ממרחק, ע"י יריות „צלף“ מאחורי מסתור, (או סתם-קלע — „צלף-עצבים“); היא רואה את סתימתן של חלקות-רחוב או שטחים פתוחים באזור-אויב קרוב ע"י איום מתמיד של אש-פתע; את שיתוק החיים שברצועות הישוב הקדומניות האלו, הגובלות זו בזו; את התרבות שקיהחול והחלונות הסתומים, הדלתות המבורחות. ולאחר מכן תראה העין, או עדשת-המשקפת, את

ה„המשך ההגיגני“ — בתנאים הקיימים — את הצלף-שכנגד (ועתה חייב זה להיות צלף-אמת, מאומן ושקול) המשתיק את הטורד הלו; את שיגורה של חולית-„ארגעה“, לחיסול קר-היורים מקרוב, בכדור או ברימון; את שכלולה הנוסף של זו — ע"י צירוף מטען חמרי-נפץ לעקירת „מאורת-הפרי-צים“ לאחר שסולקו דייריה, או יחד אתם; ושוב, צעד נועז — את הפעולות להריסת בניינים, וביחוד בעלי-הקומות, למען יחוסל משלט-אש אויב רצחני; ולא רחוקים הדברים עד שיגיעו לידי הריסה מוחלטת לשם הבטחת שדה-אש למגינים ויצירת מיפולש פתוח בין הגושים, לגילוי תנועה בו ולעצירתה בעוד מועד. (וזאת לא רק תוך חמיקת-הסתר, אלא אף בהסתערות הנתמכת בחיפוי-אש — אם כי אורח פעולה אחרון זה אפשרי יותר בפרברי-החוץ מאשר בלב הערים).

עד כאן, בערך, התפתח תהליך הפעולות — לעת-עתה. באם תוסיף לזה את החדירות הנועזות לשם מיגורם של מעוזי-חבלה מרוחקים יותר, מטות-הכנר פיות, או משלטי-חנק בנקודות-מעבר חיוניות שלא בשטח-המגורים העברי — והיתה זאת כמעט התמונה כולה לגבי גושים עירוניים רצופים נאבקים.

ובמציאות של היום — ספק הוא אם יכולים פני-הדברים להיות שונים בהרבה, ולא מפני שהמתואר כאן מציג לפנינו את מערכת האמצעים היעילה ביותר, מבחינה „עקרונית“-כללית, לתגובה על גילוי התוקפנות כלפינו או לחיסול מקורותיה ושימת קץ לאפשרות התחדשותה, משהושגה עדיפות-הקרב לצדנו — כאשר הושגה כבר במקרים לא-מעטים.

ודאי, הנהוג והיוזם עד כה אינו אלא התחליף הטוב ביותר, מבחינת האפשרי בתחומי *ד-התנאים הקיימים. כמו לגבי גושי-ישוב חיצוניים יותר — כן גם כאן יודע כל אחד מהו כיום הגורם המדיני והצבאי (על גורמים אדמיניסטרטיביים ומשטרתיים כמעט ואפשר כבר שלא לדבר יותר, בפרוואר 1948, בארץ-ישראל), העוצר, המצמצם והשם תחומים; עם כל ה„ניטרליות“ המדומה (והאדישות

האמתית) שלו, עודנו מורגש למדי, אם לא ככוח בפועל הרי מכל מקום כפועל-בכוח, ע"י שני הצדדים גם יחד.

אין ספק, שבמערכת התנאים והפעולות יום-יום כפי שהוצגו כאן, יבוא שינוי. אין לחשוב כי הוא יבוא דוקא „ביום אחד“; ועל אחת כמה וכמה אינו מוכרח כלל לבוא ביום „הפינוי הרשמי“ בחלק-ארץ זה או אחר, או של „הפינוי הכולל“. השינוי עלול לבוא בהדרגה, כמעט מבלי שיחושו בו תחילה — או אף במפתיע, במועדים שלא פירסמם איש למפרע. הדבר החשוב הוא להיות מוכנים מבעוד מועד — ללא צורך באימפרוביזציות של השעה האחרונה — לכל מסע-התקפות „נוסח חדש“, לא רק להדיפתו, אלא גם למיגור בסיס-המוצא של האויב.

המציאות של היום הזה היא מציאות של מניעת דקירות וחבלות, עצירת הסתננות חבלנית,

פגיעה מונעת בנקודות-משלט אויבות. המציאות של מחר עלולה להיות זו של היאבקות על החזקה ושל יטה בשטח-יעיר, ויתכן כי לא רק לגבי „אדמת-ההפקר“, ורועת הבתים השוממים ועיי-המפר ל, שבין גושי-הישוב של היום. יתכן מאוד כי אז תצטרך לקום ולהתגלות במציאות התמונה הראשונה, אשר הועלתה כאן, זו של קרבות-עיר מובהקים. אבל אסור כי ה„הווי“ היום-יומי, שהספיק להתגבש בינתיים בגבולות ישובינו העיר-ניים, יגבש (או יאבן) את מושגי אנשי המגן והתגבר פה. לא לנו בארץ זו „מצבי-מאזינו“. אין גם להניח כי קיימות תכונת-מחשבה או אופי כאלה כאן. אך גם כיום מהראוי להזכיר, פעם נוספת: אל שיגרה. עירנות, חיפוש מתמיד של דרכים חדשות, ראיה מראש של צרכי-מחר, תכונה מלאה וגמישה לקראת כל משימותינו.

ההתקפה על גוש עציין

נות. בסוף דצמבר החל הצבא ללוות שמה שיירות מזון, אך לא הסכים להעביר אנשים, או חמרים לביצורים.

ההתקפה על כפר-עציין

בלילה שלפני ההתקפה (13 בינואר), נתקבלה ידיעה שהכביש חסום ושהערבים מתכוננים להתקפה על הגוש. ידיעות כלליות מסרו על ריכוזי כנופיות ערביות בהרי חברון.

בשעה 7 בבוקר ה-14 בינואר הודיעה התצפית בכפר-עציין על תנועה מוגברת של ערבים בבית-אומר. נתארגנה חוליה לתפיסת „הגבעה החומה“. משאמרה לצאת למשימתה, הודיעה התצפית כי הגבעה נתפסה על-ידי ערבים. אז נשלחה אותה חוליה לתפוס את „הגבעה האדומה“, עם הוראה לפתוח באש על כל ריכוז ערבים, שמספרו יעלה על עשרה. מיד לכשהגיעה לפסגת הגבעה, נשמעו יריות מאותו כיוון. נתברר, שאנשי החוליה פתחו באש על ריכוז שמנה 20-30 ערבים, הרגו אחד ופצעו שני. הערבים החלו לתקוף את „הגבעה האדומה“ ולכתרה ממזרח וממערב. אנשינו נסוגו, תחת אש, בחיפוי של מקלע ורובים, והגיעו לכפר-עציין בשעה 9 לערך. בינתיים נפתחה אש משלושה עברים: מן „הגבעה החומה“, אשר בה קנו שביתה כ-15 צלפים שהמטירו אש על המשק; מן „הגבעה האדומה“ ומעמק-הברכה,

גוש-עציין עדיין אינו נושא את עצמו מבחינה כלכלית. לקיומו מסתייעים בבית-ההכרעה שבכפר-עציין, ובשטחי הקרקע שהוכשרו ליעור ולמטעים בכל נקודות הגוש (כפר-עציין, משואות-יצחק, רבדים, עין-צורים). בכפר-עציין יש לול ורפת, וברבדים — לול וכמה פרות; בכל הנקודות מצויים בורות לאגירת מים, אלא שהללו טרם נתמלאו החורף מחמת מיעוט הגשמים. בחירבת-זכריה מצויים כמה בורות, בהם השתמשו התושבים הערביים, אך מאז עזבו אלה את המקום, משמשים המים את רבדים ועין-צורים. בקיץ נהגו לספק לגוש מים מירושלים במכר-ניות, שצוידו במיכלים מיוחדים.

עם פרוץ המאורעות החלו אנשי הגוש להתבצר ועסקו בזאת בלבד, בדחותם את כל יתר העבודות עד לאחר סיומה של מלאכה זו. בערב הקרב היו הנקודות מבוזרות באופן המניח את הדעת פחות או יותר. חירבת-זכריה הוא כפר ערבי קטן שתושביו, כ-15 משפחות, נטשוהו לאחר המארב בדרך ירושלים — כפר-עציין, שבו נהרגו 10 נוטרים ונהגים יהודיים, מחשש פעולות תגמול. אנשי הגוש תפסו את הכפר והציבו בו מזקף כדי לקיים את הקשר הטקטי בין כל ישובי הגוש.

על השיירות שיצאו לגוש נערכו שלוש התקפות בהן נהרגו 12 יהודים, ומאז אין להגיע לגוש-עציין כלי הפעלת כוח-הבטחה ניכר בלוי מכוניות משוריי-

אחד לערך, הבחינו אנשיו בתנועה על רכס 6; הערבים אף הם הבחינו בהם, אך כיון שהשטח היה מלא ערבים, חשבו לאנשיהם. כיון שכך, החליט מפקד הפטרול לסגת לעין־צורים ולא לכפר־עציון כפי שנקבע תחילה בתכנית, אך כשעברו את הרכס שליד הכביש ונכנסו לגיא הרחב (שבין עין־צורים וחירבת אל־הבון) כבר החל היום להאיר ונתבררה לערבים זהותם והם נתקפו באש מרכס 6. אנשי הפטרול לא השיבו אש ונסוגו לחירבה במבנה מתאים, בחיפוי המזקף שנמצא בה, לאחר שמפקדו הודיע להם בצעקה כי ב„גבעת־העץ“ מצויים ערבים.

חירבת־זכריה אינה בנין אחד, אלא כפר ובו כמה בתים קטנים ובנין אחד גדול יותר. הפטרול נצטרף למזקף שבמקום, תפס את החירבה והבטיחה הקפית בהשיבו משם אש לערבים שהתקדמו על משלט 6. בקרבת „גבעת־העץ“, התוקפים התקדמו תחילה בצדו הדרומי של הרכס, אך לאחר שהותקפו באש מכפר־עציון, עברו לצדו הצפוני. עד לצהריים נראתה תנועת ערבים על שלוחה 6 בכיוון ל„גבעת־העץ“. עין־צורים הודיעה למטה־הגוש כי תוקפים את נקודתם (אחר־כך נתברר כי נתקפה באש מן הגיא שמערב לחירבת אל־הבון, ממרחק 600 מטר בלבד, על ידי כ־200 ערבים, שלא ניסו להתקדם) ולמפקד הפטרול ניתנה הוראה לעבור לעין־צורים. הפטרול יצא לעין־צורים תחת אש חזקה ובחיפוי אנשי המזקף שנשארו בחיר־בה. השעה היתה 12.00 לערך. הערבים, שהבחינו בייציאת הכוח מן החירבה, החלו להתקדם אליה; הם מנו כמאה איש, שנעזרו בחיפוי 2 מקלע־ברן ואחריהם בא כוח זרובי, שמנה אף הוא כמאה איש. מפקד הכוח הנייד ברבדים שלח רץ ופקד על מפקד הפטרול לחזור לחירבה ולהחזיק בה, מאחר שנתברר לו שההתקפה העיקרית מכוונת לכיבוש חירבת־זכריה. מאת הערבים התוקפים התקרבו מרכס 6, דרך הואדי שמצפון לו עד מרחק 100 מטר לערך מן החירבה. אותה שעה כבר הספיק הפטרול לחזור לחירבה והכוח שנמצא שם חוזק במקצת. הערבים נסתדרו במחסה המדרגות במעלה ההר לחירבה, כשהם נערכים להסתערות והציבו מקלע משמאלם, באמצע המדרון הצפוני—צפוני־מזרחי על „גבעת העץ“, שהעסיק את המגינים באש בלתי פוסקת. באש זו נהרג יחַשׁע מרכס. נשלח רץ למסור תשדורת על כך לאחת הנקודות; עם יציאתו נפגע האיש בידו, אך משנשאל אם יוכל לבצע את משימתו, ענה בחיוב; הוא רץ כל עוד רוחו בו תחת אש הצלפים הערבים כשחבריו מחפים על תנועתו. כשהגיע לשער הנקודה נפל, אך ידי חברים נאמנות קבלוהו והוא מסר את התשדורת.

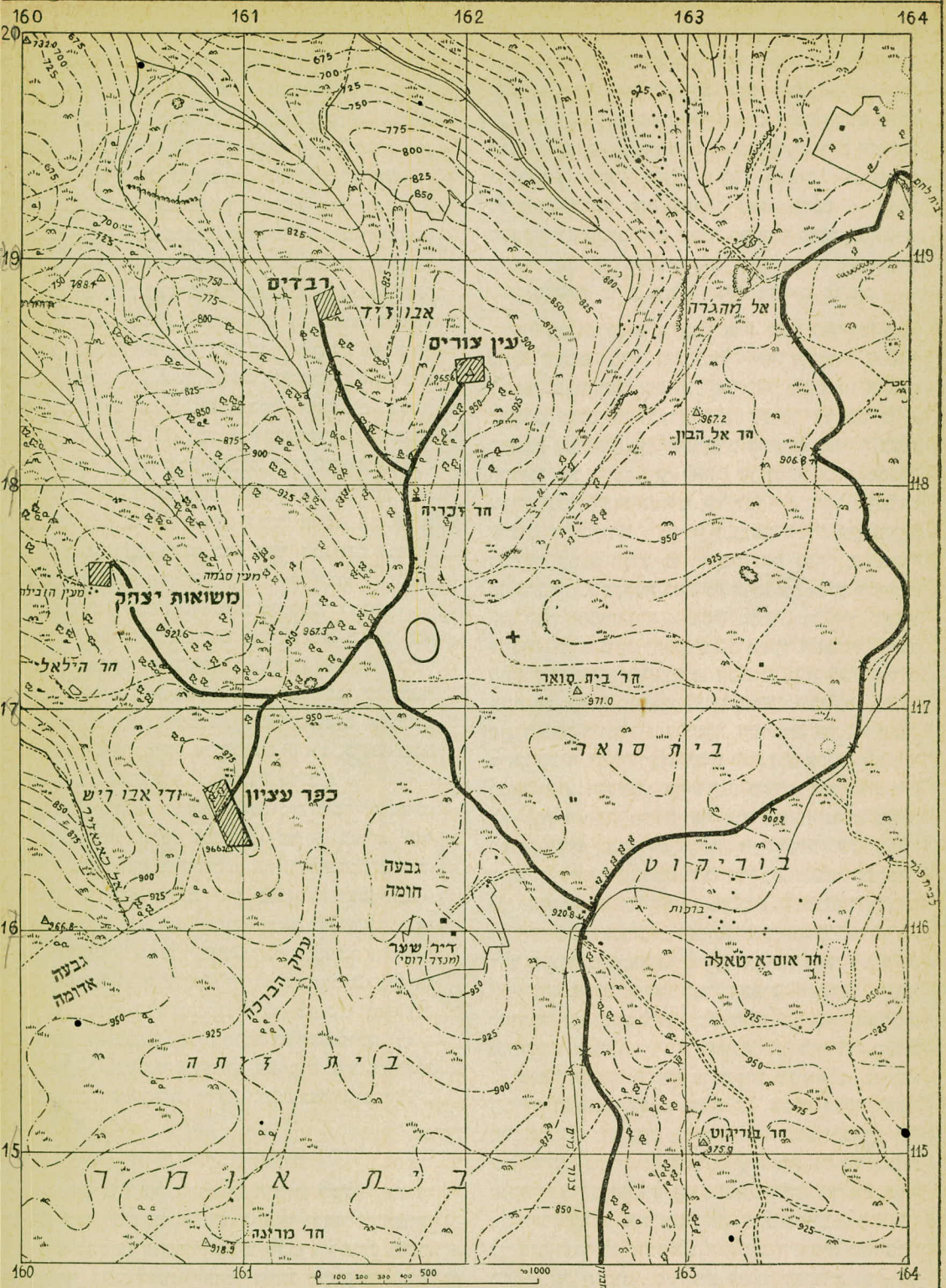
בו החלו להתקדם 300 ערבים לערך, שנעו בגושים מרוכזים וללא פיזור עד שנפתחה עליהם אש רובים, מקלע ומרגמה. לאחר מכן המשיך חלק מהם להתקדם במפוזר, עד 450 מטר מעמדות כפר־עציון והלאה משם לא המשיכו. למגינים ניתנה הוראה להמשיך במתן אש בקצב איטי, — כדי לאלץ את הערבים להאיט את התקדמותם ולהיפרס במקדם, — ללי לבזוז תחמושת. בצפון „הגבעה האדומה“ היה ריכוז של 300־200 ערבים, שירו על משואות־יצחק; חלק פנה והחל להתקדם לאורך השלוחות בכיוון לכפר־עציון. כ־20 מהם נתקרבו עד 350 מטר מן המשק ופתחו עליו באש מכוונת ומדוייקת עד מאוד. הריכוז (מצפון „הגבעה האדומה“) שהחל לירות על משואות־יצחק, הפסיק את אש ושימש כרזרבה למתקדמים לעבר כפר־עציון. מיעוט מספר התוקפים מעבר „הגבעה האדומה“ לא נבע אלא מאפשרויות התנועה המצומצמות בשטח שבין הגבעה לכפר־עציון, שהמרחק ביניהם הוא כ־900 מטר. לאחר שנורו על ריכוז זה מספר כדורים מכוונים, נסוג לעבר הרכס, אך אחר־כך שב וחזר. השמש היתה נגד עיני המגינים (הדבר היה כבר בשעות המוקדמות של אחר־הצהריים) והיה קושי מסויים להבחין בתוקפים מן העבר ההוא.

בשעה 10 לערך התקדם גוש ערבים שלישי על הרכסים מכיוון בית־אומר במרחק 1.5—2 ק"מ. מטה התוקפים היה בחירבת־מרינה, כשני קילומטר מן הנקודה. נקודת־תובלה ואיסוף־פצועים אחורית, וכן מפגש־נסיגה, היתה על הכביש הראשי כ־300 מטר מן המשתלה הממשלתית של עין־ערוב*.

מצב זה נמשך כל היום. הערבים ניסו להתקדם, הפסיקו, וחזרו וניסו לסירוגין, עד 5 בערב, תוך המטרת אש חזקה. עם חשכה נסוגו לחירבת־מרינה, ולנקודת התובלה, ומשם חזרו במכוניות לכפריהם. 9 מכוניות־משא עמוסות לעייפה, יצאו בכיוון לחברון; 2 מן המכוניות נסעו לבית־ג'אר. בנקודת־התובלה שרר אי־סדר גמור. בשטח זה לא נשארו פצועים או הרוגים ערביים כלשהם. יש לשער שנגרמו לתוקפים כ־15 אבידות בנפש מפגז מרגמה בעמק־הברכה ומאש נשק קל ב„גבעה האדומה“. הערבים היו לבושים רובם תלבושת ערבית רגילה, עם עפאיות. מדי־קרב כמעט ולא נראו.

חזית חירבת־זכריה

עם הידיעות על ההתקפה הוחלט לשלוח פטרול בן 15 איש לסביבת הכביש הראשי ירושלים־חברון, לסיור ולהבטחה. הפטרול הגיע לכביש לפנות בוקר, ועם שחר החל לסגת. לאחר שנסוג מרחק קילומטר דרומית־מזרחית מחר־מרינה; מחוץ למפה.

רכס 6 - הרכס של בית סואר; "הגבעה הירוקה" - שיא 967.3, כ-100 מטר מערבה ממזלג הדרכים כפר-עציון -
 עין-צורים; "גבעת העץ" - הגבעה כ-100 מטר מזרחית מאותו מזלג דרכים; הבית הבודד - מסומן ב +, צפונית
 מערבית מחר, סואר. המרחק בקראויר מתחומה הצפוני של המפה לירושלים - 10 ק"מ; מתחומה הדרומי לחברון - 5.5 ק"מ.

או נשלחה תגבורת באנשים ובתחמושת וכן אוכל.
תחת חיפוי חזק הגיעו אלה לחירבה.
מפקד הכוח הנייד ברבדים הודיע, שהוא רואה אפשרות למכה נגדית. לאחר שנתברר הדבר. עם מפקד הגוש, ניתנה הוראה למחלקה מוקטנת, עם כמה מקלעים, לצאת למכה נגדית. ב„גבעה הירוקה“ נמצאו כל הזמן כמה אנשים ומקלע, שפעלו נגד הערבים שב„גבעת-העץ“; מבין אלה נפצע איש אחד, שהורד למשוואת-יזחק. המרחק בין שתי הגבעות הנ”ל, המצויות משני עברי הדרך הוא 250—300 מטר לערך. השטח ביניהן היה פנוי מערבים, הואיל ואלה מהם (כ־40 במספר) שניסו בשעות הבוקר לנוע בו, כדי לתפוס את „הגבעה הירוקה“ או כדי לתקוף את רבדים ואת עין-צורים גם מכיוון מערב, נתקפו באש המזקף וכעשרה מהם נפגעו. המכה הנגדית יצאה בשעה שתיים אחת-צ”ל לערך, ונערכה כדלקמן: כתה אחת עם מקלע תפסה עמדה על האוכף ליד הדרך לעין-צורים ולרבדים מול „גבעת-העץ“, דרומית-מערבית מהחירבה ובמרחק כ־150 מטר ממנה. תחת חיפוי האש של כתה זו (שהערבים כמעט שלא הבחינו בה ובאשה מחמת רעש היריות המרובות מכל עבר), התקדם יתר הכוח ותפס עמדה ב„גבעת-העץ“ בלי שהערבים השגיחו בתנועתו. הערבים לא הבטיחו את אגפם השמאלי, הואיל וריכוזו את כל מעייניהם בהכנת ההסתערות על החירבה. נשמעו קריאותיהם: „עליהום“, „גיהאד“ ועוד. אותה שעה כבר היו קרובים למדרגת-ההר האחרונה, שנתנה להם מחסה בעמידה. חלקם נתכוון, כנראה, להסתער מדרום וקצתם — מדרום-מזרח. מקלע ערבי ולידו קבוצה בעצמת כתה נמצאו, כאמור, במדרון הצפוני — צפוני-מזרחי של „גבעת-העץ“ והיו מטיחים אש על המגינים. הכוח שהגיע ל„גבעת העץ“ קרא אליו את כתת החיפוי. מעמדתם נתגלה לעיניהם המקלע המרתק המזרחי של הערבים שנמצא בבית בודד קטן באמצע המדרון של רכס 6, צפונית-מערבית—מערבית מחירבת סואר ובמרחק 200 מטר לערך ממנה (במפה מסומן ב־+) ולידו כ־50 איש, שהיו אוכלים תפוזים מאחורי מחסה וממתינים לתורם להתקדם אל החירבה. הוא פתח במלוא עצמת אשו לכיוון המקלע שבבית הבודד הנ”ל, וחיסל לפחות 25 מן הנמצאים לידו. מיד לאחר כך הסתער על הערבים שנמצאו ב„גבעת-העץ“. אנשינו לא השתמרו שו ברימונים, פשוט בגלל חוסר זמן, ומתוך כוונה שלא להניח לערבים אפשרות לברוח. אלה מהם שלא נפגעו נסוגו לכיוון מטה-ההתקפה הערבי, שנמצאו

בבוסתן במשלט 6 (חירבת סואר, לשם הופיע בשעות הבוקר הגיפ הלבן המפורסם של מפקד הכנופיות עבד-אל-קאדר חוסייני). כל אותו זמן ריתק הכוח שבחירבת-זכריה את הערבים ובכך סייע לכוח המסתער וגרם אבידות לתוקפים. לאחר מכן גילה כוח המכה-הנגדית את 100 הערבים, שהתכוונו, במחסה מדרגות-ההר, להסתערות על החירבה, ותקף גם אותם בכל כוח אשו. הם נדהמו, הואיל ולא ידעו מהיכן באה האש; ולאחר ש־25—20 מהם הושמדו (ממרחק 200 מטר לערך), נסוגו בבהלה דרך הואדי לבית הבודד שבמשלט 6 ששימש, לפי הנראה, גם כנקודת איסוף. פצועים והרוגים רבים מביניהם נישאו שמה על-ידי חבריהם. כוח המכה הנגדית התקדם בחיפוי עצמי ובחיפוי הכוח שבחירבה לכיוון משלט 6; אך לאחר שהבחין בתכונה ערבית להסתערות-נגד, נסוג במקצת. הערבים הסתערו על עמדות ריקות. אנשינו, שהיו אותה שעה כ־200 מטר משם, שכבו כשעה וחצי תחת אש בלי שהשיבו עליה כלל, הוץ מן המקלע, שירה באש בודדת, מתוך כוונה לא לגלות לאויב את מקומו של הכוח. אותה שעה כבר לא מנו אנשינו במקום אלא כ־12 איש. מפקד כתה אחת נהרג כשפקד לסגת לפני הסתערות הערבים. מקלען אחד נהרג, 2 מקלענים נפצעו קשה, מקלען אחד נפצע קל וחובש, שעבד בצורה הראויה לציון מיוחד, נפצע ברגלו לאחר שהוציא 2 פצועים מקו האש, שימש כמקלען מס. 2 ונשא על גבו נשק נוסף של חברים פצועים בשעת התקפת-הנגד הערבית ובשעת הנסיגה הכללית. בשדה לא נשאר אפילו כלי-נשק אחד משל הפצועים ואף לא מחסנית אחת. הבריאים מבין האנשים נשאו את הפצועים וההרוגים על נשקם. הפצועים וההרוגים הועברו תחת אש אל העץ (הנמצא ממש בהצטלבות דרכי העפר בין שתי הגבעות) ששימש נקודת-איסוף. כוח-המכה-הנגדית יצא לפעולה בשעה 2 וסיים את מלאכתו בשעה 5½. הקרב נמשך 2 שעות, וכשעה וחצי שהו בשדה בלי שירו. עם חשכה נסוגו אנשינו לחירבה, בהבטיחם את עצמם הקפית. הפצועים הורדו לרבדים. בחירבה נשארו כשתי כתות.

בשעה 4 לערך תפסו 20 צלפים ערביים עמדה בשלוחה המצויה צפונית—צפונית-מערבית מעין צורים כ־500 מטר מגדר הנקודה, ופתחו באש מדויקת על רבדים. מאז זו נפצעה בחורה אחת פצעים קשים. הערבים נסוגו לנקודות-התובלה שלהם ועזבו את השטח, מי ברגל ומי ברכב, בלי שהפיקו את זממם.

הבטחת דרכים

(הנחות ראשונות)

זה יותר משני חדשים נערכות התקפות דמים על התחבורה שלנו, על הישגים החקלאיים שלנו, על הערים שלנו. שם הוטל על מגינינו, נוטרינו ונהגינו התפקיד הקשה והמכריע ביותר. — ד. בן-גוריון

רשימה זאת לא באה לגלות נצורות או לחדש „מהפכות“ בשטח המחשבה והמעשה של הגנת הדרכים. משימתה הראשונה — הסדרת המושגים וציון קשרי הגומלין, וההשלמה ההדדית התכליתית, שבין פעולות ההבטחה למיניהן. אכן, הבהרת מושגים זאת עשויה גם לשמש נקודת מוצא להפריית מחשבה מחדשת, מתקנת ומשלימה.

בפגיעות-ספר, בעיקר בתחום ישובים מעורבים, בכוחות קטנים בערך, או בנסיונות לחיסול נקודות מבודדות, ואלו בו בזמן יתאמץ לכוון את מבצעיו הטקטיים לאיסטרטגיה של „התשת כוח היריב“, וע"י כך לדלדלו ובהמשך הזמן לרופף את כוחו עד שייכנע, או יחלש. במידה שתאפשר לשבור את התנגדות המגן אף באותה עצמת כוח מצומצמת המצויה בידי התוקף.

בתנאי ארץ מעורבת-אוכלוסין, רגישים ביותר לפגיעות כאלו עורקי התחבורה, בהם שוטפת האספקה ומתקיים הקשר בין איזורי השונים של היריב. פגיעה בהם עשויה להחריד את הישוב „הבלתי לוחם“ של היריב ולדכא את כוחו — ועלולה להביא בסופה לתוצאות מרחיקות-לכת ביותר, בלי שהתוקף ייאלץ לאסור מערכה גלויה, ובלי שיכניס אליה כוחות גדולים, במתכונת ונוסח צבאיים, המצריכים מנהלה מורחבת, שירותים ענפים ופיקוד מרכזי הדורש רמת ארגון ואימון גבוהים יותר. ובמידה שהדברים אמורים בישובים מעורבים או באזורים מבודדים, הרי יקוה התוקף אף לכך, כי ידלדל את כוח עמידתם של יושביהם ומגיניהם ויאצם לנטשם כליל, בלי הסתערות חזיתית וקרבת מרובים לתוקפים, העשויים לערער את אוכלוסיתם האזרחית הם, זה „עורף“ והרזרב לכוח-אדם אשר להם.

התיתכן הבטחת העורקים?

התוקף מרכזו, איפוא, את פעילותו נגד הנקודות הרגישות הללו שבמערכת ארגונו של הנתקף ומבצעה, בעיקרה, ע"י „כוחות ביתיים“, כלומר, לוחמים שאינם נמנים על מסגרת צבאית דוקא, אלא באים מישובים הקרובים לעורקי תחבורה מסויימים, יקשה להילחם ע"י שיטות צבאיות רגילות ביחידות-רגלילה אלה (שאנשיהן מופיעים לסירוגין כלוחמים וכאזרחים

הבטחת התחבורה מעוררת בעיות טקטיות ואופרטיביות סבוכות, שפתרון איננו קל. דבר זה נכון פירכמה בתנאים, בהם „ההיאבקות-על-הדרכים“ מתנהלת עדיין בתנאי „מאורעות“-דמים, — ולא „מלחמה מובהקת“ — ובארץ קיים עדיין „כוח שלישי“, המגביל במידת-מה את תוקף הדרכים, והרבה יותר את המגין עליהם. מגמתו של התוקף את עורקי התחבורה במסיבות כאלו היא, בעיקרו של דבר, לשתק את החיים הכלכליים של יריבו ולפגוע במספר רב ככל האפשר מאנשיו, וע"י כך לזרוע בהלה והרגשת אי-בטחון בקרב אוכלוסייתו האזרחית. כך מתגבשים דרכי-פגיעה — ואמצעי-מגן — המיוחדים למצב זה, אשר עם תמורתו עשויים גם הם להשתנות, או להתגון, ע"י תוספת דרכים ואמצעים חדשים.

מקומה של הבטחת-הדרכים בתמונה

האופרטיבית של „מלחמה בלתי מאושרת“

מגמתו הכללית של התוקף היא, כמובן, להרוס את מרכזי יריבו. אך לשם כך צריך היה לערוך מבצעים טקטיים סדירים, ע"י כוח צבאי גדול ו„מסורבל“ ביחס, — דבר, שהיה מוציאו מתחום בייצוען של פעולות „פגע וברח“, ומכביד את האפשרויות להעלימן; נוכח קיום גוף שלישי, המחזיק עדיין במפתחות השלטון ומקיים כוחות-בטחון מאורגנים — קיים גבול ממשי (אם כי בלתי-קבוע ומשתנה) לנסיונות מעין אלה.

כל עוד המצב אינו מתיר לו ריכוז כוח מספיק למלחמה מכרעת (בין בשל מחסור באנשים, אימון שאינו מספיק, העדר מפקדים בעלי יכולת או מיעוטם, מחסור בציוד מתאים — ובין מחמת גורמים פוליטיים-צבאיים כנ"ל, שאינם מאפשרים לו פעולה תוקפנית גלויה וללא סייגים) — נאלץ הוא להסתפק

שלוים במקומות מושבם), בין שהכוונה תהיה לחסלן, ובין שיתכוונו למנוע את ביצוע מזימותיהן.

עם זאת, הרי דרך זו של פגיעות בתחבורה, על כל הקשיים שהיא מעלה בפני המגן ועם כל שיעור הכוחות הגדול שאת העסקתם היא מצריכה, אינה בעיה צבאית שאין לה פתרון. אמנם, בסקירה ראשונה נדמה, כי הכוחות הנדרשים להבטחה מתקבלת על הדעת למסע בדרכים, חורגים מיכולתו של המגין להקצותם, בלי פגיעה חמורה בחילות המשמרו המצב המבטיחים את מרכזיו וגבולותיו. ואכן, גם זוהי מגמת התוקף: לרתק, בשמירת מרכזים חיוניים קטנים ובהבטחת תחבורה, פלגות מגינים בשיעור גבוה כל כך שתיפגע עצמת כוחותיהם העיקריים. אלא שלמעשה לא לכל דרכי התחבורה ונקודות צומת חיוניות נדרשים כוחות הבטחה מיוחדים ומרובים. גם בתנאי ארץ „מעורבת“ מרוכזים לרוב גושי ישובים של צד זה או משנהו באיזורים ידועים — ובהם מתרכזות ברובן גם הנקודות החיוניות והעורקים העיקריים; והבטחתם של אלה נעשית ממילא, אגב הבטחת אותם גושים מרוכזים. כך, שאם צריכים להבטיח את דרכי התחבורה באיזורים אלה, — בפרצות שבין הגושים או בתוכם — יהיו הכוחות המיוחדים הנדרשים לכך קטנים ביחס, ולעתים, אף לא יידרשו כלל, מאחר שהבטחת פרצות אלה נכללת גם היא בהגנת המרחבים שבין הישובים, שהגנתם היא בבחינת חלק בלתי נפרד מהגנת הישובים עצמם.

נותרת, אפוא, בעית הבטחתם של עורקי התחבורה לעמדות מבודדות או לישובים גדולים מרוחקים. וגם כאן, בתכנון מדוקדק ומחושב, ובאמצעים וכלי־זין מתאימים, ניתן על־פיהרוב „להסתדר“ בכוחות שאינם גדולים ביותר, אשר הקצאתם לא תפגע ביותר בעצמת כוחות המגן המרכזיים; שוב, כמובן — כל עוד לא נוצר מצב של פעולות צבאיות גלויות, ובממדים ניכרים.

אופני הפגיעה בדרכים

כדי לעמוד על הדרכים הנאותות לשמירת עורקי תחבורה ולהבטחת התנועה בהם מן הראוי לברר

ראשונה את דרכי פגיעתו האפשריים של התוקף. ואלו הן בעיקרן:

(א) פעולות ייקוש לאורך עורקי תחבורה, כדי לחבל בכלי־הרכב או לנזק בדרכים עצמן. וביחוד בגשרים ומעבירי־מים, מקומות שהריסתם תמנע את אפשרות המשך המסע.

(ב) מכות־אש מרחק בינוני, בטווח האש היעיל של הנשק הקל, (מאות מטרים לארבות) שמגמתן לפגוע בנוסעים ולנזק בכלי־הרכב, כדי לירא את האוכלוסייה האזרחית ולדלדל את שטף ההובלה והתחבורה.

(ג) מארבים בסמוך לכביש, שמגמתם להשמיד את נוסעי השיירות וכלי הרכב, ועתים גם לזכות בנשק־הליווי או במטענים.

(ד) תפיסת הדרך עצמה, ע"י כוח מעין־צבאי, כדי לסגרה לתקופה ממושכת יותר.

בדרך כלל יבקר האויב לפעולתו שטחים סגורים: גבעיים, הרריים או מיוערים, — המאפשרים גישה מסותרת והסתלקות נוחה בלי שעין־צופים תבחין בו בשעת התקרבותו, בשהותו בעמדת המארב או בעמדת האש שבחר לעצמו, ובדרך נסיגתו אל בסיסו, לפרקים. ביחוד למארבים, יבזר לו שטחים פתוחים דוקא, שבהם לא יוכלו נוסעי כלי־הרכב המותקף למצוא לעצמם מחסות מפני אש, ויהיו מטרות נוחות לאש התוקף. משיבחר לעצמו האויב להכות מכות של אש, או לשים מארבים, ישאף תמיד להציב מחסומי דרכים, כדי להרבות את סיכווי לפגוע בכלי הרכב, שייאלצו להעצר; ומשייגן, בכוח ניכר, על מחסומים אלה ע"י אש — תיסתם הדרך לתנועה, לפחות לפרק זמן מסוים.

התוקף ישאף תמיד למכסימום: לערוך את התקפותיו בהתמדה, ובכל חלקי הארץ בה הוא פועל. אך לעתים לא יוכל לעשות כזאת מחמת מיעוט כוחותיו או בשל חשש לפעולות־תגובה ניכרות בחבל מסוים, שתאלצנה אותו לרכז באותו שטח כוחות נוספים כדי להגן על בסיסו־הוא שם, או לגלות את חולשתו בהימנעו מעשות כן. במקרים כאלה, של עצמה יחסית בלתי מספיקה לעריכת פעולות „עקיצה“ בחבלים נרחבים בעת ובעונה

אנו עומדים בפרשת החיגרות בערים. אנו נכנסים והולכים לתקופה של נסיונות הסתערות על הכפר העברי. מראשית מלחמתנו ועד סופה התחוללה, מחחוללת. ותמלא תפקיד חיוני - המערכה על הדרכים ועל התחבורה.

אחת, ירכז האויב כוחות־פגיעה ניכרים יותר באיזור רים או רצועות־דרך מצומצמים. ביחוד יעשה זאת, לפגיעות נוספות — משיידמה לו כי נתגלו סימני חולשה במערכתיו של המגין.

מערבת אמצעי-המגן

בהתאם לכך יכוונו בודאי האמצעים שבהם ינקוט המגין להבטחת עורק־התחבורה במגמות אלו:

(א) ריכוז־ידיעות מתמיד ומדויק על פעולות האויב בסביבותיו (ואף המרוחקות יחסית) של עורק־תנועה מסויים.

(ב) הפעלת כוחות עצמאיים לפעולות מניעה — בבסיסי האויב או עם יציאת חבורותיו למסע־חבלה.

(ג) במידת האפשר — פיקוח מתמיד על השטחים שבין בסיסי האויב לבין עורק־התנועה, ע"י פטרול־משמר נעים ונחים.

(ד) הבטחת עורק־התנועה עצמו ע"י מוקפים, פטרול־משמר נעים, ליווי השירות.

למען תהיה בריכוז־ידיעות הנ"ל תועלת של ממש, חייב שירות המודיעין לעמוד באופן בלתי־אמצעי לרשות היחידות המבטיחות; וכדי שיהיה לו גם ערך מונע, ויאפשר את הפעלתן בעוד מועד של היחידות המעוניינות, עליו להתבסס לא על סיורים בלבד, העשויים לגלות בעיקר תנועה או תכונה אויבת, לרוב כבר בשלביה מעשה. כל ידיעות כאלו על מגמותיהם ותכונתם של מחבלי־התחבורה ערכם מותנה בזמן, לעתים בשעות ספורות בלבד; על כן, כל השהיה וכל "ריכוז־כולל" מוקדם של ידיעות במרכזים מרוחקים, בטרים יגיעו אל יחידות־ההבטחה וישמשו להן קר־מנחה לתגובותיהן — כרוכות בו סכנות חמורות לשלום התחבורה. ואלו ידיעה מוקדמת — כמוה ככוח־הבטחה נוסף.

עם זאת, ההשגחה המוקדמת על עצם תנועתן של חבורות־אויב בקרבת עורק־התחבורה המובטחה הנה בראש וראשונה ממשמתן של היחידות המנסות לקיים פיקוח על השטחים.

הפעלת שיטת המניעה או התגמול, נגד בסיסי המתנכל אשר בהם חונות חבורותיו או מרכזות להקפה, היא אחת השיטות החריפות ביותר, אך לעתים מן היעילות ביותר, להשקט "מאורעות" באיזור מסויים. הדבר כרוך לעתים בפגיעה חמורה בתושבים, המסייעים, מרצון או מייראה, לחבורות התוקפות — וביחוד ברכישם. אכן, כאמור, לפרקים יש בו בנזק חמרי כזה כדי למנעם מלסייע במישירין ל"לוחמים", וביחוד כשהפגיעות כווננו, בידיעה ובהב-

חנה, לאלה אשר שיתפו פעולה עם הכנופיות; ומובן מאליו כי היפוכו של תנאי זה — בין לגבי פרטים, ובין לגבי ישובים — עלול להביא, מחוסר ברירה, רק לידי הצטרפותם של יסודות שהיו שלווים קודם לכן, למעגל האוהדים והמסייעים. משכונן כל מעשה, תוך ידיעה מדוייקת, למטרתו המוצדקת, ופגיעות־סחם ביסודות שלווים נמנעות עד קצה־גבול האפשר — מושגות לפרקים התוצאות הרצויות: ההפרדה בין הישובים לבין "אורחיהם" מאנשי הכנופיות, ודחיקת רגלם של הללו מתוך הכפרים — (על הסייס ומקורות התגבורת והידיעות שהללו משמשים); ותוצאה מזאת — נאלצות הכנופיות להרחיק את הניתויהן מהעורק המובטח, להקטין את רציפות פגיעותיהן וחומרתן, וגוברים סיכוייהן של היחידות המבטיחות, המשוטטות בשטח שמשני עברי עורקי התנועה, לאסור עמהן קרב לעתים תכופות יותר וביחסי־כוחות נוחים יותר. ברם, הנסיון בכל מקום (וגם בארץ) הוכיח כי קיימים סייגים, או תנאים, שבהם תלויה יעילותן של תגובות מסוג זה. ראשית כל — לא יועיל הרבה מעשה מבודד, באם לא תיווצר בסביבה אוירת־זדאואת, כי כל פגיעה בתחבורה — שוברה בצדה; בלעדיה יורדת התגובה המונעת למדרגת "גום" (נקמת־דם). ועוד: פעולות המניעה או העונשין משמשות את מטרתן המחנכת רק בהיותן קשורות קשר ברור בסיבתן — דהיינו, אם הן באות לפני פגיעה בתחבורה למען מניעתה של הפגיעה — או מיד לאחריה; במקרה השני — הרי המידיות היא גם תנאי להצלחה האופרטיבית: כדי להכות בגוף התוקפים בעודו מרוכז או קרוב. תכליתית ביותר עשויה להיות דוקא פעולתם של כוחות ההבטחה הסמוכים למקום־המעשה, (יתכן — בסיוע תגבורת ידועה) — לפי שפעולת כוחות אחרים, מרוחקים יותר, עשויה להשתנות — ומפתם עלולה לנחות רק בחלל הריק. אך לכוחות המבצעים את המהלומה יש לצרף תמיד אנשים היודעים את התנאים והמנהגים המקומיים ואת היחסים הפנימיים בקרב האוכלוסייה, כדי להימנע מפגיעה חמורה ב"שלוים" העלולה לעוררם לתגובות נגדיות במקום להשקיעם. בארצות רבות מספקים צורך זה ע"י צירוף "קצינים־פוליטיים", הבקיאים במנהגי האויב, על שכבותיו ופלגיו השונים, המרכזים את הידיעות ומשמשים כיועצים ומדריכים למפקדי הפעולות.

אף הפיקוח על השטחים שבין בסיסיו

• נוהג שטופח בגבול הצפון־מערבי של הודו ובכורז ויסתאן העיראקית.

השטחים — להקיף ולתקוף כל אויב שיתנכל להם), לבדוק את הדרך עצמה וללוות את השיירה בקטע־דרך המסוכנים במיוחד. משנתקל משמר־נע כזה באויב — הרי הוא מנסה לרתקו למקום, ולהזעיק תגבורת, כדי להכותו ולחסלו אם אפשר. גם בדיקת הדרך מפני מוקשים, זמן מספיק לפני מעבר השיירה, כמה פעמים ביום ובעיקר לעת בוקר, אחר הלילה, היא מתפקידן של פלגות נעות כאלה.

אף השיירות עצמן מלוות כרגיל מספר מגינים מזוינים, להבטיחן בפני קבוצות אויב שהצליחו להסתנן, וכדי לסייע בפריצת מחסומים — או בהתגוננות מקומית, עד בוא תגבורת; וככל ששרשרת המוקפים תהיה צפופה יותר, וסיורי המשמרות־הנעים יהיו תלופים יותר — כן יקל ויצלח תפקידם של אלה. במידה שהמצב ימנע או יצמצם את האפשרות לקיים את שני התנאים הנ"ל — כן יגבר הצורך בקבוצת ליווי חזקה, הקרובה יותר בממדיה לפלגה צבאית באופרציה לוחמת.

הערת-סיום

כאן סומנה סכימה הגיונית מסוימת: פעולות מניעה ותגמול, פיקוח על שטחים והבטחת העורק עצמו. ודאי שאין זאת סכימה קפואה, המתקיימת למעשה, במבנה כזה ובסדר כזה, בכל מקום וזמן. כל מצב — גורמיו ושיקוליו עמו: התנאים המקומיים המיוחדים, שיטת פעולתו של האויב, עצמת חבורותיו, אופי השטה, יכולת המבטיח בזין ובאנשים שניתן להפעילם במקום, גורמי־חוץ, סיוע־חוץ והפרעות חוץ. ברור הדבר, כי לפחות שנים מן האמצעים שהוזכרו לעיל היוניים בכל מצב: פעולות מניעה ותגמול — מזה, והבטחת עורק־התנועה באופן בלתי־אמצעי — מזה. הפיקוח על השטחים תלוי יותר מכל במסיבות־חוץ, שציונו בפתח הרשימה, אך אין לך דבר שיפגיע ויצליח יותר מההפתעה המוצלחת. רק יסוד־מוסד אחד קיים תמיד במלחמת הבטחת־הדרכים: המרבה שיגרה — יתן פרס למחבלים; המרבה ביזמה ובחידושי פרטים — מרבה את סיכווי הצלחתו.

בכוח של המחבל לבין העורק המבוטח, מהווה, בעיקרו של דבר, פעולת מניעה נרחבה ביותר: משום שהכוחות העוסקים בו הם שנתקלים על פי הרוב באויב ואוסרים עמו קרב במקום רחוק ככל־אפשר מן העורק, מקום שממנו אין אשה־התוקף עשויה לפגוע בתחבורה — ואפשר לקיימה גם בשעה שבסביבתו נערכות התנגשויות באויב. מטבע הדברים הוא, כי פיקוח כזה מבוצע ע"י יחידות קטנות, המשרטטות בשטח ומחפשות את האויב ע"י תצפיות ומארבים יזומים. כמעט תמיד קובעת שיטת פעולתו של התוקף האפשרי (ביחידים, בקבוצות קטנות או גדולות, בהתקפת מצח או במכות־אש ממרחק), את דרכי הפעלתם של כוחות־ההבטחה מסוג זה וזמנו (יום או לילה); אך הפעלת־כוחות כזו תיעשה לא בהקבלה לאופני פעולת האויב, כי אם במגמה להפתיעו: ע"י השגת יתרון־כוח (מספרי או איכותי) וע"י הפעלתו הבלתי־צפויה. גם כאן, ככלל ענפי־ההבטחה האחרים, הסכנה העיקרית הצפויה למבטיח היא השיגרה: שימוש קבוע־מדי בנקודות־משמר, מקומות־מארב ודרכי־התקפה, ה"מזמין" את המחבל לסכלם־מראש.

בין אם התנועה בעורק מתנהלת ברציפות, ובין אם היא מתנהלת רק בימים מסוימים בשבוע, או בשעות מסוימות ביממה, בדין הוא שהפיקוח יהא מתמיד, אם גם לפרקים, לפי המסיבות, הצרכים והידיעות על האויב, תיתכנה תנודות בממדיו ועצמתו תקטן.

אף בתנאי פיקוח יעיל (אשר המצב של "אופרציות טרום־צבאיות", שצוין בפתח הרשימה, אינו מאפשרו בשלימות) תיתכן תמיד הסתננות של בודדים, או קבוצות אויב קטנות. בפני הסתננות כזו מבטיחים את עורק התנועה עצמו ע"י כוחות־מעטים ביחס, התופסים מזקפים בעמדות־משלט (לתצפיות ולאש) לאורך עורק־התנועה — ומתפקדים לסגור בפני האויב, בעיקר על־ידי אש, את דרכי הגישה אל עורק התנועה או אל עמדות החולשות עליו. לפי שמזקפים אלה מרותקים לעמדות־הקבע שלהם, נעות ביניהם פלגות קטנות בכל־ירכב (לעתים קרובות — משוריין־נים) שמתפקידן להגיש, בעת הצורך, תגבורת למזקפים (אך בעיקר, — לעתים יחד עם פלגות פיקוח־

מזקפים בהרים להגנת התנועה בדרך, אורח הצבתם והבשחת נסיגתם בסיוע חיפוי־אש של מאסף השיירה — על אלה מסופר בקטע „בדרך לבנדרוגה“.

„רג'פוט“

בדרך לבַנְדְרוּגָה

סיפור על תיגרת-מזקף

לו את הנקודה האחרונה בערוץ הנחל, המשמש דרך־המסע, שממנה יוכל עוד לראותן.

„בסדר גמור“, אמר; „אאותת להם לרדת. אך אינני סבור שהמאסף יעזוב את המחנה עד לאחר הצהריים. מעודי לא ראיתי כבודה כה מרובה, כזו שיש לנו בשדרה זאת.“

הצדעתי ושבתי למרכז המחנה, מקום ששררה אנדר־למוסיה גדולה: סוסים רקעו ברגליהם וצהלו בהתרגשות; גמלים נחרו בחרון שעה שהעמיסו את המטען על גבם; פרדות השתוללו בהתאמצן בכל כוחן למנוע את איפופן. אנשים רצו רצוא ושוב בשאתם מטענים משונים.

בינתיים ומזקפיה־הלילה, בעמדותיהם אשר על ההרים מסביב, הוסיפו לגונן על המחנה.

החלוץ הפונג'אבי, שהתקדם בינתיים שלושה מילין בדרך המוליכה לבַנְדְרוּגָה, ודאי שהציב כבר מזקפים על כל הר, שהיה עלול לשמש למארב־אויב. על מזקפים אלה הוטל להישאר שם עד שכל השדרה תעבור לבטח ודגל אדום גדול, המסמן את זנב המאסף, יאותת אליהם לסגת.

גדוד־דלהי שלנו צעד בראש הגוף העיקרי של השדרה, מיד אחרי מטה־הבריגדה. ההתקדמות היתה אטית, הואיל ולאחר מיל אחד נצטמצם ערוץ הנחל והפך למשעול משובש, שטיפס על כתפי גבעות תלולות וחזר ונשתפל לתוך גאיות עמוקים.

לערך בצהריים שלה הבריגדיר לקרוא לקולונל שלנו, „הפונג'אבים כבר נתפזרו כמעט כולם למזקפים“, אמר, „ולפנינו עוד דרך חמישה מילין לפני שנגיע למקום החניה. עבור עם גדודך קדימה, ותזקיף את שארית הדרך. התקשר עם מפקד הפונג'אבים, שיראה לך היכן הוצב המוקף האחרון שלו ותדע מהיכן עליך להתחיל. הברור הדבר לגמרי?“

„בהחלט, אדוני.“

„אני עוצר כאן את השדרה למשך שעה אחת, כדי לאפשר לתובלה להתכנס ולהשקות כמה מהבהמות. הפסקה זאת תיתן לך את השעות הדרושה להציב מזקפים שעה מספקת בטרם נוסיף להתקדם.“

כֵּרַם עוד עלה השחר התעורר המחנה לחיים תוססים. המסע של גוף־השדרה העיקרי נקבע לשעה שמונה, אלא ש־לפני כן עוד רבה היתה המלאכה. צריך היה לה־

שקות את הבהמות ולהאכילן, לסעוד שחרית ולארוז הכל בצרוורת מוכנים להעמסה על הפרדות והסוסים. ב־6.30 הודעתי לקולונל שמזקפיה־החוץ שלנו אותתו: „הכל בסדר!“

„שפיר“, אמר, „הברור להם שעליהם להישאר במקור מותיהם עד שהמאסף יצום לסגת ולהצטרף אליו?“

„כן, אדוני. אמש הסברתי להם כל זאת.“

„מזור במקצת שאיש לא ירה עלינו אמש. סבור הייתי שיעניקו לנו לפחות כמה כדורים.“

„אולי החליטו להמתין עד הלילה, אדוני, כאשר נגיע לאמצע העמק הארוך שלהם.“

„יתכן שצדקת“, הסכים הקולונל. „אין אנו מעונינים בהתפתשות רצינית... הגם שמספר כדורים פה ושם לא יזיקו לגדוד, מאחר שיחזיקו את האנשים בדריכותם. אגב, כדאי שתיגש לראות את אנשי גדוד־הגורקה, שישמש המאסף, תוכל לציין לקולונל שלהם את העמדות המדויקות של מזקפינו הנשארים, ואת המקומות המתאימים ביותר לאורך דרך־המסע, שבהגיעו אליהם יצום לסגת.“

בדרכי ראיתי את המשמר הקדמי של גדוד־הפונג'אבים ששימש כחלוץ, ואת פלגותיהם שנועדו למזקפיה־דרך בצאתם דרך השער. פלוגת סיקים עבדקנים בעלי־קומה שבתה את תשומת־לבי במיוחד.

„שים־נא לב, כי תפזרו את מזקפיכם על כברת־דרך ארוכה ככל האפשר“, חמדתי לצון עם אחד מקציניהם. „ככל שתקצר החלקה שתשאירו למזקפינו אנו, כן יגיל לבנו.“

את הקולונל של גדוד־הגורקה מצאתי כשהוא מפסיע אנה ואנה ומעשן את הסיגרה הנצחית שלו. הסברתי כי באתי להראות את עמדות מזקפיה־המחנה שלנו וצינתי

אתך רץ... במקרה הצורך תוכל לשלחו אלי בחזרה עם חדשות".

כעבור עשר דקות הופיע ראש הגוף העיקרי של השדרה. הבריגדיר, שרכב מלפנים, בא אצלי וביקש שאצביע על תחומי השטח שלי.

"שפיר", אמר בחיוך. "אקוה שנגיע לבאנדארוגה בלא כל תקלה".

כיון שעמדתי בצד המשעול, ניתן לי להתבונן בשדרה המגושמת, תוך שזחלה ועברה לפני: רגלים עם סוסימה ופרדות־התובלה של־דרג'א; סוללות תותח־הירים וכבודת הבהמות הענקית שלהן; הפרים ויקשנים עם פרדות נושאות ציוד־הנדסי; כיתות אתתים עם מכשירים טכניים; גמלים המשמשים כאמבולנס־ישידה עם אלונקות סף הקשורות לכל אחד משני צדיו; כיתות סאניטריות של מטאטאים ומשרתים...

ומאהור — גמלים בשורת־עורף הנמשכת לאורך מילין ועליהם מטען ואספקה, שבלעדיהם לא יחזיק מעמד שום חיל.

בהתפתלה כנחש שנתארך מאה מונים, עשתה השדרה את דרכה על פני השביל הצר והעקלקל.

* * *

לאחר שעבר הגמל האחרון, חלה הפסקה של כרבע השעה. אחר־כך הופיעו, מעבר לפיתול־הדרך, פלוגות־חילים צועדות — המזקפים הראשונים של הפונג־אבים שפנונו עלידי המאסף — ופניהם מועדות לנקודת־מיפגש, מקום שניצטוו להמתין עד ששארית גדודם תסגור אליהם. הם נראו מיוזעים ופרועים לאחר ריצות ממושכות. אמרתי לשאול את פי אחד מקציניהם ההודיים הראה בדרכו את מוקפי־המחנה הדלהיים, כאשר ראתים פתאים באים עם מפקד־מחלקתם.

אותו רגע שב לורימר מסיוורו.

"אני חוזר לפגוש את דגל־המאסף", אמרתי. "לעת עתה הישאר כאן עם התובלה. יהיה לך זמן מספיק לזון הלאה, לכשתראה את המוקף הראשון שלנו יורד".

האנשים שהיו במוקפי־המחנה עצרו בקרבת מטה־הפלוגה וישבו להינפש. חזרתי לעבר דגל־המאסף ועמי אתה, רץ ופירווי־אדין, משרתי. מצאתי שם את האנשים והבהמות מעורבים אלה באלה באגדרלמוסיה סואנת. אנשי מזקפים מוחזרים עברו בריצה, כשהם נוטפים זיעה ומת־נשמים בכבוד; סוללת תותחים אחת — פרדותיה הורתעו אחור, כדי לפרוק מעליהם את כלי־היריה ולהרכיבם, לתפיסת עמדות לא־שחפוי; עם המשך התקדמות השדרה הועתקו מכוונת־היריה מדי פעם מעמדותיהן קדימה לעמדות החדשות ועברו בסירוגין על פני חברותיהן. פלוגות המאסף של בני־גורקה נערכו דרגים־דרגים בעומק, נכונות להגיש מיד כל סיוע שיידרש מאתן.

את הקולונל של הגורקה מצאתי שקט ברוחו ופועל בעילות. בעשנו סיגרה אחרי סיגרה הפטיר את פקדויותיו כאחד אבטומט.

"ברעש ארוך זה אינני יכול לשמוע אפילו את מחשבותי שלי!", אמר לי. "אגב, היכן המזקפים שלך?"

"הראשון משלי, מספר אחד־עשר, הנהו על אותו שיא מכוסה סלעים", עניתי, ואחר הצבתי על יתר המזקפים כסדרם.

"מספר ארבעה־עשר שלך תקוע על הר מטונף", העיר:

גדוד־דלהי נטל עכשיו על עצמו את תפקידי החלוץ ופלוגת־המזקפים, התקדמו לאט לאורך המשעול העקלתוני, תוך שיגור מזקפים להרים שמשני עברינו, — כשמכוונות־היריה של פלוגת־הנשק־המסייע מחפות עליהם עד שיגיעו האנשים לפסגות ויאותו לנו "ארקיי!".

היום היה נאה וזוהר, והשמים — כחולים עמוקים. מעלינו, בגובה כאלף רגל, ראיתי נשר שנשתהה באויר כמעט בלא תנועה. הרחק בצפון הבהיקה גלימת־התמיד של השלג.

בהדרגה נתפזרו פלוגות־הרובאים שלנו לפלגות קטנות שנראו כנקודות זעירות על ההרים מסביב. לבסוף נמצאו שלוש מחלקותי — הרביעית נוצלה למוקפי־המחנה ונמצאה עדיין הרחק מאהור — תופסות שטח משני צדי מעבר־ההרים. הגדוד זז הלאה, בהניחו על הדרך אותי עם מטה־הפלוגה שלי.

"אל תשכח לחזור על עקבך ולפגוש את דגל־המאסף מיד לכשיתקרב לאיזורך", הזכיר לי הקולונל בלכתו. אחר־כך פנה והלך אל גרייסון, מפקדה של פלוגת המזקפים הבאה.

לורימר, קצינ־הפלוגה הבריטי שלי, שעשה דרכו עם תובלת־דרג'א של פלוגתנו, פלוגה ב', סגר אלי ונעצר. אמרתי לו לפרוק את המשא מעל הפרדות, הואיל ונתעכב במקום לפחות שעתים.

הבטנו אחרי הגדוד עד שנעלם מן העין מעבר לעיקול המשעול.

"תודה לאל, נשארנו ברשות עצמנו לזמן־מה", העירותי. פניתי אל אתתי, שהיו מנופפים בדגליהם ברוב מרץ: "הקבעתם קשר עם כל המזקפים?" שאלתי.

ברור היה כי עשו כן, מפני שבתשובה להם נראו ניצנוצים לבנים נמוך מעט מהעמדות.

"אני מקוה שמפקדי המזקפים יזכרו לסייר את הדרך בה יצטרכו לרדת", אמרתי ללורימר; "מובן מאליו שיצטרכו לחזור בדרך שונה מזו שבה עלו שמה... והמאסף הן לא יורידם בטרם התקדם המחצית המיל מעבר המקום".

"תירגלנו את הדבר יפה למדי בעת האימונים", השיב לורימר, "והזקה עליהם שידעו מה עליהם לעשות".

"אכן, אמת הדבר", הודיתי, "ובכל זאת הם מוסיפים לעשות את אותן השגיאות הטפשיות. על סוליימאן אני סומך לחלוטין; לו אינני חושש כל־עיקר, אך אינני סמוך ובטוח לגבי שני החבילדארים, מפקדיהם של שני המזקפים האחרים; הסריינסיון הם".

הוצאנו מתרמילי־הצד שלנו כריכים והחילונו לאכול. כעבור זמן־מה אמרתי ללורימר:

"רצונך לעשות עבודה מועילה?"

הוא נענע בראשו בחיוב.

"אם כן, צא לאורך המשעול וראה עד היכן נשארים המזקפים בשדה־הראיה, תאר לעצמך שהנך מפקד המאסף, והחלט מאילו נקודות תאותת למזקפים לרדת. בהביאך בחשבון כי יכול אתה להבטיח את ירידתם עלידי אש־מחפה של מכוונת־יריה, מקלעים ורובים..."

"בסדר".

וזכור: עלינו לעזור למפקד המאסף במיטב יכולתנו. הוא יקבל בברכה כל אינפורמציה שנוכל לספק לו. קה

„האם סיירת מקום טוב לאותת לו משם את פקודת־הנסיגה?“

„כן, אדוני. מיד אראה לך“.

אנשי אחד המוקפים הגיעו משטח־ההפקר ועברו בריצה על פני הדגל. מפקדם ניגש אל הקולונל של גדוד־גורקה, הצדיע ומסר לו פיסת נייר. הקולונל הציץ בה.

„מוקף מס' עשר — שבעה רובים“, קרא. אחר פנה לקצין ההודי: „אנשיך — כולם חזרו?“

התשובה היתה חיובית. הקולונל פקד עליו להמשיך הלאה במצעד מהיר ולהצטרף למטה פלוגתו מגדוד הפונג'אבים.

„עכשיו הגיע תורך“, אמר אלי.

הדגל האדום נע לאיטו קדימה. לורימר, בהתאם לפקודתי, ערך למסע את מטה־הפלוגה והתקדם מרחק רב לפנינו, אך תוך מגע מתמיד אתי, למקרה שיירדש.

„אנו נכנסים עתה ללב ארצם של בני־באנדאר“, ציין הקולונל: „אכן מועימת־פנים היא למדי!“

מכאן ואילך חזרה הדרך ונצטמצמה בתוך ערוץ הנחל, שנראה כהולך וצר ככל שהוספנו להתקדם, וההרים קרבים וסוגרים עלינו כחומות גבוהות.

שיגרת־י רץ לורימר והודעתיו שיצטרף אלי.

„שלושה המילין הראשונים היו כמישור שטוח לעומת נוף זה“, רטן הקולונל. „הוששני שלא תהיה זו לנו מלאכה קלה ביותר לחפות על צאתך מזה“.

„השטח שב ומתרחב במקצת במרחק־מה מכאן“, אמרתי. „רק האיזור של פלוגתי הוא כזה... סגני, שסייר את הדרך, מציע שאת מוקף אחד־עשר תורה לסגת מכאן“.

הקולונל שוחח עם מפקד־הסוללה, ונתן פקודות למכור נות־היריה.

לאחר שנעשו כל ההכנות לאש־מחפה, אמר לי ליטול את הדגל האדום ולאותת למוקף שלי לרדת.

במרחק הבחנתי באות התשובה, עליו עניתי ב„הסל“. נראו ממרחק כנוסים, שהיו גולשים במדרון לעבר דגל המוקף הקטן והבודד החל לסגת מעמדתו... אנשיו המאסף, שלפחות סימל חברות ובטחון יחסי...

„כמעט והגיעו מטה“, העיר הקולונל, תוך עקבו אהריהם בעד משקפתו. „סבורני שאנו יכולים להתקדם הלאה לאט“. המוקפים שנים־עשר ושלושה־עשר הורדו בצורה דומה. לבסוף נשאר רק מספר ארבעה־עשר.

„סבורני כי מוטב שתוריד את המוקף הזה במרחק־מה הלאה מכאן“, הצעתי לאחר שנועצתי בלורימר. „הגיא מתרחב במקצת ואני חושב ששם תמצא עמדות טובות יותר למכונות־היריה“.

„אכן, מקום גרוע מזה לא יכול להיות“, השיב הקולונל בהגביהו את עיניו ובסקרו את ההר האימתני, שהרעים פניו מעלינו. „כדי לתת מכאן אש־מחפה דרושים כלים נגד־מטוסים!“

אנשי המזקפים אחדי-עשר ושנים-עשר הגיעו בריצה ואני אספתי את פיסות הנייר שלהם והעברתי לקולונל את ההודעות: „הכל בסדר“.

„היכן מספר שלוש-העשר?“ שאל הקולונל. „כמעט והגיעו למטה, אדוני“, עניתי. „הם נסחרים מאחורי צלע ההר“.

„אם כן, נזוז הלאה. מחלקות המאסף כבר קבעו לצורך אי-שמחה את כל דרכי הגישה האפשריות של האויב אל עמדת-המזקף“.

הריצות הודעה לסמל שלי, הממונה על תובלת פלוגה ב', שישמור על המרחק הנוכחי של שלוש-מאות יארד מהדגל האדום ושיצרף אליו את קבוצות המזקפים בהגיען.

מפקד הסוללה ביקשני להראות לו את מקומו המדויק של מזקפי האחרון.

„אני רואה, תפסתי“, אמר, משהצבעתי לו על המקום, ונחפו למסור פקודה לתותחניו.

לאחר שעברנו כמחצית המיל הגענו לנקודה שהציעה לי לורימר.

„לעזאזל, אנו רחוקים מאוד מהמזקף“, רטן הקולונל, „אך חוששני כי אין בידינו לשנות את הדבר. אין שום מקום אחר קרוב יותר“.

הקצין-התותחן הודיע שהסוללה מוכנה לפעולה. „ומכונות-היריה?“ חקר הקולונל.

„גם הן מוכנות, אדוני“, אמר השליש, שזה אך קיבל תשדורת.

הקולונל הסתכל בי, כשהסגרה הנצחית שלו תלויה מזווית פיו.

„צווה, איפוא, וירדו“, אמר.

המזקף נמצא כה גבוה ורחוק, עד ששליש גדוד-הגורקה נאלץ להשתמש במשקפת-השדה שלו כדי להבחין באות-התשובה.

„הם זזו!“ פלט שניה אחת לאחר שנתן את אות ה„הסל“.

מסרתי את הדגל האדום לסיפוי* וחטפתי את משקפתי... אכן, גולשים היו במדרון התלול בכל המהירות האפשרית.

פתאום נפלה יריה. באויר הרועע נשמעה יפה אש-רובים תכופה...

בעד משקפתי הבחנתי בדמויות זעירות, שכירכרו על קו הרקיע! היה ברור כי אלה אינם מאנשי.

„באנג! באנג!“ הלמו תותחי הסוללה מעמדותיהם שמאחור... אולם פגזים ראשונים וחשובים אלה עברו גבוה מעל מטרם.

„ראט-אט-אט!“ נבחו מכונות-היריה... ואלם צרו-רותיהן הראשונים נחתו בטווח ארוך מדי.

„היכול מישוהו לראות את הדגל הלבן של המזקף?“ שאל הקולונל.

„כן, אדוני“, אמרתי, „אבל הוא לא זז. המזקף נעצר כבר“.

ברדת המזקף מהפסגה, נהוג שהאיש האחרון מנופף בדגל לבן. סימן זה משמש אות לתותחנים ולגייסות המחפים על נסיגתם שכל השטח שמאחוריו כבר פנוי והללו יכולים

* סיפוי — ביטוי שהיה מקובל בעבא האנגלו-הודי (כירום של המלה — ספאחי: חייל-פרש) ככינוי לחייל ההודי זכר המשרת בגדודים בפיקוד קצינים בריטיים.

לכוון שמה את אשם, בלא חשש שמא יפגעו באנשינו ההוזרים.

„וכי מה, לכל הרוחות, מתרחש שם?“ חקר הקולונל.

„אינני רואה אף שמץ ארוך של דבר דרך המשקפת הזאת“, ואמנם איש מאתנו לא יכול להבחין בדבר. הרים צחיחים וטרשיים אלה היו חומים, וכל זמן שהחיילים נשארו במקומם בלא תנועה — כמעט ומן הנמנע היה לאתרים. יתר על כן, בנייה-שטים, תופסים יפה מה חשוב גורם זה, לובשים תמיד בגדים מצבע החאקי.

רק העצם המתנועע, או המתנוצץ, נראה לעין. קרני השמש, הפוגעות בכידונו של חייל, או בחלק מסויים של חגורו, יש ותחזרנה בניצוץ הנראה ממרחק מילין. על כן כדאי להניח לה, לשיטת „היריקה והצחצוח“, עת שצרה מתבשלת בסביבה ומשמשת לבוא.

פתאום נפלטה קריאה מפיו של שליט גדוד-הגורקה:

„דומני כי המזקף מנסה לכבוש בחזרה את הפסגה“.

אמרי, „הבט... בקרבת הסלע הגדול עם הכתם הלבן... כמה אנשים מתנועעים...“

כעבור רגע ודגל-איתות החל לפרפר כפרפר.

„קבל את הודעתם ופענה חתי-שתיים“, התיו הקולונל לעבר האתמים. בינתיים מצאו התותחנים ומכונות-היריה את מטרם. פגזים התפוצצו בסירוגין על קו-הרקיע של הפסגה, בעוד שכדורים טאטאו את השטח מצד אל צד.

האויב לא גילה סימן חיים כלשהו... רק פעם בפעם הבקיע בעד הרעש העצום שמסביבנו הד רחוק של יריות רובים על ההר, שהעיד על קרב המתחולל שם למעלה.

הקרב בשטחי הגבול הצפון-המערבי הרי הוא אורח-מלחמה אפוף-בידוד. זאת היא מלחמה של איש, או אנשים, באויב העולה עליהם תמיד במספרו, והבוחר את השעה והמקום להתקפתו לפי ראות עיניו. על ההרים, הנשקפים אל דרך התקדמותה של שדרת-מסע, הכרת הוא להציב מזקפים — ויהיו פני הקרקע נראים לו לקצין, המשגר את אנשיו לתפקיד זה, כבלתי-נוחים ביותר;

אחרת עוללה אש צלפים קטלנית, מטווחים יעילים, לעשות שמות בגייסות ובבהמות הדחוקים למטה, בבקעה הצרה, אין, איפוא, משום קושי מיוחד לבנייה-שטים, שנולדו בהרים ונסתגלו למלחמת-הרים, לבחור מארב מתאים להתקפה רצחנית על קומץ אנשים, המתאמצים לשמור על שווי-משקלם תוך גלישה במדרון תלול ביותר ומכוסה

אבנים מדרדרות, הנשמטות מתחת לרגליהם. הפתאים** שהנם מומחים מאין כמוהם באמנות הגששות, מסוגלים — בניצלם את קפלי הקרקע — לחול עד למרחק יארדים אחדים מהמזקף בלי שירגישו בהם; כן ישחקו במחבואים עם כל משמר-סיוור שישלח לבדוק את השטח.

ואז... משינוק האיש האחרון מתוך עמדת-המזקף ופנה לרוץ למטה, אל העמק והבטחון, יגיהו בנייה-שטים ממחר

בואם שבקרבת מקום ותוך שניות מספר יתפסו את הפסגה וישלחו מטר כדורים בעורף החיילים הנסוגים.

ובאם עולה התמרון הזה יפה — ובאה אחריו הסתערות

** פתאונים: שם כללי לקפיצת שטים הרריים היושבים באיזורי הגבול הצפון-מערבי של הודו בקרבת גבול אפגניסטן. תאו, הקלאים ואנטי-סיוור. נודעים בתכונות-החומים שלהם. מספקים גם מתגייסים לגדודים מסוימים בעבא-הודו ופולגות יירי הספר.

ישרה בסכינים — מאחר שאנשי המזקף ייאלצו בינתיים לעצור, כדי לטפל במתיחה ובפצועיהם.
חוק „הגבול“ הוא, שאסור להניח חייל פצוע שיפול בידי האויב. כן חשוב מאוד שלא להפקיר את הרובים והתחמושת.

* *

הקולונל חטף את התשדורת מידי האתת וקרא בקול: כחמישים מהאויב ירו על המזקף מהרכס. אחד נהרג, שלושה נפצעו. אי אפשר לזוז, כי האויב תפס עמדה מתחת לרכס וורה אלינו למטה. החישו תגבורת!
הוא הציץ בי בשאלה.

„פלוגתי — פחות המחלקה שעל ההר ההוא — מכוונסת כולה ומוכנה“, אמרתי, „אצא מיד.“
„האלונקות אתך?“
„כן, אדוני.“

יפה, אודיע לכיתה אמבולנס־השדה שתשלח את נובשיה־האלונקות שלה לפגוש את שלך לרגלי ההר... השתדל־נא לאותה אלי את עמדתו המדויקת של האויב. המזקף שלך אינו מציין זאת בבירור, וזה מקשה מאוד על התותחנים.
אשתדל במיטב יכולתי, הבטחתי לו.

ובכן — עלה והצלח, ידידי, אמר. ומשפניתי לעבר פלוגתי, הוסיף: „אנו נגיש לך את כל הסיוע האפשרי.“

בבהירות הסברתי את המצב למפקדי המחלקות והסמלים שלי. אסור היה לבזוז זמן. בכל רגע עלול היה האויב לערוך הסתערות הרת־אסן על אנשי המזקף, שכן נהנה מעדיפות מספרית והחזיק בעמדה חזקה יותר.

„האם הכל ברור?“ שאלתי. „לוריר־סהיב יתקוף במעלה השלוחה השמאלית של ההר, עם מחלקה מס' חמש, וסובאדאר סוליימאן — במעלה השלוחה הימנית, עם מס' שש. מחלקה שבע תתקדם בפקודתי מאחורי מס' ישיש. תפקידה יהיה סיוע־מקרוב ואולי גם התקפת־נגד... אך חושבני שהאויב יסתלק משיראה אותנו עולים עליו מישני העברים.“

ברגע ששתי המחלקות הראשונות יצאו קדימה אמרתי ללורירמר:

„אני שולה אותך עם מחלקה חמש מפני שדרוש לי שם קצין אחראי. זו תהיה התקפה בפני עצמה, אם כי מקוה אני כי יעלה בידינו, פחות או יותר, לשמור על מגע הדדי. אמור לאתתיך שיפקחו שבע עינים... ניפגש על פסגת הרכס.“

בהתפרסה במבנים מתאימים, החלה פלוגה ב' להתקדם לעבר ההר, כשהתותחים ומכוונת־היריה שמאחורינו יורים למטרה בלהט מחודש.

כמה מכדורי האויב נחתו סביבנו ושבנו וניתנו מאבנים וסלעים בקו־זו־זמים לשל צרעות נועזות שהוחרדו מקנן. עד כאן לא נפגע איש. המרחק היה גדול, אך אנו היינו הולכים ומתקרבים במהירות. ואולם יתכן כי בקרוב ניאלץ לחול מהתקדמות רצופה זו בשטח הפתוח ולהסתיע בכל מחסה וקפלי־קרקע על מנת להמשיך ולעלות. מקץ חמש דקות כבר סיפסה מחלקתו של סוליימאן בהר, ואני תפסתי עמדה כדי לחפות על תנועותיו. אש האויב נעשתה רצופה יותר וזמוזם הכדורים בפגעים באבנים היה מסתיים ב„פינג“ צורם. לא ראיתי סימן ללורירמר

ולאנשיו. הגם שאחד האתתים אמר לי כי ראה אותם לפני דקה אחת לרגלי השלוחה שלהם.

הופתעתי מכך שבנייה־שבטים טרם מצאו לנכון לבכר את הנסיגה על הפגנת הגבורה. עוד מעט ויאוגפו, אלא אם לן טמונים בשרוולם כמה קלפיה־כרעה, בצורת כוחות־עזר מסותרים. מאוחר יותר נתחוויר לי, כי נואלו „להתקע“ במצב ביש.

בניגוד ליחסי הפסימיסטי במקצת כלפי החבילדאר מפקד המזקף י"ד — מילא הלז את חובתו יפה ונקט בכל המצעי הזהירות הדרושים לבטחונו. הוא ראה את דגל המאסף מתקדם לאט לאורך השביל והבין, כי תוך זמן קצר מאוד יורד המזקף שלו. בפעלו בהתאם ללקה שסיגל באימונים, שיגר קבוצה חזקה מאנשיו לעמדת־היפוי, ברבע השלישי של הדרך במדרון השלוחה, אשר בה אמר לסגת... סוליימאן הגיע זה עתה לעמדה זו ואני ראיתי בהיעצר מחלקתו שעה שנועץ בסמל הצעיר שפקד על העמדה.

בדיעבד נתחווירה לי גם העובדה, שהאויב לא השגיח מן הסתם באותה קבוצת־היפוי של המזקף, שכן בהגיע בנייה־שבטים לפסגה ובאמרם להשמיד את הפלגה הנסוגה, נתקלו באש מכוונת יפה מהקבוצה שבמדרון. הם נעצרו מחמת מטח־כדורים בלתי־צפוי זה. ופגזי התותחנים, שהחלו מוצאים את מטרם על הרכס, הוסיפו על מבוכתם.

במקום גלגוש מיד ולהסתער על אנשיה־מזקף בסכינים, החליטו הפתאנים לנהוג ביתר זהירות, לתפוס מחסה זמני ולהמתין להזדמנות הנאותה. משגרמו אבידות למזקף — הרי ייאלצו אנשיה־מזקף בישיה־מזל לפנותם ובעשותם זאת ישמשו מטרה נוחה לפתאנים המחזיקים בעמדת־המתפתח. בינתיים העמידו קלעים מיוזדים להשתיק את קבוצת־היפוי באש רצופה. בעוד שיתרם היו ממתנינים לרגע המתאים להסתערות.

אולם התקדמותנו שינתה את המצב הטקטי. במוקדם או במאוחר יוכלו בנייה־שבטים לסגת, בטרם ילופתו משני עבריהם על־ידי כוח עדיף מהם במספרו; ולשם כך ייאלצו לחזור ולעבור על פסגת הרכס, שעתה כבר הפכה לגיהנום של פגזים מתפוצצים. מתחת להם רבץ קומץ אנשים, שאבידותיהם ועמדתם הבלתי־נוחה כבלו אותם למקומם ולא הניחום לזוז ממנו בלי לעורר עליהם אש קטלנית מטווח קצר.

מענין להתבונן בפסיכולוגיה של מנהיג האויב. החיים שוויים כקליפה בגבול הצפון־מערבי, הגם שכל אדם משתוקק מאיזה טעם מזור לשמור על חייו ככל האפשר. אי־אפשר היה להם להימנע מנסיגה על פני הפסגה, והעובדה שקבוצת־היפוי אשר במדרון זכתה לתגבורת מהירה, גרמה להם דאגה חמורה.

בפני מפקדם של בנייה־שבטים עמדו שלוש ברירות: להישאר במקום ולהישמד; לסגת מיד; להסתער על אנשיה־מזקף ואחרי־כן לסגת.

הברירה הראשונה היתה נואלת מכדי לחשוב עליה. עם השניה קשה היה להשלים... הוא זכה להצלחה ניכרת ועצר את השדרה; לפניו למטה שכבו אנשיה־מזקף שבט־חונם נתערער ואתם רובים ותחמושת. כלום יוכל לשאת פניו אל צעירי כפרו ונערותיו באם לא יביא עמו הביתה שלל כה יקר?

„פתאום ראיתי את סוליימאן מניף יד ענקית...“

„תפקידו של מפקד“, כך אומרים ספרייהלימוד הצבאיים, „הוא להחליט החלטות“. כמה קל היה עליו המעשה אילו ידע מה מחשבות חולפות בראש ריבנו! נפוליון ניהן בכשרון הזה, וכן גם מרבית המצביאים הגדולים בעבר.

חוששני שאותה שעה לא היה לי כל מושג על אשר חושׁ בים בנייהשבטים שבראש ההר, ורק השתוממתי לאותם משׁ תהים שם עת כה ממושכת... האמנם נמנו וגמרו למות מות גיבורים? החלטה אבירית כזאת לא נודתה כל-עיקר עם הנסיון שרכשתי לי מהפתאנים ודרׁ כיהם. אך אם כן, מדוע זה לא נסוגו?

ארבעה בנייהשבטים הנותרים החליטו כי הגיעה השעה להסתלק. בשאתם את הרובים שעלה בידיהם לאסוף, פנו ונסוגו במעלה המדרון לעבר הפסגה.

„מצב כריעה!“ צרח סוליימאן; „אש מהירה!“ משך שארית חייו נשבע סוליימאן, כי פעולה מיידית זו מצדו היא היא שהפכה תבוסה לנצחון.

מכל מקום, ארבעת הפתאנים צנחו תחתיהם כארנבות שנורו במרוצתן ואם נהרגו באש מחלקתו של סוליימאן, או בזו של המחלקה הרזרבית שלי, או בכדורים תועים ממכונות-היריה אשר עם המאסף — בעיה זאת תשאר בלא פתרונים בדבריימיני של גודד דלהי. למותר להוסיף כי אנשי כל יחידה זקפו את הדבר לזכותם.

כיתת האויב — כעשרה אנשים — שהושארה מאחור כדי להשתיק את האש המתפה שלנו בעת ההזתערות, גם היא נוכחה לדעת כי מוטב לה להסתלק חיש מהר משדה המערכה.

לורירר עם מחלקתו התקדם כל הזמן במלוא המהירות. החיונית במלחמת-ההרים. משעבר שלושה רבעים מדרכו גילה, כי המעלה התלול מסתיים ב„פיסגה כוזבת“ מסולעת; משם ואילך נתמשכה צלעההרה, תוך שקיעה קלה, עד לפיסגה האמיתית, במרחק קטן ממאתיים יארד. לדבריו נראתה מרכס-בינים זה כל בליטה שעל פני ההר. הם זנקו אחורה, ומצאו מחסה מאחורי הרכס העיקרי.

כולנו נפגשנו על הפסגה. שני אנשים ממחלקת סוליימאן נפצעו קשה ואחד נפגע קלות. כל אנשי הרזרב שלי יצאו שלמים.

שלהתי פטרולים חזקים לבדוק שמא נשתהה מישוה מהאויב בשטח המבוחר שבסביבה, ובאמצעות ההיגורף אותתי למפקד המאסף, והודעתיו שההר נכבש.

הצצתי בשעוני. הוא הראה על שעה ארבע.

„יחא עלינו להזדרז ביותר“, אמרתי ללורירר, „אם רצוננו להגיע למקום החניה. לפני רדת הלילה. מיד לאחר שעה שבע מתחיל להחשיך, ואלוהים יודע לכמה זמן נזדקק כדי לפנות מכאן את הנפגעים...“

„וכאשר נגיע עד דגל-המאסף, עוד ישארו לנו שלושה

מתוך שקערורית קטנה ניתן לי להבחין בעמדת האויב על-פי עשן רוביו. אותתי את ציון המקום למאסף, אם כי קשה היה לגלות ציוני-סימון בולטים בין מדרוני-הסלעים הרבים והדומים זה לזה בכל.

פתאום ראיתי את סוליימאן מניף יד ענקית ומחלקתו החלה מטפסת למעלה.

ועדיין לא זע האויב ולא נע. התנהגותו יצאה מגדר הרגיל!

ואו, בהברק-פתאום, ידעתי את העומד להתרחש. איזה אידיוט הייתי שלא נתתי דעתי על כך קודם לכן!

„כירעו ארצה!“ שאגתי אל המחלקה הרזרבית שלי, „כוונו אל לפני הדגל הלבן של המזקף. טווח ש-שמאות!“ עוד דברי על שפתי ובנייהשבטים זנקו בצריחות פרא על אנשי המזקף.

משך הרגעים הבאים הפך השטח שמסביב לדגל הלבן לבית-מטבחיים.

המסתערים נתקלו בפרץ אש מהירה שהפילה כמה מהם. ואולם מהירות הסתערותם — מזה, והקושי לפגוע במטרה הנעה בחפזון — מזה, הביאו את תריסר הנותרים עד לכידוניהם של אנשי המזקף, אשר לאחר ארבע האבידות שסבלו קודם לכן נצטמצם מספרם לשבעה לוחמים בלבד.

משפרצה תיגרת גוף-אל-גוף, ממילא ניטלה ממני אפ-שרות כלשהי לסייע למזקף על-ידי אש מחפה, כיון שידיד ושונא נתמזגו למערבולת נואשת של גופות מרטיטים. הקבוצה הקטנה של פלוגה ב' עמדה על נפשה מול אויב שעדיפותו היתה מרעת. הם גזרו, ביתקו ודקרו בכידוניהם — וכך מתו בעמדותיהם לאחר שנטלו מחיר יקר עבור חייהם: רק ארבעה מננייהשבטים נותרו עומדים על רגליהם.

בינתיים ומחלקתו של סוליימאן, שהעפילה במאמץ עליון למקום התיגרה, הצליחה לטפס ולהגיע עד למרחק מאתיים יארד משם. „הלאה, הלאה, חוזרים עצלים!“ שמעתי את סוליימאן שואג על אנשיו; ובפעם היחידה בתקופת שירותי לא התרעמתי עליו על שהקים שאון ללא-צורך.

מילין עד למחנה, העיר לורימר.

„המוקפים של גרייסון ממתינים עדיין על ההרים לתורם לרדת“, הוספת. „ערב אני לך שהקולונל מגדף לכל השדים והרוחות...“
„ואלנא תשכח את חומת-האבנים ההיקפית הארוכה, שנצטרך לבנותה סביבנו משנגיע לחניה... ואת מוקפי המחנה...“

„ואת העובדה, כי יש לשער שנותקף מחדש. אנשי-השבטים ודאי שסבורים, כי הננו נתונים עתה במיצר באם יתקפנו...“ — שנינו פרצנו בצחוק. סוליימאן, אשר לא הבין מלה אנגלית, צחק אף הוא, מתוך נימוס. „ובכן“, אמרתי בלשון אורדו כעבור רגעים מספר, „הרי פקודתי: לורימר-סהיב יחזיק בהר הזה עם שתי מחלקות, עד שאתן לו את אות הנסיגה. אני יורד למוקף, ועם המחלקה של סוליימאן, כדי לפקח על פינוי האבידות. סוליימאן יתפוס עמדה מתאימה לחיפוי על הנסיגה.“
בדרכי מטה עברתי על פני ארבעה בנייה-שבטים ההרוגים. כמה מרובי המוקף היו תלויים להם על שכמם ואילו הנותרים היו מוטלים על הארץ לצדם.

סוליימאן שיפסף ידיו בקורת-רוח. „לא איבדנו אפילו רובה אחד“, אמר.

„עוד לא חזרנו למחנה“, הזכרתי לו. „צווה על כמה אנשים שיאספו את הרובים, ונסה למצוא כמה בחורים חזקים שיוכלו לשאת את הגופות הללו למטה. עד המוקף. בכך נחסוך לנו גם זמן וגם נושאי-אלונקות.“
סוליימאן עיוות את שפתיים בארשת בחילה. „הנקה את החזירים הללו אתנו?“, שאל כמי שאינו מאמין למשמע אזניו.

„עשה כדברי — ומיד“, פקדתי עליו. „אני הולך הלאה. פגוש אותי במוקף.“

השעה והמקום לא התאימו לויכוח עם החייל הזקן אודות דקדוקיו של הנוהג האבירי. בעומק לבי הייתי תמים-ידיים עמו. אילו נפלתי אני בידי הפתאנים, כי אז כבר היו מסרסים אותי, או מחזיקים בי לצורך איזו נקמה איומה יותר. בזכרוני עלה המקרה באותו קצין בריטי שנשבה בידיהם בשנת 1919 ושנמסר לנשי הכפר לשעשע בו את לבן. בנות חמודות אלה של המין היפה הפשיטוהו עירום והצמידוהו ביתדות אל האדמה. לאחר שבקעו את

בטנו ופתחהו, שילחו בו עדת כלבי כפר מורעבים שטרפוהו חיים.

ובכל זאת קמים אנשים רבים באנגליה ומוחים נמרצות כאשר חיל-האוויר המלכותי מטיל פצצות מספר על כפר של בתי-חמר!

* *

שני נושאי-אלונקה עברו לידי הכרתי את גופת החביל-דאר, שפקד באומץ כה רב על המוקף.

מנתי את ההרוגים מבין בנייה-שבטים. היו שם שלושה עשרה גוויות, להוציא את הארבע שסוליימאן עסק בהורדתן.

רץ מאנשי הגורקה הגיע עם תשדורת ממפקד-המאסף: „הודיעני מתי תרד כדי שאוכל לתת לך את כל הסיוע האפשרי.“

ניצלתי את ההזדמנות כדי לכתוב בחפזה דו"ח קצר על אשר אירע — סיפור ארוך מדי בשביל האתנים — ושיגרתי עם הרץ בחזרה למאסף.

* *

למלחמה נודעת סגולה מיוחדת לחשוף תכונות בלתי-צפויות באנשים. לדוגמה: תמיד הערכת את החביל-דאר של אותו מוקף כשוטה, ואותו יום עצמו דנתי עם לורימר על מגרעותיו. ואף-על-פי-כן, אפילו איש שניחן בתבונה מזהירה לא היה יכול ללחום ביתר גבורה ממנו. אילו לא שלח קבוצת-חיפוי במורד ההר, היו התוצאות גרועות כפליים; רבים יותר היו נהרגים, הרבה רובים היו נשדדים ובנייה-שבטים היו זוכים בנצחון מכליע ובעקבותיו — בתוספת תהילה.

ואילו לפי שנתגלגלו הדברים סבלו הפתאנים אבידות קשות, הן באנשים והן ברובים. אותה שעה לא ידעתי, כמובן, כמה אבידות נגרמו להם על הפסגה. הואיל והצליחו לקחת עמם את מתיחה כאשר ברחו. אך כעבור זמן נודע לנו כי ששה מהם נהרגו שם ולפחות תריסר נפצעו. הרי שהמספר הכללי של הרוגיהם עלה לעשרים-ושלושה אבידותינו שלנו עלו לאחד-עשר הרוגים ושלושה פצועים. איש מקבוצת-החיפוי של המוקף לא נפגע; ובדו"ח שהגשתי עמדתי על כך שהסמל, אשר פקד על קבוצה זו, השכיל לבחור בעמדה מצויינה.

אם יקחו אותי — אז מה יש?

אבל אם יקחו את המקום — מה יהיה?

מפי אחד מ"מלויי-השירות" בא"י

ארץ ישראל העברית כבר הכירה ולמדה מתוך ניסיון, טעמה של מהתרת מהו — גם של מהתרת, אשר דוחקים לתוכה עם שלם, על הנהגתו המוכרת, הטבעית והחוקית, ועל מאווי קיומו וגאולתו. והישוב מוסיף לטעם טעמה של "מהתרת" — אם לא תמיד במציאות החיים בארץ ישראל, הרי לגבי ההכרה במעמדו ובנוכחות כוחותיהם המאורגנים שלו — גם כיום, על סף עצמאותו הרשמית ותוך כדי התהוות גרעיני הממלכתיים. ואין לדעת מה צופן יום בא בא בחובו, בחלק זה או אחר של הארץ.

לקח הודעויות העולם מלמד, כי גם עמים כרוסיה וכצרפת נזקקו במלחמת-קיומם לאורח-מהתרת ולזיך חשאי; ואלו העמים הבינוניים והקטנים — לא כל־שכן; מ"הצבא הלבן", כמו שקראו לחילה-התנגדות בבלגיה, ועד ל"צבא העם" של בורמה, בתכונתה למיגור השלטון היפני; מיון הסוערת וההירואית בשנות הכיבוש ועד לדגיה, השלויה-רכיכול במריה נגד הגרמנים. אכן, לעתים הגיעו הדברים עד כדי קיום "שני עולמות" ממש: זה הגלוי, שעל פני השטח, וזה הסמוי, החי, במהתרת". ואף אם סר, בתום מלחמת-העולם, ההכרה בפיצול-החיים מלאכותי ודרוך שכזה מעל פני מרבית שטחו של כדור-הארץ היגע ושואף-השלום, הרי אין בזה עדיין משום ערובה לכך, שעמים הנאבקים על חירותם, העומדים בפני פולש ומשתלט, לא יצטרכו לשאוב ממעין הנסיון של תנועות-התנגדות וארגוני-מהתרת.

יתכן כי טבע הדברים חייב כאן התאפקות מפרסום עד לאחר סיומה של המלחמה. אולם עתה נתגלתה פרשה מקפת ושיטתית אחת של מעשי מהתרת מאהורי מסך-הזהירות שהסתירה עד כה — הפעולה בעריה של קריים הסובייטית הכבושה.

הסיכום התמציתי, הניתן להלן, שעובד בידי חבר איש-הארץ, מפנה, בדרך הטבע, את תשומת לבנו לכל אותם העניינים והחזיונות שבסיפור-המעשה, אשר קורבה וענין מיוחדים להם לגבי מצבים ועניינים שכבר ניקרו; ולא לה העלולים עוד להתחדש — אף בארצנו אנו. — המערכת.

כותב הסקירה המקפת על מהתרת סובייטית, שזכתה (בראשית 1947) לפרסום — היה י. א. קוזלוב, אשר ניהל את פעולות המהתרת בתקופת הכיבוש הנאצי בקרים, בראשונה בארץ ואח"כ בסימפארופול. האיש נמנה על חבר בעלי הנסיון הוותיקים בפעולות מהתרת ברוסיה, אשר מספרם עם פרוץ המלחמה ב־1941 כבר לא היה גדול. את נסיונו קנה לו עוד בתקופת 1905, ואח"כ גם בתקופת מלחמת-האזרחים ברוסיה, בשטחים בהם שלטו וראנגל ודאניקין. בשנת 1908 — נאסר, גורש לסיביר אך נמלט, ושב ופעל במהתרת. ב־1911 נאסר שנית ונידון לגירוש מחודש לסיביר; משם ברח בשנת 1914, והזר לעבודת מהתרת.

בשנת 1941, שעה שצבא-הכיבוש הנאצי התקרב לקרים, היה קוזלוב חולה קשה; עבר עליו ניתוח מסובך בעיניו וסכנת עיורון ריחפה עליו. אולם גם במצב זה, למרות גילו וראיותו הלקויה, דרש בתוקף להשאירו לעבודת המהתרת, והוחלט למנותו למרכז המהתרת, שהחלה מאז להתארגן בהדרגתו.

התנאים, בהם החלו ביצירת המהתרת, לא היו נוחים כל עיקר, והיה צורך להתגבר על קשיים רבים. תושבי קרים, בחלקם הגדול, ובעיקר התת-רים, ואף חלק מהאוקראינים לא היו מאוהדי המשטר הסובייטי. ובעיקר

סקירה מפורטת על כך — ראה ב"מערות" חוב' מ"ב — מ"ג עמ' 44. תנועה פרטיזנית של עמ'יעוטים" — וכן במדור "מי ומה" באותה חוברת.

היו רבים מתוכם משתפי־פעולה גלויים עם הנאצים, וכן בוגדים שונים ומרגלים.

האנשים לעבודת המחתרת נבחרו מהנאמנים ביותר; אלא שמפאת היותם מוכרים לרוב לאוכלוסייה המקומית, היה הכרח להעבירם למקומות שם לא הכירו. בהסדר זה היה פגם, מאחר שגם הם לא הכירו את תנאי הסביבה החדשה שאליה הועברו, ואת אנשיה. ה"מחתרתנים" החדשים אמנם היו נאמנים ברובם, אולם חסרו להם נסיון והכשרה לעבודת המחתרת. התושבים — בחלקם הפעיל והמאורגן — חולקו לשלושה סוגים: על אלה הדרושים ביותר לעבודות החיוניות — גורו פינזי; על חלק הוטל להישאר כגוף פרטיזני בעורף האויב, ואלו על חלק קטן הוטל להישאר, בערים ובכפרים הכבושים, כמתרת. התפקידים שהוטלו על אנשי המחתרת היו רבים וקשים: היה עליהם לספק ידיעות לכוחות הצבא הסדיר וכ"כ לפרטיזנים, לדאוג במידת האפשרות לאספקת מזון וצרכי רפואה, חטי טלפון וכ"כ לפרטיזנים, לארגן חבלות, לעודד את רוח התושבים אשר נשארו בשטח־הכיבוש, לשמש כ"גשר חי" בין המרכזים שבשטחי המולדת החפשיים לבין אלה שנותקו מהמולדת — ועוד כיו"ב. של־תפקידים זה חייב את מארגני המחתרת לפתור בעיות רבות ומורכבות. את עיקרי הבעיות הללו ניתן להסדיר תחת י"ב ראשים:

(א) ארגונה הפנימי של המחתרת.

(ב) בחירת האנשים המתאימים.

(ג) הסוואת עובדי המחתרת.

(ד) הינוכם והדרכתם של אנשי המחתרת בשאלות זהירות והתמצאות, בהתנהגות כלפי הכובש הנאצי, וכן בדרכי השגת אינפורמציה.

(ה) מציאת מקומות מתאימים למפגשים.

(ו) מציאת בעלי־מקצוע שונים.

(ז) הקמת בית־דפוס חשאי.

(ח) כינון תחנת־אלחוט.

(ט) צורות הקשר: הפנימי והחיצוני.

(י) ארגון הנוער.

י"א) מלשינים ומרגלים.

י"ב) ביצוע חבלות.

להלן — תמצית סקירתו של קולוב על אורח פעולת המחתרת ועל הדרכים בהן התגברה על בעיות אלה.

ארגונה הפנימי של המחתרת

מלכתחילה הורגש ההכרח לקבוע מסגרת ארגונית; ולאחר שיקולים רבים הוחלט להרכיב ועד־פועל, בן 3 חברים: מזכיר (קולוב) ושני סגנים: האחד — להנהלת החלק הצבאי־החבלני והאחר — לצד הארגוני־הפוליטי. אנשי המחתרת אורגנו בתאים, ורק העומד בראש התא

הכיר וידע מי האיש אשר ממנו הוא מקבל את הוראותיו. אולם אף לא כל ראשי התאים הכירו את הועד הפועל. הארגון בצורתו זו חייב מערכת מקשרים יעילה, אשר אורגנה בעיקר מבני־הנוער; על סוגיה זו עוד ניחד את הדיבור.

מקומות מיוחדים נקבעו כנקודות־מפגש, ונאסר על מרכזי התאים לפנות לאנשי הועד שלא במקומות המיועדים. אולם כללים אלה לא נשמרו בקפדנות, והדבר הצריך, מדי פעם בפעם, החלפה דחופה של דירות, דבר שלא היה קל לעשותו כלל וכלל.

התאים הוגבלו בפעולתם ע"י הוראות הועד הפועל: אולם קרו מקרים, בעיקר בתאי הנוער, של ביצוע פעולות ללא נטילת רשות ואלה גרמו לתקלות, שלא בנקל עלה לתקנן, ולפעמים אף נשארו ללא־תקנה. תקלה רצינית אירעה לארגון המחתרת בכללותה בראשית שנת 1942, שעה שהסובייטים הצליחו לעלות בחופה המזרחי של קרים ולכבוש את קארץ' ושטח־מה מסביב לה. מיד עם כיבוש זה יצאו אנשי המחתרת ממחבואיהם ונתגלו, ואף נתמנו לתפקידים אחראיים. אולם הכיבוש לא האריך ימים (4—5 חדשים בלבד) — ושוב נאלצו אנשי המחתרת לנדוד למקומות חדשים, להצטרף לפרטיזנים, או לסגת עם הצבא הסדיר אל ה"אדמה הגדולה"; וכך ירדה לטמיון העבודה הגדולה שהושקעה קודם לכן בהתאמת האנשים לתפקידיהם וב"הסוואתם". ברור הדבר, כי התגלות זו היתה משגה חמור, שבעקבותיו נאלצו להתחיל את בנין המחתרת מחדש.

בחירת אנשים מתאימים

אנשי המחתרת נקבעו לרוב מבין המוכרים והנאמנים על המפלגה הקומוניסטית, אולם אלה רובם הרי היו מוכרים היטב גם לאוכלוסייה, — ומכאן נבע הצורך להעתיקם אל חלקי קרים שבהם הכירום פחות. בדרך כלל השתדלו לבחור אנשים בגיל העמידה, אשר לא יעזרוו תשומת לב מיוחדת בחיצינותם ולא יידמו לטיפוס של "מהפכן מובהק". כן הקפידו שהנבחר יהא אדם השומר לשונו מדיבור מיותר, חזק באופיו (למקרה של מאסר וכד') ומסוגל לעמידה עצמאית, שעה שאין להישען על עצה והוראה של מוסד מוסמך קרוב. השתדלו שלא להשאיר יהודים לעבודת המחתרת הואיל והיה ברור שיהודי שייאסר, אחד דינו — מות; כאן מילאה תפקיד גם החיצוניות, כי בין הבחורות היהודיות נמצאו כאלו, שדמו ביותר לטיפוס הארמני, המצוי בקרים.

אלה היו הקוים המנחים בקביעת־האנשים הראשונה, עוד בטרם נכבש השטח ע"י הנאצים. בתקופת הכיבוש התגלו בין התושבים אנשים נאמנים, אשר לא נמנו על

קולוב ה, סנדלר

חברי המפלגה הקומוניסטית, אך הצטרפי ללא היסוס לשורות המחתרת והביאו ברכה בפעולותיהם, וביחוד מאחר שבמקומות מגוריהם לא היו מוכרים קודם לכן כאנשים חשודים.

הסואה אנשי המחתרת

פרק זה מתחלק לשני ראשים: (1) הסואה כללית; (2) הסואה אישית.

(1) הסואה כללית: האנשים, שמונו להנהלת הפעולות השונות בעורף האויב בבוא הכובש, לא הורגלו מקודם, במשטר שלטונם הם בארץ, להסואה כל שהיא; ומתוך כך נעשו בזמן הראשון כמה פעולות בגלוי יותר, שלא לתועלת הענין, כך, למשל, האיש שעליו הוטל לגייס לפני הכיבוש אנשים לפלוגות הפרטיזנים העתידות, קבע את מושבו בבית אחד ממוסדות השלטון המקומי, הזמין אליו שמה עשרות אנשים, והפומבי גרם נזק הן למתגייסים לפלוגות הפרטיזנים והן למשפחותיהם; היה הכרח ללמד את הבריהפעילים קודם כל את תורת הכנות במחבוא, כארגון מקביל למשטר הסובייטי הגלוי, ואח"כ להדריכם לנוסח של פגישות במחתרת, תוך ביום מסיבה משפחתית על כוס תה, חוגים ספרותיים וכו'.

(2) הסואה אישית: בעיה זו הייבה התאמה אינדיבידואלית לכל פרט, והדוגמה הטובה ביותר — הסואה של קולוב עצמו. עוד לפני הכיבוש הנאצי סודרו בשבילו תעודות ע"ש אחד ואגין, אשר ריצה את עניו בעוון פלילי, בבית-הסוהר במקום מרוחק. תעודות אלו על שם מי שנכשל בפשע פלילי הוצאו במכוון, מתוך בטחון כי הגרמנים יתיחסו יחס אוהד לכל אלה אשר נחשבו לפושעים ונענשו, באשר נאמנותם למשטר הסובייטי תהא מפוקפקת בעיניהם. עם תעודות אלה עבר קולוב ואגין מעיר מושבו סימפאָרופול לקארץ, והגיש בקשה להתקבל לעבודה במוסד משקי סובייטי. מנהל אותו מוסד התפלא על חוצפת הברנש, בעל תעודות פושע פלילי, המבקש לקבלו לעבודה... ורק לאחר שנרמז לו כי ואגין נמצא כאן בתפקיד מיוחד — סודר בעבודה.

אולם במקום עבודתו זה לא האריך ימים; מאחר שלרגל עבודתו בארגון המחתרת נעדר לעתים קרובות ממקום העבודה, החלו העובדים לחשוד בו כי מרגל נאצי הוא. מילון רוסי-גרמני, שנמצא במגירת שולחנה, הגביר את החשד. העובדים הסבו את תשומת-לב ההנהלה לחשדותיהם; קולוב ואגין, "פוטרו", ובכתב-פיטורין זה נאמר כי הוא מפוטרו בגלל רשלנות והבלנות בעבודה. הפיטורין היו הכרחיים, הואיל והיה חשש פן יעקבו

אחריו העובדים במוסד ויגלו את הדירות הקונספירטיביות בהן נהג לבקר.

קולוב ואגין החליט להופיע מעתה כנגר-אינוואליד, ולשם כך רכש תלבושת מתאימה וכלי עבודה משומשים. נוסף לכך הוחלט, כי אחת החברות הנאמנות ובה בת ה-15 תעבורנה לגור אתו כאשתו ובתו, יקנו פרה ותוך הליכה בעיר למכירת החלב תוכלנה להקשיב למתרחש בה. בתקופה מאוחרת יותר, בסימפאָרופול, עיר פעולתו מאז, אשר אליה חזר מ"האדמה הגדולה" לאחר "איפור פנים" יסודי — החליף מדי פעם את מקצועו והופיע כוגג או כסנדלר, ובחיקויים שונים אחרים — ועד ל"מורה ללשון הרוסית" הגיע.

"מחתרתנים" רבים סודרו מראש בעבודות שאין בהן כדי לעורר כל חשד של פעולות מפלגתיות או פוליטיות, כגון שומרים בבית-החולים, סבלים, מתקני פרימוסים וכו'. בכל הסואה כזו צריך היה האיש להתאים את תלבושתו, התנהגותו ואת אורח חייו הפרטיים כולו לתפקידו החדש. באחת הדירות, למשל, נמצאה כוננית ספרי-קודש, גם הם לשם "הסואה", שכן ברור היה, שאיש השוקד על ספרי-קודש רחוק הנו מאהבת המשטר הסובייטי.

אחד מסעיפי ה"הסואה" החיוניים, — ביחוד לאלה מן ה"מחתרתנים" שנמצאו תחת שליטה גרמנית ישירה, כקולוב בסימפאָרופול, והמתנספים מבחוץ — היה זיוף תעודות אישיות שונות לפי הצורך, (תעודות זהות, כרטיסי-עבודה ומוזון וכיו"ב) ושרבוב החותמות והציונים למיניהם, חדשים לבקרים, לתוך התעודות — מלאכה אשר הייבה התמחות ניכרת. כאן לא די היה בכשרון טכני, אלא שהיה צורך גם בידיעה רבה של הסידורים, התקנות והפרטים וכן של תחבולות-ההכשלה של האויב ב"חזית המשרדית" הזאת.

פעולתו היומיומית של איש המהתרת אינה יכולה להתבסס על הוראות ברורות, או על הכשרה בקורסים. אמנם קורסים, המקנים ידיעות כלליות על דרכי קונספירציה וכו', חשובים הם עד למאוד. אולם המצבים, אליהם נקלע האיש בתנאי עבודת המהתרת, הם כה שונים וכה בלתי צפויים, עד שאין אפשרות לקבוע הלכה, או לתת עצה מראש לכל מקרה. הצלחת האיש, ולעתים — הצלתו, תלויה בהתמצאות, בקור-רוח ובשיקול נכון. תנאי הפעולה של המהתרת בתקופת הכיבוש הנאצי בקרים הייבו משנה זהירות ומשנה-שיקול, בגלל רבוי המלשינים למיניהם, וצביון האוכלוסיה הנ"ל.

לרובם של „המהתרתנים“ שהושארו בקרים, וכן גם לאלה אשר צורפו אליהם בהמשך הזמן, חסרו ידיעות על פעולה קונספירטיבית, מאחר שהורגלו לפעולה גלויה; וגדרשו פיקוח והסברה מתמידים על אורח-התנהגות ההולם את המסיבות.

התפקידים הרבים שהוטלו על המהתרת הייבו להדריך את חבריה בכמה שטחים עיקריים: (1) התנהגות היצונית כלפי הכובשים; (2) זהירות והתמצאות; (3) השגת אינפורמציה.

קו-לוב מספר על מקרים רבים ומאלפים בנידון זה.

התנהגות היצונית כלפי הכובשים

נוסף ל„הסוואה“ האישית, היה צורך להוציא לכל אחד מאנשי המהתרת מוניטין של שונא המשטר הסוביטי, או לפחות של אדם שנפגע על ידו. במקרים רבים הוטל על חברי המהתרת וחברותיה להתידד עם גרמנים לשם השגת אינפורמציה.

קו-לוב עומד על כך עד כמה חיונית היתה העמדת-פנים מושלמה, כדי לזכות למגע נאות עם הגרמנים ומביא כמה דוגמאות אופייניות. קו-לוב, למשל, שהשפה הגרמנית היתה שגורה בפיו מאז שהיה-מאונס בגרמניה, מזמין סמל גרמני לסעוד על שולחנו, ובשעת סעודה הוא מספר לו, כי בימים עברו היה בעל נגריה, אלא שהסוביטים ההרימוהו; ובדרך כלל הוא מציג את עצמו כאדם „כשר“ בתכלית ומבקש רשות להקים לו נגריה משלו. בסופו של דבר קיבל מאותו סמל את תצלומו, עם הקדשה, ותצלום זה סייע לו להיחלץ במקרים רבים, בעת חיפושים שנערכו בדירתו. בהסתמכו על ידידותו עם סמל גרמני, אמנם „ידידות“ זו עוררה עליו את חשדם של השכנים בפבר-הפעולים בו, שלא ידעו שמץ דבר על פעולתו במהתרת. אותם מאנשי-המהתרת, שהצליחו לחדור לעבודות במוסדות שלטון הכיבוש, בתי המלאכה, בתחנות-הרכבת וכו', גילו כלפי חוץ חריצות רבה במלוי הוראות הכובשים, ורבים מהם נחשבו בעיני הגרמנים כאנשים שאפשר לתת בהם אימון מלא.

הזהירות — מזה, וההתמצאות המהירה — מזה, הם מיסודותיו החשובים ביותר של ארגון-מהתרת. בשטח זה במיוחד קשה לתת הוראות מפורטות, וכל אחד חייב היה להתאים את התנהגותו בכל מקרה להוראות הכלליות. בשני יסודות אלה תלויים ההצלחה והכשלון, אך בעיקר תלויים הם בחינוך ה„פנימי“ של האדם, בשליטה בעצבו ובקור-רוחו. לעתים קרובות העמיד דבר, שלכאורה נראה חסר-ערך, את הפעולה כולה בסכנת כשלון. בכמה שטחים ניתנו הוראות לגבי הלכות הזהירות ונקבעו סימנים מוסכמים. אך גם אנשים, אשר שנים רבות של פעולה מחתרתית היו להם מאחורי גבם, נכשלו במקרים לא מעטים בחוסר זהירות. קו-לוב מקדיש לבעיה זו תשומת לב מיוחדת, והמקרים הרבים שהוא מספר עליהם מעלים לנגד עינינו את התנאים, בהם התנהלה פעולת המהתרת.

— לכל חבר נקבע שם-לואי, אשר היה משמש אך ורק לצרכי פעולת המהתרת. נוסף על כך הופיעו החברים שהועברו מישוב לישוב בשמות בדויים — בהתאם לתעודות שודרו להם. אך ארגון-המהתרת של הנוער בסימפארופול, שעליו עוד נייחד את הדיבור, החתים את חבריו על נוסח השבועה בשם הנכון והמלא, שם המשפחה בכלל זה. ברור, כי אילו נפלה תעודה זו לידי הגרמנים, היה הדבר הורס את המהתרת עד היסוד. ומובן כי בהיודע הדבר לקו-לוב, פקד מיד להשמיד את המסמך הזה.

— במקרה שהבר מהתרת, הפועל בשם מושאל, נתקל בכורים שאינו יודע על קשריהם למחתרת, עליו להשתדל להתחמק, או להעמיד פנים שאינו מכיר אותם; ובמקרה שאין אפשרויות כאלה, עליו לגלות אהדה למשטר הנאצי. — הוטל איסור מוחלט להחזיק פתקאות העלולות לעורר חשד, או חפצים כגון ממחטות עשויות מבד מצנחים, חוברות סוביטיות וכו', ובכלל כל דבר העלול להעיד על מגע קרוב עם „העבר הסוביטי“, או על כך שהאיש הגיע משם; המנסים לחדור לתוך איזור-הכיבוש צוידו בקטעי עתון גרמני, או בחוברות שהוצאו ע"י הגרמנים — למען יעשו רושם, כי אמנם מתושבי איזור-הכיבוש הנם.

— למקרה של חקירה ע"י משמרות הגרמנים בשעת הליכה מישוב לישוב, חשוב היה להכין תשובה, מאין הולכים ולאן. כ„נקודת-יציאה“ נהגו לקבוע כפר מרוחק, אולם מוכר היטב, שאת שמותיהם הנכונים של נכבדיו אפשר היה לצטט בתשובה. מטרת ההליכה — גם היא אסור היה כי תעורר חשד כל שהוא.

— מאיזור אחד שבתוך העיר למשנהו השתדלו לעבור בשעות מנוחתם של משמרות הנאצים, שאז לא הקפידו ביותר על העוברים ושבים.

— בקשר לביקור בדירות קונספירטיביות, נקבעו סימנים מוסכמים: ע"י אופן תלית הוילון, הצגת עציצי פרחים על אדן החלון וכו', שפירושה היה: „הכל בסדר, הכנסו!"; או „חשד! הזהרו!"; או „אסון! כאן מלכדת!" — וכיוב"ו. במקרה שחבר בא לבקר בישוב אחר, נהגו ליתר זהירות, לשלוח תחילה לדירה המבוקשת חבר או חברה שאין עליהם כל חשד, ובמקרה „שהכל בסדר" — היה אחד מבעלי הדירה יוצא החוצה, או מציב אות מוסכם בחלון, וכדומה.

אלה היו הוראות כלליות, אשר הדריכו במידת־מה את המחתרנים. אולם רבים היו המקרים אשר הרגו ממסגרת ההוראות הכלליות. והרי צורך דוגמאות:

— כזכור, גר קוולוב בקארץ' בלויית חברה, ובתה בת ה־15, שהוצגו כאשתו ובתו. באחד הימים ציינה בעלת הדירה, שאצלה גרו, כי משונה בעיניה שהבת קוראת לו

„אשתך בוגדת! גברים מבקרים אצלה..."

פעם בלשון „אתה" ופעם בלשון „הוא", וכן לחשה על אזנו כי „אשתו בוגדת בו". וכראיה לכך גילתה ששני גברים מבקרים אצלה, ולרוב כל אחד לחוד, ומבלים אתה ארוכות ביחידות. קוולוב ענה כי בתו בת־חורגת היא לו הואיל והתחתן זה לא כבר — וכך נחלץ מהמיצר; ואשר ל„מאהבים", היה נאלץ לגלות בפני השכנה ה„אוהדת" רגשי מבוכה וצער — ושם קץ לביקוריהם של „שני הגברים".

— פעם, בלכתו בלויית חבר וחברה מבסיסה הפרטיזנים שביער אל המרכז שבסימפארופול, נזדמנו לבית איכר

אחד, והוא הציג את עצמו כאיכר מכפר קרימאי אחר. בראותו בבית עגבניות, שלא טעם אותן זמן רב, ביקש רשות והחל זולל אותן — ולסוף אף הציע לשלם עבורן. אשת האיכר תמהה ואמרה: „איזה איכר משונה הוא! זה המתנפל על עגבניות כעל מציאה, ועוד מציע תשלום". מקרים פעוטים, אך הם עלולים להכשיל משימות גדולות, ולהפקיר חייהם.

— מעשה בחברה, ששימשה כמורת־דרך לפרטיזנים והלכה בשליחות, הליכה ממושכת, בנעלה נעלים גבוהות־עקבים. כתוצאה מכך נפצעו רגליה, והיא נאלצה להודק לתעודת־רופא מתאימה — ובתנאי המחתרת והכיבוש הגרמני היתה כרוכה בכך סכנה חמורה.

— הגישה למקומות המחבוא של הנשק, שנמצאו על־פירוב מחוץ לעיר, חייבה — ביחוד בחורף — וזהירות יתרה בגלל העקבות הנשארים בשלג, מאחר שאותם מח־בואים נמצאו, בדרך כלל, במקומות שוממים.

עד כאן דברים שבוהירות הכללית, כלפי חוץ; ואולם גם כלפי פנים נדרשה זהירות, כי גם במחתרת וגם בין הפרטיזנים נתגלו פרובוקטורים, — ולעתים, פשוט, אנשים שנפלו בידי האויב ושלא עמד להם אימץ־הלב, או שנשבר בקרבם מעצמת העינויים.

— בכניסתו השנייה למחתרת, בשו בו מן העורף הסורי ביטי, הובא קוולוב תחילה אל בין פרטיזנים שביער קריי־מאי, ומשם היה עליו לחדור לעיר. בהיותו בין הפרטיזנים נהג ב„מחתרת פנימית"; הציג עצמו כסנדלר, ולמרות גילו וחולשתו הגופנית, היה עליו לשאת בכל טלטולי הדרך הקשה, תוך נדודי גודד הפרטיזנים, כשארגו כלי העבודה על שכמו; וכשאחד הפרטיזנים, שהכירו עוד מהמחתרת שבקארץ', פגש בו וקרא בשמו — ביקשהו שלא יגלה את זהותו, מחשש בגידה אפשרית.

— מן היער נשלח אחד הפרטיזנים לעיר כדי להקים קשר עם גרעין־המחתרת ולמצוא דירה לקוולוב. הוא חזר בלויית אדם, שהציגו כאיש־המחתרת ושאצלו צריך היה קוולוב להתגורר. מחתרתן זה נהג לקלל ולגדף את הנאצים בכל־פה, אולם לבסוף, משהרחיבו בשיחה עמו ובדקו את עברו, הסתבך ונתברר שהוא מרגל. „הבר־מחתרת" זה סיפר תחילה, כי למד באקדמיה הצבאית בלנינגרד, אולם משנשאל, לא ידע לקרוא בשם מנהלה ובשמות מדריכיו. — משהוקם קשר תקין עם סימפארופול, וקוולוב הגיע לדירתו בעיר, הובא לאותה דירה כמה מועמדים להתקבל למחתרת; הוא ישב מהצד, בתורת קרוב־משפחה חרש, והאזין לשיחת האנשים עם בעל־הדירה, בכדי לתהות על קוננם; אכן, משנשאל אחד המועמדים, האם ברצונו להצטרף למחתרת, ענה תשובה מתמטת, ולפי שנתברר אחר־כך — מחמת העובדה, שבחדר ישב החרש, אדם זה, שלא הכירו.

להרחיקם — אך בלי שייפגעו עד כדי הופעת שואה ויצר-
הלשנה. במקרים כאלה נהגו האנשים שעמדו במגע עם אותו
חבר להצהיר כי שוב „אין ברצונם לעבוד במחתרת“ וכי
„הפסיקו את קשריהם עם התאים“. בדרך זו הורחק האיש
למעשה מהפעולה, הואיל וקשר אחר עם הארגון לא ידע.
כך נהגו גם כלפי מפירי משמעת.

— מקרה טראגי מסופר אודות מרכז-מחתרת, שפעל
בסימפאָרופל לפני בואו של קולוב. היה זה איש נועז אך
חס-מוג מדי, שנהג להתהלך בכל מקום, ולבקר בכל
דירה בלגית נער כבן 15, אשר הביאו עמו מ„האדמה הגדו-
לה“ ושעליו סמך לחלוטין. כשנתפס הנער — כנראה, בשל
אי-זהירות — לא עמד בפני העינויים; לגסטאפו נתגלו
כל הדירות בהן ביקר, וכל האנשים אותם הכיר, ובתוכם
גם רבו ואלופו. היתה זאת אבידה סיטונית שנגרמה למח-
תרת הקרימאית, ומאז הקפידו ביותר על אי-מסירת
כתובות רבות לאיש אחד.

רכישת אינפורמציה

אחד מענייניה העיקריים של המחתרת הוא השגת
אינפורמציה נכונה בזמן הנכון. דרכי השגת
האינפורמציה הן שונות: ע"י השגת מסמכים; ע"י מודי-
עים ישרים, היודעים כי תפקידם העיקרי הוא המצאת
אינפורמציה; וע"י שיחות-חולין, כביכול, אשר במהלכן
משתדלים „למצוץ“ את הידיעות הדרושות; וכן — ע"י
הסתכלות „פקוחה ופיקחה“ במתרחש בעורף האויב.

תחילה שימש הרדיו כמקור האינפורמציה היחידי על
ידיעת המתרחש „בעולם הגדול“ — ובראש וראשונה בחזית-
המלחמה. אולם כל מקלטי הרדיו נלקחו מהתושבים,
והחדשות נמסרו רק באמצעות הרדיו הגרמני, ברם-קולים
הציבוריים. בתקופה זו השתדלו המחתרתנים להתידד עם
קצינים או פקידים גרמניים, אשר בחדריהם היו מקלטים,
בהם השתמשו בשעות העדרם מהחדר לקלוט ידיעות
מהתחנות הרוסיות. בהמשך הזמן, כשהוקמה התחנה המש-
דרת והקולטת של המחתרת, שימשה אותה תחנה למקור
אינפורמציה חשוב, כי באמצעותה הקשיבו לא רק לחדשות
ממוסקבה, כי אם גם להודעות הצבאיות הגרמניות ששודרו
ליחידות הצבאיות. כך הצליחו לקלוט הודעות על פעולות
שונות אשר האויב עמד לבצע ולהודיע על כך — ולעתים
בעוד מועד — למקומות הנכונים (לריכוזי הפרטיזנים ועוד).
מסמכים שונים נתקבלו בשתי דרכים. בכריחתם הרא-
שונה מקארץ' בסוף דצמבר 1941, השאירו הגרמנים
מסמכים רבים, שמתוכם נתגלו פרטי תכניות שונות,
שמות משתפי-פעולה וכו'. במציאות של עורף האויב
היה הדבר אפשרי בדרך של לקט התעודות שנמצאו
אצל הגרמנים הרוגים, או שבויים (בידי הפרטיזנים או
המחתרת), וכן ע"י תפיסת מכוניות-מטען וכדומה — דברים,

— הגרמנים שלהו מרגלים (רוסים משתפי-פעולה) אשר
הציגו עצמם כ„שליחי-היער“ (כך קראו לשליחי הפרטי-
זנים), ואלה הצליחו לגלות כמה מאנשי המחתרת; על-
כן ניתנה הוראה, האוסרת לבוא בדברים עם „שליחי היער“,
אלא אם יש בידם המלצה מהועד המקומי של המחתרת.

— גם בתקופת הכיבוש חייב היה כל דייר, כמקובל
ברוסיה מאז, להירשם, על יסוד תעודותיו, בספר הדייר
ריב, של הבית, ועם כל רישום חדש היה צריך לפנות
למשטרה. לעתים היה הכרח למחוק מן הספר שמו של
איזה דייר קודם ולהכניס את השם החדש כדי להימנע
מן הצורך לבקר במשטרה עם הספר והתעודות. „מבצע“
זה צריך היה להיעשות באופן שלא תורגש המחיקה. אך
לעתים לא ניתן הדבר „להירשם“ בדירה. אזי היו רושמים
בתעודות-החברים כמקום-המגורים את הכתובת של איזה
בית שנהרס בינתיים; ובעלת-התעודה חייב היה לשנן בעל-
פה מי היו שכניו באותו בית שחרב.

— פעם, לאחר ביקור של בחר אחד מאנשי-המחתרת
באחת הדירות, העירה בעלת הדירה — „סתם-תושבה“,
שלא נמנתה על המחתרת — כי הבחור חשוד בעיני הנא-
צים כמפיץ כרוזי פרטיזנים. כדי שלא להכשיל את היתר
נאכרה הופעתו שנית.

— על מקרה התמצאות מהירה של אחת מחברות-המח-
תרת מספר קולוב: חברה, החשודה בעיני הגסטאפו,
ישבה בחדרה עת שהרגישה לפתע כי הבית הוקף לחיפוש-
בזק, ולא נותרה לה כל אפשרות להתחמק מתוכו. היא
ביקשה את אחת השכנות כי תסגור עליה את דלת הדרה
מבחוץ על מנעול תלוי, ותעסוק בחטיבת גזרי עצים ליד
הכניסה, ובאם ישאלו עליה הנאצים, תענה כי הדיירת הלכה
לעבודה. המחפשים, בראותם מנעול תלוי על הדלת מבחוץ
ובשמעם את התשובות, לא ניסו כלל לפתוח את החדר.
וכך ניצלה. (במקרה זה, כבכמה מקרים אחרים, סייעה גם
מידת הרישול של מבצעי פעולות-המשטרה הגרמניות).
— במקרה אחר נמנע מאסר של איש, שהגסטאפו חיפשה
אחריו, ע"י בעלת-הדירה, שהודיעה למחפשים בדירתה כי
בחדר, בו הסתתר החבר, „גר קצין גרמני“, והחילים לא
העזו להיכנס לחדרו של קצין.

— סוג מיוחד בפני עצמו, שתבע זהירות מרובה ביותר,
היוו חברי-המחתרת שעבדו כמכונאים בקטרי הרכבות,
או כעובדים אחראיים אחרים — למשל, מפקחי-הרכבות
בתחנות מסה"ב. שכן, בעקבות החבלות הרבות ברכבות
הציבו הנאצים משקיף משלהם ליד כל מכונאי רוסי. חברי
המחתרת, שפעלו רבות בשטח החבלות, כמעט ונאלצו
להפסיק את פעולתם זו — עד שנמצאו דרכים מתאימות
אחרות לביצוע משימות החבלה ולשיתוק מסה"ב.

— זהירות מרובה נדרשה כלפי אותם חברי המחתרת,
אשר נתגלו כפחדנים או כפספסנים ושעל-כן היה הכרח

שהיו מספקים לעתים ידיעות רבות-ערך על תנוחת כוחות-הגרמנים לחטיבותיהם ועריכתם. הדרך השניה היתה: העתקתם או גניבתם של מסמכים ממוסדות הכיבוש ע"י חברי המחתרת שהוחדרו למוסדות אלו — היו כאלה הן במשרדים שונים ששימשו את המפקדה הצבאית והן במוסדות האזרחים של הכובשים, כגון משרד ראש-העיר, מוסדות כלכלה שונים וכו'. מובן, שכל עוד אפשרית היתה העתקת מסמכים היתה דרך הגניבה פסולה; כי פרט להגברת הסכנה לגבי ה"מסתננים" למוסדות השונים, היה בה לעתים גם משום אזרה לגרמנים שתכניותיהם, או ידיעות על עריכת כוחותיהם, יצאו לרשות הרבים, ויש לשנותן ככל האפשר.

ערך רב היה לאינפורמציה שסיפקו עובדי הדפוס הממשלתי, על אודות כל מנשר שעמד להתפרסם. המודיעים הישירים, — חברי המחתרת שהוחדרו למוסדות השלטון, או אנשים אשר לאחר שנבדקה מהי מנותם נקבע אתם קשר, תפקידם היה להעביר לידיעת המרכז כל ידיעה אשר נקלטה על ידם, הן מתוך עיון במסמכים והן מתוך שמיעת דברים, מבלי לשקול בעצמם אם הידיעה היא בעלת ערך או לאו: כי רק בועדה-הפועל של המחתרת, מקום בו רוכזו כל הידיעות, יכלו לבקר ולבדוק את ערך הידיעה. ואמנם, לעתים קרובות היו ידיעות, שבעיני קולטן הישיר נראו כבלתי-חשובות ביותר, מצטרפות לידיעות אחרות ומשלמות תמונת-מצב בעלת חשיבות רבה.

סוכנים אלה נהגו להיזהר עד מאד שלא לעורר חשד כל-שהוא בעיני הכובשים, והפגישות אתם נערכו בסודיות. גם כאן, ככהרבה עניינים אחרים, התבלטה הכפילות שבצרכי המחתרת: הזהירות הייבה להעמיד את מספר הבאים במגע עם סוכנים כאלה על המינימום (האידיאל — אחד); אך, למקרה של כשלונות ומאסרים היה צורך להכין יודעי-דבר רזרביים, למען יוכלו להחליף את הנופלים בפח ולחדש את הקשר ואת מנגנון-הפעולה. הפתרון המבוקש נתבטא איפוא בקיום "רשת ב" שלמה ונפרדת לגמרי.

על סוג אחר של מודיעים נמנו עובדי מוסדות השלטון, אשר על מהימנותם לא תמיד סמכו בשלמות; אולם בידיהם היו מקורות-אינפורמציה רבים, בהם אי-אפשר היה לזלזל. עם אלה נהגו להתידד, ולתבל שיחה על עניינים שונים — בשאלה מהשאלות שעניינו את המחתרת; אכן, שאלה מעין זו היתה נשאלת בצורה זהירה מאוד, לבל תעורר חשד כל-שהוא.

בדומה לכך רכשו מדי פעם אינפורמציות גם מפי פרוצות (בעיקר — תת-ריות), אשר חיו עם קצינים גרמנים, ותוך פטפוטים ידעו לספר פרטים רבים ששמעו מפי הקצינים ואורחיהם, ביחוד בשעת הלולות.

בכל מפעל ומוסד אשר העסיק מספר ניכר של עובדים, נתמנו אנשים מיוחדים לאוסף אינפורמציה ולריכוזה: כגון בבתי-מלאכה של הרכבות, בבתי-החרושת, בבתי-מלאכה של הצבא הגרמני, תוצאות שירותם של אנשי-ידיעות ו"חקר" אלה היו מורגשות למדי והתבטאו בהכנות נאותות מצד המחתרת ובעלי-בריתה לקראת בואן או צאתן של יחידות צבא גרמניות וכיוב"ז.

תשומת-לב מיוחדת הוקדשה לאוסף דבריהם של חיילים גרמנים, רומנים ואוקראינים, אלה נהגו בשעת שתיה, או בלוי-זמן עם בחורות, לפטפט — ולעתים נתקבלה מתוך דבריהם תמונה מלאה על תנוחת הילות-המצב, תנועת גופי-הצבא, הכנות ל"סריקת" היערות, העברות מחזית לחזית, המצב הממשי בכל חזית, היקף אבידות האויב — ועד לתכנית מושלמת של חלוקת העיר עצמה. לאזוריה הצבאיים ונקודות-המגן הבצורות שהוכנו בה. אכן, ידיעות על אלה האחרונות קלטו גם מחבר עובדי-העיריה, ממחל-קותיה הטכניות, כגון אספקת-המים, החשמלית, מחלקת-הנקיון ועוד.

פרט לצרכי לקט האינפורמציה הוטל על כל אחד ואחד מהמחותרנים לשים לב לאוכלוסיה ולשכנים. ותודות לפיקוח כולל זה, וכן לעתים גם תודות לעיקוב אחרי החשודים כמשתפי-פעולה, נתגלו גם מלשינים ומרגלים רבים, ונוצרה עוד ערובת-מה לבטחונה של המחתרת עצמה.

(סוף יבוא)

הגנת חיינו קודמת לכל. למענה לא ייקר כל קרבן. באמונה בלתי מעורערת בנצח ישראל — נלחם את מלחמתנו עד לנצחון ולגאולה השלמה.

מהכרזת כנוסי-הבטחון, אדר תש"ח

באת מערכות

אגרות קוראים

הכוח העברי העליון וההתחלה נקרא להבהרת המשלה,
לכיוון הצעות, להקלת ארכיב.
"באת מערכות" נאצרה עמקא להבטת הרעיון
ואישויו של קהל הקוראים ואישויהם. אמר באתו זו
יולת הקורא הער, החרג אבאות הכוח אמילוי אשיותו,
להגיה על אשגים אתה לכיס, לערער על הנחות מקובלות
אלהיות יוצא להצעות אהלות ואתקות.

לבעיות שמירת עצמותן של מדינות קטנות

(מכתב מהעושה בגולה)

המלחמתי של הכובש, ושילובה לתוך מערכתו.
ד. מניעת תפיסתם של שטחים אלה ע"י האויב.
פן יקדים הוא להשתמש בהם לכל המטרות הנ"ל.
מטרות אלו, העומדות לנגד עיניו של התוקף, תשפעה
ותקבענה את אורחות הכיבוש, שכן, הוא ישתדל
למנוע הרס בלתי-הכרחי, ואף ינסה להשיג השפעה
הגמוניה פוליטית על אוכלוסיית המדינה הנתקפת.
לשם תיאום מבנה הכלכלי למסגרת המאמץ המלחמתי
שלו בדרכי שלום ככל האפשר. מצב יוצא-המכלל יתוה,
כמובן, באותן הארצות בהן פועלת מורשת שנאת-שכנים,
או שתתעורר שם השאלה בדבר "תיקוני" העברות-
אוכלוסיה קודמות. בגלל יתרון מכריע בכוחו הממשי, תהיה
בידי התוקף האפשרות האוביקטיבית לכבוש את המדינה
הקטנה, תוך מניעת הרס חמור. בעת ובעונה אחת
יקנה לו יתרון כוחו גם יתרון פסיכולוגי עצום,
שיהא עשוי לשתק מלכתחילה את כושר פעולתה
והתנגדותה של המדינה הקטנה. והרי בכך מנצל הוא מל-
מפרע את יתרונה זה, "מעבד" את המועדה לכיבוש בדרכי
תעמולה, חדירה שקטה וגיסי חמישי — לקראת הכיבוש.
בתוך יחסי הכוחות הממשיים הקיימים בתקופה זו,
אשר בהם שתי מעצמות ראשיות, המרכזות סביבן מספר
גדול של מדינות ואסאליות, הן היחידות שביניהן באה
בחשבון התנגשות רצינית בעתיד, יתכן לומר כי יהיה
בזונו עצום וחסר-הצדקה של ההון וכושר-המעשה אשר
למדינה קטנה, באם תנסה להעמיד כוחות, שתכליתם
מניעה מוחלטת של כיבושה ע"י אחת מן המעצמות

נסיון הדור האחרון — מזה, והתהוות מצבים מתוחים
ביחסים הבין-לאומיים בעולם שלאחר המלחמה — מזה,
תובעים עיון מחדש בשאלה, כיצד יהיה לאל ידן של
מדינות קטנות (ולעיתים — אף "בינוניות") להבטיח את
עצמותן, בין על-ידי מניעת הפגיעה בהן, ובין בדרך
של התנגדות.
המהלומות, אשר כל אחת מן המעצמות הגדולות
תבקש להנחית בטרטוריה של אויבתה בכל מלחמה
בעתיד, תהיינה בודאי במגמה להשמדת "הפוטנציאל
המלחמתי", — דהיינו, גם הכלכלי והאנושי — שבהן. לא
כן יהיו פני הדברים במלחמות כיבוש — בין שתהיינה
"מלחמות בפני עצמן" ובין שיהיו אלה "מסעות-צדדיים"
— במהלכה של מלחמה-רבתי, או בפתיה לה —
שייערכו על מעצמות קטנות.
יש להניח, כי מטרות כיבושן של ארצות אלה, הנמצאות
עפ"ר בתחומים קרובים לארצו של התוקף, — פרט לארצות
המהוות שטח-מתפתח לתחנות-ביניים איסטרטגיות שבין
שתי מעצמות אדירות, כגון ארצות-איים בעיקר, ובדומה
להן — תהיינה בודאי אלה:
א. כיבוש שטחים לשם יצירת בסיסים-קדומי-
ניים — וביחוד להפעלת פגזי-מרחק רקטיים, "קלעים
מנוהלים" מסוגים אחרים, ואמצעי-מלחמה אטומיים.
ב. יצירת עומק ורצועת-שטח קדומנית, המיועדת
לקבל על עצמה, ולספוג, את המהלומות האויב — וע"י
כך לחסוך קרבנות מן הכובש.
ג. שעבוד הכלכלה של המדינות הקטנות למאמץ-

הגדולות. כל זה, כמובן, תוך יוצאים מהכלל: — בין בשל ודאות שישמשו ממילא שדה־קרב בהתנגשות הבלתי־אמצעית, כמעט של האדירים, ובין בגלל מצבים גיאוגרפיים או טופוגרפיים מיוחדים, או לרגל האפשרות לאיוון פוליטי־פסיכולוגי מדוקדק של הכוחות, הגברת השש בלב הגדולים לתוצאות הכיבוש, דחיפת כוחות למחנה המתנגד, ולהפסד האפשרי בסיכומו הסופי של המעשה. ואולם, כשהמדובר הוא בהתיצבות בלתי־אמצעית של הקטן בפני הגדול בזמנו, הרי ברור הדבר, כי לשם כך דרושה יכולת כספית, טכנית ומדעית, אשר שום מדינה קטנה לא תוכל להשיג בה עדיפות על אחת משתי המעצמות הגדולות. יתר על כן — צמצום השטח של המדינה הקטנה דן לכשלוֹן־למפרע כל נסיון של עמידה „מוחלטת“, אשר תעורר את המעצמה הגדולה למלחמת־השמדה. והרי אחד מאמצעי ההתגוננות, אשר אולי עוד יהיו יעילים גם בפני שיטות המלחמה החדישות, יהיה דוקא פיזורן של התעשייה והאוכלוסיה ודילולן על פני מרחבים גדולים ככל האפשר.

במקום להשקיע הון ומקורות־יכולת עצומים בתכנית כזאת של התנגדות נוסח „מוחלט“ לאחד הגדולים, התנגדות הנידונה לכשלוֹן־למפרע, מן הראוי יהיה ליתן את הדעת על הכניות אחרות, צנועות יותר לכאורה, אשר גם אם לא תבטחנה את העצמאות המוחלטת (אשר ממילא אינה קיימת, בכוח, בתקופה זו, ואשר תחוסל בפועל בזמן המלחמה), הרי תאפשרנה למדינה לשמור על עצמאותה הפנימית במידת האפשר.

ועוד: בתקופה כזו של התנגשות בין המעצמות הגדולות, ודאי שיעשו נסיונות שונים גם ע"י מדינות קטנות יותר, העוונות את שכנותיהן, לנצל את הזמן הבלתי־יציב ול„חסל“ חשבונות, ליישר גבולות וליצור תנאים נוחים של „עובדות קיימות“ לקראת תקופת השלום. בהביאנו בחשבון את המטרות המשוערות העומדות בפני התוקף בכבשו מדינה קטנה, נוכל להניח שע"י קיומו של צבא בעל יכולת־הפרעה רצינית, שיש בו כדי למנוע את טעם הכיבוש, אפשר יהיה להשפיע על הכובש־בכוח להתחשב ברצונה של המדינה הקטנה, ולהבטיח לה מידת עצמאות המתקבלת על הדעת אף בתנאים של יתרון־כוח מכריע של אותה מעצמה אדירה בחלק־העולם הנתון. לשם כך מוטל על צבא המדינה הקטנה להיות כוח המסוגל לעמוד, (וזאת — אפילו בתנאי „מחתרתי“) נגד יריבים משוערים מבין המדינות השכנות, שתסנינה לנצל את המצב, ולחסל, תוך העלמת־עין של כובש־המרחבים, חשבונות ישנים.

אין ספק שלשם כך — לריסון יצר־הכיבוש של החוק בהתאפקות־של־חשבון, ולאיוון־כוחות מוחלט עם שכנים

מתנכלים — לא יהיה די באימון יחידות מגויסות והחזקתן. לשם כך יהיה צורך לאמן את העם כולו; להכניסו למסגרת־מגן ולהרגילו — לשעת הצורך, ולמצבי־הירום — למשמעת צבאית־מחתרנית, ולא רק בביצוע פעולות, אלא גם בכללי התנהגות, התאפקות או התיצבות־כחומה. ובין השאר — יהיה על העם להיות נכון לבצע פעולות הבלה והפרעה נרחבות בדרכים צבאיות ואורחיות כאחד, ולגרום נזקים מכאיבים לנכסיו הוא — למען תהיה התראתו לפולש־שבכוח התראה רצינית ובת־מש — וכל זה לא תוך התגרות ופורקני־נפש, כי אם תוך איתנות והתאפקות נייטרלית. דוגמת שוייצריה, עם צומת־ההחבורה החיוניים שבתוכה, הוכיחה כי לא מעט ניתן להבטיח בדרך זו — אמנם, תוך הסתגלות היציגות מסוימת (אם כי לא בחשבון הסופי) לעובדת שליטתו בסביבה הגאוגרפית של כוח כובש אדיר וגם למדי. מובן שההתאפקות החיונית, בלי החלטת־ההתגוננות הנחרצת, בלי רוש־המגן באוכלוסיה ובלי אימון וסידורים מבעוד מועד, היתה מביאה לידי תוצאות שונות לגמרי, מכריעות, משפילות ומהרסות־מבפנים.

אכן, התיכונן והאימון חייבים להיות מוכנים זמן רב לפני המועד המשוער של מצבי־מלחמה אשר כאלה. החינוך — אף הוא צריך להרום את תרומתו לענין זה: הן ע"י כיוון הנוער ואימונו מן הגיל הרך ביותר, כשתכנית האימון משתלבת ועוברת דרך בתי־הספר לדרגותיהם ועד הגיל הצבאי, ואף מעבר לו, — והן ע"י טיפוח הכוח והרצון בקרב העם לעמידה על מידת החופש והעצמאות המינימלית והחיונית — ויהי מה, אשר לנשק, הרי יהיה צורך להתאימו ולעשותו קל ויעיל ככל האפשר גם נגד שריון; וכן לטפח סידורים להכבדת כל פלישה אוירית ולמכסימום של הבטחה מפני פגיעות מהאוויר. כן יש לפתח מכשולים־טנקיים השלול בים „ממילא“ במערכת המשק של הארץ. בכלל, התכונה, היומה והרמה הטכנית צריכה למלא בעִמ־תגונן קטן את החסרונות הרבים האחרים. ואין הטכניקה רתומה לנצח רק אל המרכבות הגדולות והכבדות. פגיעות־המחט של „טכניקת־השעון“ שקולות לעתים במלחמה לעומת מהלומות־המקבת של „טכניקת־הטנק“.

הפצצה האטומית והרקטית, וכל אמצעי־המלחמה החד־שיים, אף הם אינם מבטלים, — במקרה שאין בכוונת התוקף או בחשבונו להשיג מיד את המדינה הקטנה השמדה פיזית, — את כל השיטות של מלחמה פרטיזנית ומלחמה ביחידות קטנות בתוך הטריטוריה של העם הנכבש, כשהן נעזרות, כנ"ל, בשלל אמצעים של „הטכניקה הקלה“. אין ספק שבדרך זו לא תוכל המדינה הקטנה לבדה, ובכוחה היא, לשחרר עצמה כליל מעולו של הכובש: אך כוחה זה, המוכן והדרוך — וגם עצור — למפרע, יכול

בו רוח מגן נאמנה, אשר לא על נקלה ולא במחיר זול תישבר, ובאם תישבר — „תקבור את הפלשתים מתחת למפולת” — בכל אלה אפשר ויהיה משום שריון־מה לעצמאות האומה אף בימי מוסר מדיני אטום ואיסטרטגיה אטומית.

י. בן־דוד

להבטיח אפשרות־מה של כיוון יחסו של הכובש באפיק רצונה היא, תוך מינימום של פיצוי לו, או תוך ערובות לא־הופעה נגדו. זהו, לעתים, הרע במעוטו, ובשעה שהברירה היא בין רע לרע — בוחרים, בליט ברירה, ברע הקטן יותר. כוח צבאי מגובש וגמיש, „כושר־מחותרת”, ידיעה למפרע, בקרב העם עצמו ובעולם הסובב אותו, כי טופחה

להרחבת אופקו המקצועי

הזמן נצטבר בידינו מלאי ערכים צבאיים, שרק בחלקם הקטן הועמדו במבחן הנסיון. ואותם מערכינו אשר טרם נבחנו במעשה, זקוקים עדיין לגושפנקא של שדה־הקרב לפני שנסמך ידינו עליהם. ונשאלת השאלה: מהו אפוא הקו אשר לפיו נטפה את צבאנו, בהתאם לתנאים המיוחדים לנו? ברי, שבראש וראשונה עלינו ללמוד מלקח נסיונם של אנשינו, אשר בו באו לידי ביטוי תכונותינו המיור־חדות. אולם גם התנאים המיוחדים, בהם אנו נתונים, אינם גוזרים עלינו ניתוק גמור מכל התורות הצבאיות המקובלות. הואיל ועוד יש בהן הרבה העשוי לשמש למטרותינו.

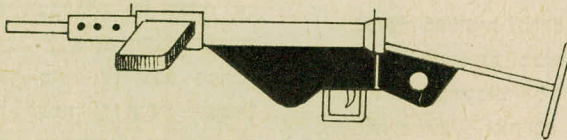
מוטב אפוא, שנקדים להבין, כי כמו בכל מקצוע אחר, כן גם במקצוע הצבאי, לא נוכל לפתח דבר בלי שיתוף פעול לה וניצול הנסיון שנרכש ונצטבר בשדה זה אצל עמים אחרים. כל סטייה מעקרון זה עלולה להתנקם בנו ביום מן הימים בשדה־המערכה, שכן, בקיום כלליים, צועדות כל האומות כמעט באותה הדרך. עמדת הסתגרות בפני נסיונם של אחרים לא זו בלבד שזרה היא לרוחו של עמנו, כי אם — והוא העיקר — תחבל במטרה שאלה אנו שואפים.

הפתרון הדרוש לנו מן ההכרח שיהא פשוט ומבוסס על נסיון. רק בדרך זו ישמש ערובה לנצחון בקרב.
מוזר ה. ל—ב

מתוך שיחות וויכוחים שונים נדמה, כי חסר בקרבנו הרצון, או הכשרון, להחליף דעות על בעיות צבאיות מקצועיות, ולנסות לסכמן מכל צדדיהן. נראה לי, כי טרם הגענו לכלל גיבוש מושגים מקצועיים, העשויים לשמש לנו בסיס לשפה משותפת.

הננו עם קטן, הנאלץ להתור להישגים, שיהיו מבוססים על איכות ולא על כמות, ולכן מחובתנו להפוך ולהפוך במקצוע הצבאי על מנת להשיג את מכסימום האיכות. חילופי הדעות והידיעות המקצועיות באמצעות הויכוח השיבותם מרובה, הואיל והם מסייעים לקיומה של רמה מקצועית גבוהה. ויכוחים כאלה חשוב שיתבססו על רעיונות אשר הוגשמו הלכה למעשה ונוסו במבחן הקרב. רק בדרך זו נגיע למיצוי מלא של לקח הנסיון המעשי שלנו ושל זולתנו. בכדי לאפשר עריכת ויכוחים כאלה, מן ההכרח לתרגם ספרות מקצועית נבחרת, המבוססת על הנסיון, ושיש בה משום אנלוגיה זן או אחרת לתנאינו. על כל איש־המקצוע לשאוף לקידום מתמיד של רמתו המקצועית.

בגלל ההבדל בתפקידים המוטלים עלינו בהשוואה עם אלה של עמים אחרים, תצטרך גישתנו להקמת הכוח הצבאי שלנו להיות שונה. אולם בנין צבאנו בדין שיהא מושתת על אותם יסודות, המשותפים לכל צבאות העולם. במשך

תת־המקלע הוא כלי־נשק שנועד לתכלית מיוחדת. אין כל מקום לראותו כמשהו אחר. אולם בתחומי הטווחים אשר בהם הוא יעיל באמת, הרי זה נשק קטלני איום.

תת-מקלעים

ד"ר י. בר

ערכו הטקטי של תת-המקלע

המקלע. לעומת זה, משמש תת־המקלע ביד המִת־גונן כלי־אש, אשר בכוחו יוכל לבצע הסתערויות בזק מתוך כל מיני מחסות שונים. אם נוסף את האפשרות לשלוח אש בנסיעה מתוך כלי־רכב ממורָגים ועם ואל כלי־רכב ממונעים בשעת נסיעתם, נבין מפני מה צוידו פלוגות־המשטרה כמעט בכל העולם בתת־המקלע.

ב. קרב לילה ותגרות בשטח שאינו ניתן לתצפית. במלחמת תנועה או במלחמה קולוניאלית צפה ועלתה תמיד בעיה קשה, איך יוכל הצבא להביא לידי שימוש מוצלח את כוח־האש העיקרי שלו — את האבטומטים הכבדים והקלים — בשטח בו מוגבל שדה־אש ותנאי התצפית שלו הם גרועים, שאפשר להתקל בו באויב פתאום ובאופן מפתיע — ולשם כך נדרשה אש־מגן מהירה. דברים אלה אמורים בראש וראשונה בנוגע למלחמה באי־זורי הרים, שיחים ומטעים, ועוד יותר בפעולות לילה. שאז אין לעתים כל אפשרות של מתן אש מכוונת. אף בטווחים קרובים, מפני קשיי־הקליעה אל המטרה. במסיבות כאלה יש ערך מכריע לתת־המקלע, המסוגל למלוא העצמה של אש אבטומטית בטווחים קצרים ביותר.

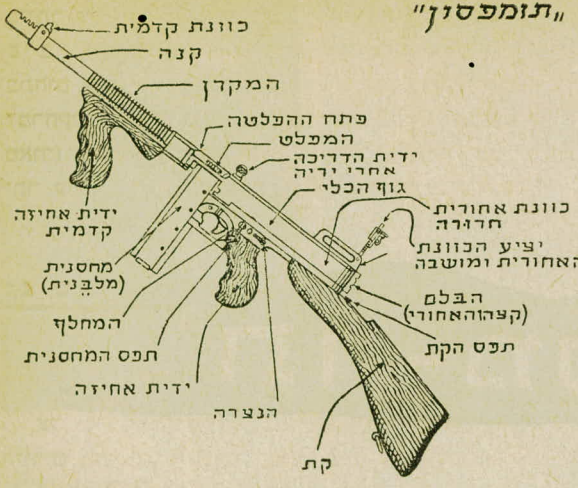
ג. פעולות של פלוגות־הלם, פשיטות של חיילות מיוחדים (צנחנים, קלעים אופנוע, בטליוני־סער־וקומנדו, הפרי־קרב).

בכל פעולה מיוחדת במלחמה, בין שיש כאן סיור־

הדחיפה לשימוש בתת־המקלע ניתנה, באורח מופלא, על ידי חיל־האוויר. בשנה הראשונה למלחמת העולם הקודמת היו מטוסי־הקרב מזוינים באופן פרימיטיבי ברובי־קבילים או באקדחי־צבא אבטור־מטיים רגילים, והיה הכרח לזיינם זיון חזק יותר. לשם כך האריכו את קנהו של אקדח־הפרבלום הרגיל, שינו את מצב מחסניתו ואת בית קיבולה וציידו אותו בקת־של־כתף המתחברת אליו — וכך נוצר תת־המקלע בעיקרו הגלמי ביותר. כשנגשו הגרמנים לזיינ את מטוסי־הקרב שלהם בכלי־יריה, הקצו לכך את האקדחים ששימשו בארטילריה־שלה־השדה להתגוננות אישית בפני התנפלויות־פתע מצד חיל־הרגלים של האויב; אולם לחשיבותו האמתית הגיע תת־המקלע רק במערכת־החפירות של שנת 1917-18. אפשרויות־השימוש הטקטיות של תת־המקלע הן מרובות־גוונים לאין שיעור. מלחמות־האזרחים של השנים האחרונות, המלחמות בספרד, פינלנד, סין וכמובן מערכות המלחמה נותנים בנידון זה חומר נסיוני עצום, שאפשר לצרפו זה לזה פרשיות־פרשיות, כמובא בזה:

א. קרב של רחובות וישובים. המת־קיף, החודר לרחובות התפוסים על־ידי האויב ועליו לבער את האויב מן הבתים, בית אחר בית, יש בידו נשק המכוון ב־רגע למטרה והשולח אש אפקטיבית ביותר, כנגד מטרת המופיעות ונעלמות פתאום, כגון קלעי־גג. המקלע אינו עשוי בשום פנים להגיע לידי פעולה מהירה מדויקת ורבת־תוצאות כזו של תת־

תת-מקלע "תומפסון"

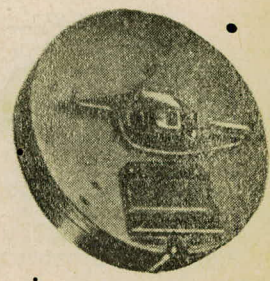
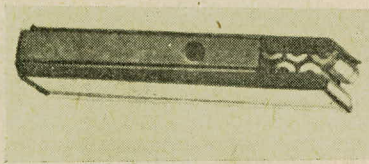
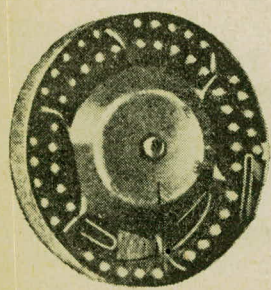
אליהם על מנת להביא שבויים וידיעות, ובין שהמדובר הוא בפלישה אסטרטגית של חלוץ ממונע, המקדים בעשרות קילומטרים את צבאותיו שלו, — קיימת תמיד אותה דרישה לציוד האנשים המשתתפים בפעולה: מכסימום של כוח-אש — במינימום של נטל כלים ותחמושת. ותת-המקלע ממלא את הדרישה הזאת.

שני מומנטים סייעו להצלחת סוגי הצבא החדש במלחמת-התנועה המודרנית: הופעתם הבלתי-צפויה במקום הקרב, שנתאפשרה הודות לאמצעי תובלה מהירים, והשפעתה של שפעת האש הגורמת לדיכוי רוח האויב.

ד. נשק קרב-המגע לחיל הרגלים ה-מודרני בהתקפה ובהתגוננות. אולם תהא זו טעות גדולה, אם נסיק כי תת-המקלע הוא נשק מיוחד לסוגי-צבא מיוחדים ולשם מסיבות-קרב מיוחדות ותפקידים בלתי-רגילים. ההתקפה המודרנית של חיל-הרגלים, וכן גם התגוננותו, מתגשמת על-ידי סוגי-אש המשולבים זה בזה והמשלימים זה את זה, של כלי-הנשק השונים אשר לחיל-הרגלי. כל פרק במלחמה הגדולה המודרנית, כל טווח, יש לו כלי האש התלולה — מזה, וכלי האש האבטומטית — מזה. בתחום של 800—1200 מטרים פועלות בהצלחה מיר-חדת מכוונת-היריה הכבדות והמרגמות (3"); החל מ-600 מ' מתחיל תחום פעולתם של המקלעים והמרגמות הקלות (2"); וכשם שרימוני היד משמשים לחייל הרגלי כנשק, "בעל אש תלולה" בתחום עד 50 המטרים האחרונים המכריעים, המפרידים בינו ובין האויב, כן משמש לו תת-המקלע, בטרם ישתער לפריצה, כדי לזעזע את האויב במהלומת-אש חזקה ואחרונה; ואלו בהגנה הרי זה לפעמים אמצעי-העזר היחיד להצלת המצב בשעת-משבר, כשהאויב התקרב. אמנם במקרים רבים לא יוכל תת-המקלע למלא את מקום הרובה ואשו הבודדת המכוונת, אבל הוא יוכל לשמש כהשלמה לו, ביחוד במלחמה בהרים, באיזורים פרימיטיביים ומחוסרי-דרכים, במקום שחסרים לעתים קרובות כלי נשק

כבדים, וחשיבות מיוחדת נודעת לאשו בטווחים קרובים ובטווחי-מגע.

אף אחד מטיפוסי הזין שקדמו לתת-המקלע לא איחד בתוכו כושר פעולה בקרב ופשטות של המבנה הטכני במידה שמצאנו באותו כלי נשק, אשר ברא-שונה השתמשו בו הגנסטרים האמריקאים ויריביהם ה- "G men", מן המשטרה, ואשר הוכנס עד מהרה לצבא ארצות הברית של אמריקה: זה ה- "טומיגן". המנגנון פועל בעזרת תרמילי הכדורים, הנהדפים בהשפעת הגזים לאחור, דוחפים את הבריה חזרה ודוחסים על ידי כך את הקפיץ-המחזורי, והוא מריץ שנית את הבריה ואת הכדור החדש; מתקן מיוחד מאט את תנועת הבריה, באופן שהמכסה נפתח והכדור החדש מוכנס רק אחרי שהקלע עזב את הקנה. מתקן טכני זה מונע כמעט לחלוטין כל מעצורים, עושה את השימוש בנשק, את ניקיוו ואת תיקונו בשעת הצורך, פשוטים ביותר, כשם שגם ייצורו החרשתי הוא בלתי מורכב. אולם יתרונות הנשק הזה מבחינה טכנית עולים, אפילו, על סגולותיו הטכניות. בהיות משקלו 5 קילוגרם, ואורכו עם בולם הקפיצה 85 ס"מ, הרי הוא קל, איפוא, מנשק חיל-הרגלים נורמלי: הוא

מחסניות תת-מקלע, "תומפסון"

למעלה: מחסנית מלבנית; מכילה 20 כדור. מימין: מכסה המחסנית-העגולה. משמאל: מחסנית עגולה (צלחת); מכילה 50 כדור.

פולט 20 כדור ממחסנית מלבנית או 50 כדור ממחסנית עגולה ("צלחת"), ומגיע לשיעור־אש גבוה ביותר של 400—600 כדורים בדקה. הטווח האפקטיבי הוא עד 100—80 מטר והשימוש בקרב הוא בתחום 200 מ' לערך (אפשר, כמובן, לירות אף למרחקים גדולים מזה, אך הפגיעה תהיה מסופקת מאוד). ביכלתו לפלוט 3000 כדורים, בלי לחמם יתר על המידה את הקנה, המצויד בטבעות־קירור.

לתחומי פעולתו של תת־המקלע

החלפת הקנה והכנסת קנה־מילואים ניתנת לביצוע על־ידי תפישת יד פשוטה במשך שתי שניות. קלות הנשק, וכן הסיודור של שתי ידיותיו ושל הקת המת־חברת אליו, מאפשרים מתן־אש מדויק בכל מצב שהוא, אף תוך כדי תנועה מהירה; ארכו הקטן וכן הקלות היחסית של תחמשתו (כדורים בקוטר 9 מ"מ), מקילים על העברתו בכל שטח שהוא ובמסיבות שונות ביותר.

למדים, בדרך כלל, שלמעשה האש האבטומטית־למחצה יעילה הרבה יותר.

הטווח היעיל של תת־מקלעים משמש נושא לויכוחים רבים. אכן, "טווח יעיל" הוא בדרך כלל ענין המלווה אי־הבנות מרובות; כדאי על כן לחזור ולציין כמה מהנקודות בנוגע לטווח היעיל.

ראשית — הטווח הקיצוני המכסימלי: אם תגביה את הלוע עד לזווית המכסימלית, שהיא בדרך כלל כ־30°, יגיעו הקלעים לקצה מסלול־תעופתם כמעט בלי שיהיו עלולים להזיק, אם נגביה את תת־המקלע הגבהה מכסימלית, כדי שכדוריו יגיעו לטווח מכסימלי, יתכן הדבר שהקלעים יעברו כ־1500 יארד לפני שיפלו ארצה.

בדברנו על רובים הרי היו שהצליחו לפגוע מהם, פעמים רבות, במטרות בטווח של 1000—1200 יארד. רובאי מובהק עשוי לגרום נזק ניכר למטרות בודדות הנמצאות בטווח של 1200 יארד. רובאי בינוני עשוי בהחלט לפגוע ביעילות למטרה ממרחק 800—600 יארד. אך יעילות הקליעה פוחתת והולכת בטווחים העולים על 600 או 700 יארד, אם אין החיילים מאר־מנים כראוי לקלוע מרוביהם.

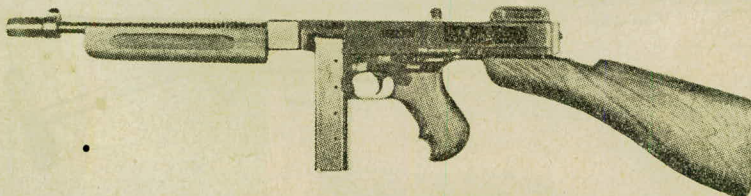
טווח־הקרב הרגיל, שבו יעילה ירייתו של החייל הבינוני ברובהו, היא בין 300 ל־500 יארד.

לעתים קרובות טוענים חסידי תת־המקלע כי ירייתו יעילה עד לטווח מ־300 עד 400 יארד. אכן

על סוג תת־המקלע נמנים אותם כלי־הנשק, היורים בתחמושת־אקדה קצרת טווח.

אי־הבנה והשגות מוטעות למכביר ביחס לכלי־הנשק מהסוג הזה נפוצו והשתרשו ברבים בעיקר בגלל תפיסה בלתי־נכונה לגבי תכונותיה של התחמושת, הנורית מהם. העובדה כשלעצמה שכלי־נשק מסויים מופעל מן הכתף, אין בה עדיין כדי להשפיע על עצם יכולתו ככלי־נשק, במידה שתצדיק את הוצאתו הגמורה מסוג הכלים האקדהיים. כוח פגיעתו של קלע האקדה האבטומטי "קולט" 0.45 כשהוא נורה מתת־מקלע "תומפסון" אינו רב בהרבה מכוח פגיעתו כשהוא נורה מאקדה אבטומטי "קולט"; ההבדל כאן הוא רק בשליטתו של המפעיל בכלי, מאחר שהוא יורה בו מהכתף ומאחר שקנה־הכלי קצת יותר ארוך ולו שדה־ראייה טוב יותר. תוספת האורך של הקנה עשויה להעניק תוספת־מה למהירות הלוע של הקלע.

יש להצטער על כך, שבדעתם של אנשים רבים, אשר הנושא אינו נהיר להם די צרכו, דבקה המחשבה שכדי לנצח ב"מלחמונת" בממדים מקומיים אין צורך אלא לנפף את לוע תת־המקלע מהמותן תוך לחיצת הדק בלתי פוסקת. אך מאחר שרק אנשים מעטים מאוד מסוגלים לשלוט שליטה של ממש בתת־המקלע, ולפי שעל פי רוב המטרות ואף תנוחתן אינה מאפשרת את השימוש היעיל באש־צרורות — נמצאים, אנו

תת־מקלע "תומפסון" קוטר 45. אינשו, מודל 1928, עם מחסנית מלבנית (מכילה 20 כדורים).

בידיו של מומחה מובהק, המחזיק בכלי החזקה איתנה, יתכן לפגוע בבני-אדם מגולים במרחק 300 יארד.

הטווח היעיל האמיתי של תת-המקלע הוא 100 יארד. כשהנך יורה לטווח של 200 יארד, אפשר אמנם שתפגע, אלא שבטוחים אלה לא יהא הכלי שימושי כל-כך. נגד אנשים מאחורי מחסה כלשהו, כגון גזע-עץ או מיתרס מלוחות קרשים — אין תחמושת האקדה של תת-המקלע עשויה להשיג תוצאות של ממש. כנגד אנשים המתקרבים אליך במרחקים של 20 עד 50 יארד, יעיל תת-המקלע ביותר, ולתכלית זו גם נוצר. הוא עשוי לתת אש בעצמה גדולה, וככלי המופעל מן הכתף, אפשר לשגרה ממנו ביעילות מטווח קצר. הרי שלפנינו נשק, אשר בו עדי-לתכלית מיוחדת. אין כל מקום לראותו כמשהו אחר, ואולם, מאידך גיסא, בתחומי הטווחים אשר בהם הוא יעיל באמת, הרי זה נשק קטלני איום.

מתוך עיון בדר"חיים שנתקבלו מזירות-מלחמה שונות בתקופת מלחמת-העולם השנייה, מעניין לציין, כי בעוד שתת-המקלע זכה למקצת שבחים בקרבות הג'ונגל, מקום שלא ירו לטווחים העולים הרבה על 50 יארד, הרי בשטחים פתוחים, כאותם שבאפריקה הצפונית ובסיציליה, לא רכש לעצמו את אהדת החיילים ככלי בר-תועלת. מובן מאליו שמ-בחינת כוח החדירה של קלעיו הרי בג'ונגל לוקה סוג נשק זה בחסר, אך באופן יחסי מועיל הוא שם הרבה יותר מאשר בשטחים כגון גבעות חשופות ומישורים, ממרחק 300 עד 500 יארד, שהנם טווחים העולים בהרבה על טווח שימושו היעיל של תת-המקלע.

מה בין תת-מקלעים מטיפוס „סטן” לאלה מטיפוס „תומפסון”

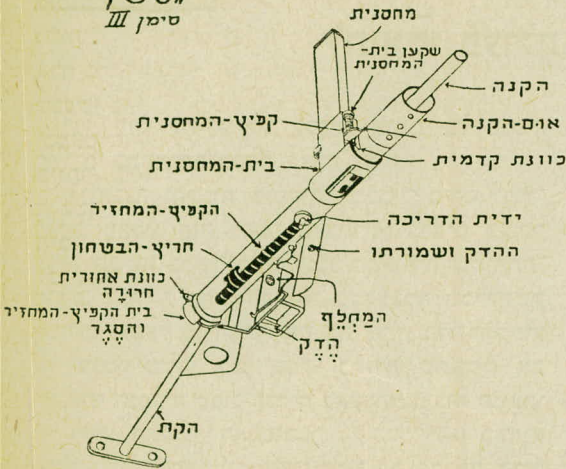
הסטן זכה לפרסומת מרובה כתת-מקלע שנולד במוסך מכוניות. במשך מלחמת-העולם השנייה הרבו לדבר אודות החשיבות שבייצור רובים ב„מוסכים” ובהתקנת חלקים מגרוטאות, ובמיוחד בתחום ייצור תת-המקלע. אכן, אפשר אמנם להמליץ על ייצור כלי-נשק פשוט במבנהו, שעשייתו אינה מצריכה יצור

תת-המקלע „סטן”

טיפוס וקוטר: תת-מקלע, 9 מ"מ.

טורף ע"י: הסטן פותח ונתקבל ע"י האנגלים ומשמש את הצבאות הבריטי והקנדי.
משקלו בלי מחסנית: דוגמה I — 8 ליטראות;
דוג. II ו-III: — 6.5 ליטראות.
אורך: דוג. I — 85 ס"מ; דוג. II ו-III — 70 ס"מ.

תת-מקלע „סטן” III סימן III

טיפוס המחסנית: קופסא מלבנית.

קיבולת המחסנית: 32 כדורים.

משקל המחסנית המלאה: 1.5 ליטרא.

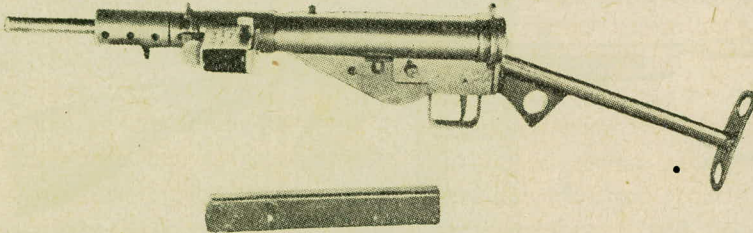
משקל המחסנית הריקה: 10 אונקיות.

סוגי האש: יריה בודדת, או אש אבטומטית מלאה.

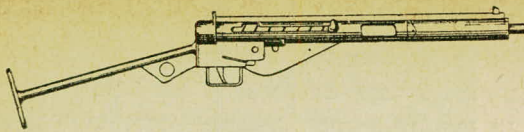
קצב האש: 500 כדור לדקה.

תחמושת: כדור לאגר אירופאי סטנדרטי, 9 מ"מ.

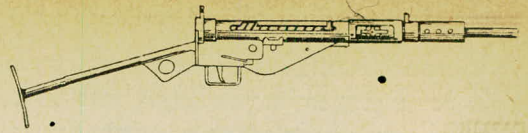
חרושתו מסובך. כמו כן יתכן כי מתקבלת על הדעת הטענה, כי אפשר לסמוך במידה רבה על כלי שנוצר בשיטת עבודתו של הנפת. אך אם אתה הוא האיש שתצטרך לשאת אותו כלי בקרב, יטיב עשות אם

תת-מקלע „סטן” סימן II, קוטר 9 מ"מ; למטה: מחסנית מלבנית ומכילה 32 כדור

תת־מקלע סטן, סמן 111

תת־מקלע סטן, סמן 11

הסטן. עקרון ההפעלה של שניהם אחד הוא: אתה מכניס את המחסנית, דורך את ידית הדריכה ולוחץ על ההדק. ההבדל הוא בדרכי היצור. אך לפי שבדרך כלל אפשר לסמוך יותר על כלי נשק המיוצרים בתהליכי יצור מדוייקים מאשר על אלה המיוצרים בבתי מלאכה פרימיטיביים, מסתבר שעתה, בעתות שלום, יעבור גם יצור הסטן לבתי־חרושת ליצור מדוייק. ונטיה לכך נראית גם בדוגמאות המשופרות של הסטן הבריטי "סימן 11", סימן 111 ו"סימן V". האמת היא, כי במקום להיות כלי שייצורו זול צריך תת־המקלע להיות כלי בנוי היטב, לפי שהוא כלי־זין לטווח קרוב ואם יקרנו מעצור — ימצא מפעילו במצב קשה ביותר.

תמשוך ידיך מתוצרתו של תהליך־ייצור כזה. יותר מדי מתרחש בתוך רובה אבטומטי, ואפילו בתוך תת־מקלע, מכדי שיוכל לחזק את הטענה שהכלי ניתן לייצור ב"מוסך". אין כל ספק שאפשר לייצר רובים, ואמנם כבר נוצרו כאלה, במוסכים ובמקומות דומים, ולעתים קרובות אף היה כבושר פעולתם של כלים אלה כדי להפתיע. אך בחשבון הסופי לא יעמדו כלים שנעשו בדרך זו על הרמה הראויה בשימוש הממושך, וכמעט חזקה עליהם שיכשילו ברגע שתזדקק להם ביותר. בקשר לכך יש עניין בציון ההבדל שבין ה"סטן" ל"תומפסון"; אך גם ה"תומפסון" נמצא כל הזמן בתהליך של הפיכתו לכלי פחות מורכב ובדוגמאותיו המאוחרות מתקרב הוא לפשטותו של

השימוש האישי בתת־המקלע

(עובד לפי הרצאות־סיכום בקורס־סמלים של צבא סדיר־למחצה בשנות 1945-1943).

באשר הוא, תפקידים "כלי־יכולים", בה בשעה שאין לייחס למושג "אבטומטי", כשאינו צמוד דוקא לכלי ההולם את המסביבות, ערך טקטי מיוחד. ויתר על כן: בשעת פעולה מנצלים רבים מאנשינו את תכונת האבטומטיות של הכלי לשימוש "סתם", שאינו אלא ביזבוז תחמושת חיונית ויקרה מאוד. צריך להיות ברור לכל איש, כי בשעת פעולה רק הוא לבדו משמש "מחסן־תחמושת" בשביל הנשק שבידו, וכי סכוינו לקבל כדורים נוספים ממקורות אחרים, תוך מהלך הקרב, העלול להתמשך, קלושים ביותר.

מן האמור לעיל, ובשים לב לתחומים הטכניים־הטקטיים ליכולתו של תת־מקלע, מסתבר, שכלי זה נועד ליריה מטווחים הקרובים אל המטרה; ואפילו ביריה מעויינת (תוך שימוש מלא בכוונות שבכלי), אין לראות את יריותיו לטווחים העולים על 50—80 מטר כקליעה אפקטיבית כאשר יש צורך לפגוע במטרה מסויימת (להבדיל מאש־דיכווי כללית, מתת־מקלעים רבים, אשר בתנאינו אין להשתמש בה מחמת בזבזנותה אלא במצבים יוצאים מהכלל).

עד להמצאת תת־המקלע הורגש מחסור בנשק מתאים לפעולה בטווח הקצר, מאחר שהרובה אינו עשוי לתת את כמות האש המספיקה בקצב מזורז למדי. יש וניסו לפתור את הבעיה ע"י שימוש במקלעים, אך המקלע אינו נוח לתכלית זו; כמו כן מן הנמנע להכניס למבנה יחידות־המשנה כמות כה גדולה של מקלעים, שתאפשר את מתן עצמת־האש הדרושה להסתערות. על כן הוכנס לשימוש בטווחים קצרים אלה זין, אשר עברו עליו גלגולים רבים ושונים, עד שתפס את מקומו הראוי ואף זכה להצלחה רבה.

לכלי־נשק אבטומטי זה, — תת־מקלע — כמה יתרונות וכמה חסרונות. וכשאני אומר "חסרונות", אני מכוון למעשה לאותן הסגולות, שאנשינו מצפים, משום מה, למצוא בכלי — והן אינן מצויות בו. רצוני לעמוד כאן על כמה גורמים ושיקולים טכניים בשימוש בתת־המקלע, המהווים, לדעתי, יסוד לכל מחשבה ולכל תיכנון פעולה באמצעותו.

רבים מאתנו — לפי מושגים מוטעים שנתגבשו בהם מלכתחילה — מייחסים לכלי־נשק אבטומטי

— הואיל ועל אשהחפוי להיות מכוונת אל קצה תחום ההתקדמות, שנקבע בתכנית המשימה. על כן יש לזכור היטב, שהרובה והמקלע (במידה שאלה השניים ותחמושתם מצויים במקום) עודם כלי־הנשק העיקריים שלנו לקרבות שמעבר לתחום־המגע. אולם, אף־על־פי שתתהמקלע אינו עשוי לבוא במקומם של הרובה והמקלע, הרי מצויות בו במלואן תכונות מצויינות בשביל הטווחים אשר להם נועד.

והרי כמה הערות מפרי נסיוננו, ביחס לטיפול בתת־מקלע ולשימוש בו.

דברים שמן הראוי לזכרם בשעת הכנת הכלי לפעולה:

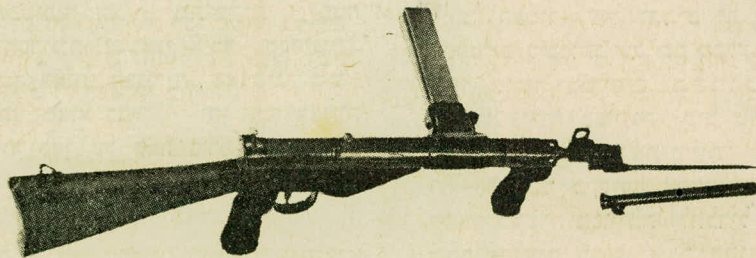
- (1) בדוק את הקנה ונקה אותו מלכלוך ושמן.
- (2) שמן את החלקים המתנועעים.
- (3) שמן את תושבת־המחסנית וטען (אתה בעצמך) את המחסניות. בדוק אם תושבת־המחסנית מת־רוממת בנקל.
- (4) בדוק אם המחסניות מתאימות לתת־המקלע שלך.
- (5) אם קבלת את תת־המקלע ולא ירית בו, בדקוהו ע"י יריה — לאחר נטילת רשות ובהתאם למס־בות. (על הסמלים לזכור בקשר לכך, כי האיש המפעיל את תת־המקלע בדין שיהא בוטח בכושר פעולתו של הכלי).
- (6) הכן למחסניות חגור מתאים, נוח למסע, אשר ייקל לשלפן מתוכו בשעת פעולה.

הערות על אופן החזקת הכלי והפעלתו

- (1) לאחר שהוכנסה המחסנית, יהיה תת־המקלע דרוך תמיד וידידת־הדריכה תמצא בחריץ־הבטחון (שכן אם הכלי איננו דרוך, יתכן שמכה קלה תסיג את הסדן סנטימטרים אחדים אחורה ובכך תגרום ליריה שלא בשעתה, העלולה להסב אבידות לאנשינו, או להכשיל את הפעולה);

ועוד זאת יש להביא בחשבון: שעה שמגיע החייל לטווחים קצרים כנ"ל, שוב אין הוא שרוי בתנאי מטווח־אימון; הוא עייף, מתנשם בכבדות ולעתים קרובות גם נרגש — תנאים, המקשים על דיוק ה־קליעה; וגם האויב, המסתתר ויורה — אינו מקל על דיוק קליעתנו. ואלו ביריה „אינסטינקטיבית“, תוך התגלותו הרגעית הראשונה של האויב, — ילכו סיכויי הפגיעה הלךך ופחות ככל שיעלה הטווח על 15—25 מטר (ואגב ריצה — אף אם יעלה על 10 מטר). ואולם תת־המקלע מאפשר פגיעה מהירה, במספר מטרות כמעט בעת ובעונה אחת, בטווח הקצר וכן תוך כדי הסתערות — דבר שהרובה והכידון, מדי שמשם כנשק הסתערות, לא היו מסוגלים לתתם. כדי להגדיל את כוח תת־המקלע בקרב־מגע הורכב עליו (בכמה מן הצבאות הסדירים) גם כידון. על שימוש של כלי זה באופן יעיל — במארבי לילה ובשטחים סגורים, בין בתוך חורשות ומטעים ובין בשטחים בנויים, וכן בפעולות־פשיטה, — כבר יצתנו הסברות רבות ואין ברצוני לעמוד כאן.

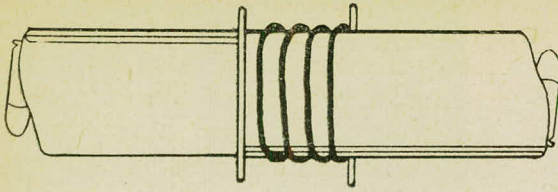
רצוני רק להעיר, שכאשר שומעים אנו על יחידות שגם הן נקראו **פרא־הנדסה לישראל** (למשל פלוגת תת־מקלענים בגדוד־רגלים רוסי ועוד) עלינו לזכור, שבאותם צבאות ישנן יחידות אחרות — ורבות יותר — הפועלות בשיתוף טקטי ותוך חלוקת תפקידים מתאימה עם יחידות תת־המקלענים, המצויינות בכלי נשק אחרים, שטווח פעולתם גדול יותר ומשלים למעשה את פעולת תת־המקלענים. אכן, במצבים תקינים אין לראות סיכויי־הצלחה בהפעלת־יום של יחידות המצויינות אך ורק בתת־מקלענים; כי ביריה מטווחים העולים על שמונים מטר מתבזבז, כאמור, חלק ניכר מה־תחמושת, שאינה נותנת את התוצאה הדרושה לגבי האויב, להוציא, אולי, את התוצאה־ההפוכה: זלזול־מה ביחידותינו ובערך אשן; ובמסיבות כאלה עלולה היא להרבות את אבידותינו. כן אין בתת־המקלענים בלבד כדי לספק מחפה־אש של ממש ליחידות המתקדמות בטווחים הבינוניים — לכמה מאות מטר

תת־מקלע „סמוי סיון v עם כידון הקבוע לכני

(מאמת את הנחת מ. מ. ג'ונסון על מעבר ליצור תעשייתי מדוייק. של כלים מסוגו של ה„סמן“).

11) אצל קצין שהיה בצבא הסדיר ראיתי סידור של חיבור שתי מחסניות בצורה זו:

ע"י כך גדלה כמות התחמושת המוכנה לפעולה מידית. נסה סידור זה, ועשהו באישור מפקדך.

„ירית-בוק“

מקובל, כי מטרה מתגלית לעין הקלע למשך זמן ממוצע של ארבע-חמש שניות. אך במלחמת-מגע יש להבחין באויב במהירות גדולה מזו, אם רוצים להישאר בחיים. כשהאויב מתגלה מאחורי עמדתו או, למשל, מאחורי שיח, במרחק יארדים מעטים ממך ובידו נשק — הרי יריה מדויקת תוך חצי-שניה, היא שתצילך. אם החטאת ביריתך הראשונה, עליך להוסיף לירות לפחות בקצב של יריה לשניה — עד שתהרגהו; והואיל וגם אויבך מזוין — עליך לירות תוך תנועה מהירה, לבל יוכל לפגוע בך. אין הדבר כרוך בקשיים מיוחדים וכל אדם בעל כושר פיזי ממוצע יוכל ללמוד לעשות כזאת תוך תרגול של שעה אחת בלבד. מאליו מובן כי אימון נוסף ישכלל את רזיוותך ודיוק קליעתך. שיטה זו דומה לגבי הרובה ותת־המקלע כאחד.

כשהנך נע בשטח אויב, בשטח בנוי או בשטח אחר המחייב כוונות מתמדת, צריכה הקת להימצא בכתף — הואיל והזמן הדרוש להבאת הקת לכתף עלול לעלות לנושא־הכלי בחייו.

עם הופעת האויב הנף את הכלי כלפי מעלה, בכיוון אליו, ואל תבזבו זמנך להצמדת הלחי לקת: ירה מיד, כשהראש מוטה כלשהו הצדה, העינים פקוחות ומביטות למטרה בהמשך לציר הקנה (למטרה בטווחים העולים על מספר יארדים בלבד — יש לכונן) ומיד ירה שנית, או היה מוכן

שיטת יריה זו נהוגה גם בצבא הבריטי וגם בכמה יחידות בצבא ארה"ב, ולא רק ביחס לתת־המקלע, אלא גם לגבי השימוש ברובה האבטומטי־למחצה. — המער.

(2) כשהנך לוחץ על ההדק והיריה אינה באה — דרוך שנית, טפח על תחתית המחסנית, והמשך: (3) עליך להבטיח את חיסול האויב; על כן הוסף לכל יריה שירית בו תוספת של כדור אחד, אלא אם כן בטוח הנך כי פגיעתך הראשונה הביאה עליו מיתה ודאית. זכור, כי כל עוד הוא בחיים בקרבתך, הריהו מהווה סכנה כפולה — לפי שאינך נוהר מפניו ומשום כך תופתע על־ידו, ולפי שהשפעת הפגיעה על האיש הנפגע מתאחרת לבוא, מחמת כוח־ההלם הקטן יותר של קלעי הכלים בעלי הקנה הקצר באופן יחסי. בכל מקרה של יריה מעויינת למטרה אחת — השתדל לירות „יריה בודדת“ ולהימנע מ„צרוך רות“.

(5) ירה צרורות קטנים, של שנים־שלושה כדורים. (6) יריה בצרורות גדולים, בין בתנועה ובין מהמקום (חוץ מבמקרים יוצאים מן הכלל, כגון ביריה לתוך המון) מבזבזת את התחמושת — דבר המסכן את חייך בהמשך הפעולה ומפחית את סיכוייך לפגוע במטרה.

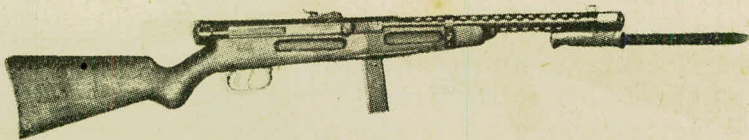
(7) ירה רק כשהמטרה נמצאת בטווחים המאפשרים פגיעה בטוחה, וצפה אם פגעת בה ואם אין צורך בתוספת יריה.

(8) זכור כי הצרור יתפור מאליו על פני המטרה: אל תסיט את תת־המקלע כדי לפזר את אשו — כי ע"י כך רק תחטיא את המטרה ותבזבו את תחמושתך;

(9) בירותך יריה מהירה, לפי חוש הכיוון, מן המותן — תוך תנועה, או ממצב עמידה — זכור:

- (א) הכלי יהא צמוד למותן;
- (ב) צפה ללא הרף אל המטרה שאליה הנך יורה ואל תסיט עיניך ממנה;
- (ג) פנה אל המטרה במהירות, וירה בה כשחלק גופך העליון נטוי אליה; ע"י כך הנך מכוון את הכלי אינסטינקטיבית, ומקטין את שטח המטרה לאויב. יריה במצב זקוף מקטינה את סיכויך אתה לפגוע באויב ומגדילה את סיכוייך לפגוע בך.

(10) תרגל עצמך לפנות במהירות לכל מטרה העלולה להופיע בכיוונים שונים, ותמיד היה מוכן לשוב ולהיות הראשון לפתוח באש.

תת-מקלע אימלקי ברמה קוטר 9 מ"מ: עם כידון כיפוי

כמו כן נוכחנו לדעת כי היריה מן הכתף יעילה יותר מהיריה מן המותן; ולא זו בלבד שהיא מדויקת יותר אלא שהיא גם מהירה יותר; ללא הבדל כלשהו מאין מופיע האויב, — מלמטה, מלמעלה, משמאל או מימין — יכול אתה להשיגו, בירית-כתף, בקלות ובדייקנות. אילו ניסית לירות באדם המציץ מחלון הנמצא 15 רגל מעליך כשתת-המקלע צמוד למותנך, כי אז היו סיכוייך לפגוע בו אחד למאה בלבד; בעוד שמן הכתף יהיו סיכוייך כאחד לשנים, בערך.

והרי כמה כללים לזכרון:

— זכור כי תת-המקלע אינו מכוונת-יריה ואף לא מקלע, וכי אתה אינך מחסנת-חמושת: אל תירה בטווח בלתי יעיל ואל תבזבז תחמושת.
— אם רק אפשרי הדבר — ירה תמיד ברובה או בתת-המקלע מן הכתף.
— מן המותן תירה כשאתה מופתע (אך בל יקרה לך כדבר הזה לעולם!).

— זכור כי בעמדך בפני אויב מאומן ומזויין, חייך אתה נתונים בסכנה כל זמן שהוא חי.
— יחד עם זאת — לא יושיעוך כדורי עופרת שנורו סתם, ללא כיוון; עליך לפגוע בו.
— בטח בכוחך וביכולתך ללחום בקרב-מגע, בטח בחבריך לקרב והאמן בהם!

לכך. מיד עם היריה — דלג הצדה וירה שנית. לעולם אל תשמש לאויב מטרה קבועה-למקומה. הדבר שיש לזכור תמיד הוא, כי את הכדור הראשון חייב אתה לירות כבזק, תוך מחצית-השניה. כן עליך לזכור שיש ללפות את הכלי בחזקה ולהדפדפו אל הכתף ביד שמאל. אין הדבר כרוך בקשיים כל שהם, אך זו תנועה שהנך צריך ללמדה ולתרגל בה. לעתים רחוקות צריך לירות צרורות, אך לעולם לא באויב יחיד. יכול אתה להשיג כמות אש גדולה גם כשהמחלף נמצא על „יריה בודדת“; ואמנם, בדרך כלל צריך אתה לפעול ביריה בודדת. מן הנסיון נמצאנו למדים שיריה זו מדויקת וחסכונית, וכי הודות לה ניצלו חיי אנשים רבים — כי אחרת לא היתה התחמושת מספיקה לקרב שאירעו בו כמה התנגשויות בזו אחרי זו. וזאת לזכור: מתן צרור, ולו בן שני כדורים בלבד, מקשה על ביקורת הכינון.

„ירית-בזק“ בהשוואה ליריה מהמותן

מצב „ער“ (דהיינו, כשהקת בכתף) מעייף יותר ממצב-המותן; על כן עליך לעבור למצב „ער“ רק כשהנך חושש להופעה של סכנה, או שהנך מכין את עצמך לפגיעה באויב. מכל מקום, — תוך החוקת-הקת ליד המותן — יכול כל איש להיות במצב של כוננות זמן ארוך למדי מבלי להתעייף.

ביטויים, מונחים ומושגים

בעתונות העברית משתמשים כמעט ללא אבחנה במונחים „יחידה“ ו„פלגה“. אך לאמיתו של דבר מבטאות מלים אלו מושגים שונים בתכלית, ובמצבים רבים אף עומדים הם בסתירה זה לזה.

וכיתה חיל-ההנדסים, כשצירוף זה פועל בתפקיד מסויים משלו — אף הם פלגה; גם פלוגה או מחלקה או כיתה בשלמותן, ובלי תוספת עליהן, כשהן נפרדות מן היחידה הגדולה יותר, שעליה הן נמנות, ונשלחות לביצוע משימה זמנית עצמאית, מהוות לפרק זמן זה — פלגה של הכוח העיקרי. נמצא כי לעתים (כבמקרה האחרון שצוין כאן) מזדהות בגופן ה„פלגה“ וה„יחידה“.

המונח „יחידה“ מקובל בדרך כלל למסגרות צבאיות בגודל עד לבטליון (גדוד) רגלים (או מסגרות דומות לו, בסוגי החיל האחרים), ובצבאות שקיים בהם (שלא כצבא הבריטי) גם ארגון רגימנטי — עד לרגימנט. ואלו צירופים גדולים מאלה — הבריגדה, הדיביזיה, הקורפוס — מקובל לכנותם או „מבנים“ („פורמציות“ באנגלית), או „חטיבות“ ו„גופי-צבא“.

יחידה — היא אחת המסגרות הקבועות בחלוקת הפנימית של כוח צבאי. בטליון, פלוגה, מחלקה או כיתה — הנן יחידות. לכל יחידה גודל מספרי כפי שנקבע בארגונו של אותו צבא („תקן“) וחלוקה פנימית מסויימת.

יחידת-משנה היא היחידה, המהווה חלק של יחידה אחרת, גדולה ממנה. המחלקה, ועל אחת כמה וכמה, הכיתה, הנן יחידות-משנה של הפלוגה; כולן — יחידות-משנה של הבטליון (או, כפי שהונהג לכנותו ביחידות העבריות: הגדוד).

כנופיות בלתי-סדירות, החסרות כל מבנה תקין, בשום אופן אין לכנותן בשם „יחידה“.

פלגה היא חלק של כוח צבאי שהופרש ונקבע לתפקיד או משימה מסויימים, ארעיים. למשל, שתי מחלקות של פלוגה מסויימת, הנשלחות לסיור — מהוות פלגה; פלוגת-רגלים בצירוף מחלקת מכ”י

א ל ש י ג ר ה !

שני קטעים סיפוריים אופייניים מתוך סיפוריחזית של ו. ואסילבסקי. הזמן: סתיו 1942 — בראשון, ואביב 1943 — בשני. אפשר לומר, כי שניהם אופייניים הם למלחמת-עמדות — אם כי בשני גלגולים שונים מאוד: צלפות, כמקצוע משוכלל — מזה, ופשיטה זעירה — מזה. שני המקרים המתוארים מתרחשים בשטחים אופרטיביים צרים — אם כי ודאי לא צרים כרצועת פרברי תל-אביב, או שכונות ירושלים וחיפה. „אגרת-אורגניזציה“, דרוס-מערבית ללנינגרד, הלחוצה ע"י הגרמנים אל חוף הים והקשורה עם הבירה רק ע"י מימי (או קרחו) של המפרץ הפיני, נקראה כך בשל שטחה המצומצם ביותר, „כדיאגורה“, מספר קילומטרים מרובעים בלבד. למה הדבר דומה? אילו היו פעם נהריה וסביבתה מהווים איזור מוגן ונצור. זאת היתה זירת-המעשה בו אירע ה„דוקרב של צלפים“. גם „החזית הפינית“ שבקטע השני, על פני לשון-היבשה הקארלית, אף כי השתרעה על פני עשרות קילומטרים, הרי היתה יציבה במשך שנים, ואף צפופה למדי; „צפופה“ בשל רכוזי-האדם, ועוד יותר — בשל סמיכות האש; כי אכן הושג שם ריתוק הדדי של הצדדים.

הסיפורים המוגשים בזה מעלים, בתמונה חיה, את דאגותיו של צלף-עמדות ואת בעיות התיכנון של הפשיטה ואימונם הנאות של סיירי-פושטים — וכן את מחשבתם של המפקד הצעיר, הסמל ואיש-הצבא הטוראי ההוגה.

ועל הכל, זאת לזכור: את כל הדוגמאות של מצבי-הקרב הניתנות בסיפורו של ואסילבסקי, (השתיים, המובאות כאן — ועוד אחרות) חוזרת כחוט-שני מחשבה מרכזית אחת: אל שיגרה! כל דרך-פעולה וכל תחבולה אשר כבר השתמשו בהן פעם (ומה גם — פעמיים או יותר) — סר חידושם; ומשטר חידושם — נעלמת אתו, לעתים קרובות עד מאוד, גם תועלתם ותכליתם. ולא זו בלבד, אלא שהחזרה עליהם הופכת למקור סכנה והכשלה.

בתביעה מתמדת זו לרענונות-המחשבה, ולהחלפה גמישה של התכסיסים ואורח-ההתנהגות מדי פעם — אחד היסודות החיוביים והמאלפים ביותר של הסיפורים הללו.

ו. ואסילבסקי

דוקרב של צלפים

(סיפור)

קליפת העצים. אבל אלה לא היו אלא כדורים תועים. הגרמנים ירו יריות-ניחוש. הם לא ידעו שרומנצוב שוכב במרחק של מאה וחמשים מטר מהפירותיהם.

...השמש עלה ביקוד ארגמן. אדים שקופים התנשאו מעל פני האדמה. האויר הלח היה ספוג ריח לענה. עכשיו ראה רומנצוב ברורות את תלי-החזה הצהובי-סגור של הפירות הגרמנים. מאחוריהם, בחורש, עלתה תימרת עשן כחולה מארובות המחפורת. משעול כבוש הוביל מן המחפורת אל הפירות-הקלעים. לפני כן היו הגרמנים מהלכים שם ביום. אבל לאחר שהמית רומנצוב שמונה מהם באותו משעול, החלו להלך בבקעה.

היתה דומיה עמוקה. עד כי שמע רומנצוב את שעולו של הזקיף הגרמנים בתק"ע ° הסמוך. עתים היה יורה מתת-מקלע אל עמדותינו. זמן ממושך התגלגל ההד ביער, ואחרי-כך היה הכל חוזר למנוחותו.

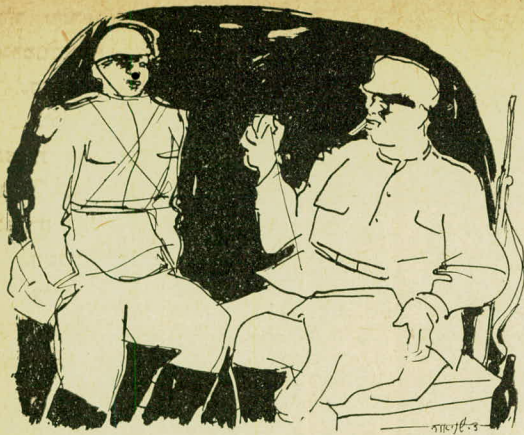
רומנצוב התנועע, ולפתע צנח „כובע הטייס“ שלו מעל ראשו — ולא הספיק אפילו לשמוע קול משק הכדור ° ראשי-התיבות: „תיבת-קרקע-יעפר“.

השכם בבוקר אבגוסט שנת 1942, שלושים-ושניים קילומטר מלנינגרד, בשטח רצועת-החוף המוגנת, שעמדה זה שנה במלחמת-עמדות, יצא הסרג'נט רומנצוב למארב-צלפים.

רומנצוב — צריכת-פנים, רוה, זריות-נועה, עלה במצעד קל אל דבשת הבקעה ושכב על האדמה: אסור היה להרחיק לכת מכאן; אנשי התצפית הגרמניים עלולים היו להרגיש בו. בתנועות גמישות זחל בין השיחים, בהיצמדו לאדמה הקרה והלחה מטל.

שוחת-הקלע שלו נמצאה בשקעוררית עמוקה מאחורי שני עצים. בשיפוליהם היו הגזעים הדקים והקופים נטולי ענפים; הוא קטם אותם. הענפים האחרים התפשטו לגובה רם, ובשעות היום הטילו צל מעוגל על האדמה. רומנצוב פרש את „הסודר-היריעה“ על פני החול האפל, הלח. היה נוח לשכב. מעטה ערפל אפור כיסה את עמדות הגרמנים. הוא המתין לזריחת השמש.

מתוך שקעוררית זו המית במשך חודש אבגוסט עשרים-ושלושה גרמנים. במקומות רבים רסקו כדורי האויב את

הגרמני. הוא נוטה הצדה ונצמד לאדמה. צלף האויב עקב אחריו. הכדור השני ננעץ בחול סמוך לידו. הוא מיהר וזחל אל תוך השקעורורית.

לא יתכן שהצלף הגרמני ישב לו על העץ: עצי הדולב הסמוכים ביותר היו אלה שמעבר לבקעה והמרחק משם עד רומנצוב לא נפל משבע מאות מטרים. אם הרגיש הגרמני ברומנצוב השרוי בצל, משמע שהוא נמצא איכאן קרוב מאוד.

„אולי בתקע?” הרהר רומנצוב בכוסו את העשב המר. „לא! אשנב־היריה של התקע מופנה שמאלה, כלפי הריסות הסככה, ולא כלפי!”

הוציא מכיסו ראיי־כיס, קשר אותו למקל והגביהו. תוך רגע ניתזו רסיסים מסמאים ומבלי משים עצם רומנצוב את עיניו. הצלף הגרמני אורב ישר מנגד לרומנצוב. ובכן, היכן הוא?

הוא הצטנף, שכב על החול ורטן:

„רגע, רגע... הגרמנים חפרו בלילה תעלה צרה, או כפי שאנו מכנים אותה — שפס, המובילה מן החפירה הקדמית לעברי. את האדמה ברי שהוציאו בשקים, כדי שלא יתהוו תלי־חזה. אבל גם בלי תלי־חזה הייתי מבחין ב־שפס: הן המרחק אינו עולה על מאה וחמשים מטר. משמע, שה־שפס מוסווה מעיני, במשהו צר וגבוה...”

בת־צחוק עלתה על פניו. הגזע הכרות! לפני החפירות הגרמניות היה מוטל כרת גזע רחב, שננעץ עמוק באדמה בשרשיו המקורזלים. דומה היה לשממית ענק, שפשקה את רגליה המכוערות.

רוחו של רומנצוב היתה טובה עליו, כי ניחש את מזימת האויב. משמע שהגרמני הגיע אל הגזע הכרות, ונחלו בתעלה השטוחה למדי, שנחפרה בלילה. נראה שמתחת לגזע עצמו התקין לו עמדת־אש. רומנצוב תפס בכפו רגב אדמה והטילו אל תוך העשב. בו ברגע רעמו יריות. הגרמני קלט את הרשרוש, משמע כאן הוא, בסמוך, קרוב מאד: — מאחורי הגזע!

היה קיץ שחון ורומנצוב סבור היה, כי יצליח להצית את הגזע בעזרת כדורי־ההצתה פורצי־השריון. סבכי השיח הסתירוהו. הוא זחל שמאלה, אל האבן שהעלתה אוזב ירקרק. ירה חמש יריות — „מלאי” שלם — ושמע כיצד חמש פעמים נקשו הכדורים עמומות במשהו נוקשה, משל לשריון. פלט כמה גידופים, הכה באגרופו על האדמה בכעס. תעתוע־שטן! ובו ברגע פלח כאב צורב והד את רגלו השמאלית. כדורו של הצלף הגרמני עקר את עקב המגף וצרב את הרגל.

הוא נאלץ לסגת אל מאחורי האבן. וכעבור רגע זחל אל הבקעה ובת־צחוק מתחטאת על פניו.

* *

....לדידי, התקלה היא לא בזה שכדור גרמני

עקר את עקבך”, אמר תת־הקורפורל קורוסליאפוב. „אלא בזה שבשבתך במארב היית מהרהר בנינה שלך. כמה פעמים הזהרתך: לצלף היושב במארב רק מחשבה אחת, מטרה אחת — למצוא את הגרמני ולהרגו!”. הוא ישב אל מדף־השכיבה אשר במחפורת, ובהחזיקו מחט באצבעותיו העבות והמגושמות הטליא את כותנתו. „סיפרתי לך את הכל בגלוי־לב, ואתה נוזף”, רטן רומנצוב, והסתכל בכעס בפניו הרחבים, המקומטים של תת־הקורפורל, שלחייקו נפולות. „הרי זהו כשלוני הראשון! אני נבוך, מדוכא, וכלום איני ראוי להשתתפות בצערי?”

„לא בנת לרעי. התכוונתי למשמעת העצמית. לא קשה להיות לוחם ממושמע כשלידך נמצא כל היום הלייטננט או רב־הסמל. ואלו במארב־הצלפים הרי נמצא אתה יחידי. יחידי! ושווה אתה פרוטה, אם אינך מסוגל לשלוט בעצביך! ונוסף לכך, אינני נוטה לסנטימנטליות...” אמר קורוסליאפוב בנעימה בוטה. רומנצוב שלף את המגף ובדק את מסמרי הסוליה המזדקרים.

„גילה כמו בתער! גרמני א־ררור! אתקע לו כדור במצח!”

„זה קל לומר וקשה מאוד לעשות!”

„אתה סבור כך?”

„כן.”

„שריון־מגן?”

„כמובן.”

קורוסליאפוב קיפל את הכתונת כהלכה, נתן את המחט והחזיטים לתוך התרמיל.

„מרגיזים אותי מאמרי העתונים, המכנים את הגרמנים בשם טפשים, אידיוטים או מטומטמים.”

הוא גיחך: „כמובן, טפשים הם, אבל מבחינה אחרת... הצלף סיאריז'וֹה רומנצוב הרג באבגוסט בגזרה אחת

עשרים־שלושה גרמנים ודימה בלבו ברוב תמימותו: גם מהר מהרתיים קל יהיה לי להרוג בפאשיסטים. אבל הגרמנים אינם טפשים, והכל יצא אחרת!"

"הם לא ראוי!" קרא רומנצוב בזעף.

"כִּכֵּן, אתמול לא ראוך. אבל במקום איש־ הצפית אחד העמידו שלושה או שמונה! איני יודע. והיום יצא למארב צלף גרמני ממדרגה ראשונה. לא במקרה התקינו בשבילו עמדה שכזאת."

"השריון דרכו שיהא נוצץ בשמש!"

"עליך, סיאָריוֹז'ינקה, לגשת אל הסנדלר", אמר קורוסליאפוב בהשתתפות; "פנה־נא אל הלייטננט לקבל את רשותו לכך..."

"איבן פוטאפיץ, הסבר לי..."

"הם צבעו את השריון בצבע צהוב־כהה, מותאם לצבע של קליפת־העץ. גם לצדי הגזע־הכרות התקינו שריונים. וכיצד אחרת?" שאל את עצמו. "מצנפת־שריון התקינו. זהו צלף יוצא מגדר הרגיל, והגרמנים מעריכים אותו מאוד..."

"בלילה אזחול ואגנב את השריונים!"

קורוסליאפוב הצטחק ברוב הנאה:

"שטות! הם יתקינו שריונים חדשים. לך, סיאָריוֹז'ה, אל הסנדלר..."

רומנצוב הזדקף וקם ממדף־המשכב, יישר את כובעו, וילך בצעדי־און אל מפקד־המחלקה...

* *

אי־כאן, בסמוך, התפוצצה פצצת־מרגמה; מתקרת־ המחפורת נשפך החול. רומנצוב רהר בצלף הגרמני, אשר ישב כמו חפרפרת במצנפת־שריון.

פניו של רומנצוב הלבינו מרוב התרגשות. צעד צעדים מהירים במעבר הצר שבין מדפי־המשכב ומלמל משהו מבעד לשיניו.

חזר קורוסליאפוב ושכב בשתיקה על המזרן הדק. ליד הדלת התפוצצה פצצת מרגמה. המנורה כבתה. מן התקרה נשפך החול.

רומנצוב הפליט: "לעזעזאל, פצצת־מרגמה ארוכה!"

אחרי־כך נעם לו כי במחפורת שורת אפלולית ורק החלון מבהיק ככתם ירקרק, משל לשלולית המצופה דוק של כפור.

"אבקש את הרגמים לפתוח באש כלפי הגזע", דיבר בקול רם, בלי להרגיש בכך. "מעשרים פצצות מרגמה רק אחת אולי תפגע בגזע. התבקיע זו את מצנפת השריון? מסופק אני! ושמא אבקש את התותחנים לפוצץ את הגזע ביריה בכיוון ישרי? הדבר אפשרי מאוד. השטח ישר. אך הגרמני יפגע בשנים־שלושה תותחנים ויזחל לו אל החפירה. שוב לא יכשר הדבר. מטרתי — להרוג את הצלף... מצאתי! אהה, תפסתי!"

תפסתי!" צעק בקול רם, עד כי קורוסליאפוב נזדעזע ונחרד. "איבן פוטאפיץ, רעי כאה לי, מוקש דרוש לי! בלילה אטמין את המוקש בחול, מתחת למצנפת־ השריון; הגרמנים לא ישגוהו בכך!"

"לשם מה לפוצץ את מצנפת־השריון בלילה?"

רומנצוב הניד ראשו ושערותיו הבהירות נתפורו.

"לא. אני אנהג אחרת! את המוקש אטמין בחול בלילה; ביום יבוא הצלף הגרמני לעמדתו, ואני ארביץ במוקש כדור פורץ־שריון! המוקש יתפוצץ וישסע את הגרמני לקרעים!"

תת־הקורפורל משך בחטמו, משש בחושך, מצא את רומנצוב ונשק לו בלחיו.

"נורו, סיאָריוֹז'ה... בעד שזכה — הריני אוהב אותך!"

אמר, כולו נרגש. "זהו היסוד הממשי שבך!"

* *

הלילה היה אפל. הגרמנים הפריחו זיקוקי־תאורה, כמעט בלי הפוגה. ושעה שבשמים היו מתפצלים ברקים אדומים־ יוקדים ומתוך העלטה הזדקרה שיפת העצים, מבחיקה כמתכת, כאילו נעשתה מלוחות פחים, — היו רומנצוב וקורוסליאפוב נצמדים יותר אל החול.

כביש הבדיל בין מזקפי־הקרב שלנו לבין עמדות הגרמנים. בלילה נראות האבנים בהירות יותר מאשר האדמה. וסכנה מרובה היתה בחציית הכביש. הזקיפים הגרמניים היו יורים לפרקים לתוך החשכה. מעל ראשי רומנצוב וקורוסליאפוב זמומו הכדורים.

רומנצוב נשא את המוקש. הוא בירג את הפצץ ושם אותו בכיסו. היה זה מוקש אנטי־טנקי, עגול, דומה למחבת. בצעדים מהירים חצו את הכביש ונקו לתוך התעלה. פצצת־מרגמה גרמנית נחבטה בהשמיעה קול מצמוץ באדמה הרטובה. הלם כבד של הדף־האוויר, שבא בעקבות ההתפוצצות, הצמיד את רומנצוב אל החול.

"הבהיני?" — חלפה בראשו מחשבה חרדה. אבל פצצת־ המרגמה השנייה כבר נפלה מעבר לכביש.

רומנצוב נרגע. הוא נתן סימן לקורוסליאפוב וחל על פני העשב.

העשב כבר נמצא בשטח הגרמני.

הם זחלו עד גדר התיל. קורוסליאפוב הוציא את מספרי־ התיל. לא התך, אלא נגס בהם את התיל, לבל ישמיע קול. אותה שעה תפס רומנצוב בשתי ידיו בתיל והיה שובר אותו ליד מקום הנגיסה ומניחו בלאט על האדמה. ועתה שוב לא היו רחוקים מחפירות הגרמנים. הזקיף השמיע קול שריקה נוגה. בקול שאון עמום צנח רגב אדמה על תחתית החפירה; *מן הסתם עבר עכברוש. רומנצוב מישש בחשכה את הגזע־הכרות. המתכת הקרה צרבה את כפות הידים. הגזע משלושת צדדיו היה מוקף

שריוניר מגן. "צדק הזקן, חכם מחוכם!" — הרהר רומנצוב בהתפעלות.

בידיו חפר גומה מתחת לגזע, ובוהירות הניח שם את המוקש, כיסהו בחול ורק צד אחד, הפונה לעבר העמדות שלנו, השאיר מגולה. ברכיכת-לחם הדביק למקום זה איגול של נייר לבן.

בחזלו בחזרה היה רומנצוב מסתכל לאחוריו תכופות ורואה כתם לבן המאיר באפלה.

"כמו דבלול", עברה מחשבה בלבו; "מחר אקלע כדור פורץ-שריון בעיגול הנייר הלזה..."

בצנחם אל הגיא, פרצו רומנצוב וקורסליאפוב בצחוק מרוב התרגשות, בשלחם מבטים איש בפני רעהו. אחרי-כך הוציאו את שקיק-הטבק ונייר-העישון: קשה לא לעשן משך שעתיים רציפות.

"ערכנו לביבה ממולאה!" הפליט קורסליאפוב.

"וכלום הם לא ירגישו?"

"סבורני שלא! לשם מה יבדקו את האדמה סביב לגזע?"

"איבן פוטאפיץ', הרי יכולנו לקחת את הזקיף הגרמני בשבי!" אמר רומנצוב, בצעדו בשביל אחרי התת-קורפורל. "השמעת כיצד השתעל? היינו מקבלים אות-מסדר כל-אחד!"

"יספיקו לך שני אותות-מסדר" — רטן קורסליאפוב.

"— בעל-לשון, בעל-לשון! דרוש לך! מחר נהרוג צלף

גרמני נודע!"

עם שחר זחל רומנצוב אל עמדת-התצפית שלו שבין שני העצים.

קורסליאפוב שכב במרחק-מה מימין, בחפירת-קלע-יב. משוס-מה לא היה חשק לרומנצוב להיזכר בנינה, באהבתו אליה. מהרהר היה, כי עוד מעט יזחל הצלף הגרמני וישתקע מתחת לגזע, המוקף משלושת צדדיו מגנים משוריינים.

כדי שלא "להכהות את העין", לא הסתכל רומנצוב בעיגול הנייר, המודבק למוקש.

לעתים מזומנות, לפי שנדברו ביניהם, היה קורסליאפוב יורה מן החפירה. אחרי-כך חיבר למקל ראיי-כיס והגביהו במקצת מעל לתל-ההזה.

והגרמני נענה. נשמע הדהוד היריות.

"בא, בא" — עלץ לבו של רומנצוב בהרימו רובהו.

עכשיו לא פחד שמא ירגיש בו הגרמני; צלף האויב ירה לעבר החפירה של קורסליאפוב. עיגול-הנייר הלבן צף לנגד עיניו בבהירות מופלאה. אט אט "סחט" את ההדק. הכדור פורץ-השריון פלה את המוקש. קול ההת-פוצצות היה כה אדיר, עד שאזני רומנצוב צילצלו. רגבי אדמה וחול לה נשרו על העשב לידו.

אחרי-כך נקש משהו ברובהו.

כפתור. כפתור-נחושת מצוחצח, עם תבליט צלב-הקרס. היה זה כל אשר נותר מן הצלף הגרמני המרוסק.

רומנצוב נשף על הכפתור בהבל פיו, שיפסף אותו

בשרוול חולצת-החיילים שלו, ויצפינהו בארנקו.

פשיטה לציד „לשון“

(ס' 190)

שמנגד סברו כי כולה ממוקשת. וגם קשה היה לחצות את הפלג ברגל, ללא מעבר מותקן.

אי לזאת היו הסיירים מגיעים אל עמדות הפינים דרך שדה מגודל שיחים. סבורים היו כי השיחים הללו מחפים עליהם לבטח מעיני האויב. ואולם כל פעם היו הפינים מרגישים בהם בעוד מועד ומשלחים בהם את כדוריהם.

רומנצוב הוציא מתוך צקלונו פנקס שקנה עוד בלנינגרד. בעמודו הראשון רשם: „לפעול בלי שמץ שיגרה!“ מה לרשום עוד — לא ידע. נאנה, ושם את הפנקס בכיסו.

האדמה טרם הדשיאה דשא. תחוזה היתה, שחורה, נקבובית. רומנצוב גרד מארובת המחפורת את הפיה ובישל ממנו צבע שריחו מבחיל. רב-הסמל הפלוגתי נתן לו כמה חולצות ומכנסים קרועים. רומנצוב תפר לו חלוק, עם ברדס ומסכה. הוא צבע את החלוק בפיה וייבש אותו כשמש שלושה ימים רצופים. החיילים לא הבינו מאומה, וחייכו להם. מוליבוגה רטן תוך טוב-לב: „נשף מסכות, דרמה בחמש מערכות, יצירתו של לרמנטוב!“ האלוהים יודע, מתי זימן לו הגורל לקרוא את „נשף המסכות“.

עם שחר לבש רומנצוב את החלוק. בחלוק זה היה דומה לנזיר קתולי. כשהיילים מלווים אותו באיחולים טובים ובלגלוג שבטוב-לב, טיפס וחלץ עצמו מתוך הפירת הקלעים.

הוא זחל לאטו, עקלקלות. זמן רב שכב במקום אחד בלי נוע, בתקוה כי אנשי התצפית הפינים העומדים מעבר לגיא לא יבחינו בינו לבין האבנים. פניו היו מכוסות מסכה שחורה. האדמה היתה לחה. החלוק והחולצה נרטבו לחלוטין.

ליד מורד הגיא צמחו עצים לבנים. גזעי העצים היו מכוסים צלקות ושריטות שנגרמו מכדורי הפינים. שרף סמיך ודביק, שהעלה קרום שחור-ארגמן, שחת מן הפצעים. הכדורים ננעצו בגזעים בגובה — אולי כדי מטר וחצי מן האדמה. לא הנמיכו מזה! רומנצוב זחל בזהירות אל עץ שני. גם זה היה כמעט כולו מלא כדורים. שפגעו באותו גובה כמו בעץ הראשון!

זו היתה תגלית בעלת חשיבות ממדרגה ראשונה. הוא חזר והגיע בשלום לחפירת-הקלעים.

באותו ערב היה רומנצוב שוב ערני ועליו כמקודם. מוליבוגה, שנתמלא חדוה, שמע סוף-סוף מפיו את הפרק הששי מתוך רומן לניול וארן.

ברשותו של הלייטננט מאטבייב, מפקד-המחלקה, שוב זחל רומנצוב בלילה לעבר עצי-הלבנה. התלקחו זיקוקי

הדבר אירע בשיחה עם הקפיטן שוסטאק, מ"מ מפקד הבטליון למדור הפוליטי, בשעה שביקר במזקף-הקרב עם שחר:

„כיתתך נושאת היטב בעבודת-המשמר“, אמר. „מפקד הבטליון מרוצה“.

פתאום קדרו פניו של שוסטאק. מעך את הסיגריה והפטיר יבשות, בקול נרגז:

„מחר תפעל כאן פלגת-הסיור של הדיביזיה. שמור בשבע עינים, רומנצוב! אם יקרה מה — מיד תחיש עזרה. ענייני-הסיור יגעים אצלכם ברגימנט. במשך שלושה שבועות לא לכדתם אפילו, בעל-לשון* אחד.“ „ושמא נלך בעצמנו?“ שאל רומנצוב.

„נסה!“ גחך שוסטאק.

רק בערב עוב את משמרה-הבטחה הקדמי. ובמשך כל אותו יום היה רומנצוב שרוי באיזה שרון מענה. „בעל-לשון! עליו לתפוש! בעל-לשון!“

„האמנם קל יותר להרוג מאה ושבעה-עשר גרמנים מאשר לתפוס בשבי פיני חי אחד?“ הרהר במדדו בצעדיו את הפירת הקלעים. „הבלים! אני אוכל לעשות זאת! וגם עשה אעשה! גם את קלוצ'קוב וגם את מוליבוגה אקח עמי!...“

הוא שאל מגולובוב משקת ממלקוח-האויב וכל היום התמכר לתצפיות אחרי עמדות הפינים.

* * *

בין משמרה-הבטחה הקדמי שלנו לעמדות הפינים השתרע גיא רחב. בתחתית הגיא שיקשקש לו פלג. כעת צבה כולה, תפה מהפשרת השלגים, והמים הצהובים המו ונגרפו מעבר לרכס אבנים מהודדות; והפלג, הדחוק בין גדות צרות, ביעבעע וזרם דרומה.

לעת בוקר נדמו היריות, חדלו להמריא הזיקוקין, קולם של פגזי המרגמות נעשה נדיר יותר, וכל כמה שחזרה הדממה וירדה על משמרה-הבטחה הקדמי, כן הלך וגבר קול שאונו של הפלג.

תוך הלום שמע רומנצוב את המולת הפלג שניפץ את גליו אל החוף, שיקשקש בחלוקי אבנים וחול, עקר אבנים וגרפן למטה עם הזרם.

הסיירים שלנו לא נהגו לעבור דרך הגיא. מאחר שהניחו כי הפינים שולחים בו „אש-פיגיונית“** מן ה„תקעים“*** שלהם, המצוידים במכונות-יריה; ואשר לגדה עצמה — היינו, שבוי חי, אשר אפשר להיודע מפיו פרטים על יחידות האויב שממול ועל מערכן.

** דהיינו, יריות מכונות מלמפרע מטוח קצר שפגעתן פגיעת-מוות, כשל פגיון מקרוב.

*** תק"ע — תיבת-קרקע-ועפר.

רגע ישב שוסטאק תוך מתיחות המחשבה. מבטו המרוכז היה נעוץ בתקרה. על פניו של רומנצוב העומד ליד הדלת, הופיעו ונעלמו חליפות כתמי • קדחת יוקדים. לבסוף פרץ שוסטאק בצחוק ואמר בעליצות:

„תפסת! תפסת!“

„חבר קפיטן, גמגם רומנצוב.

„קרא נא עוד משהו מתוך הפנקס שלך.“

בהישענו אל השולחן הקשיב רב קשב בפערו במקצת את פיו. עפעפיים שקופים, כחלחלים, כיסו את עיניו העייפות.

„תפסת“, חזר ואמר בלטפו את סנטרו. „וכמה אנשים?“ „ארבעה: קלוצ'קוב, מוליבוגה, טימור ואני. אל תחשוב, חבר קפיטן. סרה: מוליבוגה גבר רציני; הוא יחפה עלינו מן העבר הזה של הפלג.“

„כן. קשה, קשה.“ אמר שוסטאק, „בערב אשוחח עם המיור.“

„חבר קפיטן, רק אל תמסור את התכנית הזאת לסיירי הרגימנט!“ ביקש רומנצוב. הוא אמר זאת בארשת ילדותית. שוסטאק משך בחטמו דרך לגלוג.

„כמובן! הרי גם אני מעוניין בכך. הבטליון שלי יתפוס את בעל-הלשון! גם לי, סרג'נט, יצרת-הילה משלי! אמנם, במידה פחותה מאשר לך, אבל, כנראה, בא לי זה עקב הזקנה...“

רומנצוב הרכין ראשו בארשת אשמה.

* * *

יתכן שרומנצוב, ברוחו הפזיז, היה יוצא לפשיטת-סיור לילות מספר לפני המועד הנכון, ללא כל הכשרה רצינית. אבל בבטליון היה שוסטאק, אדם נבון וזהיר; הוא ידע כי במלחמה אין להודרו לעולם. הוא הוכיח את רומנצוב על פניו.

לא עבר זמן מועט ואל הבטליון בא הלייטננט-הקשיש ליסיאנקו, מי שהיה מפקד-הסיור של הרגימנט השכן. טרם החלים די צרכו אחרי פציעה קשה, והיה ברור של מפקד הדיביזיה, זה היה אדם המרבה שתיקה; ודוקא משום כך העריכו החיילים כל מלה היוצאת מפיו. הוא היה מפקד קפדן, עתים גם מקשיח-לב עד כדי טירוף-הדעת; אבל מה רבה היתה שמחתם של הסיירים בשמעם מפיו דברי תודה על שקידתם. הוא ידע יפה מה חייב כל חייל לעשות בפעולת הסיור, והיה מלמד את פיקודיו רק את אשר יידרש מהם לעשות בעסקם במלאכתם.

ליסיאנקו פקד על רומנצוב למצוא ביער בקעה שכתליה תלולים, ובה פלג הומה בדומה לאותו הסמוך לעמדות הפינים. הלילות היו אפלים. מוליבוגה הסביר, כי אלה הם לילות שלפני הפסחא. רומנצוב וקלוצ'קוב נתמלאו שמחה. טימור — „קאזאך“ מוסלמי לפי מוצאו — לא הבין מאומה על הגדה שמנגד, זו של ה„אויב“, התקינו הסיירים

התאורה, בעבעו והתפוצצו פגזי המרגמה הפינים, טרטרו מכונות-היריה — ליל-חיות רגיל. הוא רבץ סמוך ללבנים, הכדורים שרקו ועפו מעל לראשו. הם היו ננעצים בלבנים, והעצים היו מרטיטים מעצמת הכאב.

ואף-על-פי-כן, אף כדור אחד של האויב לא ננעץ בשרשים או באדמה. לו קרה הדבר, היה רומנצוב מרגיש בזה.

תוך התלקחות של העזה פרועה נתכדר בשיפוע הגיא אל הפלג.

זמן ממושך היה זוחל על ארבעותיו, וחופר בידיו את האדמה התחוחה. באדמה לא מצא אף כדור אחד. האדמה היתה מלאה וגדושה רסיסים מפצצות-מרגמה ומפגזי-תותח של האויב. אך כדורים? — אלה לא היו.

לבו של רומנצוב נפוג משמחה. משהגיע למחפורת הסיר מעליו את החלוק, את הבגדים הרטובים — וערום-למחצה התחמם ליד התנור ורשם בפנקסו:

„הסיירים בלילה — העיקר לדידם לא להיתקל באשר פגיונית של מכונות-היריה הפיניות. לכל מכונות-היריה הפיניות — כיוון-אש מסויים וקבוע. הלכה היא, כי יריה מעויינת בלילה אינה אפשרית כלל. אם ירגיש זקיף פניו בסייר שלנו, הרי לא יפתח ביריות. הוא יזרוק רימון!“

„והנה העובדות: הכדורים הפינים נוקבים את הלבנים בגובה של 1.5—1 מטרים מעל פני האדמה. למטה מזה הכדורים אינם עפים. גם באדמה אין מוצאים כדורים, לא ב„דבשת“ גדת-הגיא, ולא בשיפועו.

„המסקנה: אש מכונות-היריה, לפעולה פגיונית מכונות למעבר לגיא, ואינה חודרת כלל לתוכו, ואינה חוסמת אותו. המעשה החשוב הוא — לחול ולעבור על פני הלבנים; וככל שהדבר נעשה במקום נמוך יותר, כן פוחתת הסכנה. ליד הפלג אפשר להלך בלילה אף בקומה זקופה.“

* * *

„תקע-ממש, והקיסוף גדר-תיל. כאן קבע את מושבו הלייטננט-הקשיש ליסיאנקו. היתה לו משרוקית, וכן הפיי-טות-מפגן של •חומר-נפץ.

על פני האדמה הרטובה וחלו הסיירים מן הדבשות שעל גדות ה„ואדי“ אל הפלג. רומנצוב התך את גדר התיל, שהוקמה על הגדה „שלנו“. עלתה חבטה אטומה באדמה, ושלחבת עמומה של הפיסת-המפגן.

„הגרמנים והפינים נוהגים לייקש את גדרי התיל שלהם“. היה ליסיאנקו טוען בכעס מהגדה השנייה. „ואתה, רומנצוב, אפילו לא בדקת אם יש כאן מוקשים. לחזור על הפעולה!“

הסיירים של רומנצוב הביעו מעבר בשדה-המוקשים, חתכו את ה„דוקרנית“ — אבל, מוליבוגה עשה תנועה בלתי זהירה והתרומם קמעה. שריקה!

„במרחק חמשים מטר מעמדות הפינים יוותר בחיים רק אותו סייר, שידע לזחול, וזחילת-גחנים!“ קרא הלייטננט הקשיש. „לחזור על הפעולה!“ פעם, בהיותו על הגדה, לא נזהר רומנצוב והשיע קול שיעול. שריקה!

„בקרב הלהט ביותר“, העיר ליסיאנקו, „ישנן שניות אחדות של דממה. אם איש-התצפית הפיני לא יבחין בך, הרי ישמע את שיעולך. רע מאוד! עוד פעם!“

„חבר הלייטננט-הקשיש, ואם השיעול גובר עליך?“ „סתום את פיך בכובע, תקע פיך באדמה והשתעל! האדמה תבלע את שיעולך. האויב אל ישמע! עוד הפעם!“ מוליבוגה גידף במרצות; טימור לחש ביראת-כבוד: „איזה מפקד קפדן!“ קלוצ'קוב חיך בשחצנות; רק רומנצוב שתק תוך צינות.

הוא נתן לבו על כך שקלוצ'קוב היטיב לזחול מכולם, ביתר מהירות ובלי להקים שאון. וטימור היה רואה בחשכת הלילה כינשוף. מוליבוגה היה עיקש — ושקט. ופעם בלילה, הרשה רומנצוב לסיירים לעשות זניקות-מירון קצרות ב„ואדי“. הוא הניח, כי ליסיאנקו לא ירגיש בכך* מבעד לאשנב-היריה הצר של ה„תקע“. שריקה!

נתברר, כי הלייטננט-הקשיש יצא מן ה„תקע“ ושכב על האדמה. בלילה, מן האדמה, מלמטה למעלה, הכל נראה ברור יותר ובולט יותר. יגעם, מלוכלכים ורטובים היו עולים על הדבשת של גדת-ה„ואדי“, מעשנים ומצפים לאות — ושוב זחלים אל הפלג.

„לבי אומר לי“, התלונן מוליבוגה, „שהוא יעננו עד * נוסח-„גחנים“ קובאניים — הסיירים של גדודי-הרגלים הקווקיים מחיל-קובאץ שבצפון-קוקו.

דכא בלימודי-לילה אלה! החילותי לרעות“, הודיע לקלוצ'קוב, כולו חרדה.

„הסתלק מן העסק!“

„אי לך, ערמומי שכמוך!“ נעלב מוליבוגה, — „לשבת בחפירה? נמאס! הנה, בידיים אלה“, הוא קרב אל קלוצ'קוב בפרשו את ידיו הכבירות, כשאצבעותיהן הצהובות מפורקות, „אתפוס פאשיסט חי!“

עתים תכופות, בלילות, היה בא היערה הקפיטן שוסטאק. בישובו על גזע עץ גדוע שליד הפלג, היה מסתכל נכחו בתשומת-לב, אף שכמעט ולא הבחין במאומה בחשכה. הוא שמע את שריקותיו של הלייטננט-הקשיש ליסיאנקו, את גידופיו הכעוסים, ובשעת ההפסקות היה מכבד את הסיירים בשפע סיגרינות.

„זכור נא: כל אחד מכם יוצא מתוך התנדבות“, היה אומר. „מי שאינו רוצה, או מפקד — אל ילך! אי אפשר להיות סייר טוב מתוך אונס!“ „כבר שמענו“, רטן מוליבוגה.

טימור היה אומר בקול צלול:

„אני הולך מרצוני הטוב, מפקד!“

ועל הגדה היה מפסיע ליסיאנקו, גבה-קומה, כולו עצמות, ונזכר כיצד היו סייריו לוכדים „בעל-לשון“ בערמה ובהעזה, אלא שלאחר מכן פג כושרם למעשים כאלה. עכשיו הבין הלייטננט-הקשיש מדוע קרה הדבר. סייריו נרגעו והפכו שאננים מדי; הם החלו חוזרים על תחבולותיהם. והרהורים אלה לא נעמו לו...

* *

רומנצוב נכנס לתוך המים בשנסו מתניו בחבל. המים היו כה קרים, עד שנשימתו נכלאה, הוא שחה על צדו, בהצותו בשכמו את הגלים, ובחתירות חזקות נע קדימה. לא ראה מאומה; הלילה היה אפל.

עוית עברה ברגליו. גלי-אודה סטרו על פניו. כיוון שהרגיש כי רגליו נוגעות בקרקע, עלה אל החוף והתנער. ליסיאנקו עמד ליד ה„תקע“. בידיים מרעידות קשר את החבל לעץ, והידק אותו בחזקה. „הראשון ישחה קלוצ'קוב“, פקד הלייטננט-הקשיש, „אחרי-כך טימור! מוליבוגה יכול להישאר. בעת הסיור הוא יישאר בגדה שלנו — עם המקלע“.

„אם לשחות, הרי נשחה כולנו! בלי כל בחירה!“ התקצף מוליבוגה. „אובד עמכם יחד“, להש אל קלוצ'קוב בשפתיים רוטטות.

„ומדוע רוצה אתה לשחות, מוליבוגה?“ שאל הלייטננט-הקשיש.

„אל אלוהים, מי יודע מה עלול לקרות... הרי זה סיור, חבר הלייטננט-הקשיש! קרב! ענין אפל, מות כרוך בו... סיכון! לא בכדורים בלבד — בידיים שלי אחיש עורה, אם יקרה מה...“

„התחילו!“ פקד ליסאָנקו בנקטו אותה נעימת־דיבור נמרצה ומתקטעת.

קלוצ'קוב שחרחצה את הפלג במהירות. קצר־נשימה, נושף בכוח, עיניו לטושות — זחל אל החוף. אבל משהפך ראשו אל רומנצוב, היו פניו אדישות ונעדרות־מבע, כאילו לא נזקק לכל מאמץ שהוא כדי לשהות במים זמן כה ממושך.

„קר לך?“ שאל רומנצוב.

„כמו אש לזהטת“, אמר קלוצ'קוב כששיניו נוקשות אלה באלה.

„מחר תשחה עם תת־מקלע ושני רימונים.“

„אני מבין, חבר סרג'נט!“

נחשול טלטל את טימור וגרפו למטה, אל מערבולת האשד השוצף בין אבנים. נפנפה יד מורמה.

„מדוע הרפה מהחבל?“ הרהר רומנצוב בפחד, ורץ לאורך הגדה. אבל טימור כבר זחל ועלה אל החול, בהיאחזו בכוח בשרשי ערבה.

„אשחה עוד“, הצהיר נמרצות.

„לא נשתבשו רגליך?“

„אמור ללייטננט: לא צריך לכעוס. אשחה עוד!“

אל הגדה קרב מוליבוגה. הוא שכב משום־מה, ואחר, בקפלו רגליו, קרטע כצפרדע ושיקע עצמו במים השחורים. בהעבירו הישר־מהר את ידיו על פני החבל המתוח, הגיע בבת אחת לגדה שמנגד. המים בעבעו בין רגליו.

„אובד פה אתכם יחד“, רטן, תוך רוגז שבטוב־לב.

„פרה!“ הפטרו ליסאָנקו בכעס, „כלום אי־אפשר לשחות בלי רעש?“

„התרשה להוליך את הטיירים אל המחפורת, חבר הלייטננט־הקשיש?“

„אסור! בגדה הפינית לא הכינו בשבילכם מחפורות המות“, אמר ליסאָנקו בחריקת־קול — „משתצלחו את

הפלג, ואתם רטובים וקפואים, יהיה עוד עליכם להבקיע מעבר ב־דוקרנית“ הפינית, ולפנות את המוקשים“. הוא

האיש והחמיר דיבורו במתכוון: „כלום זה הכל? לא; עליכם עוד לזחול, בלי השמיע קול, עד להפירת־הקלעים

הפינית. אותה שעה יקשיבו קשב רב עשרות זקיפים. יתבוננו בעין צופיה. ישמעו — ויהרגו אתכם! ואם

יראו — גם אז יהרגו! עכשו סובר לו הסרג'נט רומנצוב,

כי הזקיף הפיני עומד לפני התקע'. ואם הוא יעמוד

מאחורי התקע'? היודע הסרג'נט רומנצוב מה יש

לעשות במקרה כגון זה?“

„אני כשלעצמי — אינני יודע! ואם רסיס של פגז

מרגמה תועה ינתק את החבל?“ בקולו של הלייטננט־

הקשיש נשמע הכעס. „אל תדמו בנפשכם כי אני יכול

ללמדכם כיצד לקחת בשבי זקיף פיני. אני חוזר ואומר:

אינני יודע לעשות זאת. לעת עתה בידיכם רק חוט־

מכוון אחד: הוֹאֵדִי! אינו נפגע ב־אש־פגיונית של מכוונת־יריה. את זאת העלה הסרג'נט רומנצוב. הדבר מדבר בזכות כושר־התפיסה שלו“. הוֹאֵ שִיבַח את רומנצוב, ואלו נעימת קולו היתה יבשה, סולדת, כל פעולת סיור אינה אלא מחרוזת אפתעות ומצבים־שבמקרה. עתים הם טרגיים! אני יכול להכשיר אתכם לכך, לבל תפחדו מפני המקרה שיקרה, כלום זה קל בעיניכם?“ ליסאָנקו הניף ידו: „שימו לב! הזקיף הפיני הרג את רומנצוב. מי מפקד הקבוצה?“

„אני!“ קרא קלוצ'קוב, כולו רועד מקור.

הלייטננט־הקשיש חיך, רומנצוב נתמלא תמהון: בחיוכו ניכר היה טוב־לב, התפעלות.

„אל המחפורת, רוצה — רוץ!“ פקד.

* *

השיחה נגמרה. הקפטן שוסטאק לבש את הסגיף, נח קמעה, ואמר בקול נמוך, כמדבר לעצמו:

„חברים, אתם הולכים למעשה קשה. שמרו על עצמכם. זכרו: כל הרגימנט, מן המיור ועד הלוחם הפשוט, ואני

לא כל שכן — נפשנו קשורה בנפשכם, ועל כל צרה שלא תבוא... תהיינה שלוש קבוצות־לוחמים בגדה. הם

יעזרו תמיד! אני מאמין במפקדכם — הסרג'נט רומנצוב.

אני בוטח בך, בטימור ובך, קלוצ'קוב... איבן איבנוביץ' מוליבוגה יודע מה מכבד ומעריך אני אותו.“

הוא השפיל את ראשו הסב.

רומנצוב ליווה את הקפיטן עד מטה־הבטליון...

ליד התנור עסק טימור בהשחות פגיונו בבקצ־אבן.

קלוצ'קוב ישב גחון אל השולחן, כתב מכתב. אפילו לא

הפנה פניו אל רומנצוב בהיכנסו. כעבור רגע מסר את

המכתב לידי רומנצוב.

„אמא חביבה!“

מחר אני יוצא לסיור. אולי לא אחזור. אם יקרה דבר

כזה — דעי לך, כי מותי מות כבוד הוא. כל מה שהיה

לפני המלחמה — שכחתי. אותו קלוצ'קוב, שבגללו סבלת

ובכית — איננו עוד. אני חייל ישר בצבא־האדום. המפקד שלי, הסרג'נט רומנצוב, יאשר את דברי.

בנך, ואלִינֶשֶׁן.“

סרגיי הצטער על כך, שאינו בן ארבעים כמו שוסטאק

ועל שאינו מסוגל לדבר בלבביות ובפשטות כמו שוסטאק.

ואולי אין גם צורך לדבר כך? הוא חיבק את קלוצ'קוב.

„אני רוצה“, אמר קלוצ'קוב בחשיבות, „שלאחר הפשיטה

הזאת ישכחו הכל כי גנב אני! ואם יזכיר לי מישהו

זאת — את גרונו אשסע!“

טימור השחיו את הפגיון והיה בודק את הלהב בקרבו

אותו אל צפרנו, ומתמלא שמחה כמו תינוק שבישרו לו

כי מחר יהיה יום־גנוסויא.

טימור קפץ ובקול צעקה גרוני וניחר נעץ את הפגיון
בחוזהו של פיני, שצץ והרים תת־מקלע, ולא הספיקו לו
כוותיו לחזור ולשלפו.

„נהג!“ חזר ואמר רומנצוב, ובעזרת קלוצ'קוב הדף
חלק את השבוי מן החפירה.

הפינים שבמחפורת צעקו ורקעו ברגליהם. הלחכות
עד שיגיהו מתוכה? לא! רומנצוב זנק אל הדלת, הדף
אותה ברגלו והטיל רימון אנטי־טנקי אל בין עדת החיילים
הפינים. רגבי חמר ירדו על רומנצוב ושבר־קורה הכה
בשכמו. הוא נפל. טימור גרר אותו מרח־קמה. רומנצוב
חילץ עצמו מן החפירה, עלה על תלי־החזה, והחל רץ. אויר
חם סאן מעל לראשו, אבל הכדורים לא הגיעו לתוך
ה„ואדי“. רומנצוב לא טעה: מכוונת־היריה הפינית
ל„פעולה־פגיונית“ לא „טאטאו“ את הגיא.

הוא מצא את קלוצ'קוב על גדת־הפלג.

„כ־כיצד נע־נעביריך?“ שאל את רומנצוב, בגמגמו
מכעס.

„מת?“ קרא רומנצוב.

„נושם! אך כבד כמו חזיר־בר! כיצד נסתדר עמו
כאן? מוחי אינו תופס.“

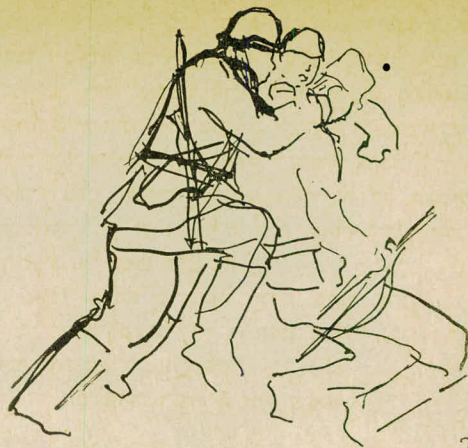
מהגדה השניה הגיע אליהם קולו הניחר של מוליבוגה:
„קשרוהו אל הקורה! אתם שומעים? אל הקורה!“
נביחת מכוונת־היריה ורעם הנפץ של פצצות־המרגמה
הפיניות על דבשת גדת־ה„ואדי“, החרישו את דבריו.
מוליבוגה לא העיז להרים את קולו. הוא נחר, נחנק במלים:
„הקורה הנה שם היא... קשור, חבר סרג'נט, ושחה!
רק רגע אחד! אם ישתה מים — נשיב את רוחו!
תפוס קורה!“

רומנצוב נתעף כל כך, עד כי בקושי עמד על
רגליו; הוא נאחו בקורה, והרגיש כי אין זה לפי
כוותיו, כי עוד רגע ויפול.
קלוצ'קוב וטימור חשו אליו.

לבלר הפלוגה נשף בהבל פיו על הצפורן, הטבילה
בוהירות בדיו, ורשם באותיות כבירות בגליון־ההענקות:
„רומנצוב, סרגיי סרגייביץ“.

„נו, הנה הצטיינת, סרגיי סרגייביץ“, אמר שוסטאק.

את רומנצוב העבירו לפלגת־הסיוור של הרגימנט.
הלייטננט־הקשיש ליסינקו, שהחלים מפצעיו וחזר אל
השירות־הפעיל, לקח אליו את רומנצוב וגם את סיריו:
טימור וקלוצ'קוב. ולא הועילו תחנוניו של רומנצוב:
הלייטננט־הקשיש סרב בהחלט לקבל את מוליבוגה,
מחמת „גילו המופלג“. איבן איבנוביץ' נעלב עלבון מר.
„הרי בלעדי היו הכל אבודים“, התמרמר הוא בקול.

3/1/77

**

רומנצוב זחל ועלה בוהירות אל תלי־החזה של חפירת־
הקלעים הפינית. ולפתע פתאום צץ לפניו קו רביעי,
נוסף, של גדרות־התיל. הוא ראה את מטען־הנפץ, התלוי
על ה„דוקרנית“. בוהירות שלף את המספריים, החך
את התיל — ובוהירות הניח את מטען־הנפץ על
האדמה. הוא שמע את נשימתו של הזקיף הפיני.
זנב סגיריה עומם שרטט קשת־אש בחשכה, ונפל על ידו
של טימור, השוכב בסמוך לו. טימור מחץ בידו את
האש וכיבה אותה, כשהוא מתעות מכאב.
מאחוריו שכב קלוצ'קוב.

האדמה דבקה לבגדיו הרטובים של רומנצוב. מחטי
צמרמורת דקרו את הגוף. הזקיף הפיני השתעל מאחורי
תלי־החזה. הוא לא ראה ולא שמע מאומה. היה זה מקום
שקט. הפיני נמנם. רומנצוב זנק מתלי־החזה על הזקיף.
מי הראשון שהחל לנשוך — רומנצוב לא זכר זאת. הפיני
נאנק, בהתאמצו למחוץ את צוארו של רומנצוב.
אגרופו של קלוצ'קוב, הכבד כמו גרזן, נחת על
ראשו של הפיני. קלוצ'קוב עמד פרוע, מלוכלך, בחולצה
שחורה ממורטת.

„לא הוציא הגח“, לחש רומנצוב בהתרוממו.

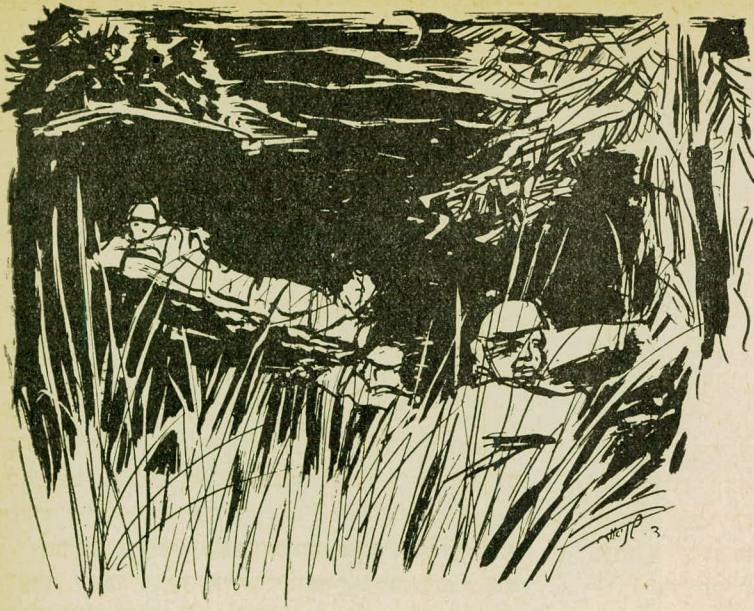
„נכהל“, ענה קלוצ'קוב, גם הוא בקול נמוך, בסתמו
את פיו של הפיני במסתום.

טימור הגיש את החבל. בוריות כבלו את השבוי.
אותו רגע נשמעה מאחוריהם לילת זועה. חייל פיני
ראה מחפירת־הקלעים את הסיירים, ואפשר כי טרם
הספיק לראותם, אלא הרח כמו כלב והש, כי זרים נמצאים
כאן.

ואנקת יבבה ממושכת זו של אדם שתקפו הפחד,
נשמעה באזני כל הזקיפים הפיניים.

זיקוקין הצליפו על השמים כפולסין של אש.

„נהג!“ קרא רומנצוב אל קלוצ'קוב. „הבא את השבוי
אל הפלג!“

„מי הציע לקחת את הקורה? הטוראי מוליבוגה! ועכשיו ירקו לו לזקן בפניו!”

„גו, אם רצונך בכך, אשוחח עם המ”יר, הציע רומנצוב.”

„איני רוצה! אני אשאר במחלקה! אמנם נכון, חבר סרג'נט, בן ארבעים ושנים אני, צדק הלייטננט: בסיור יש לפנות את הדרך לצעירים! כאן אין עצה ואין תבונה!”

והלך לו מכווץ כמי שעלבוהו. על חזהו, כעל חזהו של רומנצוב, התנוססה המדליה „בעד אומץ”.

רומנצוב ליווהו במבט ממושך, עגום. מוליבוגה נטפל לנהגה של מכונית-משא שעמדה על הכביש.

„מדוע אינך שוטף את המכונית? משא של לכלוך על הכנפים! ככלב עצל! לו נפלת בידי הסרג'נט שלנו!”

* * *

ישוב ישב רומנצוב שעות רצופות בעמדת-התצפית שלו, צופה בעד המשקפת אל עמדות הפינים. ליסיאנקו הטיל עליו לעבד באופן עצמאי תכנית לפשיטת הסיור החדשה. קשה היה לרומנצוב לשכוח את הגיא. מחשבותיו חזרו ושובו וחזרו אל הפלג. לא היתה זו אלא אותה אמונה הנפוצה אצל הסיירים חסרי-הותק, כי ניתן לחזור על ההצלחה מאותו הסוג ובאותה הדרך. אפשר והיה מרהיב

עוז וצולח שנית את הפלג, אלמלא לעגו של הלייטננט הקשיש.

„עלם-חמד”, היה ליסיאנקו אומר בלאות. „לאנרי ברביוס יש סיפור על רוח-הרפאים החוזרת לבקרים אך אהה, הנצחון אינו חוזר לבקרים. זה מעציב מאד, אבל כך הוא הדבר. כל פעם ופעם יש לארגנו מחדש. המבין אתה? אני אסלק אותך מפלגת-הסיור אם לא תמצא לך איזור חדש בתכלית בשביל הפשיטה. חפש! יש למצוא מקום כזה, שלפי סברתם של הפינים אין לעבור בו בשום פנים.”

„לפני שבע שנים”

(מתוך „מערכות”, אדר תש"א).

- „כל זמן שהתשלום והמוזן היו בטוחים, והסיכון היה מועט, נעשה הגיוס בלי קושי.”
- גנ' קלאמן-גרנקור, על גיוס חיילים מבני סוריה
- „צבא אשר שירה בפיו, הוא גם צבא-מלחמה.”
- גנ' פרנקלין בל (צבא ארה"ב)
- „... הרמה הגבוהה של אימון המשמר' כיום היא במידה מרובה בזכות עזרתם המחוננת והמתמדת של מדריכים — קצינים וסמלים — מבין הצבא הסדיר... אולם אחרי הכל נמצא, שמפקדי היחידות של המשמר-הלאומי הם שהגשימו למעשה את רוב הינוכם של אנשיהם”... וווד: „מזה כמה שנים, שהמשמר-הלאומי משמש ככוח-המגן העיקרי של ארצות-הברית. עליו לצאת ראשון להגנת הארץ עם פרוץ המלחמה, עד אשר תושלם ההתגייסות המלאה בכל הארץ. והנה עכשיו, בעוד השלום קיים, נקרא „המשמר הלאומי” לשירות פעיל לפרק זמן ממושך.”
- קול. א. ו. מקניז „חיל המיליציה האמריקני”
- במקרה של פלישה צריכה לבוא מיד המהלומה הנגדית, במלוא העצמה ובמקום הנכון. והרי זה דורש שירותי קשר ואיתות טובים, כדי לאפשר שליטה בכוחות ההגנה.”
- מיור-גנ' רואן-רובינסון, „הרהורים על הגנת בריטניה”
- „יש לשער כי יורקיה-הלהבות ימלאו תפקיד גם בהיאבקות של עכשיו: בין במלחמה הניידת ובין בהגנה סטטית על עמדות קדמיות ונקודות מבודדות.”
- („יורקי הלהבה והשימוש בהם”)

משלוח־נשק, שסיים מלחמת־אזרחיים

לאחר שכוח המורדים שבאוסג'יון הבירה לא הצליח לשבור את שלטונו המשטרתי הנמרץ עד מאוד של הנשיא מוראניגו; לעומת זאת, תפסו את העיר השניה בערכה במדינה — קונסאפציון, שבצפון, במעלה הנהר, והשתדלו להרחיב משם את תחום ההתקוממות הליברלית.

הממשלה ניסתה לדכא את המרד עוד בראשיתו באמצעים נמרצים ביותר. העיר הופצצה קשות ע"י אוירוני הממשלה, ועל אף האזהרות המוקדמות לאוכלוסיה האזרחית — נגרמו לה אבידות מרובות. אולם הדבר לא שבר את רוח הצבא המורד; וזאת לזכור, כי בפרגואי נודעים לוחמי מלחמות האזרחיים בעקשנותם ובאכזריותם. הממשלה נאלצה עתה לשלוח לעבר־הצפון כוחות ניכרים. נוצרה „חזית“ בדרך אל קונסאפציון, ועם התקדמות כוחות־הממשלה — בגישות הקרובות יותר אליה. מובן מאליה, שבתנאי הנוף של פרגואי (שטחי יערות־ג'ונגל רחבי־ידים, שטחי ערבה, חלקות־מטעים) ועם דלילותה היחסית של האוכלוסיה, לא היתה כל חזית רצופה, ורב היה המקום להתגדר בו בתימרוני־זינוק ותחבולות־אפתעה.

דוגמה בולטת לכך ניתנה במחצית יוני, שעה שהמורדים הצליחו לפרוץ דרך מערך כוחות הממשלה ליד טאקוטאטי; הם טענו אז כי „זכו בגדול שב־צ־חונות מלחמת־האזרחים הזאת“. לדבריהם, לקחו בשבי 500 איש, 8 תותחי־שדה, 1500 רובים, ו־87 מכ"י ומקלעים. יש במספרים אלה כדי להעמידנו בערך, על ממדיה של המלחמה, ושל הכוחות שהופעלו בה — וכן על אופי הצידוד, המשקף בעצם, מצב שמלפני 20—30 שנה. מענין לציין, כי הממשלה

לעתים יקרה, כי חזיון היסטורי גדול, האופייני לתקופה שלמה, ישתקף פתאום באופן בולט ביותר — ולעתים בהבלטה שלא תאמן כמעט — במאורע בודד אחד. מאז מלחמת־העולם השניה משמשות שלוש מעצמות כמקורות־הנשק העולמי וספקיה, ולכל אחת „גוש“ משלה, מדינות קטנות שכל מעמדן, כלפי־חוץ וכלפי־פנים, עלול להיות תלוי ברגע־משבר במתן הנשק והציוד. רקע זה להתפתחות עניינים מדיניים וצבאיים בעולם — ידוע לכל. אולם בשנת 1947 אירע מקרה אשר בו הופגן מצב זה בבהירות בלתי־שכיחה. ואשר קרה שם בצורה כמעט גרוטסקית — מלמד לא־מעט על אפשרויות ומגמות במצבים והזדמנויות אחרים; ומהם — גם קרובים מאוד אלינו.

מדינת פרגואי, שאוכלוסיתה מונה מיליון נפש, לערך, ושטחה 300 אלף קילומטר מרובעים, שהוא שטח הגדול עשרת מונים יותר משטחה של א"י המערבית, יודעת מלחמות־אזרחיים פנימיות ומלחמות־חוץ נואשות ועקשניות. במארס 1947 פרצה בה התקוממות „ליברלים“ נגד שלטונו הדיקטטורי של הנשיא מוראניגו. כרוב ה„מהפכות“ בארצות דרום־אמריקה (וכמו בהפיכה שבוצעה באחת ממדינות הערבים ה„חדשות“ — זו שבעיראק, ב־1936) היה זה, בעצם, „פרו־נאציאָנַל־סֶטוּ“ צבאי; בשלביה הראשונים של ההפיכה מילא את אחד התפקידים הראשיים גדוד „צבא הצי“ או „חיל־הרגלים הימי“, אשר לפרגואי. ואם ישאל הקורא: מנין לה למדינה, שאינה גובלת עם ים, „חיל־רגלים ימי“ — ייאמר, כי הקו הגיאוגרפי הבולט שבמישורי פרגואי הנרחבים ועורק־תחבורתה העיקרי הנו הנהר פרגואי, אשר על שמו היא קרויה, וכל חייה ממש בנויים וערוכים סביבו. ממשלת פרגואי מקיימת „שיטת־נהר“ ו„צבא־הצי“ שלה מותאם ביחוד לפעולות בנהר ובעליו־חופים.

שני דפוסים להפיכות־צבאיות באמריקה הלטינית (ובכל מקום אחר): או הפיכה בעיר הבירה, תוך זינוק מהיר ומפתיע ותפיסת ארמון־השליט או בידודו, השתלטות על מרכזי־הקשר והממשל, פעולות לצירופן של חטיבות־הצבא המהססות עדיין, או להטלת הסגר עליהן; או התקוממות בחבל ארץ מרוחק פחות או יותר, הקמת שלטון־מורד, ועריכת מסע אל עבר הבירה והנסת השליט תוך איום להזקק לכוח הזרוע, או סילוקו בעזרת נשק ממש. ההתפתחות החלה בפרגואי ב־1947, בנקודת־מוצא מהסוג השני,

טענה, שלא היה זכר ל„נצחון גדול“ זה, אם גם הצליחו המורדים לחדור למערך כוחותיה ולהגיע אל מחסן האספקה שלהם (ומכאן — שלל-הנשק הרב).

לסוף יולי פרץ צבא הממשלה אל תוך קונסאפציון, מעוזם של המורדים מתחילת ההתקוממות. אך כאן נתרש הדבר המפתיע ביותר שבאותה מלחמה פנימית רבת-מורות. ביום 3 באוגוסט באו, זו בצד זו, הודעות משני סוגים: אלו המספרות כי שרידי צבא-המורדים שבפרגואי הצפון-מערבית, שנמצאו מערבה לנהר הגדול — חצו את נהר פילקומאי, בג' בולה הדרום-מערבי של המדינה, ועברו לשטח של ארגנטינה (שלא היתה ידידותית למורדים כלל וכלל, וברור כי רק מאונס עשו זאת, כי שבו במלחמת-פנים כזאת אחת דתו — מיתה). מקום בו פורקים את נשקם מעליהם וכולאים אותם במחנות-בידוד; ומאידך — ידיעות המספרות כי גייסות-המתקוממים, שהיו בקונסאפציון וסביבה — חמקו מכוחות-הממשלה, ושטים בשיירה גדולה דרומה, לעבר אסונציון הבירה!

תחנת-שידור, שהיתה למורדים באניה, בישרה על הצלחתם הגדולה בפניו קונסאפציון באורח מסודר ותכניתי, ובסיבוכן צבאות הממשלה בתימרר-ניהם. אלה נשאר „על השרטון“, מרוחקים ללא-תקנה בקונסאפציון שבצפון, מבלי שתהא להם אפשרות כל שהיא להגיע לבירה בעוד זמן — ולו גם באיחור מועט, במסע יבשה על פני שטחיה קשיה-התנועה של פרגואי התיכונה, מאחר שהמורדים שמו את ידם על כל כלי-שיט שבסביבה. באותו יום נמסר, כי שייטת המורדים כבר עברה את רזואריו, כבמחצית-הדרך אל הבירה. ולמחר הודיעו בשידור, כי כבר תפסו את הבסיס הצבאי שבולא-האיאס, כ-30 קילומטר מצפון לאסונציון, ליד בית-הנשק של כוחות הצי, ו„חיסלו“ שם רגימנט מצבא-הממשלה.

וכך, חמישה ימים בלבד לאחר ששלטונות-פרגואי הכריזו על כיבוש בירת-המורדים (ואף „על תפיסת קול. פראנקו, מנהיג ההתקוממות“), ועל „תפוצת גייסות-המרד לכל רוח“ — נצורה והותקפה בירת-הממשה „צבא-פנים“ של אזרחים ענודי סרטים אדומים על שרוליהם, נקרא להגן עליה, שעה שעיקר כוחות-הממשלה נמצא „לכוד“ בקרבות-שוא עם חבורות-גריליה סביב קונסאפציון, במרחק של כ-200 קילומטר, וכל זה — כתוצאות מעשה-מארב של המורדים, אשר משך את צבאות-הממשלה הדולקים, — שמצאו את קונסאפציון ריקה, — עוד יותר לעבר הצפון עת עיקר חיל-המרד, חמק וירד דרומה, בשייטת

ספינות-הקיטור הנהריות, סירות-גוררות ואסדות; נוסף לכך הופיעו כוחות-גריליה בעורף צבא-הממשלה, וניתקו את עורקי-החיבור שלו עם אסונציון.

באותו רגע ניסו המורדים את כוחם גם ב„מלחמה הפסיכולוגית“. לאחר שפשטו שמועות כי גייסות-מורדים מתקרבים אל אסונציון גם מעבר הדרום, שידרו קריאה אל העם „להתקומם, ולא לתת לנשיא מוראניגו להימלט“. למחרת הפציצו מטוסי-המורדים כמה מטרות באסונציון, וחילותיהם חדרו לתוך העיר תפסו כמה בניינים וירו מתוכם. כן טענו, כי חיל-המצב שבפרגואני, דרום-מזרחית לבירה, הצטרף אליהם אף הוא. כשבוע ימים נמשך מצב זה של מצור על הבירה, תוך הסגר חלקי עליה, חדירה לחלקים ידועים בתוכה, וקרבות בלתי-פוסקים. כל אותו זמן התנהל בין שני הצדדים „מירוץ-תחרות בזמן“: כוחות-הממשלה מתאמצים להחזיק מעמד עד בוא תגבורת מחיל-הצבא העיקרי שבצפון, או מעברים אחרים, ואלו המורדים מפנים את כל מרצם לשבור את ההתנגדות ולהכריעו לפני כן. הם העלו כוחות ניכרים נוספים בחופי הנהר, לעבר הדרום, בפוארטו-האיאס, וב„חזית הצפון“; בסמוך לאסונציון, תפשו אוירודרום צבאי ומחנה חניות-מטוסים של „דרכי-אויר פאנאמריקאניות“ — והגבירו בכך את שליטתם המקומית באויר. החבר-הדיפלומטי הור שבבירה יצא לעיר-גבול ארגנטינה. הנשיא, בהתייעצות עם הקבינט וראשי הצבא, החליט להעביר את ממשלתו מן הבירה שהפכה לזירת-קרב. באותם הימים עמדה להתכנס בברזיליה הועידה לעזרה צבאית הדדית של המדינות האמריקניות וסברו כי שתי משלחות-פרגואי תופענה בה: של ממשלת-מוראניגו, ושל „פרגואי החפשית“.

ה-12 באוגוסט היה עד לפסגת ההיאבקות — ופתח הסוף. שדרות המתקוממים התקדמו והלכו לעבר מרכזו של אסונציון, מקום משכנם של ציריות-החוץ ובנייני-הממשלה, אשר, כאמור, כבר פונו. שידור-המורדים, נאלץ להודות בהתנגדות חזקה מאוד של כוחות השלטון, וקרא לעם-הבירה: „צאו לרחובות, שחררו את שבויינו, התקיפו את מרכז-השלטון, מפעלי-החשמל ותחנות-המשטרה, כי תוך שעות מעטות יערוך צבא-השחרור את מסע-הנצחון שלו דרך רחובות הבירה“. ואלו שידור ממשלתי, מתוך אסונציון, בישר כי חילות-השלטון תוקפים את כוחות-המורדים מהעורף ואף הוא קרא לאוכי-לוסית-הבירה, בת מאה אלף הנפש, „לעמוד איתן, כי גייסותינו הנאמנים מתקרבים מעבר קונספציון“.

העליזונה, כאשר גם משקולת אחת עשויה להכריע את נפש־המאזניים. פליטיה הזריזים של המהפכה מצאו לפחות בטחון לחייהם במחנות־העצורים בארגנטינה; והזריזים פחות — מצאו את מותם בעודם בפרגואי. מלחמת חמשה חדשים, שעלתה בחמשת אלפים חייל, הובאה לידי גמר ע"י משלוח־נשק, שבא „במועדו“.

התמורות החריפות, וה„הפרס להעזה“, המתבלטים מתיאור זה, אופייניים למדי למלחמות־אזרחים בכלל, ולאלו שבאמריקה הלטינית — בפרט; וזאת לזכור, כי אפשרות של תמורות מהירות וגורפות־כל כאלו מותנות שם, לא־במעט, ע"י המציאות של אוכלוסיה האחידה בייסודה בכל חלקי המדינה — ואלו במצבים של מאבק, לחיים ולמות, בין עמים מנוגדים תכלית ניגוד, ואפילו מעורבים בארץ אחת, שונים לחלוטין הנם הקצב ומידת הזיקה ה„גיאוגרפית“ לבקודות־מפתח. אולם החזיון האופייני החדש, שהוֹ־בלט בפרשת־פרגואי זו הבלטה ללא־תקדים, היה, כאמור לעיל — כוחו של בעל המקורות לבשק להכריע את הכף, גם מבלי לשגר אף לוחם אחד אל זירת־המערכה.

באותה שעה מתוחה התרחש מאורע נוסף: זו לא היתה תחבולת־מלחמה, לא תמרון שנון, לא התקפה תוך גבורה נוצות; אלא שממשלת מוראניגו זכתה וקיבלה, באורח דחוף, משלוח ניכר של זין חדש. בחצי־כדור הארץ המערבי יש רק מקור אחד אשר ממנו באים סוגי־נשק משוכללים. אך אם ודאי הוא כי ממשלת ארצות־הברית לא עודדה במאומה את המור־דים בפרגואי, הרי אין גם ספק שלא היה לה רצוי כלל וכלל להתערב, באורח הפגנתי ולו ע"י משלוח־נשק, במלחמת־האזרחים. אולם הלא ידוע בימינו, שבעצם אין גם צורך במתן עזרה מעין זאת בצורה ישירה דוקא. יתכן מאוד, כי ממשלה מסויימת הרחוקה מאוד מתמיכה במהפכות ליבראליות, נניח ממשלת ברזיליה או ארגנטינה, היא שסיפקה, באופן בלתי־אמצעי, את הציווד המיוחד לידי ראשי צבאו של מוראניגו. על רקע הדלות היחסית של זיוון שני הצדדים בפרגואי יובן על נקלה עד כמה מכרעת יכולה היתה להיות הופעתם הפתאומית, של נאמר, מספר ניכר של „בווקות“ משוכללות, או של כמה תותחי־מנוע משוריינים — ועוד כיוצא בזה, לרשות צבא־השלטון; ובעיקר — ברגע המתחיות ההדדית

(סוף מעמוד 2)

תוך שבועות — יצטרכו להתמזג ולהתחשל בתוך כוֹר־ההיתוך האחד הניכי ההגנה — נושאת מסורת המגן הארצי־ישראלית, אנשי השלוחות, הצבאית והנוטרית, החוזרים אל מקורם, ועולי הגליונות, אֶמוֹני הצבאות השונים ומנוסי המחתרת, המתרס והיער. אשר יחסר בזמן — יצטרכו למלא דריכות־המאמץ, עומק־החוויה ועוז הרצון המשותף. פנים אל פנים מול אויבים גלויים, מול רצונם הרע של שליטים, במגע עם גייסות קהי־תפיסה וזרים, במבחני טקט מדיני וכושר הבחנה שכמותם לא נודעו בעולם, בתוך משטר המוסיף לגזור על מגינים מחתרת, המתנכל לנשקם של גדודי המדינה המתהווה, — שומה על הכוח העברי להגשים את ליכוד שלוחותיו, לכוונן את מערכתיו ולהתקין עצמו לקראת צבא־מגן מוכר ובעל סמכות.

*

ציונים אלה על אופי התפקיד, הם האומרים מה רבו המשימות על „מערכות“, המלוות את גרעין הכוח בדרכים כה מסועפות וכה עקלקלות. הירחון ינסה לגבש את לקח המערכות שהיו, לגלות את מקורות המסורת הרוחנית והכוח הנפשי, להבחיל לממשיכים את נכסי ימי המחתרת, ההסואה והמרי, לצקת לתוך הכלי המשותף את מורשת גיבורי הגולה

והפרטיוניות היהודית, להבהיר ולהגיש את ערכי־הנסיון של צבאות סדירים, של גדודי המחץ ושל תנועות לוחמות לעמיהם ולמיניהם.

*

„מערכות“ שואפות להקל על המתנדב והמגויס הצעיר את דרכו להיקלט בתוך מערכות הכוח העברי. אליו יכוונו פרקי העבר הקרוב, סיכומי דרכה וערכיה של תנועת המגן, מושגי הזין והטקטיקה הראשוניים, הסיפור המאלף, המעורר מחשבה והמעלה דמויות; „מערכות“ תוספנה לשרת את איש המגן המושרש, ולהציג בפניו את הדאגות והבעיות של הענין הגדול; „מערכות“ תעשינה להשלמת רכושו הרוחני והמקצועי ולהרחבת אופקו של המפקד והמדריך העברי; להקנית נכסים מספרות־המקצוע שבקרב העמים, ולליבון הלקח של פיקוד והנהגה הנרכש בקרב מחנה המגינים שלנו.

לא בכל חודש ולא בכל חוברת תזכה כל אחת מן המגמות הללו להגיע לביטוייה המלא והמושלים. אך „מערכות“ תשקודנה על טיפוחן ועל שילובן.

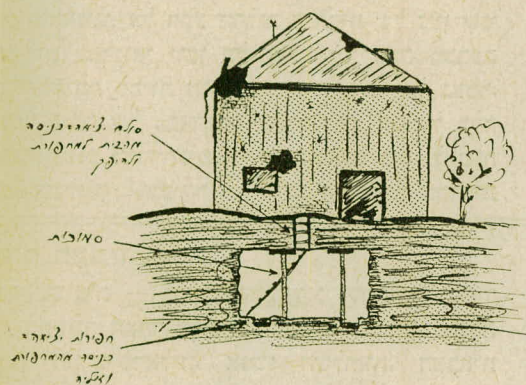
חוברת זו, הראשונה, שתישא את סמלנו: החנית והמגן. כחוסן החנית כן רוחב המגן על העם. עם המחנה כולו — תעמולנה גם „מערכות“ לנגוד ולחשל את כוח חניתנו ואת חוד רצונה.

ישוב בהרעשה

בימים אלה, עת שבעית הביצורים מעסיקה את מחשבתנו, יש משום ענין מיוחד בקטע הבא, המתאר כיצד עמדו ביצורים פרימיטיביים לכאורה — חפירות ומחפורות בעומק האדמה — בפני סוגי נשק חדישים ביותר.

שנפגעו הרבה, לא ראיתי אף עמדה. כל העמדות נבנו בחוץ, על פני מדרון ההר, והיו מוסוות להפליא. הן היו פשוטות — צורות שונות של חפירות ומחפורות מסומכות בגזרי עץ — ועם זאת נראו חזקות

ובכן זהו אוסאנו! המעוז החולש על בקעת הסניו מכאן ועל מעלה מונטה גביו מאן. במשך חודשים הורעש כפר קטנטן זה לסירוגין על ידי מרגמות (2" ו-3"), ארטילריה (תותחי „25 ליטראות" וגם 4.5 אינטש) ומפציצי קרב (מכונות יריה, תותחי 20 מ"מ ופצצות בנות 250 ו-500 ליטראות). הכפר נהרס רובו ככולו ומהגורה שלנו בעבר ההוא, בטרם עוד חצינו את הסניו, נראה שמים ועזוב לגמרי. ואף על פי שעד כה טרם נערכה עליו כל הסתערות ישירה של רגלים, או של טנקים, הואיל ונמצא במעלה ההר ובמרחק ניכר מהנחל, בכל זאת קשה היה לתאר שהאויב מחזיק עדיין בתל חרבות זה. אולם משפתחנו בהתקפה, נתעורר לחיים וגילה התנגדות. כיבושו עלה לגדוד ה-3 בשלושה הרוגים ובכמה פצועים ואין ספק שהיה עולה בהרבה יותר אילו החליט האויב להחזיק בו בכל מחיר. למעשה לא השאיר בו אלא משמר מאסף, אשר אמש חמק מהמקום בחסות האפלה.

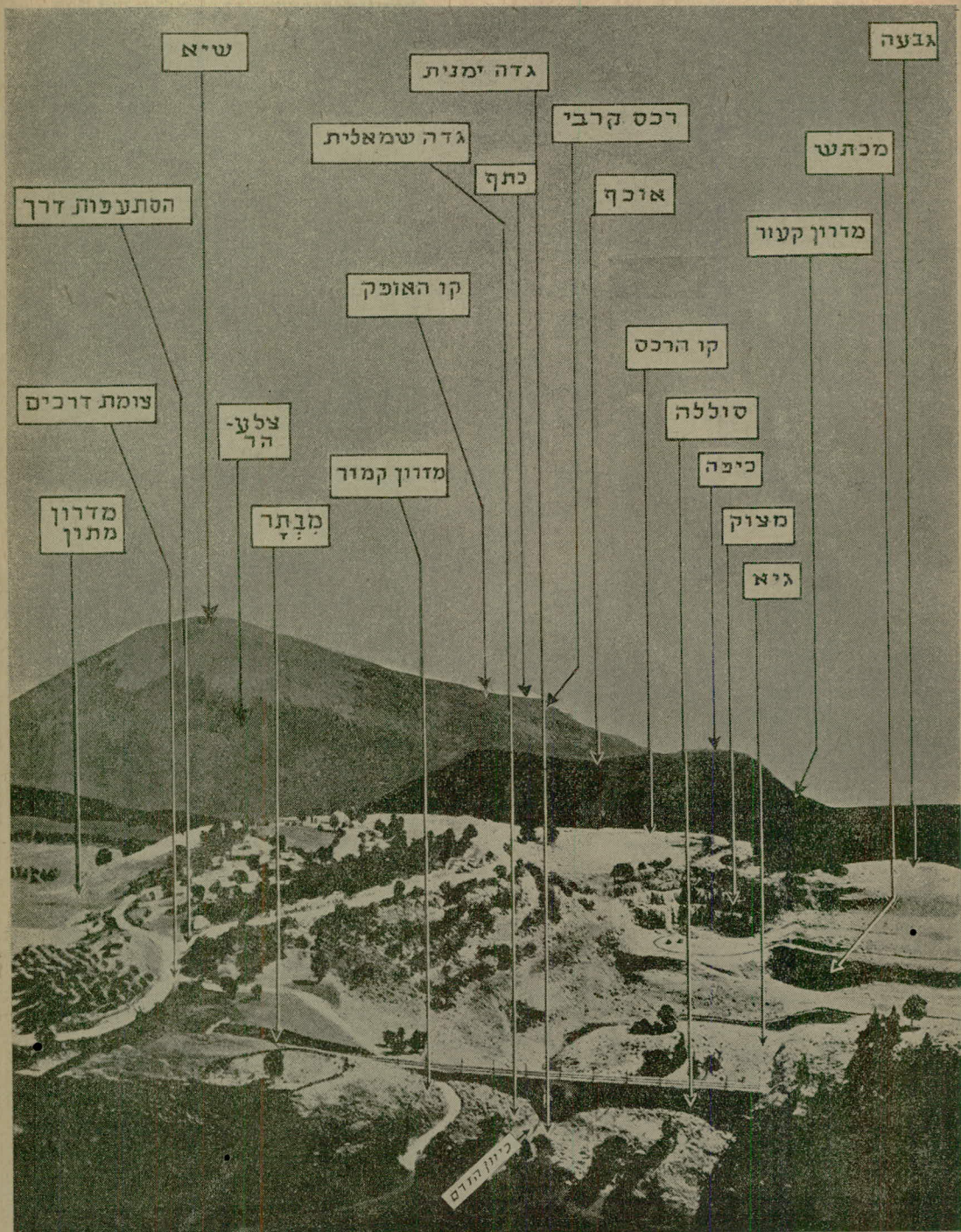
למדי. הצד השווה לכולן היתה הנטיה להעמיק בתוך האדמה במידה המעשית המקסימלית ולבלוט מעליה במידה המינימלית. בכל מקום נוח לדבר, כגון פה ושם במדרון, נוצלו התנאים הטופוגרפיים כך, שהעמדות לא בלטו לגמרי מעל פני הקרקע. ואל כל עמדה, כמו שצויין כבר, היתה גישה בטוחה ונסתרת באמצעות החפירות העמוקות. אשר לבתים, אלה היו סופגים את הפגזים, שהתפוצצו לרוב עם פגיעה, והמחפורות שמתחת להם, על אנשיהן, לא נפגעו כל-עיקר.

כך החזיקו פה הגרמנים מעמד, ובעת ההתקפה הגיחו מתחת לאדמה אל עמדות מוכנות מראש לקדם את פני אנשינו, לאחר שאלה התגברו בעמל על מחסומי הסניו ושדות המוקשים ועל אש המרגמות והצלפים.

מתוך „על סניו צופים" מאת א. עמיהוד, העומד להופיע בקרוב.

ואולם השאלה שעניינה אותנו במיוחד, היתה: כיצד חיו כאן בני-אדם על אף הפצצות והפגזים? אמנם ידענו שהאויב מיטיב להתחפר, אך בכל זאת הפתיעתנו התמונה שנתגלתה עכשיו לעינינו: הגרמנים ישבו פה למעשה כל הזמן בחיותם מתחת לפני האדמה. מתחת לכל בית נחפרה מעין קומה תת-קרקעית, מחוקת היטב בסמוכות. למחפורת זו אפשר היה להכנס מהבית עצמו וכן גם דרך שתי חפירות, שהיו קשורות לרשת חפירות מסועפת לבתי הכפר האחרים ולעמדות המגן שלו. כל הכניסות הללו היו מכוסות מלמעלה, הגיעו עד לעומק של 2.5 ואפילו 3 מטר (!), בעוד שרוחבן לא עלה על 60 ס"מ. הן נחפרו בחצאי עגולים ובזיגזגים, כך שאפילו פגיעה ישירה בהן מלמעלה לא היתה מסוכנת ביותר, ומה גם שלא שימשו אלא כחפירות-מקשרות ואיש לא ישב בהן בדרך כלל. חזיילי האויב ישבו במחפורות שמתחת לבתים ובעמדות השונות. בתוך הבתים עצמם

מושגים טופוגרפיים

האיתות בגלגוליו

אין בצבאות חדישים דבר שיזמה לאיתות-התופים של הילדים האפריקאים. לא טופח בהם שום מנגנון משוכלל לאיתות-צלילי. ברם, הדבר הוא בגדר אפשרות מתמדת לבעלי-יזמה: כגון, איתות מורס ע"י קטרי רכבת, צפצפות אוטומובילים, סירות וכדומה.

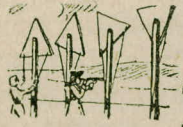
עם תגלית האש נמצא כי ע"י עשן אפשר לאותת למרחק רב יותר

האותות הראשונים למרחק ניתנו ע"י תנועות ידים

ועוד אמצעים לרוב למערכות האיתות דהאידנה

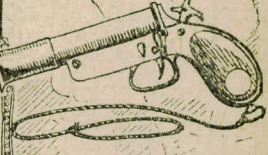
כנס האיתות, "אלדיס"

במאה ה-18 ניסו לאותת סימנים מוסכמים ואותות ע"י משולשי-עץ נעים

אותות עשן התפתחו בהדרגה כדי מערכת משוואות מושלמת. עתים נקבעו סלי-המשואות על צידים למען יוכלו להפנות את השלהבת מצד אל צד.

אקדח ריקטות "וידי"

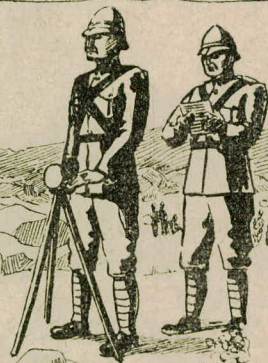
אחר זאת בא האיתות בדומה לאיתות-מפרשים הנהוג באניות באמצעות ששה צדודים בצידו-פנים משתנים על חסגרת חשבצות

ב-1793 בא הסמפור: תנועות ידי-עץ, ניצח קארנו על י"ד הארמיות של צרפת המהפכנית. מ-1816 היה זה איתות-החוק של הצי הבריטי.

מאז 1805 סוגל הסמפור לאיתות-אדם בצבא הבריטי. האת-תים הראשונים הש-תמשו בדיסקיות בקוטר 75 ס"מ, עטורות טבעות לבנות

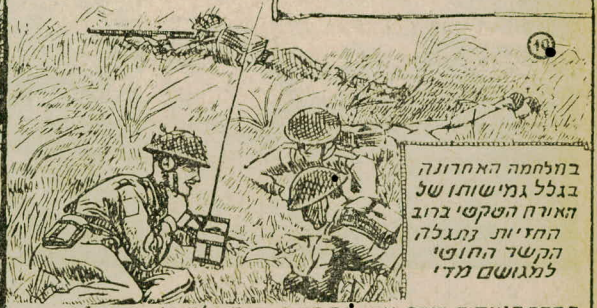

מכונית לתחנת איתות-שדה.

ההליגוף הומצא בהודו, כטיגול של איתות בזהרורי השמש, בו נהגו הילדים מהקדמת-דגא. דחיפה לקידומן ניתנה על המצאת הא"ב של מורס במחצית המאה ה-19

במלה"ע א' פחת השימוש באיתות-ראיה, מחמת גידול הסיכון בהחגלות האחת לעין האויב, את דגלו דחקו הטלגרף וטלפון-שדה.

הכרה הנידודת צידד את התפתחות האלחוף, הקולט והמשדר, שפסגתו השה-נע והשויה שיה.

לבקורת חוזה בריטניה - עברי-הירדן

ב. הגבלת זכותה של בריטניה לקיים בסיסים צבאיים בעבה"י. אף סעיף זה שייך לסוגו של הקודם. אין בכונתה (ולא באפשרותה) של בריטניה להחזיק בימים-כתיקונם כוחות גדולים בעבה"י. תנאי ההסכם הצבאי שבעבר הניחו לה, להלכה, אפשרות בלתי מוגבלת להחנות את גייסותיה ומחסניה על פני עבה"י. אם יוגבלו השטחים עתה, נאמר, באזורי מפרץ-עקבה, נקודות-צומת על הרמה המרכזית, (יתכן — בשכנות לצנור-הנפט ולגבול-עיראק) — לא תפסיד מכך כלום. ואלו בזמן מלחמה, תתאפשר לה ממילא תנועה חפשית בכל שטחי עבה"י.

ג. הקמת בסיס-אוויר בריטי בעבה"י. תחת פיקוח בריטי, שימסר בסופו של דבר לעבה"י. כאן דוגמה נאה לאופי הסדורים המוצעים, בהווה, מאחר שסעיף זה נותן לבריטניה את כל מבוקשה. ואם רוצה היא דוקא בבסיס בטוח משלה, לתקופת השנים הבאה, בלב שטחי המזרח התיכון — הרי שתזכה בכך; ותחת תל-גוף ולוד, שתחסרנה לה עם פנוי הארץ. — תקבל את הדרוש לה סמוך לרבת-עמון או לאירביד, וכיוב"ז. בעתיד — לא ייקשה לאנגליה להתחייב על מסירת הבסיס, הואיל וממילא רוב השקעותיה בו — אינן ניתנות אה"כ לטלטול. מהצד הפסיכולוגי — יוצר הסכם כזה אוירת שיוון, ועושה את בעלי המקוח למעונינים בהתפתחות הבסיס. ואשר למגמה — הרי המגמה היא לטיפוח כוחות-עזר מקומיים אף בשטח טכני-מקצועי זה, שרק מאנגליה יכולים הם לזכות בהדרכה ובמתנת-ציוד הדרושות להם, ועל כן יהיו לה שותפים ומסייעים.

ד. קיומו של „הלגיון הערבי“ לעתיד תחת פיקוח עברי-ירדני. גם כאן — מסקנה הכרחית מהכרת העובדות המתהוות. כי ממילא יוצא „הלגיון“ מא"י (או מאותו החלק שלה, שבהיותו עברי — לא ישתייך בשום פנים לצירופי-השלטון החדשים, בהם רוצה עבה"י). ולא נותרו עוד שטחים בריטיים סמוכים, בהם יוכל לחנות בפיקוח האופרטיבי הבריטי „המוצהר“ על „הלגיון“ — שאינו יכול להמשך, משיח"דל לחנות בשטחים בריטיים — ובעבה"י העצמאית, יצטרך אף הוא להיות „עצמאי“ — כלפי חוץ (וענין הכניסה ל„אומות המאוחדות“ ממלא כאן, ודאי, תפקיד לא קטן). מובן, שאין דבר זה מונע את

בשעה שחוברת „מערכות“ זו נכנסה אל בית-הדפוס, אמצע חודש פברואר, חסרה עדיין ידיעה ברורה על תוצאות המו"מ שהתנהל בלונדון בראשית פברואר בדבר החלפת החוזה שבין בריטניה לעבה"י (וביחוד — התוספת-הצבאית אליו) בהסכם חדש. עם זאת ידוע כבר, כיצד גובשה הצעת-התיקון-נים בחוזה, אשר בעצם כבר הוסכם עליו, בין מר בוין לתופיק-פחה, אלא שטרם הגיעו לעמק-השוה בשאלת-מפתח אחרת: האם הפעלת הסעיפים, הדנים בשיתוף-הפעולה, ובזכויות-הפעולה הבריטיות, למצבי-מלחמה, תחול אבטומטית, משיח"דליט צד אחד (בריטניה) על כך — או שתנאי קודם לכך תהיה החלטה מיוחדת, בכל מקרה כזה, של „ועד-ההגנה“ משותף, הבריטי-עברי-ירדני. הנקל לראות, כי מדובר כאן לא בנקודה „טכנית“, כי אם באותה נפש-המאזנים, העקרונית והפסיכולוגית, של בנין החוזה כולו, אשר היא המשוה לכל שאר הסעיפים את משמעותם וערכם הממשי.

והואיל והחוזה-המחודש המוצע אינו אלא לבנה אחת בחומת החוזים הדומים, שאנגליה מנסה לבנותה גם ביחסיה עם שאר ממשלות-ערב, נודעת להתפתחות המו"מ עם עבה"י גם חשיבות טכסית וסימפטומטית לגבי הסיכויים והאפשרויות לכונן את הבנין הזה כולו: בנין ה„בטחון האזורי“, אשר בו יופיעו אנגליה ומדינות ה„ליגה הערבית“ כשותפים (וכבעלי המונופול) לדבר ההבטחה וההגנה ולשמי"רת-הסדרים בחבל מזרח-תיכוני זה כולו (לציון המגמות לכך — ראה ב„מערכות“, חוב' ל"ה משנת 1946). ודי יהיה לציון את המגמה, כדי שכל הסברים נוספים לגבי משמעותו ותוצאותיו הפוליטיות-הצב"איות, של סידור כזה, אם יושג, יהיו מיותרים.

אולם ההנחות — שש במספרן — אשר לע"ע נראות כמוסכמות בין „שני הצדדים הרמים“, הן: א. הקמת ועד-ההגנה משותף. לאור ה„נ"ל אין להוסיף כאן אלא שהנוסחה הזאת משמשת מאז אביב 1946 (הצעתו הידועה של בוין למצרים, בקשר לפינוי הגייסות הבריטיים) כסיסמת-הסואה להמשכת חניית חילות-מצב בריטיים (או רשות כניסתם בעת הצורך) בארצות המזרח, תוך קיום „שיוון“ פורמלי בין בעל ההגמוניה לבעלי-בריתה.

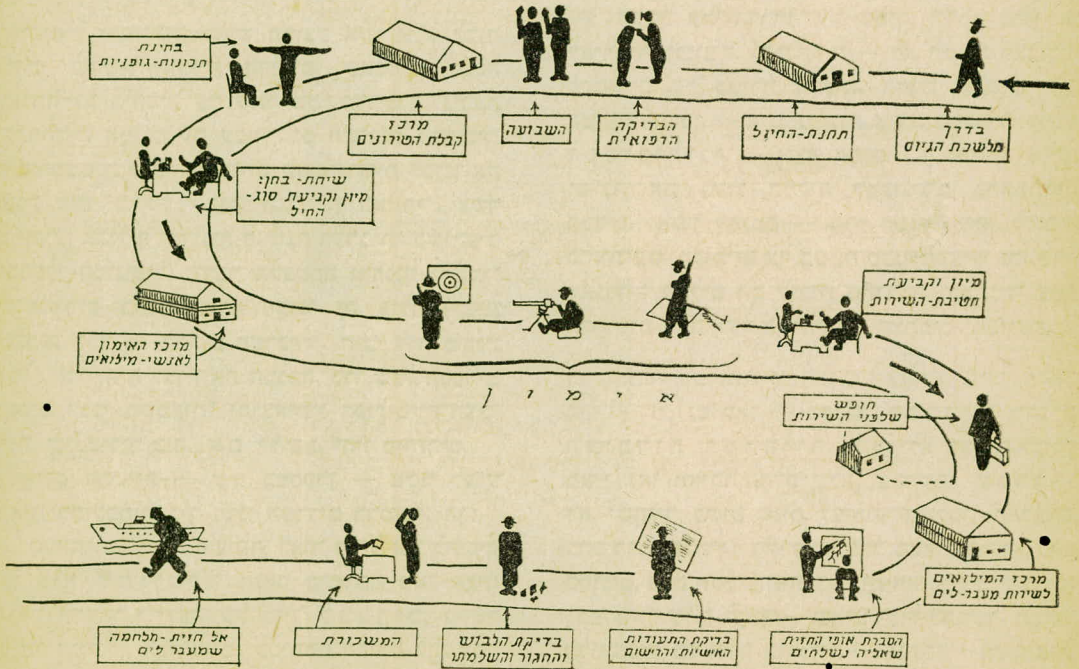
החזקתם, (אם שיקולים אחרים לא יפריעו לכך...) של קצינים בריטיים בשרות עבה"ג גם בעתיד, כמדריכים וכמפקדים ב"לגיון", וגלאב"פחה בראש וראשונה — אלא שהסוברניות הפיקודית תהיה נתונה, לפחות להלכה, ישרות בידי המלך עבדאללה, או ממוניו, או יורשיו.

ה. המשכת ההקצבה הבריטית למימון ה"לגיון הערבי". נמצא, כי המשך המימון הבריטי ל"לגיון", אשר בלעדיו היה הכרח או לפרקו, או "להעמידו למכירה" לפני ה"ליגה הערבית" או שאריהבשר העיראקיים — מאפשר לבריטניה להוסיף ולקיים למעשה, כשהוא מוכן תמיד לעמוד לשרותה, חיל זה, אשר כבר בעבר נתגלה כנוח לה מכמה וכמה בחינות צבאיות טהורות.

ו. הסכמת בריטניה לזיין ולאמן את כוחות הצבא העברירדניים. הניסוח כאן מטושטש — ויתכן במת"ן; שמה המדובר הוא בכוחות צבא נוספים, מחוץ

ל"לגיון", שיוסיף לעמוד ביחסים מיוחדים עם בריטניה, ואלו הכוחות הנוספים יהיו ברשותה השלמה של עבה"ג (דבר, העשוי להתפרש מתוך כמה צרכים אפשריים בשטח הא"י)? בכ"ז מתקבל יותר על הדעת כי אין הכוונה אלא לתוספת לסעיף ה': לא זו בלבד שבריטניה תממן את ה"לגיון" של עבה"ג, אלא שתהיה לה גם החובה (בלשון אמת — הזכות) לאמנו ולזיינו, כמעשיה בעבר. ע"י כך גם תזכה אנגליה ממילא בהשפעה מתמדת ב"לגיון" (הלא גם סעיף זה קובע לארמעט בעניני פיקוד למעשה, הדרכה וגיבוש חברי הקצינים), וגם תכשיר ותצייד את החיל באפיקים המסגלים אותו, כל עת, לשיתוף פעולה מלא עם חטיבות בריטיות. אכן, תהלום מאוד את ההצעות החדשות המימרא הנודעת: "ככל שהדבר משתנה ומוסיף — הרי הוא יותר ויותר אותו דבר עצמו". אין קיסרות בריטניה מותרת בנקל על "מלכות בני-נביות" אשר לה.

טבלת גיוסי מילואים בארה"ב בשנות המלחמה

שלבים בדרכו של המגויס

אחוז בני-הישוב הניתן לגיוס צבאי - מהו?

עם ההתייחסות הארגונית ותגובותיהן יגדל וילך מספרם של בני הישוב הנדרשים לשירות בשורות, ותוכפת השאלה בפי הציבור: מה יכולה להיות עצמתם המספרית של אלה? אין לכך תשובה אריתמטית מדויקת, שתהא שווה לגבי כל עם וארץ: הרבה מאוד תלוי בתנאים המקומיים (תנאי כלכלה, בטחון פנימי, חלוקת הכוחות), ובהרכבו של אותו עם או ישוב, לפי גיליו ולפי כושרו. להלן — כמה דוגמאות, מימי מלחמת-העולם השנייה, המסייעות להבהיר את המושגים בשעת בירור מהסוג הנ"ל.

ניו־זילנד — התגייסותו של עם קטן במלחמה.

ממוצע האוכלוסיה בשנות המלחמה, 1939-45 — כ־1.550 אלף. אחוז הגברים עלה במקצת על זה של הנשים — וסה"כ של גברים, בגילים שבין 18 ל־45 שנה — היה קרוב ל־330 אלף. לשנות המלחמה עברו דרך שלושת השירותים המזוינים 224 אלף גברים (160 אלף — בצבא; 12 אלף — בצי; 52 אלף — בחיל-האוויר).

מספר האנשים בפועל (נאטו) שהיו בשירות (לאחר ניכוי ההעברות משירות לשירות, והחזרות לשירות לאחר תקופת-מחלה וכיוב"ז) — 194 אלף גבר. (שהם כ־59% באוכלוסית

לפי מכנה דומה, אפשרויותיו של הישוב היהודי בארץ הן
כ־85-90 אלף איש.

הגברים שבגילים
(18-45).

המספר המכסימלי שנמצא בשירות בעת ובעונה אחת (ספטמבר 1942) — 154 אלף

לפי מכנה דומה, אפשרויותיו של הישוב היהודי בארץ הן
כ־69-70 אלף איש.

גבר (שהם כ־47% מן הגברים בגילים
(18-45).

נוסף על כך, מנה ביוני 1943 „משמר-הארץ“ נושא־נשק (להבדיל מגרופי-הצבא שחנו

לפי מכנה דומה, אפשרויותיו של הישוב היהודי בארץ הן
כ־55 אלף איש.

בארץ-המולדת: 123 אלף גבר.

מחוץ לשירותים הלוחמיים, שירתו בתוך ארגוני-הג"א (בדומה ל„משמר האזרחי“) —

לפי מכנה דומה, אפשרויותיו של הישוב היהודי בארץ הן
כ־67-86 אלף איש.

כ־150 אלף איש.

וכן שירתו בשירותי-הנשים של הכוחות-המזוינים (צבא, צי וחיל-האוויר) כ־10 אלפים

לפי מכנה דומה, אפשרויותיו של הישוב היהודי בארץ הן
כ־4.500 אשה.

נשים (שהן כ־4 אחוזים מאוכלוסית-הנ"ל בגילים
(20-40).

כל המספרים הנ"ל, במידה שהם מעוררים הקבלות עם אפשרויותיו של הישוב העברי הקיים בארץ-ישראל, הניזון ע"י עלית בוגרים ונוער, אינם משקפים את הרכבו של הישוב, לפי מין וגיל — כי אם מבוססים, כנ"ל, על הנתונים של ניו־זילנד.

יש במספרים המובאים כאן כדי לרמוז על היקף המאמץ אשר עם העומד במלחמה מטיל על שכמו.

שוויצריה — מהירה של נייטרליות.

האוכלוסיה — כ־4 מיליון ו־625 אלף. גיוס „תקין“ לצבא הפעיל (בני 18-30) לעת מלחמה — כ־200 אלף איש. כשליש

לפי מכנה דומה, אפשרויותיו של הישוב היהודי בארץ הן
כ־30 אלף איש.

מאחוז האוכלוסיה שגייסה למעשה ניו־זילנד.

היקף הגיוס למעשה עם פרוץ המלחמה באירופה: כ־650 אלף איש. האחוז עולה

לפי מכנה דומה, אפשרויותיו של הישוב היהודי בארץ הן
כ־97-98 אלף איש.

בתשיעית על אחוז אוכלוסי ניו־זילנד ששירתו במלחמה).

היקף הכוח המגויס במרבית שנות המלחמה: כ־525 אלף איש (עולה בשמינית על

לפי מכנה דומה, אפשרויותיו של הישוב היהודי בארץ הן
כ־78-79 אלף איש.

אחוז אוכלוסי ניו־זילנד שהיו בזמן אחד בשירותי-פעיל).

עלינו ללמוד לעצור טנקים

הרשימה דלהלן היא קיצור מאמרו המקיף של לויטקול. א. י. טיוארט, מצבא הצי של ארצות-הברית. על דרכי המלחמה האנטי-טנקית, כלי הנשק האנטי-טנקיים לסוגיהם והשימוש בהם.

במהירות יחסית גדולה, בין אם להתקפה טנקית ובין אם להתקפת-נגד טנקית. והם ירוכזו בנקודה שבחר לכך האויב. ההתקפה תתחולל בחזית צרה ביחס ושלביה המכליעים ימשכו זמן קצר לערך. לעתים קרובות יקדמו לה הרעש-תותחים והפצצה מהאוויר. אחרי הטנקים האויבים יבוא חיל-רגלים, שיהנה מחיפוי של רגלים אחרים ושיסתייע בכלי-נשקו של חיל-הרגלים. כן יעזרו בסיוע ישיר של ארטילריה וחיל-אוויר. הטנקים עצמם ירכזו את מלוא עוצמת-אשם דענקית על כוחותינו בנקודת-המגע. לאחר שהאויב הקדים ועשה כל מאמץ על מנת לקבוע אותה מראש, וכן גם את מערך כוחותינו המקומיים וטבעם.

ההגנה האנטי-טנקית

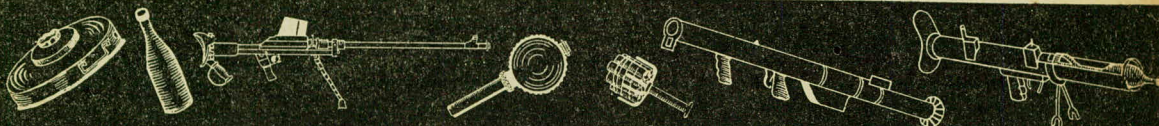
יש ליצור את כל התנאים הנוחים האפשריים עלידי הפעלה רבתי של אמצעים אנטי-טנקיים פאסיביים. בהגנה יש להפעיל עד למכסימום שדות מוקשים אנטי-טנקיים, ומכשולים אנטי-טנקיים טבעיים ומלאכותיים מכל הסוגים על מנת להאיט, להחליש ולהפנות לכיוונים מסויימים את הטנקים האויבים. כזאת עלינו לעשות גם בהתקפה. עלינו לשפר את הטכניקה הרוסית של הטלת מסך מוקשים-חשמליים להגנת מטרות-ביניים, תוך דקות מספר לאחר שנתפסו על ידינו, כדי לסכל את התקפת-הנגד הבלתי-נמנעת, שבראשה יבואו הטנקים. עלינו ללמוד להפעיל את כל סוגי האמצעים האנטי-טנקיים כדי לזכות בזמן נוסף וכדי לפתח תנאים נוחים להפעלת כלינו האנטי-טנקיים האקטיביים.

הטנק, לפי מתכונתו ודרכי השימוש בו כיום, הריהו נשק שסכנתו משולשת. הוא נשק-סיוע רבי-עצמה לחיל הרגלים; הוא נשק הקרקע המכריע לשם ניצול כל הצלחה טאקטית; והוא אחד מהחשובים שבכלי הנשק האנטי-טנקיים.

התקפת טנקים רבתי

כדי לדעת איך לעצור התקפת טנקים, או התקפת רגלים בסיוע טנקים, עלינו לדעת מה טיבה של התקפה כזו. אכן, לראשונה, אין דרך קלה שתבטיח הגנה אנטי-טנקית; הדבר טובע הפעלה מיוחדת של כל החילות. זאת וגם זאת: יש לתאם את פעולות כלי הנשק, כל אחד בתפקידו המיוחד; והביצוע של הגנה אנטי-טנקית בת ממש, או הניצוח עליה, מציגים בפנינו את אחת הבעיות הקשות ביותר של פיקוח ותיאום-פעולה. איחור קל שבקלים הוא בחזקת איחור מוחלט; אפס מעשה כמוהו כהתמסרות לידי האויב. וכל שיש לעשותו חייב להעשות תחת אש כבדה. עיון מדוקדק בלקח מיבצעים אנטי-טנקיים במלחמה האחרונה מלמדנו, כי לא די באומץ-לב ובאינטואיציה וכי דרושים גם זריזות, פיקוח ותיאום מדוייקים וציוד מתאים.

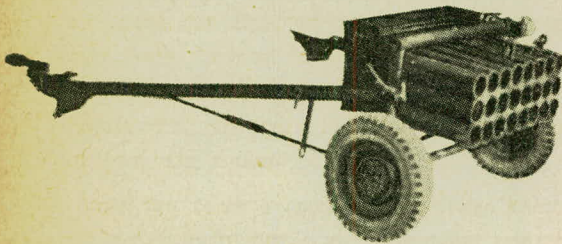
בדין הוא שנתהה על קנקנו של הדבר, אשר מחובתנו ללמוד כיצד עוצרים בערו — על התקפת הטנקים המתואמת והעזה. הקיום האופייניים המציניים התקפה כזאת הם פתאומיות, הפתעה ועצמה רבה. אפשר לרכז טנקים

בתנאי מלחמה רבתי של כוחות גדולים ומצוידים, הרי אף כי נודעת חשיבות לאמצעי הגנה פאסיביים, אל לנו לשים כל מבטחנו רק באמצעים כאלה, מפני שאפשר בדרך כלל לפרוץ אותם, לגשור על פניהם, או פשוט — לעקפם. ובתנאי מלחמה כזו אין להתספק בהגנת חיל־הרגלים בשילוב עם האמצעים הפאסיביים הנ"ל, לפי שחיל־הרגלים מפוור במערך דליל ביחס ויכולתו להגיב, לנוע, או להעתיק את כיוון אשו — בקצרה: לערוך עצמו בריכוזים נגדיים — מוגבלת באופן יחסי. הנשק האנטי־טנקי, בו מצויד חיל־הרגלים, כגון הבאזוקה, טיפויס כלים אחרים שאינם מרתיעים וכו', הנו לקוי בהגבלות רציניות בשעת הפעולה. אף־על־פי שהם „הורגי־טנקים” במטוחי הנסיון. נודעות להם שלוש חולשות: מפעילים אותם אנשים מגולים; הם יורים בכיוון ישיר ועל כן אפשר להב־חין בהם ולהחזיר להם אש תחת אש; ולבסוף, במערכות המגן הרגילות של חיל־הרגלים אין הם מצויים במדה מספקת במקום אחד וניידותם בשדה הקרב מוגבלת כל־כך, שרק לעתים רחוקות אפשר להעתיקם ממקום למקום על מנת שיעמדו בפני התקפת טנקים לאחר שזו כבר החלה. כל כלי־זין קצרי־טוח ובעלי אש ישירה מסוג זה, עשויים לפי עצם טבעם להתגלות עלידי טנקים אויבים שעה שהם פותחים באש, אם לא קודם לכן. ומאותו רגע והלאה הרי זה דור־קרב של אש ישירה בטווח קצר, שעליונות אש עצומה וכל יתרון אחר נתונים לצדם של הטנקים התוקפים. מצב זה רק הורע יותר מחמת

כלי נשק רקטיים

סוללת רקטות 4.5 אינטש

לכלי נשקו הארטילריים של „צבא־הצי” של ארה״ב נתווסף בעת האחרונה כלי רקטי חדש רב עצמה. ככל הכלים הרקטיים הפועלים לטווחים ארוכים — בניגוד למטילי הרקטות של חיל הרגלים המשמשים ליריה לטווחים קצרים, כבזוקה למשל — אין כלי זה עשוי ליתן אש מכוונת. מדויקת, מחמת פיזור אשו הרב. סוד כוחם של הכלים הרקטיים הנ״ל הוא בעצמת אשם הגדולה והשימוש היעיל בהם הוא שיגור אש בעצמה רבה לאיזור מסוים; אך אין בהם כדי לשמש ככלי לפגיעה מדויקת במטרות בודדות. בתאור הניתן להלן יש כדי ללמד משהו על יעילותו של הכלי ודרכי השימוש בו.

סוללה אחת של 18 מטילי רקטות T66E2 בעלי כ״ד קנים כ״א עשויה לשגר 432 קלעים במטח אחד (תשע טונות).

(* דהיינו, בארה״ב — 432 הוביצרי 4.2 אינטש.)

העובדה, שנשק־רגלים כזה, במידה שנמצא באזור התקפה אויבת, מספרו מועט ביחס, בעוד שאלה מהם המצויים מחוץ לאזור הקרב הבלתי־אמצעי, אפייני להם שאינם עשויים להגיש את הסיוע הדרוש. לסיכומו של דבר, נשק הרגלים האנטי־טנקי אינו אלא אחד מאמצעי ההגנה העצמית בשעת דחק. תפקידו הנכון הוא לספק הגנה מקומית מפני שרידי השריון של האויב, שנשתירו לאחר האש של הנשק האנטי־טנקי הכבד יותר. אלה הם תחומי כושרו התיאורטיים והמעשיים — וכאלה יהיו בודאי גם לעתיד לבוא, אלא אם כן תתרחשנה התפתחויות מהפכניות חדשות.

אלא שמתבקשת כאן הערת לואי כי כל דברים אלה אמורים לגבי תנאים של מלחמה רבתי, כשריכוזו ההתקפה — ארטילריה, מטוסים, טנקים ורגלים — מהווה לחץ עצום ללא נשוא. בתנאים כאלה אין נשקו האנטי טנקי הקל של הרגלי עשוי לעמוד בפני לחץ ההתקפה, אם כי גם אז ביכולתו לגרום אבדות כבדות לטנקים המת־קדמים. אך כשהמדובר הוא בהתקפה שאינה מרוכזת כל־כך, וברכב שריון (גלגלי, ולא דוקא טנקים!), או כשהמערכה מפוזרת ומתרכזת סביב דרכי תחבורה, מארבים והתקפות־לילה, הרי כליו האנטי־טנקיים המיוחדים של חיל־הרגלים — המוקש, הבזוקה, הפיאט, רימוני־היד והרובה, חמרי ההצתה למיניהם וקני־היריה ללא רתע — עשויים לעצור, ואף להכריע, אויב ששריונו אינם מרובים ואינם כבדים ביותר.

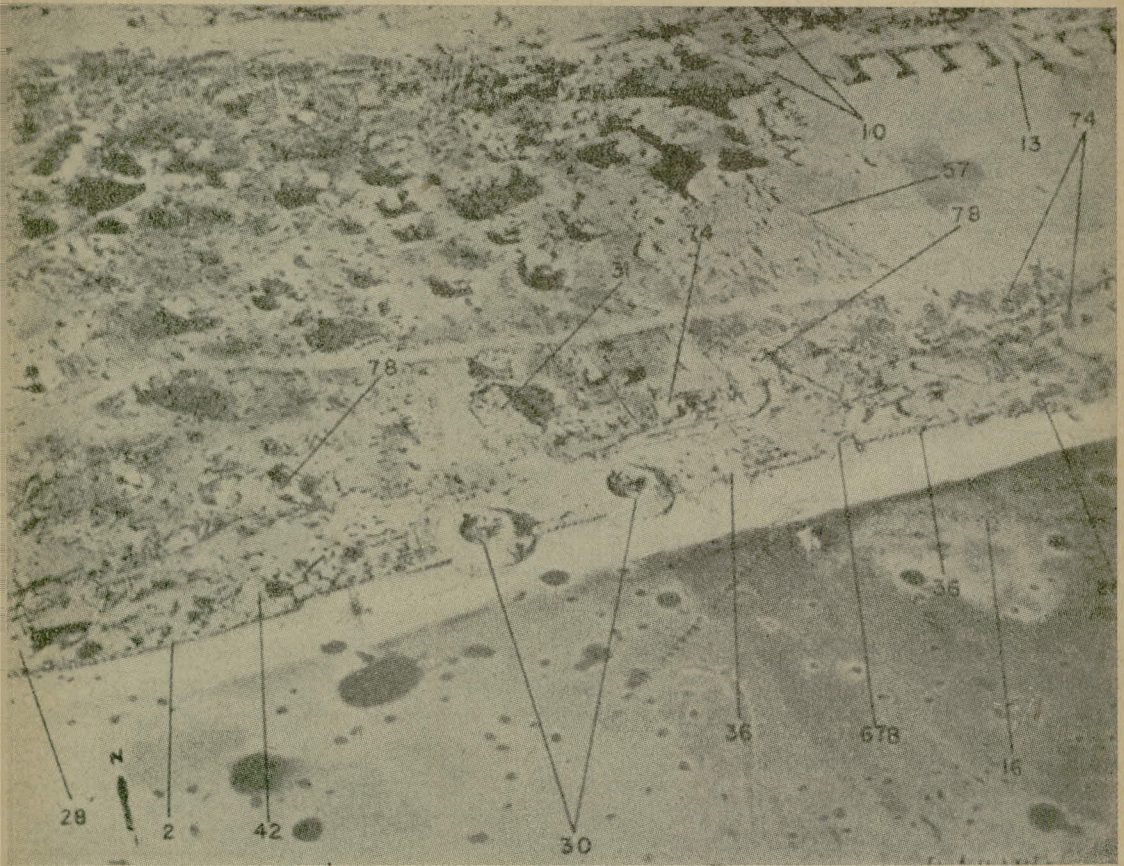
המקביל לכוח אישם של 36 בטליוני ארטילריות שדה. אם יורים בה משך זמן של 4 דקות, משגרת הסוללה בת 18 המטילים 1296 קלעים (27 טון). מספר המקביל למספר הקלעים שישגרו באותו פרק זמן תשעה בטליוני ארטילריה קלה בקצב אש מכסמילי.

רקטות 4.5 אינטש נועדו לסייע לאשם של כלי נשק

→ **התוכל לזהות את הנשק הא.מ. שמימין? (התשובות בעמ' 81)**

חידת תצלום-איור

(צולם אלכטונית)

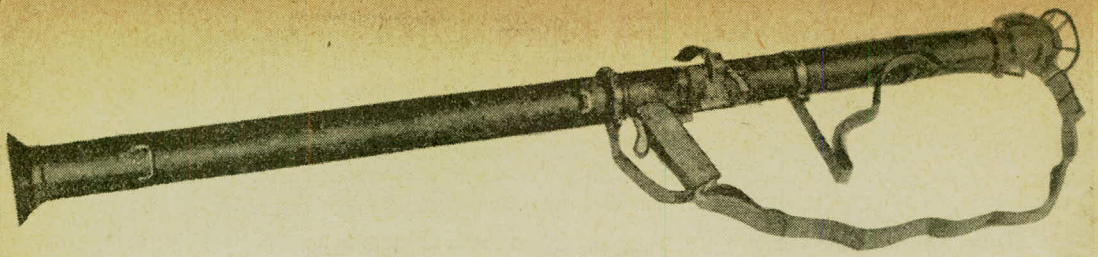
זהותם של העצמים המסומנים באספרים תהיה ברורה יחד לבערעין המאומנת בפינוח תצלומים מהאיור
כמה מהם יכול אתה לזהות? (החשובות בעמוד 77)

הקוטר של 4.5 מ"מ אינו אלא 5200 יארד בלבד. הרי היכולת לתמרן בו מבטיחה גמישות ניכרת בשיגור אשן הואיל ואפשר להפעילו מכמה עמדות — ובזו אשר זו — המצויות במקומות המתירים להטיל את האש על איזורים המבודדים מבחינת אפשרויות הפגיעה בהם עליידי אש עקיפה. מגרעות בהפעלת הרקטות הם שלהבת הלוע וההתפוצצות העזה במקום השיגור, העשויות לגלות את עמדתן לצופי האויב. נסיונות להציב את המטיל בעמדות יריה הפורות מוכיחים כי מחפורת המכוסה בחלקה ושאינה גדולה מזו הנדרשת לתותח-הוביצר בן 105 מ"מ אינה משפיעה על יריית הכלי. מחפורות כאלה מבטיחות הגנה ניכרת מפני אמצעי הנגדיים של האויב.

אחרים וביחוד לארטילריה קלה ומרגמות כבדות, אך אינן מופעלות בדרך כלל למתן אש סיוע במהודק מאחר שאשן מפוזרת מאוד. בשלב פיתוחו הנוכחי הרי מטיל הרקטות 4.5 רבי-הקני הוא כלי נשק למתן אש ל א ז ו ר, ויעילה ביותר הפעלתו בכמויות גדולות ובפיקוח מרכזי. הואיל וכך, ראוי במסיבות רגילות לראות בסוללה את החידה הטקטית הקטנה ביותר.

פרט לקצב האש הגבוה (24 קלעים למטיל ב-12 שניות), ניחן מטיל הרקטות רבי-הקני $T = 66$ בכמה יתרונות אופיניים אחרים: משקלו אינו עולה על 1270 ליטראות (כ־3 טון), מבנהו נמוך וניידותו מרובה.

אף כי טווח יריתו המכסימלי של המטיל בעל

ה ב ז ו ק ה

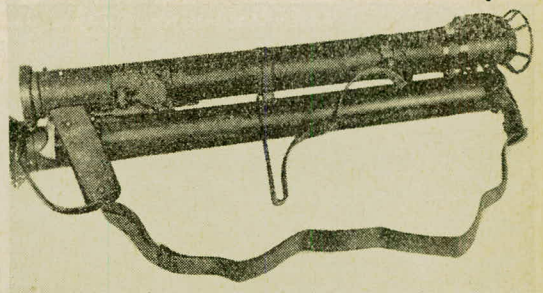
שתי הרשימות המובאות כאן על תחילתו של קנה-היריה ללא-רתע ועל הבזוקה נלקחו מספרו של מור גנ' וולמן ס. הטיטר מצבא ארה"ב לשעבר.

תחילתו של קנה-היריה ללא-רתע

בתקופת מלחמת-העולם הראשונה המציא הקומאנדר קיליאנד דיוויס, מאנשי הצי של ארצות-הברית, קנה-רתתה שאינו מרתיע לשמוש במטוסים, בסירות קטנות וכו'. נשק זה היה מורכב מקנה פתוח משני קצותיו ובאמצעו הותקן בית-טעינה. בקצה הקדמי של מטען היריה נמצא הקלע הרגיל ואילו בקצהו האחורי היתה תרכובת של אבקת-עופרת וואזלין, שמשקלה שווה למשקל הקלע. בעת היריה הוטל הקלע לפניו וגוש העופרת והואזלין, הוטלו באותה מהירות — לאחור, בעוד שהכלי עצמו נשאר יציב. קנה-רתתה זה לקח בשני חסרונות מעשיים רציניים: הוא היה מגושם והוא ירה לשני העברים בעת ובעונה אחת. אכן, אמת שגוש אבקת-העופרת לא נורה למרחק גדול כל-עיקר, אך בכל זאת הוציא מכלל שמוש את השטח שמיד מאחוריו. לפי שניתן לצפות, לא נמצאה לנשק זה כל תכלית חשובה.

הבזוקה כמלחמת-העולם

מלחמת-העולם השנייה ראתה שימוש נרחב מאוד בנשק אנטי-טנקי שנודע בשם בזוקה. נשק זה היה מטיל-רקטות המופעל בידי שני אנשים, האחד שהחזיקו על כתפו, כיוון וירה והשני — שעמד לצדו כדי להטעינו. בהוטם הקלע נמצא מטען המכונה „מטען-חלול“ שפעל ביעילות מצויינת כנגד לוחות שריון עבים. פעולה זו היתה מיוסדת

הבזוקה כשהיא מקופלת לנשיאה

על מה שנקרא „התוצאה המונראית“ (ע"ש מונרו, שגילה אותה) — תוצאה בלתי-רגילה של המרי נפץ המופעלים בתנאים מסויימים, הדבר נתגלה בדרך זו:

כדי להפעיל בו ברגע מטענים של המרי-נפץ ממרחק, משתמשים בעבודות הריסה במין פתילת-הצתה, הידועה בשם פתילת-פיוצין והמורכבת מצנורית עופרת המכילה פס דק של ט.נ.ט. כאשר מפוצצים פתילה זו במקום אחד, מתפשטת ההתפוצצות במהירות של כ-7000 מטר, או כארבעה מילין, לשניה.

בעת שערכו נסיונות בסוג זה של פתילה, אירע שימושהו הניח במקרה התיכה בצורת מעגל ובמקום ששני הקצוות התחברו, הותקן פצץ והופעל — בהתחילו ע"י כך את ההתפוצצות בשני הקצוות בעת ובעונה אחת. במקום ששני הגלים הלכו נפגשו, נבע בקיע עמוק בלוח הפלדה, שעליו הונח הפתיל. היה ברור שבמקום בו נפגשים שני גלי ההתפוצצות, כך שהם הולמים אחד-האחד, מתרחש משהו יוצא מגדר הרגיל.

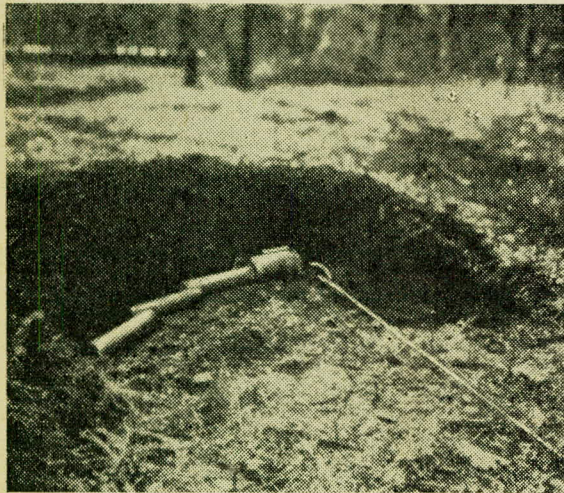
פגז הבזוקה נושא בקצהו הקדמי מטען הומרי-נפץ החלול מלפנים. כשהתפוצצות האחידה סביב קצה המטען נפגשת באמצע, מוכרח משהו להתקעקע. כדי להוסיף על יעילותו של הפגז, מרופד המיכל של הומרי-הנפץ אשר בראש הבזוקה ברקוע פלדה דקיק, הנהפך ככוח ההתפוצצות, למעין קלע צילינדר, וזה בוקע בדיעבד כל הומר הנמצא אותו רגע במגע עמו. המצאה מיוחדת במינה זו השכיחה להבקיע את השריון העבה של כל טנק או כל-יריב משוריין, אשר היו בשימוש בתקופת המלחמה.

מהירות-הלוע של פגז הבזוקה היא נמוכה — 265 רגל לשניה, והטווח המכסימלי — 700 יארד. הקלע אינו טובב בתעופתו סביב עצמו ויציבותו תלויה בסנפירים, כאלה של פצצות מטוסים, שהותקנו בחלקו האחורי. כתוצאה מכך לא היתה מידת דיוק גדולה, יעילות הפגז היתה נמוכה הואיל והחת שישא רק את החלק האפקטיבי בעת הפגיעה, נשא גם את מטען-הדחף, תא אבקי-השריפה וסנפירי-הייצוב.

הגנת־אור בלילה - למחנות ולישובים

לאור סכנות של התקפות לילה על ישובינו וארגון ההגנה עליהם ראוי לנו שנלמד. באלו אמצעים משתמשים צבאות העולם כדי להתגבר על חשכת הלילה וכדי להפתיע אויב המתקדם בחסות החשכה. הדוגמאות המעטות המוב"אות להלן, (שהראשונות בהן פשוטות בתכלית הפשוטות לייצור ביתי) לא באו אלא לפתוח פתח למחשבה על סידורים ראויים להגנה, ולהתקפה, בשעות החשכה.

במאמרו של לויט־קול. מק־ייג בירחון חיל הרגלים של צבא ארה"ב, מינואר 1945 מובאות כמה דוגמאות לסי־דורים להארת גבולות־מחנה. אמנם, רובם של סידורים אלה נתיחדו לתנאי מלחמה בג'ונגל. אך גם בתנאים אחרים אפשר להשתמש בהם וביחוד — בקרבת מטעים וכיו"ב. רוב המיתקנים הם פצצות־נפט ותאָרמיט, או בנוזן מעובה או בלתי־מעובה המעורב בחול, בתוך פחים המונחים על הקרקע או מקצת מעליו, באופן שהדלק הנוזל גולש אליו ומגביר את פעולת־המאור. משתמשים ברימוני־הצתה (של התרמיט) כאמצעי לזירוז הבעירה, אלא שהמעבר מאש התרמיט לאש הנפט או הבנוזן כרוך בהקטנת הלהבה וב"סינוור" זמני של הצופים, עד שתסתגל עינם לאור המופחת.

מתקן־ההארה (רימוני־תרמיט, מחובר־החוט, פצצות־אימון) מול "חוסמי־אור" בשפת המחנה.

פצצות־הארה אלה מופעלות על־ידי חוטים, אשר בהי־משכם הם שולפים פין־נוצר ממנגנון ההדלקה — ואפשר למשכם גם מתוך עמדת־המגן. יש לדאוג לכך, שהאש שתוצת לא תאיר את עמדות המגן. לצורך זה יש להניח את פצצות־הבערה מעבר לתל — שגובהו 35 ס"מ בערך ושנמשך בחצי קשת — שיאפיל גם את עמדות־המגן שבאגפיו. כיון שמקורות אור ירכזו אליהם את אש האויב, לפיכך מוטב להניחן כמה מטרים לפני העמדה וכ־15-10 מטרים מן הצד.

ועוד תחבולה טובה היא לקשור את פצצת התבערה לעצים, אם ישנם כאלה, בגובה של 3-1 מטרים, מעבר העצים שבכיוון האויב, במקום שיהא בו כדי למנוע את נפילת האור לצד המגן.

רימוני־התרמיט הנ"ל יספקו תאורה ל־60-90 שניות ואפשר לחבר אליהן ב"שרשרת" מספר פצצות מציתות.

אמצעי תאורה בטליוניים

תחמושת התאורה שלהלן היא חלק אורגני מצידו של כל גדוד רגלים בצבא ארצות הברית. משך הבערה עוצמת התאורה בנרות

50.000	25 שניות	רמון תאורה "סימן 1"
110.000	" 20	פצצת תאורה מופעלת באמצעות חוטים 48 מ
40.000	" 60	פצצת תאורה מופעלת באמצעות חוטים 49 מ
145.000 עד 110.000	" 25	פצצת תאורה M 83 A1 של מרגמת 60 מ"מ עם מנגנון הדלקה מושהה M 65 A1
275.000	" 60	פצצת תאורה M 301 (T18) של מרגמת 81 מ"מ עם מנגנון הדלקה מושהה M 84

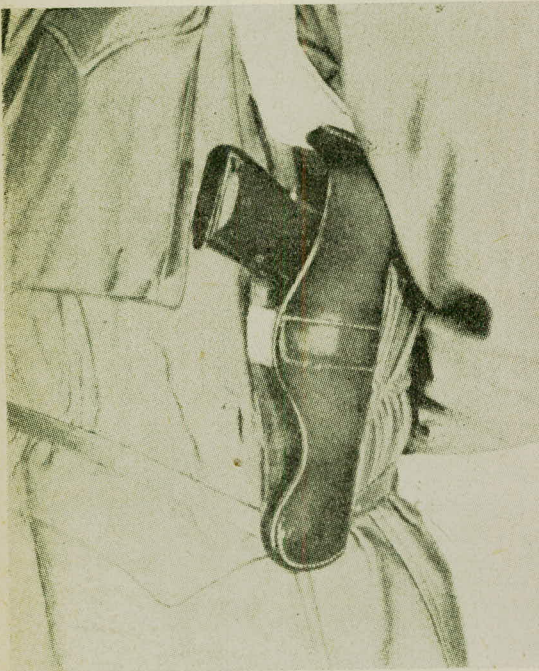
נרתיק מתאים לאקדח

מתוך הנרתיק. נוסף לכך הרי חגירתו נוחה יותר ומכבידה פחות מכל טיפוס נרתיק אחר תודות לתלייתו בשתי נקודות ולשטח חיבורו הרחב. כן נמצא הכלי החגור במקום, ממנו אפשר לשלפו במהירות ובנוחיות גם בשעת ישיבה, כגון בכלי-רכב, או מאחורי שולחן.

מקום חגירת הנרתיק על הגוף נוח מאוד להסוואה כמו מתחת למעיל עליון, או אפילו מתחת לחולצה, שאחד או שניים מכפתוריה אינם רכוסים.

בסדרת מאמרים על דרכי השימוש באקדח, שפורסמה על דפי הירחון של צבא הצי האמריקאי, נידונה גם שאלת הנרתיק המתאים לאקדח, שמצד אחד ישמור על הכלי מפני מכות, ומצד השני יאפשר את שליפתו המהירה לצורך פעולה מיידית.

פתרון הולם לשאלה שלפנינו מספק הנרתיק הקפיצי המסחרי, שתמונתו ניתנת בזה. הוא מקנה מידה רבה של שמירה על הכלי, אפשרות נוחה לשליפה מהירה מאוד והבטחה טובה מפני הדיפה, או מכה, העלולות להפילו

תשובות לחירת התצלום האוירי

(עמוד 74)

2. מתרס חופי של גזרי-עץ עם שוחות רובאים.	10. שוחה אנטי-טנקית.
36. מכ"י בעלות קוטר 13 מ"מ המוצבות בזוג על כן אחד.	16. תיל.
42. מקלט מגן בפני פצצות.	28. זרקור בעל קוטר 150 ס"מ.
57. מסילת-ברזל צרה.	28. זרקור.
67. קן מכ"י במתרס החופי.	30. תותחי 127 מ"מ כפולית-כלית המוצבים בזוגות על כן אחד.
74. בתים של תושבי המקום.	31. מד-טווח ומורי-כיוון לתותחים בעלי קוטר 127 מ"מ.
78. מחסני תחמושת.	

צָרוֹר יִדְעוֹת מֵהַמִּזְרָח הַתִּיכוֹן

תורכיה

בפברואר 1948 נודע, ממקורותיה של המשלחת הצבאית האמריקאית באנקרה, כי עתה עומדת על הפרק שאלת הקצ" בתעזור נוספת לתורכיה, בת 125 מיליון דולר, מאחר שההקצבה הקודמת, מאביב 1947, כבר נוצלה בשלמותה, ולא הספיקה למילוי הצרכים — הן האזרחיים למחצה, והן הצבאיים-המובקעים (ראה ב"צרוֹר" ב"מערכות" חוב' מ"א).

מחצית הסכום הנוסף ימסר לחיל-האוויר התורכי, ואילו השאר יחולק בין הצי, כוחות-היבשה, מחלקת התנועה (לשיפור כבישים והכנת דרכים חדשות) ובתי-הנשק לסוגיהם.

*

באמצע פברואר נתפרסמה בווישינגטון הידיעה שבמחצית השניה של פברואר ובמשך חודש מרס, יישלחו לתורכיה משלוחים ניכרים של ציוד מלחמה אמריקאי — בעיקר ממחסני "הציוד העורף" אשר נשארו אחרי מלחמת העולם.

פרס

שני דברים בלתי-צפויים — ושניהם, בשטח הצבאי — התרחשו בזמן האחרון בפרס, לגבי יחסיה עם ארה"ב. נתגבשה התנגדות פרלמנטרית לסידור אשר לפיו עמדו קצינים אמריקאים להדריך את הצבא הפרסי, ולשמש כמפקחיו וכיועציו — אם כי תוך הסתייגות פורמלית מוחלטת, שלא יהיו הנוגעים בו, וגדולה מזו — ממשלת פרס הודיעה על כוונתה לותר על השימוש בחלק של ציוד צבאי בסכום של 25 מיליון דולרים, שאפשרו לה לרכשו בתנאי מלווה עוד בראשית הקיץ של 1947 (ראה ב"מערכות" חוב' מ"א עמ' 83 ב"צרוֹר ידיעות המזרח"). זאירנים טר-

ענים, כי מחירי הציוד יקרים מדי, ועוד טענות דומות.

אין לדעת, אם תמורות אלו נובעות מחוסר-הכדאיות לפרסום הסידורים ש' הוסכם עליהם עם ממשלת ארה"ב קודם לכן, או מרצון להפגין בפני רוסיה את איתנותם בארה"ב; או שמא משום שאיפה ל"הורדת המחיר"?

במחצית השניה של פברואר נודע על כך, כי ה"מג'ליס" (ביה"ג) הפרסי החליט כי מהציוד האמריקאי המוצע הנ"ל יש לרכוש רכישות כדי עשרה מיליון דולר.

עיראק

נמשכת התכונה להגברת זיונו של הצבא העיראקי; והעובדה כי מיניסטר המלחמה העיראקי עם חבר הקצינים הנלווה עליו צריך היה להישאר לכמה שבועות בלונדון, לשם טיפול בסידורים הקשורים בכך, מעידה, כי המדובר הוא לא בקטנות. עם זאת, הורד "מסך-זהירות" מדוקדק על פרסומים (בעתונות עיראק ובעתונות הבריטית כאחת) לגבי היקפם וטיבם של משלוחי הנשק הנוספים האלה מבריטניה לעיראק.

שני דברים ברורים, פחות או יותר: כי תגבורת הזין החדשה כוללת גם ציוד לחיל-האוויר העיראקי, וכי אין עדיין זרם גדול של נשק מתוצרת אמריקה לעיראק (אם כי יתכן כי זרימה מסויימת באה גם ממקור זה). ואין ספק כי משהו מן המתקבל, או מן המוחלף, מוצא את דרכו גם לתחומי הארץ.

שמץ-ידיעה גונבה מאחורי הפרגוד עקב הודעתו, ב'18/2, של מיניסטר-ההגנה הבריטי, א.ו. אלכסנדר, בבית הנבחרים, כי מאז החלטת האו"ם, בדבר הקמת שתי מדינות בא"י (דהיינו, מ' דצמבר ואילך), "סופקי, או הובטח כי 'סופקר' לעיראק מטוסים — וכן,

כמויות לא גדולות" של תותחים, בני 25-הליטראות" (כלי-השדה החדש-העתי

קרי של הצבא הבריטי); תותחים אנטי-מטוסיים (בודאי תותחי "בופורס" הקלים — בקוטר של 40 מ"מ, דהיינו 1.575 אינץ' — ויתכן גם תותחים א.ר.מ. בינוניים, בקוטר של 3.7 אינץ'); תותחי חים אנטי-טנקיים (יש לשער כי בעיקר שש-ליטראונים, אך אולי גם כלים א.ר.ט. כבדים, בני 17 ליטראות — וודאי יתכן כי בסעיף זה הוכללו גם כליי "פיאט" האנטי-טנקיים של חיל-הרגלים); מכוניות-שריון (לא צוין אילו — האם קלות, לסיורים בלבד, או כבדות, נושאות ה"דו-ליטראון"), ותחמושת (שוב — לא צוין, לאילו כלים וסוגים). פרט לציון הענין למגמות הזדויות נותם של העיראקים, יש ללמוד מהודעה זו כי לא זו בלבד שבריטניה סיפקה במשך חדשי אלה ציוד שהובטח מקודם — אלא גם התחייבה על המצאת הזמנות נוספות.

*

בראשית פברואר נתפרסמה ידיעה, כי ההכבורות שחדרו ב'5-10 לחודש דרך עבר-הירדן לתחום ארץ-ישראל לא זו בלבד שנשאו אתם זין-רגלים מסוגים שונים (מתת-מקלעים ועד מרגמות), אלא שהיו אתם גם מספר "תותחי שדה קלים".

במידה שידיעה זו נכונה, הרי המדובר יכול להיות או על תותחים אנטי-טנקיים של רגלים ("דו-הליטרוניים" ו"שש-הליטרוניים" הבריטיים) או על תותחי-שדה רגילים, בני קוטר של 3 אינץש (הבריטי) או 75 מ"מ (הצרפתי) או לכלי-הרים. יש לשער כי כלים כאלה — במידה שבאו — יהיה ממחסני הנשק של צבא עיראק. הוא אשר צויד בכלי-שדה בריטיים עוד לפני שנים רבות ומאו קיבל גם תוספות

דועות, ביחוד בצידוד הא.י.ט. תיאור זה לתותח הא.י.ט. בן שש הליטראות יתן ב"מערכות" חוב"מ"ה המוקדשת לחילות הערבים בדורנו (תמונה בעמ' 12).

כלי-התותח הסורי הצרפתי בן 75 מ"מ וכן תותח-השדה המקובל במצרים, הוא התותח הבריטי מהטיפוס המתישן "הולך של קוטר 3". ואילו הכלי זארטילרי המתאים ביותר לארץ מבורגת וקשת-דרכים הוא קנה-היריה ז'הררי — ההוביצר בן "3,7. הניתן להתפרק ולהיות מוסע על גבי פרדות דוגמה למסע פרדות — ראה בחוב"מ"ה עמ' 60). ממדינות הערבים מצויים ב"80—50 כלי-יריה מסוג זה בצבא גיראק ו"פרק" בן 4 כלים גם אצל זלגיון-הערבי של עבר-הירדן.

כל הכלים שצוינו כאן ניתן להתקנים להסעה במכוניות-משא.

טוריה

על אף "מסך-הזהירות" שנפרש בזמן זאחרון על העתונות הסורית לגבי ידיעות על תנועות צבא או על הספקה נבאית, נראים הדברים כי נמשכת תוספת המטוסים — וכנראה שבראש ראשונה ממקורות בריטיים, אם כי תכן שמתקבלים גם מטוסים מטיפוסים אמריקאיים. על מצב הדברים מעידה זקריאה שהופנתה ע"י השלטונות לנוער זסורי: להתנדב לשירות בחיל-האוויר, תור טייסים-קברניטים ובתור אלהי-איי-אוויר. שני התפקידים הם בצוותי זמטוס המקייבים מכסימום של השכלה תפיסה.

עבר-הירדן

לפי הודעת מיניסטר-ההגנה הבריטי זעמידה בריטניה בחודשי דצמבר, ינו-ור ופברואר לרשות גייסות עבה"י רכב"זעוע ותחמושת. התנהלו הכיורורים בין זאסדות הממשלה הבריטיים לבין גלאב"זעה וסגניו, בדבר תוספת זיון ציוד ל"לגיון הערבי", כדו לכוננו זל בסיס עצמאי יותר בתורת כוח

צבאי" — לרגלי צאתו בקרוב ממערכת הגייסות שבפיקודה העליון של הרשות הצבאית הבריטית שבמזרח-התי-כון.

ערב-הסעודית

יש ענין בידיעות, שנתפרסמו במשך פברואר, כי סעודיה רכשה בארה"ב שתי "אסדות-עליה-בהופים". מוסדות אמרי-קאיים טענו, והזרו והדגישו, כי כל נשק שהיה בשני כלי-שיט אלה הוצא, וכי הן "פורזו" לחלוטין. אכן, הדגש האמתי בענין שיש לסעודיה ברכישתן, מונח, כמובן, בשטח אחר. עם כל היותן ראויות לשימוש של ימי-שלום (נאמר — להקלת פריקת הסחורות והעלאת נוסעים בחופה של ג'דה, למשל) — מתאימות הן התאמה מובהקת להעברת אנשים במספר ניכר, כמובן גם גופי-חיל נושא-נשק, בחופיו הרדודים והסרי-הנמלים של ים-סוף בכלל, ושל מפרץ עקבה — במיוחד. כידוע בסיומה של לשוניים צרה ורדודה זאת, חוצה טריו עבר-ירדני, קילומטרים מעטים רוחבו, בין שטחיהן של סעודיה מזה, ושל ארץ-ישראל (קטע-החוף הארץ-ישראלי של אילת) — מזה.

לפי הידיעות, הובלו שתי האסדות במעגנון, בסמוך לסן-פרנציסקו, אך יש להניח כי הבלה זו לא תעכב לאורך ימים את הפלגתן.

מצרים

ענין "תכנית החומש" להשקעות-יסוד רחבות-היקף לשם הידוש, הגדלתו והאדרתו של הצבא המצרי, — אשר כבר הוזכר לא-פעם ב"מערכות", הן במאמרים ובסקירות, והן ב"צורר הידיעות" — זכה, לפי ידיעות העתונות המצרית מינואר 1948, לגלגול חדש. עתה כבר אין מדברים על תכנית-החומש, אלא על "תכנית-ריסר", אך ספק, אם דבר זה משנה את מידת ממשותה. העתונים המצריים מדבר-רים עתה על הצורך, להעמיד על רגליו את הצבא המצרי ע"י השקעת מאה מיליון ל"מ" בשיפורו בתקופה

של י"ב שנה. אין לחלוק על כך, כי זהו סכום נכבד, ואף אפשר לעשות בו נכבדות (לפי הנתונים שכבר פרסמנו בשלהי 1947 — אפשר להקים, למשל, בסכום כזה 7—6 דיביוזיות-שריון, על מלוא ציודן). אלא במה דברים אמורים? כשהמדובר הוא בהשקעת-יסוד של ממש, המופנית לריבוי-הנכסים שבעין, ואילו העתונות המצרית מעוררת את הרושם, כי כאן עוסקים לא בהשקעה ממשית כזאת — אשר ייקשה במקצת לגלות את המקור-רות העשויים לשמשה, משהנך סוקר במבטך את מערכות הכלכלה וכספיה המדינה במצרים — אלא בלהטי-אונאה מספריים-סטטיסטיים, שאינם מעידים על תוספת דבר-של-מש לסך-הכל הצבאי של מצרים.

והנה מתגלית כאן סמיכות-מספרים מעניינת. תקציבה הצבאי השנתי של מצרים בשנים האחרונות עמד על 8 מיליון ל"מ לערך לשנה. כדרך-הטבע מוקדש תקציב שנתי כזה להוצאות-תיו-השוטפות של הצבא (ויתכן, כי כיסוי פחת-הציוד — בכלל זה), והנה, בזמן האחרון היו כל הדבורים על תכ-נית-החומש הצפויה מעלים את הסכום של ארבעים מיליון, כבר צויר-נה ב"מערכות" האפשרות, כי אין כאן אלא צירוף התקציבים השנתיים לאותן 5 השנים הבאות, שמת-כונים להכלילן במסגרת ה"תכנית", והנה, עתה מתבלט הקשר שבין 12 השנים של "תכנית-התריסר", לבין הסכום של מאה מיליון אשר מזכירים אותו לגבי תכנית הידוש זה. והרי 8 כפול 12, לאחר "שמעגלים" את הסכום, נותן ממילא: מאה מיליון... ונראה, שאין כאן אלא אותו מעשה-הנהוג ומקובל למדי בעתונות היומית בלשון האנגלית (להוציא ליתנים רצי-ניים כגון "מנציסטר גרדיאן" ו"טיימס"), לצרף, לשם הגברת הרושם, סכומים הנועדים להוצאה במשך תקופת שנים, ודבר זה — נקל להבינו מאחר שבלי הפיכה של ממש במערכת-הכספים

ובשיתיה מסים של מצרים, ובלי הטלת עול כבד פייכמה על שכמ שכבות בעלות-היכולת, לא תמצא האפשרות להוסיף על תקציב-ההוצאה הרגיל סכומים חדשים ניכרים.

אולם, פירושו של דבר הוא, כי "תכ-ניות-הביסוס" למיניהן, המכוונות להלכה לתמורה בעצמת הצבא המצרי וב-רמתו, תצטרכנה, למעשה, להסתפק במגמה צנועה הרבה יותר; לשיפור הדרגתי ואטי — תוך תהליך החלפתו של ציוד מתישן ומתקלקל, ושימוש בסכומי חסכון מצומצמים מסעפית-תקציב שונים — בטיב זיונם של הגייסות המצריים, ובתוספת יחידות מעטות, צעד צעד. גם לשכלול מצניע לכת כזה לא קל יהיה להגיע, אפילו אם תקוים "גזירת" שירות-החובה הכללי; כי תוספת מס פריית בהיילים רגליים דליריון ומעטי-הכשרה בהמוניהם, תאכל אף

את הכספים בהם ניתן היה אולי להשתמש לשם שיפור איכותו של צבא-מצרים. כל אלה, כמוכן, — במידה שלא תבואנה מתנות נשק גדולות מבחוץ. בדרך כלל, אין דבר זה מהנמנעות — אלא שלשם כך דרוש הסדר קודם של יחסים פוליטיים (עם בריטניה, ומעל לכל — עם ארצות-הברית) אשר מגמותיה הנוכחיות של מדיניות-החוץ המצרית טרם סללו את הדרכים לקראתו.

*

מאז החלטת האומות המאוחדות בענין א"י (הודעתו הידועה של הנציג המצרי על התגובות הצפויות לה) ועד אמצע פברואר סיפקה בריטניה למצרים (או הבטיחה לספק), לפי הודעת מיניסטר-ההגנה הבריטי, נשק קל. (כידוע כלולים בתוך מושג זה מקלעים, תת-מקלעים ומכוונות-יריה מכל הסוגים, ואף

כלי-פיאט"הא.ט.), תחמושת ומרגמות-קפריסין

עם כל הסתירות וההבדלים שבידיעות השונות על כוונותיה של בריטניה לגבי עתידו הצבאי של האי, מכל מקום ברור כי ייעשו סידורים להגדלת יכולת-קיבולו לכוחות-צב, איריה וצבא-יבשה כאחד. מעידות על כך הידיעות המעטות, הנראות כמבוררות במידה מספקת, והן — כי עומדים לבצע השנה בקפריסין עבודות בניה וסלילה ב'שמונה מיליון לירות — לשם הרחבתם של גרעני-הביסוסים הקיימים בו כבר. במידה שההתפתחות במצרים תביא לידי פינוים המוחלט של הכוחות הבריטיים אף מאיזור התעלה, יהפוך דאי אי-קפריסין למקום מושבו של הרורב הצבאי הבריטי (שיהא מוגבל למדי בהיקפו) לאיזור האי-סטרטגי של המזרח התיכון.

"תנובה"

מאגדת 250 ישובים חקלאיים ומאות רבות של משקים בודדים על יסודות קואופרטיביים בכל אזורי הארץ לשיווק תוצרת חקלאית ותעשית מזון ממנה.

מוציאה למכירה חלב שתיה, חמאה, גבינה רכה כחושה, גבינה רכה שמנה, גבינות משומרות, לבן, קפיר ולבניה.

מוכרת במחסניה בערים ובמושבות ירקות, תפוחי-אדמה, פירות, מיצים, עופות, דגים, דבש, ריבות, שימורים, כיבושים, מיצי-הדר ומיצי-פירות, קורנפלור, פודינגים, פרחים ושתילים.

מחלבות עירוניות: חיפה, ירושלים, תל-אביב.

מחלבות אזוריות: בית-הלל, דגניה א', רחובות, כפר מל"ל, תל-יוסף.

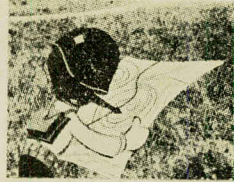
מחלקות ומחסנים סטזוניים בכל הערים והמושבות הגדולות: למכירת תוצרת חקלאית למיניה; למיון ביצים; להבשלה וקירור של בננות ופירות אחרים; לאריות דבש; להספקת חמרי אריזה למשקים

"תנובה" משווקת כ-70% מכלל תוצרת המשק החקלאי העברי המעורב

מ' ומה בחוברת

אף ב"חזית הקמנה" שלנו. יפה כוחו של הכלל, אשר איש הבריגדה היה עד לו (עמ' 66) בכפר איטלקי מורעש: אשר יתפרר עמוק באדמה — ישמור עצמו גם מאש כבדה, והוא שיידע להתמיד בהתנגדות. לקח לישובינו!

מונחים טוכוגרפיים „על רגל אחת” —

למדס חוך עיון ב„דף במילון הצבאי” אשר בעמוד 67.

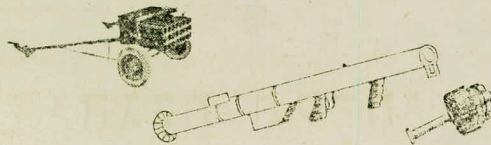
החל בידים וגמור באלחוט — אלה גילגולי האיתות, אשר שלבי התפתחותו מתוארים בתמונות שבעמוד 68. (ואגב, כל אחד מן הקוראים יבין ודאי כי בחסבר בשלב השמיני, זה של ההליוגרף, — נפלה שגיאה, והכוונה שם לילידים ולא לילדים).

הוזה בריטניה — עבר-הירדן והתוספת הצבאית המצורפת אליו, כבר שימשו נושא לציון ולהערכה ב„מערכות” (חוב' ל"ה וכן חוב' מ"ה). בעבר, שימשה את עבדאללה פסות בריטית; והעובדה של חניית ה„לגיון” בארץ תוכיה. עתה נדרשת פסות עבר-ירדנית לצרכי מדיניות בוויין. התיערך גם מערכה ב' של מחזה-המסכות „בהתאם לתכנית”?

כמה אנשים — או איזה אחוז — עשוי הישוב להעמיד מתוכו בשורות המגן לכשיידרש לכך בבוא „שעת המכסימום”? יסודימה לתשובה על שאלה זאת, המנסרת בחלל עולמנו, ניתן בדוגמאות המובאות בעמוד 71.

גזה הב שלוש הגורמים הנכבדים, אותם מסמלות שלוש תמונות זעירות אלה:

את התשובות ימצא הקורא, בין שאר הידיעות וההידושים, במדור „בעתונות הצבאית” (עמ' 72).

ואלה כלי ההתגוננות בפני רכבי-שריון, וההתקפה עליו, המשמשים בידי החייל-הרגלי החדיש, אשר צלליותיהם מופיעות (מימין לשמאל), בשולי עמ' 72: ה„פראט” הבריטי; ה„בזוקה” (הרקטית) האמריקאית; צרור-הרימונים, הכרוך סביב רימון-בעליידית (בדומה לרימון הגרמני), לפי מתכונת שוייצרית; ה„פצצה המדבקת” הבריטית; הרובה האנטי-טנקי (הבריטי); בקבוק „מולוטוב” (מקור השם איננו רוסי!); המוקש הא.ט. (בדומה ל„טלר” הגרמני).

הוצאת „מערכות“ תל-אביב

„צבאות הערבים בדורנו“

המחיר 600 מיל

מאת אגרא

מורשת גבורה

פרקי עוז ומכרות ישראל

מהדורה שניה

ליקט: זרובבל, דברימבוא: זלמן רובשוב

המחיר 1 200 לא"י

בדרך המחתרת לארץ-ישראל

עברית ב. גלאי

מאת י. ב. סטון

המחיר 600 מיל

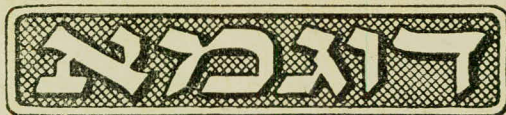

הגנת תל-חי

להשיג בכל בתי מסחר ספרים בארץ

לחותמי „מערכות“ הנחה

ס'גריה

דוגמא לשלמות

אחים בז'רנו בע"מ.

יהודה חברה לאחריות ובטחון בע"מ

מאזן מרוכז ליום 30 ביוני 1947

לא"י	פסיב	לא"י	אקטיב
129000	הון המניות	63033	מזומנים בקפה ובבנקים
15000	קרן שמורה	97447	נירות ערך
338271	קרן בטוח חיים	44936	הלוואות על פוליסות החברה
22816	קרן בטוח אש, תאונות, ימי וכו'	111099	משכנתאות
2888	תביעות מאושרות או תלויות	17929	הלוואות למוסדות
68689	פקדונות של חברות בטוח משנה	139061	נכסי דלא נידי
9932	זכאים שונים ויתרות זכות	9109	פרמיות לגביה
2530	דיבידנדה לבעלי מניות בכורה	100404	קרנות בטוח משנה
1323	רביית למפרע	9435	חברות בטוח ושונים
2005	יתרת הריוח	1	רהיטים וציוד
<u>592454</u>		<u>592454</u>	

הסנה

חב' ארץ ישראלית לאחריות בע"מ

חברת הביטוח הגדולה בארץ

• הכנסה שנתיית ב'1947
 הון וקרנות
 סכום הביטוח (חיים)

המרכז: תל-אביב, רח' לילינבלום 44, טלפון 443 1/2, ת.ד. 805

מבחר מגוון לכל מטרה
VEHICLES FOR EVERY PURPOSE

שרות ענף ממדרגה ראשונה
FIRST CLASS SERVICE FACILITIES

חלקי חלוף למכביר בכל ערי הארץ
SPARE PARTS AVAILABLE EVERYWHERE

הסוכנים התמידים:

חברה א"י לאוטומובילים בע"מ
PALESTINE AUTOMOBILE CORP. LTD.

סולל בונה בע"מ

מרכז לבני

שלה הסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל

ח פ י ה

תבת דאר 563

טלפון 4-4311

בנק הפועלים

בערבון מוגבל

תל-אביב

ח.ד. 27

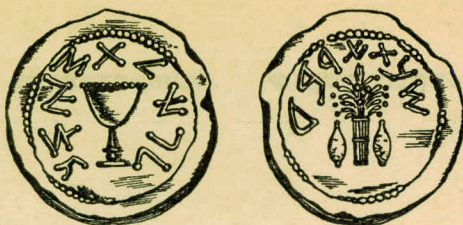
טלפון 4297-4296

הון המניות הנפרע ורזרבות

525.000 ל"א"

מוהל עסקי בנק

לכל ענפיהם

”...לשמעון בהן גדול ושר האומה
ולעם היהודים שלום. ...ועתה קיימתי
לך את כל ההנחות... ומניח אנכי לך
לעשות מטבע שלך, מטבע בארצך...”

הכרות אנטיוכוס השביעי לשמעון החשמונאי

טביעת מטבעות עבריות. כסמל לשלטון העצמי של
העם בארצו. ראשיתה בימי שמעון והמשכה בימי
כל מלכי בית החשמונאים ובית הורדוס וכן בימי
מנהיגי המרד הראשון והמרד השני נגד הרומאים.

למעלה: אחת ממטבעות "שנת ארבע". מימין: לולב בין שני
אתרוגים. הכתובת: שנת ארבע. משמאל: גביע, כפתור
בכנו. הכתובת: לגאולת ציון. רוב החוקרים מפרשים את
הכתובת "שנת ארבע" כשנה הרביעית לשלטונו של שמעון
החשמונאי, ויש המיחסים את המטבע לתקופה מאוחרת יותר.

בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ